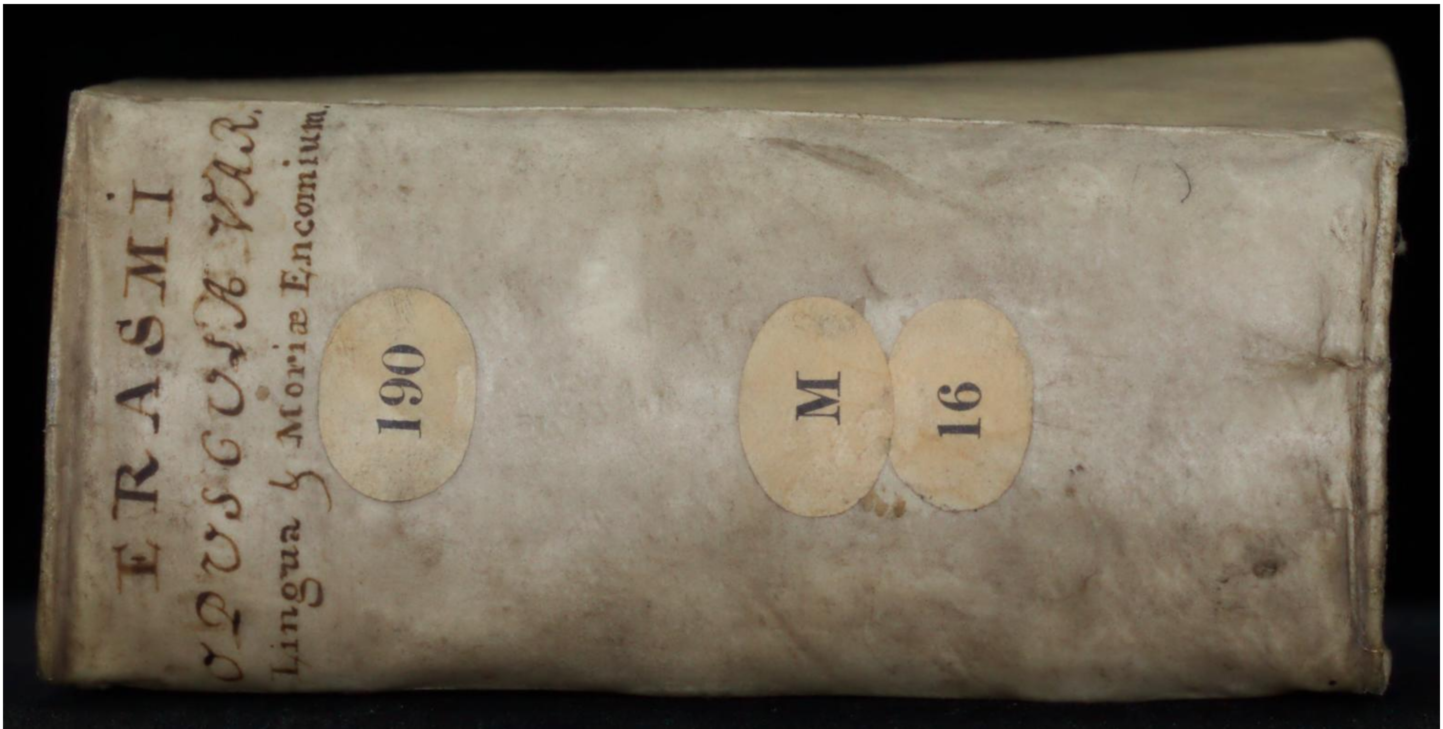
Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

DES. ERASMI ROT.

MORIÆ ENCOMIVM,

Cum Gerardi Liſtrii Commentariis.

Epiſtolæ aliquot in fine additæ.

LUGDUNI BATAVORUM,
Ex Officina IOANNIS MAIRE.
CIↃ IↃ C XLVIII.

2

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

GERARDVS LISTRIVS Rhenenſis

IOANNI PALVDANO,
Inclytæ Lovanienſium Academiæ publico rhetori,

S. D.

EQuidem non in infima felicitatis meæ parte duco, doctiſſime Paludane, quod mihi contigit cum Eraſmo domeſticam conſuetudinem menſes aliquot agitare. Tanta eſt hominis integritas, comitas, feſtivitas: nam eruditionem quid attinet prædicare, tot ipſius editis libris vel orbi teſtatiſſimam? Is mecum de nullo mortalium colloqui conſuevit vel crebrius, vel amantius, vel honorificentius,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

quam de ſuo Paludano, nec eg
de quoquam audiebam liben
tius. Deum immortalem, qu
ore, qua facundia ſolet ille re
ferre tuam eruditionem, judi
cium, multo rerum uſu colle
ctam prudentiam, incredibile
ſtudium erga doctrina præſtan
tes viros, ſingularem ingen
candorem, ſummam vitæ com
ratem, civilitatem miram, m
rum inauditam ſuavitatem, in
amicitia fidem pluſquam Pyl
deam, ut magis te perſpexerim
illo te depingente, quam cum
Lovanii publice profitentem
audirem. Hic igitur inflamm
vit animum meum, licet ant
quoque flagrantem, ut aliq
xeniolo Paludanum mihi conc
liarem: neque dfuit votis n

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

tris occaſio. Forte fortuna paratur, ad excudendum Eraſmi Morias encomium, exiguus libellus, & quem ille, quod compertiſſimum habeo, pauculis diebus luſit magis quam ſcripſit, ſed ejuſmodi profecto, ut dubites, pluſne adferat utilitatis an voluptatis. Itaque, non ſine cauſa, tantopere placuit, ut jam plus decies ſit excuſus typis. Verum ſunt in eo permulta, quæ non niſi ab eruditis & attentis poſſint intelligi: partim ob Græcitatem paſſim admixtam, partim ob alluſiones & crebras & tacitas, partim ob argutiam in jocando, quam non facile ſentiat, niſi qui naris ſit emunctiſſimæ. Nihil enim ingenioſius, quam erudite jocari. Proinde ſuffuratus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

aliquot horas ſtudiis meis , qua
Græcis & Hebraicis literis, præ-
cipue vero rei medicæ , ſolitu
ſum impendere, ſcholiis in loco
additis, Eraſmi mei Moriam illu-
ſtravi. Magis placebit , ſi magi
fuerit intellecta : & felicius exi-
bit in manus hominum, tui quo-
que nominis auſpicio. Quare
xeniolum hoc tibi dicatum , pro
tuo candore libenter accipies, &
in uno libello duos pariter a-
gnoſces, Eraſmum veterem a-
micum , & Liſtrium quondam
tuum ἀκροατὴν, nunc novum a-
micitiæ tuæ candidatum , ſi non
rejicis, nemini tuorum fide be-
nevolentiaque ceſſurum. Bene
vale.

ERA-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

ERASMUS
Roterodamus
THOMÆ MORO
SVO S.D.

SVperioribus diebus cum me ex Italia in Angliam reciperem, ne totum hoc tempus, quo equo fuit inſidendum, * ἀμούσοις *& illiteratis fabulis tereretur, malui mecum aliquoties vel de communibus ſtudiis noſtris aliquid* * *agitare, vel amicorum, quos hic ut doctiſsimos, ita & ſuaviſsimos reliqueram, recordatione frui. Inter hos tu mi More vel in primis occurrebas: cuius equidem abſentis abſens memoria non aliter frui ſolebam, quam præſentis præſens conſuetudine conſueveram, qua* * *diſpeream ſi quid unquam in vita contigit*

COMMENT. LISTRII.

Ἀμούσοις) Ἄμουσα vocantur inelegantia, parumque docta, velut à Muſis aliena.

Agitare) Eſt aliquid in animo volvere.

Diſpeream) Dejerantis eſt, ſicut, Emorior. Horatius; Diſpeream ni optimum erat.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

*tigit mellitius. Ergo quoniam omnino a liquid agendum duxi, & id tempus a ſeriam * commentationē parū videbatu accommodatū, viſum eſt Moriæ encomio ludere. * Quæ Pallas iſtuc tibi miſit i mentem? inquies. Primum admonuit me * Mori cognomen tibi * gentile, quo tam ad Moriæ vocabulum accedit, quan es ipſe à re alienus. Es autem vel omniun ſufragiis alieniſsimus. Deinde ſuſpicaban hunc ingenii noſtri luſum tibi præcipue probatum iri, proterea quod ſoleas huiu generis iocis, hoc eſt, nec indoctis, ni fa lor, nec uſquequaque inſulſis, impend de*

Commentationem) Commentatio eſt agitati ingenii.

Quæ Pallas) Alluſit ad Homerum, qui ſub inde inducit Palladem hoc aut illud in ani mum mittentem Vlyſſi aut Penelopæ, cum non apparet alioqui cauſa, cur illi hoc i mentem venire debuerit. ut cum alibi, tu Odyſſeæ θ. τῇ δ' ἄρ' ἐπὶ φρεσὶ θῆκε θεὰ γλαυ κῶπις Ἀθήνη. id eſt, Huic autem in menten miſit dea Glauca Minerva.

Mori cogn.) Vulgo Maurum vocant Morum At Græcis μωρὸς ſtultum ſignificat.

Gentile) Id eſt, gentilicium, hoc eſt, propri familiæ.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

*ſlectari, & omnino in communi morta-
um vita * Democritum quendam age-
e. Quanquam tu quidem, ut, pro ſingu-
ari quadam ingenii tui perſpicacitate,
nge lateque à vulgo diſſentire ſoles, ita
ro incredibili morum ſuavitate facilita-
eque, cum omnibus * omnium horarum
ominem agere & potes & gaudes. **

Hanc

Democritum quemdam) Is quicquid eſſet in vita mortalium, ridebat. Adeo ſtulta quædam res illi videbatur univerſa noſtra vita. Iuvenalis Sat. decima: Iamne igitur laudas quod de ſapientibus alter Ridebat, quoties à limine moverat unum Protuleratque pedem.

Omnium horarum hom.) Tiberius Cæſar apud Suetonium, duos ſibi in omni negocio jucundiſſimos & aptiſſimos omnium horarum homines appellitabat etiam in codicillis. Lege Chiliad. Eraſmi, ſi ſuper hoc plura ſcire cupis.

Hanc) Vide, ut hoc opus declamationem appellat, hoc eſt, argumentum fictum, atque ingenii duntaxat exercendi gratia tractatum. Proinde vehementer ineptiunt, qui non ſecus excutiunt hic verba quam ſi ſerio tractaret de rebus theologicis. Sed animadverſum eſt, pleroſque theologos hactenus putaſſe, declamationem eſſe concionem ſacram in templis habitam!

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

*Hanc igitur declamatiunculam * non ſolum lubens accipies, ceu** μνημόσυνον *tui ſodalis, verum etiam tuendam ſuſcipies, utpote tibi dicatam, jamque tuam, non meam. Etenim non deerunt fortaſſe * vitilitigatores, qui calumnientur, partim leviores eſſe nugas, quam ut theologum deceant, partim mordaciores, quam ut Chriſtianæ conveniant modeſtiæ, noſque clamitabunt* veterem comœdiam, aut*

** Lu-*

Non ſolum) Accipimus quocumque modo: ſuſcipimus, quorum curam recipimus. Accipimus quæ admittimus & approbamus: ſuſcipimus onus.

Μνημόσυνον tui ſodalis) Hemiſtichium eſt Catulli, ad quod alluſit. Mnemoſynum autem, dicitur pignus aut ſimile quippiam, relictum apud amicum, quod illum noſtri commonefaciat.

Vitilitigatores) Id eſt, obtrectatores, & calumniatores, quos Cato novato verbo à vitio & morbo litigandi vitilitigatores appellabat, ut teſtatur Plin. in præfat. hiſtoriæ mundi. qui & Zoili, & Homeromaſtiges dicuntur.

Veterum comœdiam) Vetus comœdia, cuius inventor fuit Suſation Megarenſis, magna libertate, etiam nominatim, quoſvis taxabat, donec lex lata vetuit cuiuſquam nomen perſtringi, atque ita nata eſt nova comœdia. A-

pud

*Lucianum quempiam referre, atque omnia * mordicus arripere. Verum quos argumenti levitas & ludicrum offendit, cogitent velim, non meum hoc exemplum eſſe, ſed idem iam olim à magnis autoribus factitatum. Cum ante tot ſecula* Βατραχομυομαχίαν luſerit Homerus, Maro culicem & moretum, nucem Ovidius. Cum * Buſiridem laudarit * Polycrates &*

apud Latinos autem in locum veteris comœdiæ ſucceſſit Satyra.

Lucianum) Lucianus, rhetor Samoſatenſis adeo dicax ut nec diis ipſis parceret. unde ἄθεος, id eſt, impius, cognominatus eſt.

Mordicus arripere) Mordicus, adverbium, quemadmodum apud Græcos ὀδὰξ, id eſt, dentibus & morſu.

Βατραχομυομαχίαν) Id eſt, bellum ranarum & murium. Βάτραχος enim rana dicitur, μῦς mus, & μάχη pugna. Extat autem titulo Homeri, quanquam docti magis putant, eſſe compoſitum alicuius faceta quadam Homeri imitatione.

Buſiridem) Hanc orationem carpit & corrigit Iſocrates: fuit autem tyrannus Ægyptius, quem interemit Hercules.

Polycrates) Rhetor Athenienſis, qui ſcripſit encomium Buſiridis. Idem compoſuit orationem, qua fuit accuſatus Socrates.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

*& huius caſtigator Iſocrates, * iniuſtitiam Glauco, * Therſiten & quartanam febrim Favorinus, * calvicium Syneſius, muſcam & paraſiticam Lucianus. Cum Seneca Claudii * luſerit* ἀποθέωσιν, *Plu-*

Iniuſtitiam Glauco) Id, eſt apud Plat. de Rep. lib. 2.

Therſiten & quartanam febrim) Aulus Gel. lib. 17. c. 12. ſcribit, Favorinum philoſophum oppido quam libenter in eas materias dicere ſolitum, quas Græci ἀδόξους καὶ ἀτόπους ὑποθέσεις, id eſt, inopinatas & abſurdas materias, appellant. Sicuti cum Therſitæ laudes quæſivit, & febrim quartis diebus recurrentem laudavit. Therſitem autem Homer. Ili. β. ſic deſcribit. Αἴσχιστος δ' ἀνὴρ ὑπὸ Ἴλιον ἦλθε. Φολκὸς ἔην, χωλὸς δ' ἕτερον πόδα, τὼ δέ οἱ ὤμω Κυρτὼ ἐπὶ στῆθος συνοχωκότε, αὐτὰρ ὕπερθεν Φοξὸς ἔην κεφαλὴν, ψεδνὴ δ' ἐπενήνοθε λάχνη. id eſt, Ad Troiam venit quo non deformior alter, Diſtortis oculis, claudus pede, dein humeri illi Gibbi, pectore contracti, caput extat acutum Raris conſperſum villis.

Calvicium Syneſius) Syneſius patriam habuit Ptolemaida Pentapolin. Epiſcopus fuit, qui inter multa alia ſcripſit encomium calvicii, quod opuſculum plenum ingenii & eruditionis adhuc extat.

Luſerit Apotheoſin) Luſerit, id eſt, jocoſe deſcripſerit, quo pacto Claudius Imperator Caligulæ avunculus, qui Neronem præceſſit, refer-

*lutarchus * Grylli cum Vlyſſe dia-
gum, Lucianus & Apuleius aſinum, &
ſcio quis * Grunnii Corocottæ porcelli
ſtamentum, cuius & divus meminit
ieronymus. Proinde ſi videbitur, fingant
li me * latrunculis interim * animi cau-
ı luſiſſe, aut ſi malint, * equitaſſe in a-
rundine*

ferri voluerit in numerum deorum.

Grylli cum Vlyſſe dialogum) Gryllus græcus, eneheiis Circes verſus in ſuem, diſputat cum lyſſe, aſſerens brutorum animantium conditionem feliciorem eſſe humana. Extat inter opera Plutarchi.

Grunnii Corocottæ) Eſt jocoſum argumentum de porco condente teſtamentum. Cuius meminit D. Hieronymus in quadam præfatione commentariorum in Eſaiam.

Latrunculis) Latrunculorum ludus eſt ille, qui vulgo dicitur Schacorum, de quo Martial. in Apophoretis: Inſidioſorum ſi ludis bella latronum, Gemmeus iſte tibi miles & hoſtis erit. Ovid. item: Sive latrocinii ſub imagine calculus ibit, Fac pereat vitreo miles ab hoſte tuus.

Animi cauſa) Animi gratia dicimur facere quod non ad utilitatem, ſed oblectationem facimus.

Equitaſſe in arundin.) Alluſum ad carmen illud Horat. Ludere par impar, equitare in arundine longa. Sic enim ſignificat ludos pueriles & ineptos.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

*rundine longa. Nam quæ tandem eſt iniquitas, cum omni vitæ inſtituto ſuos luſus concedamus, ſtudiis nullum omnino luſum permittere, maxime ſi nugæ ſeria ducant, atque ita tractentur ludicra, ut ex his aliquanto plus frugis referat lector non omnino * naris obeſæ, quam ex quorundam tetricis ac ſplendidis argumentis? veluti cum alius diu * conſarcinata oratione rhetoricen aut * philoſophiam laudat, alius * principis alicuius laudes*
deſcri-

Obeſæ naris) Id eſt, craſſæ, dicuntur qui nullo ſunt judicio. Horatius in Odis: Nec firmo juveni, neque naris obeſæ. E diverſo, emunctæ naris apud eundem dicitur, qui acri eſt judicio.

Conſarcinata) Id eſt, undique collecta. Vocant Græci ῥαψῳδίαν, ἀπὸ τοῦ ῥάπτειν, quod eſt ſuere. Cuiuſmodi opera Græci vocant κέντρωνας, Latini abiecto ρ centones. Tacite autem notat eos, qui non ſuo Marte, ſed hinc atque hinc emendicatis verbis & ſententiolis componunt orationem.

Philoſophiam) Huiuſmodi orationes ſollennes habentur in auſpicandis ſtultis, ad oſtentationem ingenii magis, quam utilitatem.

Principis alicuius) Nam in his plerumque plurimum eſt adulationis, minimum fructus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

*eſcribit, alius ad bellum * adverſus Turcas movendum adhortatur, * alius futura prædicit, * alius novas de lana caprina comminiſcitur quæſtiunculas. Vt enim nihil nugacius, quam ſeria nugatorie tractare, ita nihil feſtivius, quam ita tractare nugas, ut nihil minus quam nugatus fuiſſe videaris. De me quidem aliorum erit iudicium: tametſi, niſi plane me fallit * φιλαυτία, ſtulticiam laudavimus, ſed non*

Adverſus Turcas) Complures huiuſmodi orationibus conati ſunt provocare principes ad bellum, ut ſub illius prætextu quam maxima pecuniæ vis exhauriretur, cum magis expediat exhortari Chriſtianos ad bellum capeſſendum adverſus vitia.

Alius futura prædicit) Notat aſtrologos προγνώστας, vaniſſimum & peſtilentiſſimum hominum genus.

Alius novas de lana caprina, &c.) Veluti de conceptione deiparæ virginis, de poteſtate Pontificis, de præcellentia Petri & Pauli, & ſimilibus, in quibus plurimum eſt contentionis & rixarum, nihil autem pietatis. De lana caprina proverbialiter dictum eſt, pro eo quod eſt, de re nihili. Horat. in Epi. Alter rixatur de lana ſæpe caprina. Confine autem eſt illi Demoſthenis, περὶ ὄνου σκιᾶς, id eſt, de aſini umbra.

Φιλαυτία) Id eſt, amor ſui. φίλος amicus, & αὐτὸς ipſe. Hunc Horat. in Odis vocat cæcum, &

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

*non omnino ſtulte. Iam vero ut de mordacitatis cavillatione reſpondeam, ſemper hæc ingeniis libertas permiſſa fuit, ut in communem hominum vitam * ſalibus luderent impune, modo ne licentia exiret in rabiem. Quo magis admiror his temporibus aurium delicias, quæ nihil iam fere niſi * ſolennes titulos ferre poſſunt. Porro nonnullos adeo præpoſtere religioſos * videas, ut vel graviſſima in Chriſtum convicia ferant citius, quam Pontificem aut Principem leviſſimo joco * aſpergi, præſertim * ſi quid* πρὸς τὰ ἄλφιτα *attinet.*

At

& in Ser. ſtultum & improbum.

Salibus luderent) Sales dicteria ſalſa dicuntur. Lucanus: Nec ſoliti luſere ſales.

Solennes tit.) Solennes vocat iam veluti conſuetudine receptos, qua reges vocamus invictiſſimos & sereniſſimos, Cardinales reverendiſſimos, Pontifices ſanctiſſimos, Epiſcopos reverendos, Abbates venerabiles, atque item de cæteris.

Videas) Ὑπαλλαγὴ aut ἑτέρωσις: ponitur enim ſecunda perſona pro quavis perſona: & eſt modus potentialis.

Aſpergi) Id eſt, leviter contaminari.

Si quid πρὸς τὰ ἄλφιτα) Hoc loco verba Latina, quæ in limine marginali fuerant aſſeripta, neſcio quis retulerat in contextum. Eſt

autem

t enim qui vitas hominum ita taxat, t neminem omnino perſtringat nomina-im, quæſo utrum is mordere videtur, an ocere potius, ac monere? Alioqui quot bſecro nominibus ipſe me taxo? Præterea ui nullum hominum genus prætermit-it, is nulli homini, vitiis omnibus, ira-us videtur. Ergo, ſi quis extiterit, qui ſe-e læſum clamabit, is aut conſcientiam rodet ſuam, aut certe metum. Luſit hoc in genere multo liberius ac mordacius divus Hieronymus, ne nominibus quidem aliquoties parcens. Nos præterquam quod à nominibus in totum abſtinemus, ita præterea ſtylum temperavimus, ut cordatus lector facile ſit intellecturus, nos voluptatem magis quam morſum quæſiſſe. Neque enim, ad Iuvenalis exemplum, occultam illam ſcelerum ſentinam uſquam movimus, & ridenda magis, quam fœda,

autem dictum hoc apud Ariſtophanem in Nebulis: τί δέ μ' ὠφελήσουσ' οἱ ῥυθμοὶ πρὸς τ' ἄλφιτα, id eſt, quid autem mihi proderunt numeri ad farinas? Farina vivimus: unde quod ad cibum ac victum attinet, ad farinas pertinere dicitur; quod vulgo dicunt de pane lucrando.

da, recenſere ſtuduimus. Tum ſi quis eſt, quem nec iſta placare poſſunt, is ſaltem illud meminerit, pulchrum eſſe, * *à ſtulticia vituperari, quam cum loquentem fecerimus,* * *decoro perſonæ ſerviendum fuit. Sed* * *quid ego hæc tibi,* * *patrono tam*

A ſtultitia vituperari) Nullus igitur opinor erit tam iniquus, ut ſi quid dictum videbitur in Principes, aut Sacerdotes, aut in alios, offendatur, cum non taxentur ulli, niſi leniter & jucunde magis quam acriter. Nec ipſum hominum genus notatur, ſed qui in bonorum genere mali ſunt. Poſtremo cum ſtultitiæ perſonam loquentem fecerit, non convenit imaginari, perſonam autoris id dicere, quod ſub perſona Moriæ dictum eſt: non hercle magis, quam, ſi quis diabolum faciat diſputantem cum Michaele de corpore Moſis, quemadmodum eſt in Apocryphis, quicquid diabolus dixerit, hoc ex autoris perſona dictum videatur: aut ſi quis Phalaridem loquentem inducat, ſenſiſſe videatur quicquid Phalaridem loquentem fecerit.

Decoro perſonæ ſerviendum fuit) Decorum, quod Græci πρέπον vocant, ſitum eſt in dignitate rerum & ſermonum: cuius præcipua ratio habetur in tragœdiis, comœdiis & dialogis.

Quid ego hæc tibi) Ἀποσιώπησις eſt.

Patrono tam ſingulari) Patronus hic ſignificat.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

*...m ſingulari, ut cauſas etiam non opti-
...as, optime tamen tueri poſſis? Vale, di-
...tiſſime More, & Moriam tuam gna-
...ter defende. Ex rure. quinto Idus Iu-
...as An. M. D. VIII.*

ΜΩΡΙΑΣ

...t advocatum cauſarum: nam aliquando re-
...rtur ad libertum. Eſt autem Thomas Morus,
...æter egregiam optimarum literarum cogni-
...onem, inter Britannicarum legum profeſſo-
...es præcipui nominis.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

* ΜΩΡΙΑΣ ΕΓΚΩΜΙΩΝ,

Id eſt,

Stulticiæ laus.

ERASMI ROTERODAMI

* Declamatio.

STVLTITIA LOQVITVR.

VTcunque de me vulgo mortales loquuntur, (neque enim ſum neſcia, quam male audiat ſtultitia etiam apud ſtultiſſimos,)

Μωρίας ἐγκώμιον) Id eſt, Morias encomium. Μωρία ſtulticiam ſignificat, & ἐγκώμιον ſcriptũ aliquod in alicuius laudem compoſitum. Vt Lucianus ſcripſit encomium Demoſthenis. Et laudatorium genus Græci vocant encomiaſticum. Et ἐγκωμιάζειν, eſt laudes alicuius oratione proſequi. Differt autem encomium ab hymno, ut ſcribit Hammonius. Hymnus namque eſt deorum, encomium autem hominum.

Declamatio) Apte vocavit declamationem, ut intelligas, rem exercendi ingenii cauſa ſcriptam, ad luſum ac voluptatem. Porro Moriam fingit veterum more ceu deam quandam ſuas laudes narrantem, idque decore, quod hoc ſtultis peculiare ſit, ſe ipſos admirari, deque ſe ipſis glorioſe prædicare.

mos,) * tamen hanc eſſe, hanc inquam eſſe unam, quæ meo numine deos atque homines exhilaro, vel illud abunde magnum eſt argumentum, quod ſimul atque in hunc cœtum frequentiſſimum dictura prodii, ſic repente omnium vultus nova quadam atq; inſolita hilaritate enituerunt, ſic ſubito * frontem exporrexiſtis, ſic læto quodam & amabili applauſiſtis riſu, ut mihi profecto quotquot undiq; præſentes intueor, pariter * deorum Homericorum nectare * non ſine nepenthe temulenti eſſe videamini, cum antehac triſtes ac ſolliciti ſederitis, perinde

Tamen hanc eſſe) Hanc δεικτικῶς accipiendum, ut ſe ipſam digito oſtendat.

Frontem exporrexiſtis) Frontem exporrigimus, cum hilaraſcimus. Contra mœſti frontem contrahimus. Quære in Chiliadibus Eraſmi.

Deorum Homericorum) Facete vocat Homericos: qui cum non ſint ulli in rerum natura, tamen ab Homero finguntur eiuſmodi.

Non ſine nepenthe) Nepenthes herba, cuius meminit & Plinius. Apud Homerum Penelope huius ſucco addito poculis diſcutit triſtitiam convivii. Vnde illud Odyſſeæ δ. Ἔνθεν ἐπι-

de quaſi nuper * è Trophonii ſpecu reverſi. Cæterum quemadmodum fieri conſuevit, ut cum primum ſol formoſū illud & aureum os terris oſtenderit, aut ubi poſt aſperam hyemem, novum ver blandis * aſpirarit Favoniis, protinus nova rebus omnibus facies, novus

ἔπινον Νηπενθές τ', ἄχολόν τε κακῶν ἐπίληθες ἁπάντων. id eſt, Vnde bibebant Iræ nepenthes, omniſque oblivia curæ. Nam hanc vim habere traditur, & hanc nomen habet. Nam πένθος Græce luctus eſt, νη privandi vim habet. Sunt qui putant eſſe bugloſſam, de qua Galen. ſcribit, ὅτι οἴνοις ἐμβαλλομένη εὐφροσύνης αἰτία γίνεται, id eſt, quod vino immiſſa lætitiæ cauſa ſit.

E Trophonii ſpecu) Proverbium eſt, de vehementer mœſtis ac ſollicitis. Nam olim in Lebadia, ut Suidas ait, χρηστήριον ἦν ὃ καταβάσιον ἐκάλουν, id eſt, oraculum erat, quod Catabaſion, id eſt, deſcenſum, vocabant. Specus autem erat Trophonis dictus, in quo putabant oraculum reddi per dæmonem quempiam, unde macie confecti ſqualidique redire conſueverunt ſi qui fuiſſent ingreſſi. qualia vulgo fere narrant de ſpecu Patricii apud Hybernos. Qui plura de hoc cupit cognoſcere, legat Eraſmi Chiliades.

Aſpirarit Favoniis) Favonii venti ſunt verni, ad quorum flatum ſolvitur gelu, & laxatur humus. Horatius: Solvitur acris hyems grata

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

novus color ac plane juventa quædam redeat, ita vobis, me conſpecta, mox alius acceſſit vultus. Itaque quod magni alioqui Rhetores vix longa diuque meditata oratione poſſunt efficere, nempe ut moleſtas animi curas diſcutiant, id ego ſolo ſtatim aſpectu præſtiti. Quam ob rem autem hoc inſolito cultu prodierim hodie, iam audietis, ſi modo non gravabimini dicenti præbere aures, non eas ſane quas * ſacris concionatoribus, ſed quas fori circulatoribus, ſcurris ac morionibus con-

grata vice veris & Favoni. Alluſit ad carmen Horatianum: Lucem redde tuæ dux bona patriæ. Inſtar veris enim vultus ubi tuus Affulſit populo, gratior it dies, Et ſoles melius nitent.

Sacris Concionatoribus) Obiter taxat vulgus hominum, qui concionantes in templis oſcitantes ac dormitantes audiunt, multi ne audiunt quidem, cum circumforaneos ac ſcurras miris modis auſcultent. Id verum eſſe, facile fatebitur, qui noverit Italiam, præſertim Romam & Venetiarum urbem. Vide ut excludat omnem calumniam, hos jocos conferens circulatorum, ſcurrarum ac morionum dictis. Quanquam obiter notat mores hominum, qui ad ineptas fabulas attenti, in ſacris concionibus dormitant.

conſueviſtis arrigere, quaſque olim
* Midas ille noſter exhibuit Pani. Lu-
bitum eſt enim pauliſper apud vos *
Sophiſtam agere, non quidem huius
generis, qui hodie nugas quaſdam
anxias inculcat pueris, ac pluſquam
muliebrem rixandi pertinaciam tra-
dit, ſed veteres illos imitabor, qui quo
* infamem Sophorum appellationem
vitarent, Sophiſtæ vocari maluerunt.
Horum ſtudium erat, deorum ac for-
tium virorum laudes encomiis cele-
brare. Encomium igitur audietis, no
Herculis, neque Solonis, ſed meum
ipſius, hoc eſt, Stultitiæ. Iam vero
no

Midas) Nota eſt fabula de Mida, qui Pane
canentem Apollini prætulit. Alluſit aute
ad proverbium, Midæ aures.

Sophiſtam) Olim ſophiſtæ dicebantur ph
loſophi & ſapientiæ profeſſores, deinde th
tores. Poſtremo abiit nomen in invidiam,
ſophiſtæ dicerentur, qui fictam quandam
pientiæ ſpeciem jactitarent.

Infamem) Hoc ad Moriæ perſonam refere
dum eſt, apud quam vocari ſapientem cont
melia eſt, veluti apud aulicos, docti ſtulti v
cantur, apud doctos viciſſim aulici.

Non huius facio) Et hoc δεικτικῶς accipie
dum, ut floccum aut pilum oſtendat.

on huius facio ſapientes iſtos, qui ultiſſimum & inſolentiſſimum eſſe rædicant, ſi quis ipſe laudibus ſe fe- at. Sit ſane quam volent ſtultum, * nodo decorum eſſe fateantur. Quid nim magis quadrat, quam ut ipſa Moria, ſuarum laudum ſit buccina- trix, & * αὐτὴ ἑαυτῆς αὐλητεῖς? Quis enim ne melius exprimat quam ipſamet? Niſi ſi cui forte notior ſim, quam e- gomet ſum mihi! Quanquam ego hoc lioqui, non paulo etiam modeſtius rbitror, quam id quod optimatum c ſapientum vulgus factitat, qui per- verſo quodam pudore, vel * rhetorem quem-

Modo decorum) Decorum vocat non ſim- pliciter, quod per ſe deceat, ſed quod ſtultitiæ perſonam deceat: veluti, non eſt decorum le- noni loqui de fide.

Αὐτὴ ἑαυτῆς αὐλητεῖς) I. e., Ipſa ſui tibicina. Proverbium eſt, ubi quis ſe ipſum factis com- mendat. Tametſi hic alio detorſit, nempe ad eam, quæ ſua jactat.

Rhetorem palmonem) Si quis audiat ſolennes iſtas orationes, quæ habentur in publico apud Romanos Pontifices, apud reges, apud Princi- pes, mirum eſt, qua fronte vel iſti ſic audeant adulari, vel illi poſſint tam ineptas laudes au-

 dire

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

quempiam palponem, vel poetam vaniloquum, ſubornare ſolent, eumque mercede conductum, à quo ſuas laudes audiant, hoc eſt, mera mēdacia, & tamen * verecundus interim ille pavonis in morem pennas tollit, criſtas erigit, cum impudens aſſentator nihili hominem diis æquiparat, cū abſolutum omnium virtutum exemplar proponit, à quo ſciat ille ſe plus quam * δὶς διὰ πασῶν abeſſe, cum corniculam alienis conveſtit plumis, cum * τὸν Αἰθίοπα λευκαίνει, denique cum

*ἐκ

dire. Nec dubito quin iſta moleſta ſint cordatis principibus.

Verecundus ille) Ironice dicit verecundum, impudentiſſimum ſignificans, qui talia poſſit audire.

Δὶς διὰ πασῶν) Id eſt, Bis per omnia. Ea eſt Muſicorum harmonia, quam vulgo duplicem octavam vocant. Abiit autem in proverbium, quo maximum intervallum ſignificamus. Vi de Chilia. Deſ. Eraſmi.

Τὸν Αἰθίοπα λευκαίνει) Id eſt, Æthiopem dealbat. Eſt proverbium de re impoſſibili. Verum hic eleganter detorſit ad id, quod is qu niger eſt factis, hoc eſt, infamis, ut candidu laudatur, & alius pingitur quam eſt.

ἐκ μυίας τὸν ἐλέφαντα ποιεῖ. Poſtremo ſequor tritum illud * vulgi proverbium, quo dicitur is recte laudare ſeſe, cui nemo alius contigit laudator. Quanquam hic interim demiror mortaliũ, ingratitudinem dicam, an ſegniciem, quorum, cum omnes me ſtudioſe colant, meamque libenter ſentiant beneficentiam, nemo tamen tot jam ſeculis extitit, qui grata oratione Stulticiæ laudes celebrarit, cum non defuerint, qui Buſirides, * Phalarides, febres quartanas, muſcas, calvicia, atque id genus peſtes, accuratis magnaque & * olei & ſomni jactura elucubratis laudibus vexerint. A me extemporariam quidem illam & illaboratam,

Ε'κ μυίας τὸν ἐλέφαντα ποιεῖ) Id eſt, Ex muſca elephantem facit. Adagium eſt, cum quis rem nihili verbis attollit.

Vulgi proverbium) Sic enim jocantur vulgo, cum quis de ſe prædicat arrogantius, ut dicant, malos habet vicinos, & ob id cogitur ſe laudare.

Phalarides) Phalaridis Apologiam ſcripſit Lucianus. De cæteris jam dictum eſt.

Olei & ſomni iactura) Quia vigilant ad lucernam.

tam, ſed tanto veriorem audietis ora
tionem. Id quod nolim exiſtimetis a
ingenii oſtentationem eſſe confictum
quemadmodum vulgus oratorum fa
cit. Nam hi, ſicuti noſtis, cum ora
tionem totis triginta annis elabora
tam, nonnunquam & alienam profe
runt, tamen triduo ſibi quaſi per lu
ſum ſcriptam aut etiam dictatam eſſ
deierant. Mihi porro ſemper gratiſſi
mum fuit, * ὅτι κἂν ἐπ' ἀκαιρίμαν γλῶττ
ἔλθῃ dicere. At ne quiſpiam à nobis e
pectet, ut, iuxta vulgarium iſtoru
Rhetorum conſuetudinem, me ipſa
finitione explicem, * porro, ut div
dam, multo minus. Nam utrumqu
ominis eſt inauſpicati, vel ſine circun
ſcribere eam cuius numen tam la
pateat, vel ſecare, in cuius cultum
mne rerum genus ita conſentiat. T
me

Ὅτι κἂν ἐπ' ἀκαιρίμαν γλῶτταν ἔλθῃ) Id c
Quicquid in temerariam linguam vene
Proverbium eſt, ſumptum ex Æſchylo tra
co poeta, citante Platone.

Porro ut dividam) Alludit ad dialectico
quibus mos eſt primum definire quod agg
diuntur.

etſi quorſum tandem attinet mei
elut umbram atque imaginem fini-
one repræſentare, cum ipſam me co-
am præſentes præſentem oculis in-
ueamini? Sum etenim uti videtis, ve-
a illa * largitrix ἐάων, quam Latini
tulticiam, Græci Μωρίαν appellant.
Quanquam quid vel hoc opus erat di-
ere? quaſi non ipſo ex vultu * fronte-
ue, quod aiunt, ſatis quæ ſim præ
ne feram! aut quaſi ſi quis me Miner-
am aut Sophiam eſſe contendat, non
tatim ſolo poſſit obtutu coargui, et-
amſi nulla accedat oratio, * minime
nendax animi ſpeculum!. Nullus a-
ud me fucis locus; nec aliud fronte
imulo, aliud in pectore premo. Sumq;
mei undique ſimillima: adeo ut nec ii
me diſſimulare poſſint, qui maxime
Sapientiæ perſonam ac titulum ſibi
ven-

Largitrix ἐάων) Id eſt, bonorum. Alluſit huc quod Homerus ſubinde vocat deos δωτῆρας ἐάων, id eſt, largitores bonorum.

Fronteque, quod aiunt) Relucet enim in vultu quoque ſtultitia aut ſapientia hominis.

Minime mendax) Ex ſermone enim potiſſimum colligitur animus hominis.

vendicant, * καὶ ἐν τῇ πορφύρᾳ πίθηκοι, καὶ ἐν τῇ λεοντῇ ὄνοι obambulant. Quamvis autem ſedulo fingant, tamen aliunde prominentes auriculæ Midam produnt. Ingratum mehercle & hoc hominum genus, qui cum maxime ſint noſtræ factionis, tamen apud vulgum cognominis noſtri ſic pudet, ut id paſſim aliis magni probri vice objiciant. Proinde iſtos, cum ſint * μωρότατοι re, cæterũ ſophi ac * Thaletes videri velint, nonne jure optimo * μωροσόφους illos appellabimus? Viſum eſt enim hac

quo

Καὶ ἐν τῇ πορφύρᾳ πίθηκοι, καὶ ἐν τῇ λεοντῇ ὄνοι, id eſt, Et in purpura ſimiæ, & in leonina pelle aſini. nam ſimiæ vulgo habentur in deliciis, & nonnunquam ad luſum purpura veſtiuntur. Eſt autem Græcum proverbium, in eos, qui magnificam perſonam præ ſe gerunt cum ſint nebulones. Cui ſimile eſt quod ſubtexitur, in exuvio leonis aſini. Notus eſt Apologus de aſino, qui pelle leonis amictus, aliquandiu apud Cumanos habitus eſt pro leone donec auricularum judicio deprehenſus, pœnas daret.

Μωρότατοι) Id eſt, ſtultiſſimi.

Thaletes) Is fuit unus è numero ſeptem ſapientum.

Μωροσόφους) Dictio eſt compoſita, ex ſtulto & ſapiente, quaſi dicas, ſtulte ſapientes.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

uoque parte noſtri temporis rheto-
s imitari , qui plane deos eſſe ſeſe
redunt, * ſi hirudinum ritu bilingues
ppareant; ac præclarum facinus eſſe
ucunt, latinis orationibus ſubinde
ræculas aliquot voculas, velut * em-
lemata intertexere, etiam ſi nunc non
rat his locus. Porro ſi deſunt * exoti-
a, è putribus chartis quatuor aut
uinque priſca verba eruunt, quibus
enebras offundant lectori: videlicet,
t qui intelligunt, magis ac magis ſibi
laceant: qui non intelligunt, hoci-
ſo magis admirentur, quo minus in-
elligunt. Quandoquidem eſt ſane
&

Si hirudinum) Has vulgo ſanguiſugas vocant. Eſt autem huic animanti lingula biſulca, ut tradit Plin.

Emblemata) Id eſt, immiſſuras: id enim ſonat vox Græca. ſignificat autem teſſellas, & quibus pingunt in opere muſaico, aut quibus variant pavimenta. Hiſpani ex ligno ſimilia conficiunt, in menſis præcipue. Dicuntur autem emblemata παρὰ τὸ ἐμβάλλειν, id eſt, ab injiciendo.

Exotica) Id eſt, extraria, hoc eſt, alienæ linguæ, puta Græcæ aut Hebraicę.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

& hoc * noſtratium voluptatum genu
non inelegans , quam maxime pere
grina maxime ſuſpicere. Quod ſi qu
paulo ſunt ambitioſiores , arridean
tamen & applaudant , atque aſini ex
emplo * τὰ ὦτα κινῶσι , quo cæteris pro
be intelligere videantur. * Καὶ ταῦτα δὴ
μὲν ταῦτα. Nunc ad inſtitutum recurro
Nomen igitur habetis viri. * Qui
addam epitheti ? quid , niſi ſtultiſſimi
Nam quo alio honeſtiore cognomin
* Myſtas ſuos compellet dea Stultitia
* Se

Noſtratium voluptatum) Noſtratium , id eſt
ſtultorum, ut Cicero dixit: Verba veſtratia.

Τὰ ὦτα κινῶσι) Id eſt, aures moveant. Aſinu
aures habet mobiles, ac prælongas. Et videtu
valere aurium judicio ; cum ſit ſtolidiſſimus
Alluſum eſt autem ad proverbium Græcum

Καὶ ταῦτα δὴ μὲν ταῦτα) Id eſt , Et hæc qui
dem hæc. Verba ſunt ridicule dicta à ſervo Ca
rione in Pluto Ariſtophanis. Idem eſt aliquo
ties apud Platonem.

Quid addam) Mos eſt addere epitheton ali
quod honorificum : viri fortiſſimi , aut vir
ſplendiſſimi , aut aliud ſimile. Porro hoc jo
candi genus ἀπροσδόκητον vocant , cum aliu
expectatur, aliud ſuccedit.

Myſtas) Myſtæ dicuntur initiati myſterii
alicuius numinis. unde & ſymmyſtæ dicun
tur

Sed quoniam non perinde multis otum eſt, quo genere prognata ſim, d jam * Muſis bene juvantibus exponere conabor. Mihi vero neque * Chas, neque Orcus, neque Saturnus, neque Iapetus, aut alius id genus obſoetorum ac putrium deorum quiſiam, pater fuit. * Sed Πλοῦτος. Ipſe uus, vel invitis * Heſiodo & Homeo, atque ipſo adeo Iove, * πατὴρ ἀνδρῶν τε

tur, iiſdem initiati ſacris. Dicuntur autem παρὰ τὸ μυεῖν, quod eſt initio, quod à μύω, id eſt, occulto arcana myſteriorum, quæ nefas erat revelare, dicitur.

Sed quoniam) Alluſit ad partes laudatorii generis, quod à nativitate ſolet incipere.

Muſis bene iuvantibus) Alludit ad morem ſcriptorum, ut ſignificet rem fore poeticam ac fabuloſam.

Chaos, neque Orcus) Ad hos veluti antiquiſſimos deos Heſiodus refert omnium deorum genus in Theogonia.

Sed Πλοῦτος) Id eſt, divitiæ: quanquam ea vox apud Græcos ſit maſculini generis, & numeri ſingularis. Hunc velúti deum inducit Ariſtophanes.

Heſiodo & Homero) Nam apud utrumque ſæpius eſt hoc hemiſtichium de Iove.

Πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε) Id eſt, Pater hominumque deumque.

τε θεῶν τε. Cujus unius nutu, ut olim
ita nunc quoque ſacra prophanaque
omnia ſurſum deorſum miſcentur.
Cuius arbitrio bella, paces, imperia,
conſilia, judicia, comitia, connubia,
pacta, fœdera, leges, artes, ludicra,
ſeria, jam ſpiritus me deficit, breviter
publica privataque om̃nia mortalium
negocia, adminiſtrantur. Citra cuius
opem, totus ille poeticorum numi-
num populus, dicam audacius, ipſi
quoque * dii ſelecti, aut omnino non
eſſent, aut certe * οἰκόσιτοι ſane quam
frigide victitarent. Quem quiſquis
iratum habuerit, huic * ne Pallas qui-
dem ſatis auxilii tulerit. Contra, quiſ-
quis

Dii ſelecti) Nam priſci Theologi gentilium, duodecim deos ſelectos, hoc eſt, ſummos, habebant, veluti primates in tanta deorũ turba.

Οἰκόσιτοι) Οἶκος domus, σῖτον cibus. Vnde qui domi capiunt cibum, & de ſuo vivunt, οἰκόσιτοι vocantur. Porro ſunt qui ob parſimoniam domi tenuiſſimo utantur victu, eoque libenter foris pranſitant.

Ne Pallas quidem) Palladem potiſſimum nominat, quod dea ſapientiæ, ſtulticiæ ſit inviſa, vel quod illa ſtrenua ſit bellatrix, & patrem defenderit adverſus gigantes.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

uis propitium, is vel ſummo Iovi um ſuo fulmine mandare laqueum oſſit. * Τούτου πατρὸς εὔχομαι εἶναι. Atque ic quidem me progenuit non è cerero ſuo, quemadmodum tetricam illam ac torvam Palladem Iupiter, verum * ex Neotete nympha, multo omnium venuſtiſſima pariter ac feſtiviſſima. Neque rurſum id triſti illi alligatus coniugio, quomodo * faber lle claudus natus eſt, verum, quod non paulo ſuavius, * ἐν φιλότητι μιχθεὶς, quem-

Τούτου πατρὸς εὔχομαι εἶναι) Id eſt, Huius patris glorior eſſe. Hemiſtichium eſt ſolenne apud Homerum.

Ex Neotete) Id eſt, ex Iuventute. id enim ſonat Græce Neotes. Innuit autem, ex divitiis & juventute naſci potiſſimum ſtulticiam.

Faber ille) Vulcanum ſignificat ridiculum, & tamen ex matrimonio natum, puta Iovis & Iunonis.

Ἐν φιλότητι μιχθείς) Id eſt, in amore mixtus. Eſt autem hemiſtichium ſolenne apud Homerum, quoties ſignificat furtivum concubitum, extra matrimonium. Qui in opere ex profeſſo ludicro ex ridiculo inquirunt articulos hæreticos, quin hunc criminantur locum, qui toties deos ac deas commemorat? cuiuſmodi loci ſunt alii quoque complures.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

quemadmodum noſter ait Homerus. Genuit autem, ne quid erretis, non Ariſtophanicus ille Plutus, jam * capularis, jam oculis captus, ſed quondam integer adhuc * caliduſque juventa, neque juventa ſolum, verum multo magis nectare, quod tum forte in deorum convivio largius ac meracius hauſerat. Quod ſi locum quoque natalem requiritis, quandoquidem id hodie ve in primis ad nobilitatem intereſſe putant, quo loco primos ediderim vagitus, ego nec in * erratica Delo, * nec in

undo-

Quod ſi illic agnoſcunt iocum & ſtulticia perſonam, quur non idem faciunt in cæteris Quum plures nominantur dii, pro ioco du cunt: quum tribus verbis attingitur mona chorum maieſtas, nutat univerſa eccleſia.

Capularis) Capulares dicuntur ſenes decre piti. Talis autem inducitur Plutus apud Ari ſtophanem.

Caliduſque iuventa) Alluſit ad illud Hora tian. Non ego hæc ferrem calidus iuventa.

Erratica Delo) Hic natus fuit Apollo cun ſua ſorore, quorum beneficio inſula prius flui tans, cæpit immobilis eſſe.

Nec in undoſo mari) Nam hinc fingitur nat Venus.

ndoſo mari, nec * ἐν σπέεσι γλαφυροῖσι
m edita, ſed in ipſis inſulis Fortuna-
s, ubi * ἄσπαρτα καὶ ἀνήροτα omnia pro-
eniunt. In quibus neque labor, ne-
ue ſenium, neque morbus eſt ullus,
ec uſquam in agris * aſphodelus, mal-
a, ſquilla, lupinumve, aut faba, aut
liud hoc genus nugarum conſpicitur.
Sed

E'ν σπέεσι γλαφυροῖσι) Id eſt, in ſpecubus avis. Eſt hoc carmen in primo Odyſſeæ libro, um alias crebrum apud Homerum.

A'σπαρτα καὶ ἀνήροτα) Id eſt, Inſeminata & narata, hoc eſt, citra ſationem & citra ara-ionem. Eſt autem proverbium quoties utili-as contingit citra laborem. Eſtque apud Lu-ianum in Paraſito, & item in Rhetorum præ-ceptore, ſumptum ex Homeri Odyſſeæ lib. 9. Οὔτε φυτεύουσι χερσὶ φυτὸν, οὔτ᾽ ἀρόωσιν, Ἀλλὰ τὰ γ᾽ ἄσπαρτα καὶ ἀνήροτα πάντα φύονται. id eſt, Neque plantant manibus plantam, neque arant, ſed inſeminata & inarata omnia creſ-cunt.

Aſphodelus, malva) Hæc ſunt vilia, ac ple-beiis menſis apta, quæ Lucianus ſcripſit naſci in inſulis Fortunatis. odit igitur hæc, veluti ſobria & terricis apta. De aſphodelo & malva, Heſiodus in opere cuius titulus, Ε᾽ργα καὶ ἡμέραι. Οὐδ᾽ ὅσον ἐν μαλάχῃ καὶ ἀσφοδέλῳ μέγ᾽ ὄνειαρ. id eſt, Neque in malva & aſpodelo magna utilitas. Lupini meminit Lucianus.

Sed paſſim oculis, ſimulque naribus, adblādiuntur * moly, * panaces, * nepenthes, amaracus, ambroſia, lotus, roſa, viola, hyacinthus, Adonidis hortuli. Atque in his quidem nata deliciis, nequaquam à fletu ſum auſpicata vitam, ſed protinus blande * arriſi matri.

Moly) Herbæ ſunt fabuloſæ. De moly meminit Homerus Odyſſ. κ. quod dicit Mercurium dediſſe Vlyſſi, ut à veneficiis Circes tutus eſſet. Verſus Homeri ſunt: Ὥς ἄρα φωνή σας πόρε φάρμακον Ἀργειφόντης, Ἐκ γαίης ἐρύσας καί μοι φύσιν αὐτοῦ ἔδειξεν. Ῥίζῃ μὲν μέλαν ἔσκε γάλακτι δὲ εἴκελον ἄνθος. Μῶλυ δέ μιν καλέουσι θεοὶ, χαλεπὸν δέ τ' ὀρύσσειν Ἀνδράσι γε θνητοῖσι, θεοὶ δέ τε πάντα δύνανται. id eſt, Sic igitur dicens dedit medicamen Mercurius, Ex terra trahens, & mihi naturam ipſius monſtravit. Radix quidem nigra erat, lacti autem ſimilis flos. Moly autem ipſum vocant dii. Difficile autem fodere viris mortalibus, dii autem omnia poſſunt.

Panaces) Dicitur efficax adverſus omnes morbos: unde, ut Plin. dicit, nomen habet πᾶν omne, ἄκεσις medela, & ἀκέω medeor.

Nepenthes) Nepenthes triſtitiam diſcutit in conviviis: cætera nota ſunt.

Arriſi matri) Vulgus riſum tribuit ſtultis. Alluſit autem ad hoc, quod prima vox hominis eſt ploratus. Et tamen legimus, quoſdam

natos

Iam vero non invideo * τῷ ὑπάτῳ ...νίωνι * capram altricem, cum me ...æ lepidiſſimæ nymphæ ſuis aluerint ...ammis, * Methe Baccho progenita, ... * Apædia Panos filia. Quas hic ...oque in cæterarum comitum ac pe-...ſequarum mearum conſortio vi-...itis: Quarum mehercle nomina, ...voletis cognoſcere, ex me quidem ...on niſi Græce audietis. Hæc nimi-...m quam ſublatis ſuperciliis conſpi-...mini, * φιλαυτία eſt. Huic, quam ...lut ardentibus oculis ac plauden-tem

...tos ſtatim arriſiſſe matri. quod ſignum pu-...at auſpicatiſſimum.

Τῷ ὑπάτῳ Κρονίωνι) Id eſt, ſummo Iovi, ...em Saturnium, hoc eſt, Saturni filium, vo-...nt. Eſt autem Hemiſtichium Homericum.

Capram altricem) Iupiter in Creta clam eſt ...ucatus lacte capræ, cuius cornu inter aſtra ...ſuit non ingratus alumnus.

Methe) Id eſt, temulentia: nam id Græce ...έθη. cui apte tribuit patrem Bacchum vini ...utorem.

Apadia) Id eſt, imperitia. Pan autem craſ-...us & agreſtis eſt, juxta fabulas.

Φιλαυτία) Id eſt, amor ſui. Quanquam Græca vox fœminini generis eſt. Hanc ſubla-...is ſuperciliis fecit ob arrogantiam.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

tem manibus videtis, * κολακία nomen. Hæc ſemiſomnis ac dormitanti ſimilis * λήθη vocatur. Hęc cubito utroq; innitens, conſertiſque manibus,* μισοπονία dicitur. Hæc roſeo revincta ſerto, & undiq; delibuta unguentis,* ἡδονή: hæc lubricis & huc atque illuc errantibus luminibus, * ἄνοια dicitur. Hæc nitida cute, probeque ſaginato corpore, * τρυφὴ nomen habet. Videtis & deos duos, puellis admixtos, quorum alterum * κῶμον vocant, alterum * νήγρετον ὕπνον. Huius, inquam, famulitii fidelibus auxiliis genus omne rerum meæ

Κολακία) Id eſt, adulatio. cuius eſt applaudere.

Λήθη) Oblivio.

Μισοπονία) Id eſt, odium laborum. vitium contrarium induſtriæ, quam Græci vocant φιλοπονίαν.

Ἡδονή) Id eſt, voluptas.

Ἄνοια) Id eſt, amentia.

Τρυφὴ) Id eſt, delicium.

Κῶμον) Comum Græci deum faciunt temulentiæ & intemperantiæ, ac juvenilium comporationum.

Νήγρετον ὕπνον) Id eſt, altiſſimum ſomnum ſic enim vocat Homerus ſomnum unde qui expergefieri non poſſit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

eæ ſubiicio ditioni, ipſis etiam imerans imperatoribus. Genus, eduationem, & comites audiſtis. Nunc e cui ſine cauſa videar mihi deæ nonen uſurpare, quantis commoditatibus deos ſimul & homines adficiam, uamque late meum pateat numen, rrectis auribus accipite. Etenim ſi on inſcite ſcripſit quidam, hoc denum eſſe deum, juvare mortales: &, i merito in deorum ſenatum aſciti ūnt, qui vinum, aut frumentum, aut unam aliquam huiuſmodi commoditatem mortalibus oſtenderunt: cur non ego iure, deorum omnium * ἄλφα dicar, habearque, quæ una omnibus largior omnia? Principio quid eſſe poteſt vita ipſa vel dulcius vel precioſius? At huius exordium cui tandem acceptum ferri convenit, niſi mihi? Neque enim aut * ὀβριμοπάτρης haſta Palladis,

Α῎λφα) Id eſt, alpha. ita per jocum ſignificant primum, quod literis olim notarent numeros. Vnde illud, Ego ſum α & ω.

Ὀ'βριμοπάτρης) Hoc epitheton Homerus tribuit Palladi, quod fortem ac potentem habeat patrem Iovem. Eſt autem tetrica Pallas, ma-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

ladis, aut * νεφεληγερέτου Iovis * ægis, hominum genus progignit, vel propagat. Verum ipſe deum pater, atque hominum rex, qui totum nutu tremefactat olympum, fulmen illud triſulcum ponat oportet, & vultum illum * Titanicum, quo, cum lubet, Deos omneis territat; planeque hiſtrionum more, aliena ſumenda miſero perſona, ſi quando velit id facere, quod nunquam non facit, hoc eſt, * παιδοποιεῖν. Iam vero Stoici ſe diis proximos autumant. At date mihi ter quaterque, aut ſi libet, ſexcenties

Stoi-

maxime cum vibrat haſtam.

Νεφεληγερέτου) Id eſt, nubium congregatoris: ſic enim ſubinde appellat Homerus, νεφεληγερέτα Ζεύς.

Aegis) Eſt clypeus Iovis, ex pelle capræ altricis. hanc obtendit cum ſævit; cum amat, deponit.

Titanicum) Id eſt, torvum: nam Titanes vocantur antiquiſſimi deorum. Porro ſenes tetrici, dicuntur τιτανώδεις ἐνιδόντες, id eſt, Titanicum obtuentes, qui torvo truculentoque ſunt aſpectu.

Παιδοποιεῖν) Παῖς puer, ποιεῖν facere. hoc eſt, liberis creandis operam dare. ſic verecunde vocant τὸ habere rem cum muliere.

picum; tamen huic quoque, ſi non
rba, inſigne ſapientiæ, etiamſi cum
cis commune, certe ſupercilium e-
ponendum, explicanda frons, ab-
enda * dogmata illa adamantina,
eptiendum ac delirandum aliquan-
per. In ſumma, me, me inquam,
biens ille accerſat oportet, ſi modo
ter eſſe velut. Et cur non apertius
eo more vobiſcum fabuler? Quæſo
ım caput, num facies, num pectus,
ım manus, num auris, quæ partes
neſtæ putantur, progenerant deos
ıt homines? Non opinor. imo ea
rs, adeo ſtulta, adeoque ridicula, ut
ec nominari citra riſum poſſit, hu-
ani generis eſt propagatrix. Is de-
ıum eſt ſacer ille fons, unde vitam
auriunt omnia, verius quam ille *
Py-

Dogmata) Id eſt, decreta: ſic enim vocan-
ur placita philoſophorum. Adamantina vo-
at, quod certiſſima habeantur.

Pythagoricus) Alluſit ad carmen vulgatiſſi-
mum Pythagoræ. Ναὶ μὰ τὸν ἁμετέρᾳ ψυχᾷ
παραδόντα τετρακτὺν Παγὰν ἀενάου φύσεως. id
eſt, Per animæ noſtræ dantem quaternionem
Fontem perpetuæ naturæ.

Pythagoricus quaternio. Age vero, qui vir obſecro matrimonii capiſtro velit præbere os, ſi, quemadmodum iſti ſapientes facere conſueverunt, prius eius vitæ incommoda ſecum perpenderit? aut quæ tandem mulier virum admiſſura ſit, ſi partus periculoſos labores, ſi educationis moleſtiam, vel norit, vel cogitarit? Porro ſi coniugiis debitis vitam, conjugium autem debetis ἀνοίᾳ pediſequæ; mihi nimirum quid debeatis, intelligitis. Tum quæ, ſemel hæc experta, denuo repetere velit, niſi λήθης præſens numen adfuerit? Neque vero id Venus ipſa vel * reclamante Lucretio unquam inficias iverit, ſine noſtri numinis acceſſione, ſuam vim mancam atque irritam eſſe. Itaque ex noſtro illo temulento ridiculoque luſu, proveniunt & ſuperciliosi philoſophi, in quorū locum nunc ſucceſſere quos * vul-

Reclamante Lucretio) Nam is carmine ſu[o] tribuit Veneri rerum omnium gignendarum vim ac principatum.

Vulgus monachos) Quod olim apud Hebræo[s] erant

gus monachos appellat, & pur-
rei reges, & pii ſacerdotes, & ter
ctiſſimi pontifices. Poſtremo totus
am ille deorum poeticorum cœtus,
eo frequens, ut turbam vix jam ipſe
piat olympus, tametſi ſpacioſiſſi-
us. * At ſane parum ſit, mihi vitæ
minarium ac fontem deberi, niſi
icquid in omni vita commodi eſt,
quoque totum oſtendero mei mu-
eris eſſe. Quid autem hæc? num o-
nino vita videtur appellanda, ſi
olutptatem detraxeris? * Applau-
ſtis. Equidem ſciebam neminem ve-
rum ita ſapere, * vel deſipere magis;
mo ſapere potius, ut in hac eſſet ſen-
tentia.

rant filii prophetarum, quod apud Græcos
& Indos philoſophi, hoc apud Chriſtianos
monachi videntur eſſe.

At ſane parum) Oſtendit ſtultitia, vitæ in-
tium ſibi deberi, nunc demonſtrat, & o-
mnia vitæ commoda à ſe proficiſci.

Applauſiſtis) Innuit, ſtultis ita maxime vi-
deri, vitam abſque vulgaribus iſtis voluptati-
bus non eſſe expetendam.

Vel deſipere potius) Quanto cum decoro per-
ſonæ, variat correctionem? Porro quod aliis
eſt deſipere, id eſt ſtultitiæ ſapere.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

tentia. Quanquam ne Stoici quidem iſti voluptatem aſpernantur: tametſi ſedulo diſſimulant, milleque conviciis eam apud vulgus dilacerant; nimirum * ut deterritis aliis, ipſi prolixius fruantur. Sed dicant per Iovem, quæ tandem vitæ pars eſt non triſtis, non infeſtiva, non invenuſta, non inſipida, non moleſta, niſi voluptatem, id eſt, ſtulticiæ condimentum, adiunxeris? Cuius rei cum ſatis idoneus teſtis eſſe poſſit ille numquam ſatis laudatus Sopholes, cuius extat pulcherrimum illud de nobis elogium, * Ἐν τῷ φρονεῖν γὰρ μηδὲν, ἥδιστος βίος, tamet age rem omnem ſingulatim aperiamus. Principio quis neſcit primam homi

Vt deterritis aliis) Alluſit ad Philoxenum in pulpamentum naſi mucum emungere ſoli tum, ut aliis averſantibus cibum, ipſe ſolu veſceretur.

Ἐν τῷ φρονεῖν γὰρ μηδὲν, ἥδιστος βίος) Verſu eſt ſenarius iambicus. id eſt, In nihil ſapien do vita jucundiſſima. Ni fallor, verba ſun Aiacis, dolentis quod ab inſania reſipueri Eſt ſimilis fabella apud Horatium de quodan Argivo, expoſtulante cum amicis, quod illo rum opera reſtitutus eſſet ab inſania.

ominis ætatem multo lætiſſimam
ultoque omnibus gratiſſimam eſſe?
uid eſt enim illud in infantibus,
uod ſic exoſculamur, ſic amplecti-
ur, ſic fovemus, ut hoſtis etiam huic
tati ferat opem; niſi ſtulticiæ leno-
nium? quod data opera prudens na-
ura, recens natis adjunxit, ut aliquo
oluptatis velut autoramento, & edu-
antium labores delinire queant, &
entium favores eblandiantur. Dein-
e quæ ſuccedit huic adoleſcentia,
uam eſt apud omnes gratioſa, quam
li candide favent omnes, quam ſtu-
ioſe provehunt, quam officioſe por-
igunt auxiliares manus? At unde
uæſo iſta juventæ gratia? unde, niſi
x me? cuius beneficio quam mini-
num ſapit, atque ob id quam minime
ingitur. Mentior, niſi mox, ubi,
randiores facti, per rerum uſum
c diſciplinas virile quiddam ſa-
ere cœperint, continuo defloreſcit
formæ nitor, langueſcit alacritas, fri-
geſcit lepos, labaſcit vigor. Quo-
que longius à me ſubducitur, hoc
minus minuſque vivit, donec ſuccedat

* τὸ χαλεπὸν γῆρας, i. e., moleſta ſenectus
nõ jam aliis modo, verũ etiam ſibime
inviſa. Quæ quidẽ prorsũ nulli morta
lium foret tolerabilis, niſi rurſum tan
torum miſerta laborum dextra adeſ
ſem, & quemadmodum dii poetarum
ſolent pereuntibus * aliqua metamor
phoſi ſuccurrere, itidem ego quoqu
* jam capulo proximos denuo, quoa
licet, ad pueritiam revocarem. Vnd
non abs re vulgus eos * παλίμπαιδας ap
pellare conſuevit. Porro ſi quis tranſ
formandi rationem requirat, ne i
quidem celarim. * Ad Lethes noſtr
fonte

Τὸ χαλεπὸν γῆρας) Id eſt, moleſta ſenectu
Nam id epitheti ſubinde tribuit illi Homeru

Aliqua metaphormoſi) Id eſt, transformati
ne, ut Phaetontem in cygnum, Alcyonem
avem transformant.

Iam capulo) Id eſt, morti; unde & capul
res ſenes vocantur, admodum defecti ætat
Capulus autem eſt loculus, quo cadavera eff
runtur.

Παλίμπαιδας) Id eſt, iterum pueros; qu
ad pueritiam rediſſe videntur. Notum eſt pro
verbium, Bis pueri ſenes; ad quod alluſit.

Ad Lethes) Quoniam paulo ſuperius L
then, id eſt, Oblivionem, unam ex ſuis fe
pediſequis. Innuit autem, ſenes oblivioſ
eſ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

ntem (nam in inſulis Fortunatis o-
tur : ſiquidem apud inferos tenuis
odo rivulus labitur) eos produco,
: ſimul atque illic longa potarint
blivia, paulatim dilutis animi curis
pubeſcant. At iſti iam delirant, in-
niunt, jam deſipiunt. Eſto ſane. Sed
nuc ipſum eſt repueraſcere. An vero
iud eſt puerum eſſe, quam delirare,
uam deſipere? An non hoc vel maxi-
ne in ea delectat ætate, quod nihil ſa-
it? Quis enim non ceu portentum
derit atque execretur puerum virili
apientia? Aſtipulatur & vulgo jacta-
um proverbium, * Odi puerulum
præcoci ſapientia. Quis autem ſuſti-
neret habere commercium aut con-
uetudinem cum eo ſene, qui ad tan-
am rerum experientiam, parem ani-
mi vigorem judiciique acrimoniam
adiunxiſſet? Itaque delirat ſenex meo
mune-

eſſe, & ob id jucundius vivere, quod multo-
rum vitæ malorum non meminerint.

Odi puerulum) Senarius eſt proverbialis, &
citatur ab Apuleio, in Apologia magiæ ſecun-
da. Præcox autem dicitur qui ante tempus
matureſcit.

munere. Sed tamen delirus iſte meus interim miſeris illis curis vacat, qui- bus ſapiens ille diſtorquetur. Interim non illepidus eſt compotor. Non ſen- tit vitæ tædium, quod robuſtior ætas vix tolerat. Nonnunquam cum ſene Plautino * ad tres illas literas reverti- tur, infeliciſſimus, ſi ſapiat. At interim meo beneficio felix, interim amicis gratus, ne congerro quidem infeſti- vus. Quandoquidem & apud Home- rum è Neſtoris ore fluit oratio * melle dulcior, cum Achillis ſit amarulenta & apud eundem ſenes in mœnibu conſidentes * τὴν λειριόεσσαν vocem e dunt. Quo quidem calculo ipſam et ian

Ad tres literas) Ita quidam ſenex apu Plautum ait, ſe tres didiciſſe literas, a, m, a Sic enim innuit ſe cœpiſſe amare.

Melle dulcior) Sic enim ſcripſit Homerus I li. α.

Τὴν λειριόεσσαν) Id eſt, floridam. Sic enim ait Iliad. γ. de ſenibus ſedentibus ἐπὶ σκαιῇ πύλῃσιν. Ὦπα λειριόεσσαν ἱεῖσι. id eſt, ſuper Sca as portas vocem floridam mittunt. Eſt autem tacita alluſio ad λῆρον, quod nugas ſignifica Minimum diſcrimen eſt inter λῆρον & λείριον id eſt, inter nugas & florem.

m ſuperant pueritiam, ſuavem qui-
em illam, ſed infantem, ac præcipuo
itæ oblectamento, puta garrulitate,
arentem. Addite huc, quod pueris
uoque gaudeant impenſius ſenes, ac
ueri viciſſim ſenibus delectentur,
ὡς ἀιεὶ τὸν ὅμοιον ἄγει θεὸς ὡς τὸν ὅμοιον. Quid
nim inter illos non convenit, niſi
uod hic rugoſior, & plures numerat
atales? Alioqui capillorum albor,
s edentulum, corporis modus mi-
or, lactis appetentia, balbuties, gar-
ulitas, ineptia, oblivio, incogitantia,
reviter omnia cætera, congruunt.
Quoque magis accedunt ad ſenectam,
oc propius ad pueritiæ ſimilitudi-
nem redeunt, donec puerorum ritu,
itra vitæ tædium, citra mortis ſen-
um, emigrant è vita. Eat nunc qui
olet, & hoc meum beneficium cum
eliquorum deorum metamorphoſi
omparet. Qui quid irati faciant, non
ibet commemorare: ſed quibus quam
ma-

Ὡ'ς αἰεὶ τὸν ὅμοιον ἄγει θεὸς ὡς τὸν ὅμοιον) Ideſt, ut ſemper ſimilem ducit deus ad ſimilem. Verſus eſt Homericus ex Iliados ε.

maximè propitii ſunt, eos ſolent in a
borem, in avem, in cicadam, aut etia
in ſerpentem transformare: quaſi ve
non iſtud ipſum ſit perire, aliud fie
Ego vero hominem eundem optim
ac feliciſſimæ vitæ parti reſtituo. Qu
ſi mortales prorſus ab omni ſapien
commercio temperarent, ac perpet
mecum ætatem agerent, ne eſſet q
dem ullum ſenium, verum perpet
juventa fruerentur felices. An n
videtis, tetricos iſtos, & vel philoſoph
ſtudiis, vel ſeriis & arduis addict
negociis, plerumque priuſquam p
ne juvenes ſint, jam conſenuiſſe,
delicet curis, & aſſidua acrique cogi
tionum agitatione, ſenſim ſpiritus
ſuccum illum vitalem exhaurien
Cum contra Moriones mei pinguic
ſint, & nitidi, & bene curata c
plane * χοῖροι, quod ajunt, Ἀκαρνά
nunquam profecto ſenectutis inco
modum ullum ſenſuri, niſi nonnil

Χοῖροι Ἀκαρνάνιοι) Id eſt, porci Acarnani
delicatos ac nitidos dicebatur: fortaſſis q
ca regio pinguiſſimos mitteret porcellos.

-it, ſapientum contagio inficeren-
. Adeo nihil patitur hominum vi-
omni ex parte beatum eſſe. Acce-
ad hæc vulgati proverbii non leve
timonium, quo dictitant, Stulti-
m unam eſſe rem, quæ & juven-
n alioqui fugaciſſimam remoretur,
improbam ſenectam procul arceat.
non temere * de Brabantis popu-
i ſermone jactatum ſit, Cum cæteris
minibus ætas prudentiam adferre
leat, hos quo propius ad ſenectam
cedunt, hoc magis atque magis
ltеſcere. Atqui hac gente non eſt
ia vel ad communem vitæ conſue-
dinem feſtivior, vel quæ minus ſen-
at ſenectutis triſticiam. His quidem
loco, ita & vitæ inſtituto confines
int * Hollandi mei. Cur enim non
meos

De Brabantis) Nulla natio, nec humanior
ec melior quam Brabantorum. Verum ob
erpetuam hilaritatem, quam illis nec ſenecta
dimit, dictum eſt hoc joco vulgari prover-
ium, Brabantus quo natu grandior, hoc ſtul-
ior.

Hollandi mei) Et hæc laudatiſſima gens eſt.
amen ob ingenii ſimplicitatem, & mores mi-

meos appellem, uſque adeo ſtudioſos
mei cultores, ut inde vulgo cogno-
men emeruerint? cuius illos adeo non
pudet, ut hinc vel præcipue ſeſe jacti-
tent. Eant nunc ſtultiſſimi mortales, &
* Medeas, Circes, Veneres, Auroras
* & fontem neſcio quem requirant
quo ſibi juventam reſtituant, cum i
ſola præſtare & poſſim & ſoleam. A
pud me ſuccus eſt ille mirificus, qu
Memnonis filia Tithoni avi ſui ju
ventam prorogavit. Ego ſum Venu
illa, cuius favore Phaon ille repubui
ita ut à Saphone tantopere deamare
tu

nime fucatos, vulgo ſtulti vocantur, prove
bio jocoſo. Porro quod dicit, mei, non a
Eraſmum qui Holandus eſt, ſed ad ſtultici
perſonam referri debet.

Medeas, Circes, Veneres, Auroras) Medea m
gicis herbis ſenibus revocavit juventute
Circe item ſua virga ſuoque poculo verteb
homines in quas vellet formas Venus Pha
nem ex ſene fecit adoleſcentem elegantiſ
mum, adeo ut poſtea à Saphone deamaretu
Aurora ſucco ſuo juventutem produxit
plurimos annos ſuo Tithono.

Et fontem neſcio quem) Significat fontem ju
ventutis appellatum, in quem ingreſſi ſen
repubeſcant.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

:. Meæ ſunt herbæ ſi quæ ſunt, mea
:camina, meus ille fons, qui non
um revocat elapſam adoleſcentiam,
l, quod eſt optabilius, perpetuam
vat. Quod ſi omnes huic ſententiæ
bſcribitis, adoleſcentia nihil eſſe
elius, ſenectute nihil deteſtabilius,
antum mihi debeatis videtis opi-
r, quæ tantum bonum retineam,
nto excluſo malo. Sed quid adhuc
mortalibus loquor? Cœlum omne
ſtrate, & mihi * meum nomen op-
obret, licebit, quicunque volet, ſi
em omnino deorum repererit non
ſuavem & aſpernabilem, niſi meo
imine commendetur. Etenim cur
ſemper ephebus & comatus *Bac-*
hus? nempe quia vecors ac temulen-
is, conviviis, ſaltationibus, choreis,
ſibus vitam omnem tranſigens, ne
ntulum quidem habet cum Pallade
ommercii. Denique tantum abeſt,
ut

Meum nomen) Id eſt, Stultam me vocet.

Semper ephebus) Veteres Bacchum puerili
pecie & promiſſis capillis fingebant, teſte Ma-
robio.

ut ſapiens haberi poſtulet, ut * ludi-
briis ac jocis coli gaudeat. Neque pro-
verbio offenditur, quod illi Fatui co-
gnomentum attribuit, id eſt huiuſmo-
di, * Μωρύχυ μωρότερος. Porro Morycho
nomen verterunt, quod illum, pro
templi foribus ſedentem, muſto ficiſ
que recentibus agricolarum laſcivi
conſueverit oblinere. Tum autem
quid non ſcommatum in hunc * vetu
jacit comœdia? O inſulſum, inquiunt
deum, & dignum qui * ex inguine naſ
ceretur. At quis non malit hic fatuu
& inſulſus eſſe, ſemper feſtivus, ſem
per pubeſcens, ſemper omnibus luſu
ac voluptatem adferens, quam ve

* ἀγκυ

Ludibriis ac iocis) Sentit de perſonis, oſcilli
utribus unctis, de quibus meminit Vergiliu
in Georgicis.

Μωρύχυ μωρότερος) Id eſt, Morycho ſtultio
Lege Chiliades Eraſmi, in quibus erudite iux
ac copioſe proverbium hoc explicatur.

Vetus iacit comœdia) Nam Ariſtophanes i
Ranis ridiculum inducit Bacchum, Hercu
lis ornatu ad inferos euntem, ut tragicos au
diat.

Ex inguine) Nam Bacchus bis natus fing
tur, ſemel ex matre, ſemel ex Iovis femore.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

υλόμητις ille Iupiter omnibus for-
dabilis, vel* Pan ſuis tumultibus o-
a ſenio vitians, vel* favillis opple-
Vulcanus, ac ſemper officinæ la-
ibus ſqualidus, aut Pallas etiam i-
, ſua Gorgone & haſta terribilis,
αἰεὶ ἐνορῶσα δριμύ? Cur ſemper puer
pido, niſi quia nugator eſt, καὶ* μηδὲν
neque facit neque cogitat? Cur
neæ Veneri ſemper vernat ſua for-
? Nimirum, quia mecum habet
initatem. unde & patris mei colo-
n vultu refert, atque hac de cauſa
apud Homerum * χρυσῆ Ἀφροδίτη.
Deinde

(Ἀγκυλόμητις) Hoc cognomen Homerus ſub-
e tribuit Iovi, quod aliud oſtendat, & a-
d habeat in animo.
Pan) Is deus putatur immittere ſubitos ter-
es, qui Panici vocantur, & ſenex fingitur.
Favillis) Quod faber ſit ærarius.
(Καὶ αἰεὶ ἐνορῶσα δριμύ) Id eſt, Semper in-
ens torve. ſic enim apud Lucianum Cupido
, ſe deterreri, ne Palladem adeat, quod ſem-
ſit torvis oculis.
Μηδὲν ὑγιές) Id eſt, nihil ſanum. Eſt Græ-
proverbium, cum omnia ſcelerata ac ſtulta
nificant.
Χρυσῆ Ἀφροδίτη) Id eſt, Aurea Venus. Sic e-
m vocat Homerus, tum Iliad. ε, tum alibi
equenter.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

Deinde * perpetuo ridet, ſi quid mo-
do poetis credimus, aut horum æmu-
lis ſtatuariis. Quod numen unquam
religioſius coluere Romani, quam
Floræ omnium voluptatum parentis
Quanquam ſi quis etiam tetricorum
deorum vitam diligentius requirat ab
Homero, reliquiſque poetis, reperie
ſtulticiæ plena omnia. Quid enim at-
tinet reliquorum facta commemora-
re, cum Iovis ipſius fulminatoris amo-
res ac luſus probe noritis? cum ſever-
illa Diana oblita ſexus, * nihil aliu-
quam venetur, * Endymionem inte-
rim deperiens? Verum illi ſua facino-
ra

Perpetuo ridet) Sic eam fingit Homerus mul-
tis locis, unde φιλομμειδὴς dicitur. Theocritu-
in Cerioclepta, χ' ἁ μάτηρ γελάσασα, id eſt, E-
mater, Venus videlicet, ridens. & idem in Da-
phnide, ἦλθε γε μὰν ἁδεῖα κ' ἡ Κύπρις γελάο-
ισα. id eſt, Venit dulcis Venus ridens. & Vergi-
lius: Olli ſubridens.

Nihil aliud quam venetur) Id eſt, tantum v-
netur. Sic Quintilianus: Nihil aliud quam
flebat.

Endymionem) Nota eſt fabula de Luna a-
Endymionem deſcendente.

à * Momo audiant malim, à quo ſę-
ius quondam audire ſolebant. Sed
unc nuper irati una cum * Ate in ter-
s præcipitem dederunt, quod ſapien-
a ſua felicitati deorum importunus
bſtreperet. Neque mortalium ullus
xulem dignatur hoſpitio, tantum
beſt, ut illi in principum aulis ſit lo-
us, in quibus tamen mea * Κολακεία
rimas tenet, cui cum Momo non ma-
gis convenit, quam cum agno lupis.
taque ſublato illo, jam multò licen-
ius ac ſuavius nugantur dii, vere
* ῥᾷον ἄγοντες, ut inquit Homerus, nul-
lo

Momo) Is deus eſt reprehenſionis apud Platonem. Hunc Lucianus fingit libere adverſus Iovem, & alios deos, loquentem in concilio. Et vetus eſt fabula, illum Palladis, Vulcani, ac Promethei carpſiſſe opera.

Ate) Græce ſonat, noxa. Hanc Homerus fingit à Iove in terram deturbatam, & huius opera inter mortales diſſidia naſci.

Κολακεία) Id eſt, adulatio. quam pediſequam fecit, & digito monſtrat.

Ῥᾷον ἄγοντες) Id eſt, facilius agentes. Sic & Terentius: quæ vos facillime agitis. de divitibus loquens, quorum vita facilior & expedita. Theocritus item in Cyclope, Οὕτω γῶν ῥάιστα διᾶγ' ὁ Κύκλωψ ὁ παρ ὑμῖν. i. Sic igitur facil-

lo videlicet cenſore. Quos enim non
præbet jocos * ficulnus ille Priapus?
Quos non ludos exhibet furtis * ac
præſtigiis ſuis Mercurius ? Quin &
Vulcanus ipſe in deorum conviviis *
γελωτοποιὸν agere conſuevit ; ac modo
claudicatione, modo cavillis, mo-
do ridiculis dictis exhilarare com-
potationem. Tum & Silenus ille
* ſe-

facillime egit Cyclops apud nos.

Ficulnus ille) Alluſit ad Horatianum Pria-
pum, quem ille ficulnum facit in Satyris. O-
lim truncus eram ficulnus, inutile lignum.
Tum Græcis quicquid contemnunt, ficulnum
dicitur, ut in ſuis Chiliadib. teſtatur Eraſmus.

Ac præſtigiis) Lucianus narrat illum Vulcani
forcipem furatum. Item Apollinis boves, tum
& ſagittas, præſtigiis ademit.

Γελωτοποιόν) Id eſt, morionem. ſic enim
vocant Græci, qui riſum movere ſtudeat. Si-
apud Homerum, Vulcanus in convivio deo-
rum miniſtrat, & claudicatione riſum mo-
vet. Tum calicem porrigens matri, ridicul-
quædam loquitur, ut rixam diſcutiat inte-
Iovem & Iunonem. Vnde Homerus loquen-
de Vulcano Il. α. Ἄσβεστος δ' ἄρ ἐνῶρτο γέλως
μακάρεσσι θεοῖσιν, Ὡς ἴδον Ἥφαιστον διὰ δώματα
ποιπνύοντα. id eſt, Inextinguibilis igitur mo-
tus eſt riſus beatis diis, ut viderunt Vulcanum
per domus ſervientem.

enex amator, * τὴν κόρδακα ſaltare ſo-
us, una cum Polyphemo * τὸ τρετανελό,
mphis τὴν γυμνοποδίαν ſaltantibus. Sa-
i ſemicapri * Atellanas agitāt. * Pan
ulſa quapiam cantiuncula riſum o-
nibus movet, quem ita malunt, quā
ſas audire muſas, pręcipue cū jam ne-
are cœperint madere. Porro quid ego
unc commemorem, quæ probe poti
ii poſt convivium agitent? adeo me-
ercle ſtulta, ut ipſa nonnunquam à
riſu

Senex amator) Hic nymphas perſequitur, & ſidiatur, apud Ovidium.

Τὴν κόρδακα) Cordax genus ridiculæ ſaltaionis ac ruſticanæ, cuius meminit Lucianus n libro de ſaltatione, meminit & Pollux liro quarto, cap. decimotertio, περὶ εἰδῶν ὀρχήσεως.

Τὴν τρετανελό) Vox ficta, qua repræſentatur altatio Cyclopis Polyphemi. unde & Horatius: Saltaret uti Cyclopa rogabat. Meminit Ariſtophanes in Pluto.

Τὴν γυμνοποδίαν) Et hoc ſaltationis genus à nuditate pedum dictum: γυμνὸν enim nudum, πoῦς pes dicitur. Meminit Lucianus.

Atellanas) Atellanæ, ſaltationis eſt genus, in quo obſcœnis geſticulationibus libido repræſentabatur, ab Atella civitate vocatum.

Pan) Nam & is fiſtulam habet, ſed agreſtem.

riſu temperare nequeam. At ſatius eſt, in his * Harpocratis meminiſſe , ne forte nos quoque * Corycæus aliquis deus auſcultet, ea narrantes, quæ Momus quidem impune proloquutus eſt. Sed jam tempus eſt , ut* ad Homericum exemplar relictis cœlitibus viciſſim in terram demigremus , quamque ibi nihil lætum, aut felix, niſi meo munere , diſpiciamus. In primis videtis, quanta providentia natura parens & humani generis opifex , illud caverit, ne uſquam deeſſet ſtulticiæ condimentum. Etenim cum Stoicis definitoribus nihil aliud ſit ſapientia , quam duci ratione : contra ſtulticia , affectuum arbitrio moveri : ne plane triſtis ac tetrica eſſet hominum vita, Iupiter quanto plus indidit affectuum

quam

Harpocratis) Is erat ſilentii deus.

Corycæus) Græci proverbio Corycæos vocant, qui clanculum auſcultant , & explorant quid agatur. Vide in Chiliadibus.

Ad Homericum exemplar) Nam huic mos eſt, nunc quid agant dii in cœlo , nunc quid homines in terris, viciſſim miſcere narrationem.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

iam rationis? quaſi * ſemiunciam
ompares ad aſſem. Præterea * ratio-
em in anguſtum capitis angulum
elegavit, reliquum omne corpus per-
urbationibus reliquit. Deinde duos
uaſi tyrannos violentiſſimos uni op-
oſuit: iram, quæ præcordiorum ar-
em obtinet, atque adeo ipſum vitæ
ontem, cor: & concupiſcentiam, quæ
d imam uſque pubem latiſſime im-
perium occupat. Adverſus has gemi-
nas copias quantum valeat ratio, com-
munis hominum vita ſatis declarat,
cum illa, quod unum licet, vel * uſque
ad ravim reclamat, & honeſti dictat
formulas, verum hi laqueum regi ſuo
remittunt, multoque odioſius obſtre-
punt, donec jam ipſe quoque feſſus ul-
tro cedit, ac manus dat. Cæterum
quo-

Semiunciam ad aſſem) Id eſt, vigeſimam-quartam partem ad totum. Ridicule autem meminit aſſis & unciæ, quæ ſunt ponderum nomina, cum de rebus animi loquatur.

Rationem in anguſtum) Sic Plato rationem in cerebro collocavit, iram in pectore, in inferioribus concupiſcentiam.

Vſque ad ravim) Id eſt, uſque ad raucedinem. Plautinum proverbium eſt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

quoniam viro, adminiſtrandis rebus nato, pluſculum de rationis unciola erat aſpergendum, ut huic quoque pro virili conſuleret, me hic ſicut in cæteris in conſilium adhibuit, * moxque conſilium dedi me dignum: nempe uti mulierem adjungeret: animal videlicet ſtultum quidem illud atque ineptum, verum ridiculum & ſuave, quo, convictu domeſtico, virilis ingenii triſtitiam ſua ſtulticia condiret atque edulcaret. Nam quod Plato dubitare videtur, utro in genere ponat mulierem, rationalium animantium, an brutorum, nihil aliud voluit, quam inſignem eius ſexus ſtulticiam indicare. Quod ſi qua forte mulier ſapiens haberi voluerit, ea nihil aliud egerit quam ut bis ſtulta ſit; perinde quaſi bovem aliquis ducat * ad ceroma, invita

vita

Moxque conſilium) Si nugas quaslibet vocamus ad ſeriam ac ſeveram examinationem, quid magis impium quam hoc, tribuere ſtulticiæ, quod ſcriptura commemorat à Deo factum?

Ad ceroma) Vnguenti genus eſt, quo inungebantur athletæ.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

:a reluctanteque, ut ajunt, Minerva.
onduplicat enim vitium, quiſquis
ntra naturam virtutis fucum indu-
t, atque alio deflectit ingenium.
uemadmodum, juxta Græcorum
overbium, ſimia ſemper eſt ſimia,
iam ſi purpura veſtiatur: Ita mulier
mper mulier eſt, hoc eſt ſtulta, quã-
inque perſonam induerit. Neque
ero mulierum genus uſque adeo ſtul-
ım arbitror, ut eam ob rem mihi ſuc-
enſeant, quod illis, & ipſa mulier &
ulticia, ſtulticiam attribuam. Etenim
rem recta reputent via, hoc ipſum
ulticiæ debent acceptum ferre, quod
int viris multis calculis fortunatiores.
Primum formæ gratiam, quam illæ
nerito rebus omnibus anteponunt,
uiuſque præſidio in tyrannos etiam
pſos tyrannidem exercent. Alioqui
inde nam horror ille formæ, hiſpida
cutis & barbæ ſylva, plane ſenile quid-
dam in viro, niſi à prudentiæ vitio?
cum fœminarum, ſemper læves malæ,
vox ſemper exilis, cutis mollicula,
quaſi perpetuam quandam adoleſcen-
tiam imitentur. Deinde quid aliud
optant

optant in hac vita, quam ut viris quam maxime placeant? Nonne huc ſpectant tot cultus, tot fuci, tot balnea, tot compturæ, tot unguenta, tot odores, tot componendi, pingendi, fingendique vultus, oculos, & cutem artes? Iam, num alio nomine viris magis commendatæ ſunt, quam ſtulticiæ? Quid enim eſt, quod illi mulieribus non permittunt? At quo tandem autoramento, niſi voluptatis? Delectant autem fœminæ non alia re, quam ſtulticia. Id eſſe verum non ibit inficias, quiſquis ſecum reputarit, quas vir cum muliere dicat ineptias, quas agat nugas, quoties fœminea voluptate decreverit uti. Habetis igitur primum & præcipuum vitæ oblectamentum quo fonte proficiſcatur. Sed ſunt nonnulli, cum primis autem ſenes, bibaces quidem illi magis quam mulieroſi, qui ſummam voluptatem in compotationibus conſtituunt. Equidem an ſit ullum lautum convivium, ubi mulier non adſit, viderint alii. Illud certe conſtat, citra ſtulticiæ condimentum, nullum omnino ſuave eſſe. Ad-

eo

) ut, ſi deſit, qui ſeu vera, ſeu ſimulata ultitia riſum moveat, γελωτοποιὸν quem-am vel mercede conductum accer-nt, aut ridiculum aliquem paraſitum dhibeant, qui ridendis, hoc eſt, dicte-is, ſilentium ac triſtitiam compota-ionis diſcutiat. Quorſum enim atti-ebat, tot bellariis, tot lauticiis, tot upediis onerare ventrem, niſi & ocu-pariter & aures, niſi totus animus, iſu, jocis, leporibus paſceretur. At iſtiuſmodi tragematum ego ſum ar-hitectrix unica. Quanquam illa ipſa am in conviviis ſolennia,* regem ſor-tiri talis, luſitare teſſeris, * philote-ſiis invitare, certare * συμπεριφοραῖς,

* ad

Iſtiuſmodi tragematum) Tragemata vocant Græci, quæ Latini bellaria vocant, nempe ſe-cundæ menſæ delicias.

Regem ſortiri talis) Rex dicebatur qui ſingu-lis præſcribebat, quantum deberent bibere.

Philoteſiis) Græci φιλοτησίας vocant, quibus & hodie noſtrates utuntur, cum in amicitiæ ſignum prælibant alicui, ac deinde porrigunt poculum.

Συμπεριφοραῖς) Id eſt, circumlationibus. Sic enim vocant, cum dicendi, canendi, bi-bendique vices, ordine per omnes circumfe-runtur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

* ad myrtũ canere, ſaltare, geſticulari, non à ſeptem Græciæ ſophis, verum à nobis, ad humani generis ſalutem reperta ſunt. Atqui omnium huiuſmodi rerum ea natura eſt, ut quo plus habent ſtultitiæ, hoc plus conferant vitæ mortalium; quæ ſi triſtis, * ne vita quidem appellanda videatur. Triſtis autem evadat oportet, niſi cognatum tædium hoc genus oblectamentis abſterſeris. Sed erunt fortaſſis, qui hoc quoque voluptatis genus negligant, & in amicorum charitate & conſuetudine acquieſcant; amicitiam dictitantes unam rebus omnibus anteponendam: quippe rem uſque adeo neceſſariam, ut* nec aer, nec ignis, nec aqua ma-

Ad Myrtum canere) Olim qui canere iubebatur, myrteum ramum accipere ſolitus erat ab eo qui ante cecinerat, atque is finita cantione tradebat ei quem vellet poſt ſe canere, ut copioſius explicat Eraſmus in ſuis Chiliadibus.

Ne vita quidem) Vnde veteres vivere dicebant, genialiter agere lauteque. Catullus: Vivamus, mea Lesbia, atque amemus.

Nec aer nec ignis) Ita M. Tullius in Lælio de amicitia.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

nagis: rurſū adeo jucūdā, ut qui hanc e medio ſuſtulerit, ſolē ſuſtulerit: ad- enieoq; honeſtam, ſiquid tamen hoc d rem pertinet, ut nec ipſi philoſophi ereantur eam inter præcipua bona ommemorare. Sed quid ſi doceo me uius quoque tanti boni * & puppim ſſe & proram? Docebo autem, non * rocodilitis, aut * ſoritis, * cerati- nis,

Et puppim eſſe & prorā) Proverbialiter dixit ræcipuum authorem & fontem. Nam qui uppim ac proram navis habet, totam habet avim.

Crocodilitis) Crocodilites genus eſt ſyllogi- mi captioſi, quem dialectici fingunt crocodi- um propoſuiſſe mulieri, cuius filium rapue- at. Si dixeris, inquit, verum, reddam tibi fi- ium. Illa reſpondit, Non reddes. Et ergo edde, quia verum dixi. Imo, inquit, ſi red- idero, non dixeris verum.

Soritis) Sorites ſyllogiſmus eſt, quem Cicero vocat acervalem, quod acervandis paulatim ſingulis fallat. Vt: Decem nummi non faci- unt divitem. quid ſi unum addas? quid ſi etiā unum? Ita fiet ut nunquam fias dives, ſi nun- quam unus nummus facit divitem. Dicitur autem ἀπὸ τοῦ σωροῦ, id eſt, à cumulo ſive acervo.

Ceratinis) Quos Latini cornutos, cum è duo- bus quicquid reſponderis, in te retorquetur. Huiuſmodi ſyllogiſmis veteres dialectici lude- bant. Dicitur autē ἀπὸ τοῦ κέρατος, id eſt, cornu.

nis, aut aliis id genus dialecticorum argutiis, ſed pingui, quod aiunt, Minerva rem digito propemodum oſtendam. Age, connivere, labi, cæcutire, hallucinari in amicorum vitiis, quædam etiam inſignia vitia pro virtutibus amare, mirarique, an non ſtulticiæ videtur affine? Quid cum alius exoſculatur nævum in amica, alium delectat * polypus Agnæ, cum filium * ſtrabonem appellat pætum pater? quid, inquam, hoc eſt, niſi mera ſtulticia? Clament terque quaterque, ſtulticiam eſſe: atqui hæc una Stulticia * & jungit, junctos & ſervat amicos. De mortalibus loquor, quorum nemo ſine vitiis naſcitur; optimus ille eſt, qui minimis

Polypus) Alluſit ad verſus Horatianos. Polypus vitium eſt narium grave olentium. Agnam vocat amicam.

Strabonem appellat pætum) Strabonem eſſe, vitium eſt oculorum diſtortorum. Pætum eſſe, levius eſt: nam pætis oculis pingebatur Venus, quod id videatur amatorium.

Et iungit, iunctos) Et hoc carmen eſt Horatianum. Vt eſt illud: Nam vitiis nemo ſine naſcitur. Et illud: Quam aut aquila aut ſerpens Epidaurius.

nimis urgetur : cum interim inter
ientes iſtos deos , aut omnino non
aleſcit amicitia, aut tetrica quædam
inſuavis intercedit, nec ea niſi cum
ucisſimis ; nam cum nullis dicere re-
io eſt , propterea quod maxima
s hominum deſipit, imo nullus eſt,
i non multis modis deliret, & non
i inter ſimiles cohæret neceſſitudo.
uod ſi quando inter ſeveros iſtos
ierit mutua benevolentia, ea certe
udquaquam ſtabilis eſt, nec admo-
m duratura, nimirum inter moro-
s & plus ſatis oculatos , ut qui in a-
icorum vitiis tam cernunt acutum,
uam aut aquila , aut ſerpens Epidau-
us. At ipſi in propriis vitiis quam
piunt , & quam non vident * man-
cam in tergo pendentem ? Itaque
um ea ſit hominum natura , ut nul-
m ingenium reperiatur non magnis
noxium vitiis;adde tantam animo-
rum

Manticam in tergo) Et hoc proverbium in
s, qui aliorum cernunt vitia , ſua non vi-
nt. Natum ex Æſopi fabula. Perſius : Vt
mo in ſeſe tentat deſcendere, nemo! Sed præ-
dentis ſpectatur mantica tergo.

rum ac ſtudiorum diſſimilitudinem, tot lapſus, tot errata, tot caſus vitæ mortalis: quo pacto vel horam conſtabit * inter Argos iſtos amicitiæ jucunditas, niſi acceſſerit ea quam mire Græci εὐήθειαν appellant? hanc ſeu ſtulticiam ſeu morum facilitatem vertas, licebit. Quid autem? an non Cupido, ille omnis neceſſitudinis autor & parens, prorſum oculis captus eſt? cui quemadmodum * τὰ μὴ καλὰ καλὰ πέφανται, itidem inter nos quoque efficit, ut ſuum cuique pulchrum videatur, ut * caſcus

Inter Argos iſtos) Argos vocat plus ſatis oculatos. Nam ut Ovid. ait: Cinctum luminibus centum caput Argus habebat.

Τὰ μὴ καλὰ καλὰ πέφανται) Id eſt, non pulchra pulchra videntur. Hemiſtichium e Theocriti de amante. Sic enim ait in Idyllio ἦ γὰρ ἔρωτι Πολλάκις ὦ Πολύφαμε τὰ μὴ καλὰ καλὰ πέφανται. Id eſt, Etenim amori ſæpe, ô Polypheme, quæ non pulchra, pulchra videntur. Cæcus enim amor à poetis fingitur; & τυφλοῦ-ται τὸ φιλοῦν περὶ τὸ φιλούμενον, ut ait Plato; id eſt, Excæcatur amans circa amatum.

Caſcus caſcam) Id eſt, vetulus vetulam. Si enim priſci Latini loquebantur. Eſtque proverbium.

aſcus caſcam, perinde ut * pupus pu-
am, deamet. Hæc paſſim & fiunt &
identur, ſed tamen hæc ridicula ju-
undam vitæ glutinant copulantque
ocietatem. Porro quod de amicitia
ictum eſt, id multo magis de conju-
io ſentiendum, quod quidem nihil
ſt aliud, quam individua vitę conjun-
ctio. Deum immortalem, quæ non
divortia, aut etiam * divortiis dete-
iora paſſim acciderent, niſi viri fœmi-
næque domeſtica conſuetudo, per a-
dulationem, per jocum, per facilita-
tem, errorem, diſſimulationē, meum
utique ſatellitium, fulciretur aleretur-
que? Papæ, quam pauca coirent ma-
trimonia, ſi ſponſus prudenter exqui-
reret, quos luſus delicata illa, ſicuti
videtur, ac pudens virguncula, jam
multo ante nuptias luſerit? Tum
quanto pauciora cohærerent inita, niſi
plurima uxorum facta per viri vel ne-
gli-

Pupus) Pupum antiqui puerum vocabant, pupam puellam.

Divortiis deteriora) Significat veneficia aut homicidia.

gligentiam, vel ſtuporem, laterent? At-
que hæc quidem merito ſtulticiæ tri-
buuntur, verum ea interim præſtat, ut
marito juncunda ſit uxor, uxori ju-
cundus maritus, ut tranquilla domus
ut maneat affinitas. Ridetur; * cucu
lus, curruca, & quid non vocatur, cum
mœchæ lachrymas labellis exorbet
At quanto felicius, ſic errare, quan
zelotypiæ diligentia quum ſeſe confi
cere, tum omnia miſcere tragœdiis
In ſumma, uſque adeo nulla ſocietas
nulla vitæ coniunctio ſine me vel ju
cunda vel ſtabilis eſſe poteſt, ut ne
populus principem, nec ſervum herus
nec herum pediſequa, nec diſcipulum
præceptor, nec amicus amicum, ne
maritum uxor, nec locator conducto
rem, nec contubernalis contuberna
lem, nec convictor convictorem di
tiu

Cuculus, curruca) Sic vulgo vocant ma
tum uxoris parum pudicæ. Quanquam Pla
tus cuculum vocat maritum foris amante
aliam, quod hæc avis ova ponat in nido ali
no. Iuvenalis currucam vocat maritum uxo
ris parum caſtæ, quod alienos alat pro ſui
Tu tibi nunc curruca places.

ıs ferat, niſi viciſſim inter ſeſe nunc
tent, nunc adulentur, nunc pruden-
s conniveant, nunc aliquo ſtulticiæ
elle ſeſe deliniant. Iam hæc ſcio vi-
ri maxima, ſed audictis maiora.
uæſo num quemquam amabit, qui
ſe ſemet oderit? Num cum alio con-
rdabit, qui ſecum ipſe diſſidet? Num
li voluptatem adferet, qui ſibimet
ſi gravis ac moleſtus? Iſtud opinor
mo dixerit, niſi qui ſit ipſa ſtultior
ulticia. Atqui ſi me excluſerit, adeo
mo poterit alterum ferre, ut ipſe
iam * ſibi quiſque puteat, ſua cui-
ue ſordeant, ſibi quiſque ſit inviſus.
uando quidem id mali natura, non
aucis in rebus noverca magis quam
arens, mortalium ingeniis inſevit,
ræcipue paulo cordatiorum, ut ſui
uenque pœniteat, admiretur aliena.
Quo fit ut omnes dotes, omnis ele-
antia, decorque vitæ vitietur, pereat-
ue. Quid enim proderit forma, præ-
ipuum deorum immortalium mu-
nus,

Sibi quiſque puteat) Putere dicitur quod
moleſtum eſt ac diſplicet.

nus, ſi putiditatis vitio contaminetur? Quid juventa, ſi ſenilis triſtitiæ fermento corrumpatur? Denique quid in omni vitæ munere vel tecum, vel apud alios acturus es cum decoro, (eſt enim non artis modo, verum etiam omnis actionis caput, decere quod agas) niſi adſit dextra hæc Philautia, quæ mihi merito germanæ eſt vice? Adeo ſtrennue meas ubique partes agit. Quid autem æque ſtultum, atque tibi ipſi placere? te ipſum admirari? At rurſum quid venuſtum, quid gratioſum, quid non indecorum erit, quod agas, ipſe tibi diſplicens? Tolle hoc vitæ condimentum, & protinus frigebit cum ſua actione orator, null[...] placebit cum ſuis numeris muſicus, ex[...] plodetur cum ſua geſticulatione hi[...] ſtrio, ridebitur una ſuis cum muſi[...] poeta, ſordebit cum arte pictor, eſu[...] riet cum pharmacis medicus. Po[...] ſtremo * pro Nireo Therſites, pro

Pha[...]

Pro Nireo Therſites) Vterque eſt apud Ho[...] merum. Nireum dicit fuiſſe omnium forme[...] ſiſſimum, qui ad Troiam venerunt. Therſite[...] omnium maxime deformem.

Phaone Neſtor) Phaon beneficio Veneris è ſen[...]

revo[...]

haone Neſtor, pro Minerva ſus, pro
ıcundo infans, pro urbano ruſticus
ideberis. In tantum neceſſe eſt, ut
bi quoque quiſque blandiatur, & aſ-
entatiuncula quapiam ſibi prius com-
nendetur, quam aliis poſſit eſſe com-
nendatus. Denique cum præcipua
elicitatis pars ſit, ut, *quod ſis, eſſe ve-
is, nimirum totum hoc præſtat com-
endio mea Philautia, ut neminem
uæ formæ, neminem ſui ingenii, ne-
ninem generis, neminem loci, ne-
ninem inſtituti, neminem patriæ pœ-
iteat: adeo ut nec Hirlandus cum I-
alo, nec Thrax cum Athenienſi, nec
Scytha cum inſulis Fortunatis cupiat
permutare. Et ô ſingularem naturæ
ſolicitudinem, ut in tanta rerum va-
rietate paria fecit omnia! Vbi dotibus
ſuis nonnihil detraxit, ibi pluſculum
Philautiæ ſolet addere; quanquam
hoc ipſum ſtulte profecto dixi, cum
hæc ipſa dos ſit vel maxima. Vt ne di-
cam interim, nullum egregium faci-
nus

revocatus eſt ad adoleſcentiam. Neſtor tria ſe-
cula vixit, teſte Homero Iliad. α.

Quod ſis eſſe velis) Hemiſtichiũ eſt Martialis.

nus adiri, niſi meo impulſu, nullas egregias artes, niſi me authore, fuiſſe repertas. An non omnium laudatorum facinorum ſeges ac fons eſt bellum? Porro quid ſtultius, quam ob cauſas, neſcio quas, certamen eiuſmodi ſuſcipere, unde pars utraque ſemper plus fert incommodi, quam boni? Nam eorum qui cadunt, veluti * Megarenſium, οὐδεὶς λόγος. Dein cum jam utrinque conſtitere ferratæ acies, * & rauco crepuerunt cornua cantu, quis oro ſapientum iſtorum uſus, qui ſtudiis exhauſti, vix tenui frigidoque ſanguine ſpiritum ducunt? * Craſſis ac pingui-

Megarenſium οὐδεὶς λόγος) Id eſt, nullus reſpectus. Proverbium eſt apud Theocritum ex oraculo natum, quo reſponſum eſt, Megarenſes neque tertios eſſe, neque quartos, perinde quaſi in nullo ſint numero, de quibus nulla ſit mentio.

Et rauco) Hemiſtichium eſt Vergilianum.

Craſſis ac pinguibus) Hoc ex Ariſtotelis ſententia, qui putat, eos, qui minime valent ingenio, plus pollere audacia. Nam craſſus ſanguis, quo abundant robuſti, ut robur auget ita ingenium craſſum efficit. Contra, ſanguis tenuis, ex quo ſpiritus tenues exhalant, u cor-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

ꝗibus opus eſt, quibus quam pluri-
mum adſit audaciæ, mentis quam mi-
nimum. Niſi ſi quis *Demoſthenem
militem malit, qui * Archilochi ſe-
quutus conſilium, vix conſpectis ho-
ſtibus, abiecto clypeo fugit, tam igna-
uus miles, quam orator ſapiens. Sed
conſilum, inquiunt, in bellis plurimum
habet momenti. Equidem fateor in
duce, verum id quidem militare, non
philoſophicum; alioqui paraſitis, le-
nonibus, latronibus, ſicariis, agrico-
lis, ſtupidis, obæratis, & huiuſmodi
mortalium fæce, res tam præclara ge-
ritur, non philoſophis lucernariis. Qui
quidem quam ſint ad omnem vitæ
uſum

corpuſculum imbecillum & meticuloſum, ita ingenium acutum timidumque efficit.

Demoſthenem) Nam is abiecto clypeo fugit, unde Rhipſaſpis dictus eſt, ut Plutarchus in eius vita ſcribit.

Archilochi ſequutus conſilium) Lacedæmonii Archilochum poetam è finibus ſuis excedere coegerunt: quod in epigrammate quodam gloriatus eſſet ſe clypeum abjeciſſe, quaſi id conſultius ſit quam mori in pugna. Author Plutarchus in apophthegmatis Laconicis. Lege proverbium in Chiliadibus, Abiecit haſtam.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

uſum inutiles, vel Socrates ipſe, unus Apollinis oraculo ſapiens, ſed minime ſapienter judicatus, documento eſſe poteſt, qui neſcio quid publice conatus agere, ſummo cum omnium riſu diſceſſit. Quanquam vir is in hoc non uſquequaque deſipit, quod ſapientis cognomen non agnoſcit, atque ipſi deo reſcribit, quodque cenſet ſapienti à repub. tractanda abſtinendum eſſe, niſi quod potius monere debuerat, à ſapientia temperandum ei, qui velit in hominum haberi numero. Deinde quid eundem accuſatum * ad cicutam bibendam adegit, niſi ſapientia? Nam * dum nubes * & ideas philoſophatur, * dum pulicis pedes metitur, * dum culi-

Ad cicutam) Herba eſt mortifera, unde Socrates bibit potionem.

Dum nubes) Ita Ariſtophanes inducit eum adorantem nubes, tanquam deos.

Et ideas) Alludit ad ideas Platonicas, quas irriſit & Ariſtoteles.

Dum pulicis pedes) Hoc quoque de eodem fingit in nubibus Ariſtophanes, irridens illius mathematicam.

Dum culicum vocem) Eſt & hoc in eadẽ fabula. Socratem fingit diſputantem, unde tantam

alicum vocem miratur; quæ ad vitam
ommunem attinent, non didicit. Sed
deſt præceptori de capite periclitan-
diſcipulus Plato, egregius ſcilicet
atronus, * qui turbæ ſtrepitu offen-
us, vix dimidiatam illam periodum
ronunciare potuit. Iam quid dicam
de Theophraſto? qui progreſſus in
concionem, protinus obmutuit, per-
nde * quaſi repente lupo conſpecto;
qui militem animaſſet in bello. Iſo-
crates ob ingenii timiditatem nec hiſ-
cere unquam eſt auſus. * M. Tullius
elo-

am vocem emittat culex, tantillum animal.

Qui turbæ ſtrepitu) Hoc in eius vita legitur. & extat initium illius orationis: Quanquam omnium natu minimus adſum, &c. cum alioqui in ſcholis & circulis eſſet omnium facundiſſimus.

De Theophraſto) Is Ariſtotelis diſcipulus, ab eloquentia nomen etiam invenit, & tamen quia non exercitatus, apud populum dicturus obmutuit.

Quaſi lupo conſpecto) Lupus enim ſi prius hominem videat, vocem adimere putatur. Iſocrates ſcripſit plurimas orationes, nullam egit cauſam, quod voce eſſet exili, & natura timidus, ut in illius vita legitur.

M. Tullius) Hoc vitii Tullius ipſe fatetur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

eloquentiæ Romanæ parens, ſemp[er]
indecora trepidatione, perinde qua[si]
puer ſingultiens, exordiri conſuevi[t].
Idque Fabius interpretatur cordati o[ra]toris & periculum intelligentis ar[gu]mentum. Verum cum hoc dicit, a[n]
non palam fatetur ſapientiam obſta[re]
ad rem probe gerendam? Quid iſt[i]
facient, cum res ferro geritur, qui tum
metu exanimantur, cum nudis verbi[s]
eſt decertandum? Et poſt hæc celebra[tur], ſi diis placet, præclara illa Platoni[s]
ſententia, beatas fore reſpublicas, *
aut imperent philoſophi, aut philoſo[phentur] imperatores. Imo ſi conſule[s]
hiſtoricos, reperies nimirum nullo[s]
reipublicæ peſtilentiores fuiſſe princi[pes], quam ſi quando in philoſopha[ſtrum] aliquem aut literis addictum
inciderit imperium. Cuius rei ſatis,
opinor, faciunt fidem Catones: quo[rum] * alter inſanis delationibus rei[pub]...

Si aut imperent) Non hæc dicuntur ex ani[mo], ſed ad Moriæ perſonam reſpiciens ludit, cum autor ipſe longe diverſa ſentiat.

Alter inſanis) De Cenſorio loquitur, qu[i]
qua...

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

ab. tranquillitatem vexavit, * alter bertatem Populi Romani dum nimium ſapienter vindicat, funditus ſubertit. Adde his * Brutos, Caſſios, Gracchos, ac * Ciceronem etiam iſum, qui non minus peſtilens fuit Romanorum reipub. quam * Demothenes Athenienſium. Porro * M. Anonius, ut donemus bonum imperatoem fuiſſe; nam id ipſum extorquere poſſim;

quadragies accuſatus, ſemper abſolutus eſt, ipſe ſeptuagies ac ſæpius alios reos fecit; ut in eius vita narrat Plutarchus, & Plin. in ſeptimo.

Alter) Vticenſem intellige, qui provocato Cæſare, ſubvertit libertatem Romanam.

Brutos, *Caſſios*) Hi Iulium occiderunt: ac poſtea victi, manu ſua ſibi necē conſciverunt.

Gracchos) Tiberium & Caium. uterque eloquens, uterque ſeditioſus, uterque per tumultum periit. lege Plinium de viris illuſtribus.

Ciceronem) Cicero Antonium in perniciem reipublicæ provocavit.

Demoſthenes) Et hic Athenienſes ad bellum adverſus Philippum ſuſcipiendum incitavit: quæ res eis vertit male.

M. Antonius) Hic pius dictus eſt, & cognominatus Philoſophus, vir omnium laudatiſſimus, ſed Commodi illaudatiſſimi pater.

poſſim; fuit enim hoc ipſo nomine gravis atque inviſus civibus, quod tam philoſophus eſſet: ſed tamen ut donemus fuiſſe bonum, at certe peſtilentior fuit reipub. tali relicto filio, quam fuerat ſua adminiſtratione ſalutaris. Quandoquidem ſolet hoc hominum genus, qui ſe ſapientiæ ſtudio dediderunt, cum cæteris in rebus, tum præcipue in liberis propagandis, infeliciſſimum eſſe, providente opinor natura, * ne malum hoc ſapientiæ inter mortales latius ſerpat. * Itaque Ciceroni degenerem fuiſſe filium conſtat, & ſapiens ille * Socrates liberos habuit matri ſimiliores quam patri, ut non omnino peſſime ſcripſit quidam, id eſt, ſtultos. Sed utrunque ferendum

Ne malum hoc ſapientiæ) An non hic palam ludit, & ſtulticiam loqui facit, non ſuum animum?

Itaque Ciceroni) Cicero filius Ciceronis, temulentus, ignavus, moroſus, nulla in re ſimilis patri, niſi in feſtivitate, ut teſtatur Seneca.

Socrates liberos) Ita teſtatur Seneca: nam uxorem habuit Socrates moroſam, ac rixoſam, ut teſtatur Gellius.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

um, ſi tantum ad publica munia forent * ὄνοι πρὸς λύραν, niſi ad omnem prorſus vitæ functionem nihilo eſſent exteriores. Ad convivium adhibe ſapientem; aut triſti ſilentio, aut moleſtis quæſtiunculis obturbabit. Ad chorum advoca, camelum ſaltare dices. Ad publicos ludos trahe, ipſo vultu populi voluptatibus obſtabit, & cogetur è theatro migrare * ſapiens Cato, quandoquidem ſupercilium nõ poteſt ponere. In colloquium inciderit, repente * lupus in fabula. Si quid emendum, ſi contrahendum, breviter, ſi quid eorum agendum, ſine quibus hæc quotidiana vita tranſigi non poteſt, ſtipitem dicas ſapientem iſtum, non hominem. Vſq; adeo neque ſibi, neque

Ὄνοι πρὸς λύραν) Id eſt, Aſini ad lyram. proverbium eſt.

Sapiens Cato) Eſt apud Martialem de Catone minore, qui, cum ſederet in theatro, nec auderent agere qui acturi erant Floralia, in quibus mulieres nudæ & viri turpiter ſaltabant, juſſus eſt aut mutare vultum, aut exire. exivitque.

Lupus eſt in fabula) Proverbium eſt de ſubito ſilentio in medio ſermone oborto.

neque patriæ, neque ſuis uſquam uſu[i] eſſe poteſt, propterea quod commu[n]nium rerũ ſit imperitus, & à popular[i] opinione vulgaribuſque inſtitutis lon[ge] lateque diſcrepet. Qua quidem e[x] re odium quoque conſequatur neceſ[ſ]ſum eſt, nimirum ob tantam vitæ at[que] animorum diſſimilitudinẽ. Qui[d] enim omnino geritur inter mortale[s] non ſtultitiæ plenum, idque à ſtultis & apud ſtultos? Quod ſi quis unus u[]niverſis velit obſtrepere, huic ego ſua[]ſerim, ut, * Timonem imitatus, i[n] ſolitudinem aliquam demigret, at[que] ibi ſolus ſua fruatur ſapientia. Ve[]rum ut ad id, quod inſtitueram, re[]vertar, quæ vis ſaxeos, quernos, & a[]greſtes illos homines in civitatem co[]egit, niſi adulatio? Nihil enim aliud ſignificat illa * Amphionis & Orphe[i] citha-

Timonem) Timon Athenienſis offenſus hominum moribus, abiit in ſolitudinem, & mortalium omnium conſortia fugit, adeo ut ſepulchrum quoque illius à continente ſi[]undis maris avulſum. Exultat de hoc Lucian[i] dialogus ab Eraſmo verſus.

Amphionis & Orphei) Eſt in fabulis, Amphione

[C]ithara. Quæ res plebem Romanam, [i]am extrema molientem, in concor[d]iam civitatis revocavit? Num oratio [p]hiloſophica? Minime. Imo ridicu[l]us * ac puerilis apologus de ventre reliquiſ-

[Am]phione canente, ſaxa ſua ſponte in ſtructuram [m]urorum coiiſſe, atque ita cantu, non ma[n]ibus claras extructas fuiſſe Thebas. De Or[p]heo quoque fabulantur, ſaxa & quercus, [c]antu illius commota fuiſſe. Id Horatius in[t]erpretatur, agreſtem multitudinem, quam per [ſ]axa & quercus intelligi voluit, illorum ſua[v]iloquentia, in civitatis formam fuiſſe coa[c]tam.

Ac puerilis apologus) Cum plebs Romana ære alieno demerſa, authore Sicinio in ſacrum montem à patribus ſeceſſiſſet, atque ita de republica actum eſſe videretur, Patres Menenium Agrippam oratorem ad plebem miſerunt, qui huiuſmodi apologo plebem patribus reconciliavit. Tempore, inquit, quo in homine, non ut nunc, omnia in unum conſentiebant, ſed ſingulis membris, ſuum cuique conſilium, ſuus ſermo fuerat, indignatas reliquas partes, ſua cura, ſuo labore ac miniſterio, ventri omnia quæri, ventrem in medio quietum, nihil aliud quam datis voluptatibus frui: conſpiraſſe inde, ne manus ad os cibum ferrent, nec os acciperet datum, nec dentes conficerent. Ac ita cum ventrem fame domare vellent, ipſa una membra, totumque corpus, ad extre-

reliquiſque corporis membris conſictus. Idem valuit* Themiſtoclis apologus conſimilis de vulpe & ericio. Quæ ſapientis oratio tantundem potuiſſet, quantum commenticia illa * cerva

extremam tabem veniſſe: inde apparuiſſe, ventris quoque haud ſegne miniſterium eſſe, quippe qui ſanguinem hunc, quo vivimus, vigemuſque, mitteret in omnes corporis partes. Hocque apologo oſtendens, iram plebis in patres ſimilem eſſe inteſtinæ illi membrorum ſeditioni, flexit mentes hominum. Hæc ferme Livius, primæ Decadis lib. 2.

Themiſtoclis apologus) Themiſtocles populum Athenienſem, ægre ferentem avaritiam magiſtratus, huiuſmodi apologo deterruit à rebus novandis. Vulpecula ſitibunda, æſtate media, ſole fervente, dum foſſam ingreſſa, aquam quærit, luto à ſole indurato inhæſit, inibique muſcæ totum vulpeculæ corpus obſidentes, ſanguinem omnem exugebant. Quod erinacius, foſſæ ripam forte fortuna prætergrediens, conſpicatus, vulpeculæ volens ſuppetias ferre, muſcas ſpinis illis ſuis abigere parabat. Ibi vero vulpecula obſecrans, ne muſcas abigeret, dixit: Iſtæ nunc ſanguinis ſaturæ ſunt, quas ſi abegeris, aliæ famelicæ in harum locum ſuccedentes, quicquid ſanguinis reliquum fuerit, prorſus ebibent.

Cerva Sertorii) Plutarchus in vita Sertorii refert, eum, cum Iberiam ſibi ſubieciſſet, Barbaros

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

erva Sertorii potuit; quantum * La-
conis illius de duobus canibus,
* de-

paros hoc modo illuſiſſe. Cervam candidi coloris, ſic manſuefactam, ut vocantem exaudiret, & vadentem ſequeretur, jactabat ſibi à Diana miſſam, multaque ſe per illam edoceri. Itaque quoties hoſtes adventuros conjectaret, ſimulabat ſibi id à cerva indicatum, atque ſi quando victoria aliqua ſuorum ducum deferebatur, occulto nuncio ſibi à cerva fauſta nunciata jactabat. Eaque arte fecit, ut Barbari eum numinis inſtar colerent.

Laconis) Lycurgi videlicet Lacedæmoniorum legiſlatoris, qui, ut Plutarchus ſcribit in libello de puerorum educatione, duos catulos, iiſdem editos parentibus, ſic educavit, ut alterum ignavum voracemque, alterum vero generoſum venatorem redderet. Deinde Lacedæmoniis in concione congregatis: Magnum momentum ad virtutem, ô Lacedæmonii, inquit, ſunt mores, doctrinæ & educationes. Atque ego hæc vobis manifeſta faciam. Quo dicto, ponens in medium λοπάδα, id eſt, ollam, ac leporem, è regione catulorum, ipſos catulos dimiſit. Ibi vero generoſus ille in leporem impetum fecit, alter vero ad ollam ſe recepit. Lacedæmoniis autem nondum conjicientibus quid hæc ſibi vellent, Lycurgus inquit: Catuli iſti iiſdem parentibus prognati ſunt, cæterum diverſam nacti educationem, alter venator ſtrenuus, alter ignavus & guloſus evaſit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

* deque vellendis equinæ caudæ pilis, ridendum modo dicti Sertorii cõmentum? Vt ne quid dicam de * Minoe,

Deq; vellendis pilis) Cum Sertorius, ut Plutarchus in eius vita ſcribit, adverſus Pompeium bellum gereret, multitudoque Barbarorum, ducis Imperio minus pareret, hoc commento uſus eſt. Advocata totius exercitus concione, duos equos adduci juſſit, alterum macie ſenioque confectum, alterum robuſtum, caudamque habentem nigram. Macilento autem admovit virum robuſtum, forti vero homunculum imbecillem. Dato autem ſigno vir ille magnus, ut illi præceptum erat, caudam gracilis equi ambabus manibus prehendens, evellere ſetas omnes uno impetu annixus eſt. Parvus contra homuncio robuſti equi caudam paulatim vellebat. Tandem vero ubi ille, fruſtra conatus, ſibi moleſtus eſſet, aliiſque riſum moveret, hic contra minimo labore ſetas ſtatim evelleret: ibi Sèrtorius aſſurgens, Videtis, commilitones, inquit, ingenium plus poſſe quam vires. Multa enim quæ unico impetu ſuperari non poſſunt, paulatim ſuperantur.

Minoe) Minos Cretenſium rex finxit, ſe nono quoque anno in conſilium Iovis patris admitti, atque inde leges acceptas ad populum ferre, quo maior eſſet legibus autoritas. Vnde Homerus Odyſſ. τ. Μίνως Ἐννέωρος βασίλευε Διὸς μεγάλου ὀαριστής. id eſt, Minos nono quoque anno cum Iove familiarem habuit confabulationem. Vnde Heſiodus dixit, eum Iovis ſceptrum,

[M]ioe, * deque Numa, quorum uterque fabuloſis inventis ſtultam multitudinem rexit. Huiuſmodi nugis commovetur ingens ac potens illa * belua populus. At rurſum, quæ civitas unquam Platonis aut Ariſtotelis

ſceptrum, quam Plato in Minoe doctrinam interpretatur, habere. Ζηνὸς ἔχων σκῆπτρον, τῷ καὶ πόλεων βασίλευε. id eſt, Sceptra Iovis retinens, quis Cretum rexerat urbes.

Deque Numa) Cum ſub Numa Pompilio, ſecundo Romanorum rege, Romani cum omnibus finitimis pacem haberent, veritus Numa, ne luxuriarent ocio animi, quos metus hoſtium diſciplinaque militaris continuerat, omnium primum, rem ad multitudinem imperitam, & illis ſeculis rudem, efficaciſſimam, deorum metum, iniiciendum ratus eſt. qui cum deſcendere ad animos ſine aliquo commento mirabili non poſſet, finxit ſibi cum dea Ægeria congreſſus nocturnos eſſe, eiuſque ſe monitu ſacrificia inſtituere, legeſque ferre. Hæc ferme Livius.

Belua populus) Plato lib. de republica ſexto dicit, Sophiſtas nihil aliud docere, quam vulgi ſententias, in quibus cum congregatus fuerit conſentiunt, hancque vocare ſcientiam. Veluti ſi quis θρέμματος μεγάλου καὶ ἰσχυροῦ τρεφομένου, id eſt, beſtiæ magnæ robuſtæque nutritæ iras & cupiditates ſingulas obſervarit, qua ratione hanc adire tractareq; deceat, quibus

lis leges, aut * Socratis dogmata recepit? Tum autem quæ res * Deciis perſuaſit, ut ultro ſeſe diis manibus devoverent? Quid * Q. Curtium in ſpecum traxit, niſi inanis gloria, dulciſſi-

bus rebus miteſcat, & quibus acerbior fiat, quibus placetur, quibuſque irritetur. Diciteque, ſophiſtas ſingula nominare ad illius beſtiæ ingentis opinionem, bona videlicet dicere, quibus delectatur, mala vero, quibus ipſa beſtia offenditur, neque aliam ullam de his afferre rationem. Hæc Plato. Sed &, nonnulli concionatores noſtri temporis, non multum ſophiſtis illis vulgaribus diſſimiles eſſe videntur. Quippe cum magis in concionibus blaterant, quæ mercatoribus mulierculiſque grata eſſe putant, à quibus & aliquid pecuniolæ corradere queant, quam ea quibus vulgus ad pietatem trahi poſſit. Horatius item Platonem imitans, vocat populum beluam multorum capitum.

Socratis dogmata) Id eſt, decreta: cuiuſmodi ſunt illa, Satius eſt iniuriam pati, quam facere: &, Mors nihil eſt mali: &, Philoſophia nihil aliud eſt, quam meditatio mortis.

Deciis perſuaſit) Nam Decii pro ſalute reipub. ſe devoverunt: pater, ut Livius ſcribit Dec. 1. lib. 8, in bello Latino: filius, ut idem lib. 10. teſtatur, in bello quod adverſus Vmbros, Hetruſcos & Samnites geſtum eſt.

Quintum Curtium) Notiſſima eſt hiſtoria.

ciſſima quædam Siren, ſed mirum quam à ſapientibus iſtis damnata? Quid enim ſtultius, inquiunt, quam ſupplicem * candidatum blandiri populo, * congiariis favorem emere, venari tot ſtultorum applauſus, acclamationibus ſibi placere, in triumpho veluti * ſignum aliquod populo ſpectandum circumferri, * æneum in foro ſtare? Adde his * nominum & cognominum adoptiones. Adde divinos honores homuncioni exhibitos, adde publi-

Candidatum) Candidati vocantur, qui magiſtratum petunt, quos mos erat nomenclatore præeunte blande ſalutare, hunc patrem vocantes, hunc fratrem, hunc dominum, ubi ſibi faverent.

Congiariis) Congius menſuræ genus, unde congiarium, quod modo pro munere, quod datur populo à principe, modo pro menſura accipitur.

Signum aliquod) Signa ſtatuæ dicuntur.

Æneum ſtare) Alluſit ad illud Horatianum, Aut æneus ut ſtes. Ponebantur enim æneæ ſtatuæ benemeritis, in circo aut in foro Romæ.

Nominum & cognominum) Mirus tumultus de adoptione nominum Antonini, Pii, Alexandri, Auguſti: ut patet ex Ælio Spartiano, & aliis.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

publicis cæremoniis * in deos relatos etiam ſceleratiſſimos tyrannos. Stultiſſima ſunt hæc, & ad quæ ridenda non unus ſufficit Democritus. Quis negat? Atqui hoc fonte nata ſunt fortium heroum facinora, quæ tot eloquentium virorum literis in cœlum tolluntur. Hæc ſtulticia parit civitates, hac conſtant imperia, magiſtratus, religio, conſilia, iudicia, nec aliud omnino eſt vita humana, quam ſtulticiæ luſus quidam. Iam vero ut de artibus dicam, quid tandem mortalium ingenia ad excogitandas prodendaſque poſteris tot egregias, ut putant, diſciplinas excitavit, niſi gloriæ ſitis? Tantis vigiliis, tantis ſudoribus, famam, neſcio quam, qua nihil eſſe poteſt inanius, redimendam putarunt homi-

In deos relatos) Romæ ſolent defunctos imperatores miris quibuſdam cæremoniis in deos referre; extructa turri lignea præalta, in hac congeſta vi ſtipularum & aromatum; in ſummo erat aquila alligata tenui funiculo. Is ſimul atque ſolutus eſſet incendio, avis ſumma petebat. Gratiſſimus interim odor nares omnium pervadebat, velut animæ imperatoriæ petentis cœlum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

omines vere ſtultiſſimi. Sed interim ulticiæ tot tam egregia vitæ commoa debetis, quodque eſt longe dulciſmum, * aliena fruimini inſania. Ergo oſteaquam mihi fortitudinis & inuſtriæ laudem vindicavi, quid ſi pruentiæ quoque vindicem? Sed dixerit liquis, Eadem opera * ignem aquæ niſceas, licebit. Verum hoc quoque ucceſſurum arbitror, ſi vos modo, quod antehac feciſtis, auribus atque animis favebitis. Principio ſi rerum uſu conſtat prudentia, in utrum magis competet eius cognominis honos? in

Aliena fruimini inſania) Retulit Plinii Cecilii ſententiam, Optimum eſt aliena inſania frui. Inſaniunt non ſolum qui ſtulte quid agunt, verum etiam qui immodice. Vnde qui non æſtimandis vigiliis diſciplinas vel inveniunt, vel expoliunt, inſanis laboribus proſunt aliis. Et horum inſania fruuntur, qui juvantur illorum vigiliis.

Ignem aquæ miſceas) Pugnat enim ex diametro, quod ajunt, prudentia cum ſtulticia. Eſt autem proverbium apud Græcos, quo ἀδύνατον, id eſt, quod fieri non poteſt, ſignificant, πῦρ ὕδατι μιγνύναι, id eſt, ignem aquæ miſcere. Quo uſus eſt Plutarchus in libello περὶ πρώτου ψυχροῦ, id eſt, de prima frigiditate.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

ſu ſapientem, qui partim ob pudorem,
partim ob animi timiditatem nihil ag
greditur: an in ſtultum, quem neque
pudor, * quo vacat, neque periculum,
quod non perpendit, ab ulla re deter
ret? Sapiens ad libros veterum confu
git, atque hinc meras vocum argutia
ediſcit. Stultus adeundis cominuſqu
periclitandis rebus * veram (ni fallor
prudentiam colligit. Id quod vidiſſ
videtur Homerus, * etiamſi cæcus
cum ait, * ῥεχθὲν δέ τε νήπιος ἔγνω. Sunt e
nin

Quo vacat) Id eſt, quo caret. Nam duo pc
tiſſimum reddunt nos timidos, pudor, qui e
metus iuſtæ reprehenſionis, & periculun
quod intelligimus. Vnde Lucianus in epiſt
la ad Nigrinum ait, Τὸ λελογισμένον ὀκνηρὺς πο
εἶ, τὸ δ' ἀμαθὲς θρασεῖς. id eſt, prudentia ſegn
facit, inſcitia autem audaces.

Veram, ni fallor) Huiuſmodi quædam
Gellius prodidit in Philoſophos umbratico
verum hæc jocans trahit ad ſtultorum exp
rientiam, qui ſuo malo fiunt paulo min
ſtulti: hanc Plinius miſerā prudentiam voca

Etiamſi cæcus) Subeſt facetia in vocibus, v
diſſe & cæcus. Nam hic videre, pro intel
gere poſitum eſt: & ſunt qui tradant Hom
rum oculis captum fuiſſe.

Ῥεχθὲν δέ τε νήπιος ἔγνω) Id eſt, Factum e
ia

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

nim duo præcipua ad cognitionem erum parandam obſtacula, pudor, * qui fumum offundit animo, & metus, qui oſtéſo periculo, dehortatur ab adeundis facinoribus. At his magnifice liberat ſtulticia. Pauci mortales intelligunt ad quam multas alias quoque commoditates conducat, * nunquam pudeſcere & nihil non audere.* Quod ſi prudentiam accipere malunt eam,

iam ſtultus cognovit. Expertus ſtultus ſuo doctus malo, tum demum intelligit. At ſapientis, qui ratione & conſilio ducitur, non eſt dicere, non putaram. Sumptum eſt ab Homero Iliad. π. Heſiodus dixit, παθὼν δέ τε νήπιος ἔγνω. id eſt, paſſus etiam ſtultus novit.

Qui fumum offundit) Vnde Plinius ſpeciem inſaniæ, quam gignat ſtrychnum herba, quam medici vulgo ſolanum appellant, luſum pudoris vocat. Videmus enim, pudore fieri nonnunquam, ut homines prorſus delirent, & aliud pro alio reſpondeant.

Nunquam pudeſcere) Nam his temporibus ubique plus valet audacia quam ſapientia.

Quod ſi prudentiam) Trifariam enim accipiunt prudentiam. Vel qua prævidemus futura, vel quæ rerum uſu collecta ſit, vel in genere, quæ rerum judicio & cognitione conſtat. Ea poteſt eſſe vel citra experientiam.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

eam, quæ rerum judicio conſtat, au-
dite obſecro quam procul abſint ab
hac, qui hoc nomine * ſeſe venditant.
Principio conſtat, res omneis huma-
nas, velut * Alcibiadis Silenos, binas
habere facies nimium inter ſeſe diſſi-
miles: Adeo ut quod prima, ut aiunt,
fronte mors eſt, ſi interius inſpicias,
vita ſit: contra, quod vita, mors: quod
formoſum, deforme: quod opulen-
tum, id pauperrimum: quod infame,
glorioſum: quod doctum, indoctum:
quod robuſtum, imbecille: quod ge-
neroſum, ignobile: quod lætum, tri-
ſte:

Seſe venditant) Eleganter dixit venditant pro
jactant.

Alcibiadis Silenos) Sileni dicuntur ſenes Sa
tyri. Dicti ſunt autem Sileni παρὰ τὸ σείεσθ
περὶ τ̃ ληνόν. quod circa torcular verſarentur
qui enim uvas calcabant, hoc nomine voca
bantur. Nominatim autem pædagogus Bac
chi, quem Syneſius calvum fuiſſe ſcribit, cu
jus etiam Ovid. meminit, Silenus vocabatur
Erant etiam Sileni Statuæ, quæ deforis ridi
culæ erant, intus divinas imagines contine
bant. Quibus eleganter Alcibiades in convi-
vio Platonis, Socratem comparat, quod is fo
ris bardus ac ſtupidus, intus autem merum
numen videretur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

e: quod proſperum, adverſum: quod
micum, inimicum: quod ſalutare, no-
ium: breviter omnia repente verſa re-
eries, ſi Silenũ aperueris. Id ſi cui for-
e nimis philoſophice dictum videtur,
ge * pinguiore, quemadmodum dici
olet, Minerva planius faciam. Quis
egem non & opulentum & dominum
itetur? Atqui nullis animi bonis in-
ructus eſt, atqui nihil illi ſatis eſt,
m videlicet pauperrimus eſt. Tum
nimum habet plurimis addictum vi-
is, jam turpiter ſervus eſt. Ad eun-
em modum in cæteris quoque phi-
oſophari liceret. Sed hoc exempli
ice poſuiſſe ſatis. At quorſum hæc?
nquiet aliquis. Audite quo rem duca-
nus. * Si quis hiſtrionibus in ſcena *
fabu-

Pinguiore Minerva) Hoc proverbio ſignifi-
amus, nos planius & apertius loqui. Nam
octi quidam rem per ſe claram ſic explicant
rgute, ut intelligi non poſſit. Quemadmo-
um Plato numeris ſuis tenebras offundit phi-
oſophiæ.

Si quis) Mira & faceta argutia & arguta fa-
etia propoſitionem hanc colligit.

Fabulam agentibus) Agunt hiſtriones, qui
epræſentant: unde & actores dicti.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

fabulam agentibus * perſonas detrahere conetur, ac ſpectatoribus veras nativaſque facies oſtendere, nonne is fabulam omnem perverterit, dignuſque habeatur, quem omnes è theatro * veluti lymphatum ſaxis eiiciant? Exorietur autem repente nova rerum ſpecies: ut qui modo mulier, nunc vir: qui modo juvenis, mox ſenex: qui paulo ante rex, * ſubito Dama: qui modo deus, repente homunculus appareat. Verum eum errorem tollere, eſt fabulam omnem perturbare. Illud ipſum figmentum & fucus eſt, quod ſpectatorum oculos detinet. Porro mortalium vita omnis quid aliud eſt quam fabula quæpiam, in

Perſonas detrahere) Perſona hoc loco vultu[s] eſt appoſititius, qui regem aut fœminam, ſe[-]nem aut juvenem imitatur: unde perſona[ti] dicuntur.

Veluti lymphatum) Id eſt, furioſum & larva[-]tum, quem Græci νυμφόληπτον vocant.

Subito Dama) Horatius aliquoties Dama[m] vocat obſcurum & ignobilem: Vt ne tegam ſpurco Damæ latus? Perſius item Satyra quin[-]ta: Hic dama eſt, non treſſis agaſo, Vappa & lippus, & in tenui farragine mendax.

in qua alii aliis obtecti perſonis procedunt, aguntque ſuas quiſque partes, * donec choragus educat è proſcenio? Qui ſæpe tamen eundem diverſo cultu prodire jubet, ut qui modo regem purpuratum egerat, nunc ſervulum pannoſum gerat. Adumbrata quidem omnia, * ſed hæc fabula non aliter agitur. Hic ſi mihi ſapiens aliquis, cœlo delapſus, ſubito exoriatur, clamitetque, hunc quem omnes ut * deum ac dominum ſuſpiciunt, nec hominem eſſe, quod pecudum ritu ducatur affectibus; ſervum eſſe

Donec choragus) Græci vocant χορηγὸν principem aut ducem choreæ. Significat & eum, qui ſuppeditat neceſſaria. Vnde & choragium, ut ſuperius admonuimus.

Sed hæc fabula) Vitam intelligit, in qua nihil ſyncero rerum judicio geritur, ſed umbris & ſimulacris rerum ducimur omnes.

Deum ac dominum) Hunc titulum exegit etiam Domitianus imperator. Martialis: Edictum domini deique noſtri. Et malo principe, nulla belua nocentior. Notum eſt illud Diogenis, qui cum conſcenſo ſuggeſto, ſubinde clamaſſet velut cõcionaturus: Ἀκούετε, ἄνθρωποι, id eſt, audite, homines: Iamque frequens multitudo concurrens juberet quæ vellet proloqui:

eſſe infirmæ ſortis, * quod tam multi
tamque fœdis dominis ſponte ſervia
rurſum alium, qui parentem exti
ctum luget, ridere jubeat, quod ja
demum ille vivere cœperit, cum ali
qui vita hæc nihil aliud ſit quam mo
quædam: porro alium ſtemmatis gl
riantem, ignobilem ac nothum appe
let, quod à virtute longe abſit, quæ ſ
la nobilitatis ſit fons: adque eunde
modum de cæteris omnibus loquatu
Quæſo quid is alius egerit, niſi ut * d
mens ac furioſus omnibus eſſe vide
tu

loqui: Ego, inquit, homines convocavi,
vobis quid hominis video? ſignificans, n
eſſe dicendos homines, qui more brurorum
nimantium affectibus ducerentur, non rat
ne.

Quod tam multis) Quot vitiis obnoxius
tot habes dominos, & ii nonnunquam div
ſa imperant. Avaritia cogit quærere, amor
bet inſumere. Quod eleganter depinxit P
ſius Satyra 5.

Demens ac furioſus) Non mirum quod ap
ethnicos rudi populo fuit inviſa veritas. N
Chriſtiani hæc, quæ veriſſima ſunt, ferre p
ſunt. Et quando præſtabimus veram vir
tem, ſi faciem illius ferre non poſſumus,
commemoratione quoque abhorret animu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

r? Vt nihil eſt ſtultius * præpoſtera pientia, ita perverſa prudentia nihil iprudentius. Siquidem perverſe fa- t, qui ſeſe non accommodet rebus æſentibus, * foroque nolit uti, nec tem legis illius convivialis memi- erit, * Ἢ πῖθι, ἢ ἄπιθι, poſtuletque ut bula jam non ſit fabula. Contra, ere prudentis eſt, * cum ſis mortalis, nihil

Præpoſtera ſapientia) Veluti ſi quis ſapiens deri velit inter ſtultos, aut in re ſtulta.

Foroque nolit uti) Proverbium eſt ex Phor- ione Terentiana. Foro dicuntur uti, qui ſe- accommodant loco & tempori. Sumptum negociatoribus qui merces vendunt, non ut ſtinarant domi, ſed ut deprehenderint fori atum, qui varius eſt. Eſt diligentius expli- tum in Chiliadibus Eraſmi.

Ἢ πῖθι ἢ ἄπιθι) Id eſt, Aut bibe aut abi. eteres conviviis ſortiebantur reges, qui cui- ue cyathorum modum præſcriberent. Pone- antur & leges jocoſæ, quarum hæc una eſt, uæ in proverbium abiit, quo ſignificabant, ut obſerviendum moribus eorum, inter quos gis, aut diſcedendum. Sic Cato diſceſſiit è loralibus, quod vultus ſeveritatem mutare non poſſet.

Cum ſis mortalis) Iuxta illud Catonis: Cum ſis mortalis, quæ ſunt mortalia cura. Item llud Socratis: Quæ ſupra nos, nihil ad nos.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

nihil ultra ſortem ſapere velle, cumque univerſa hominum multitudine * vel connivere libenter, * vel comiter errare. At iſtud ipſum, inquiunt, ſtulticiæ eſt. Haud equidem inficias iverim, modo fateantur illi viciſſim, hoc eſſe, vitæ fabulam agere. * Cæterum illud, o dii immortales, eloquarne, an ſileam? Quur autem ſileam, cum ſit vero verius? Sed præſtiterit fortaſſis in re tanta Muſas ex Helicone accerſere, * quas poetæ ſæpius ob meras nugas advocare ſolent. Adeſte igitur paulisper, Iovis filiæ, dum oſtendo, nec ad egregiam illam ſapientiam, ac felicitatis, ut ipſi vocant, arcem, aditum eſſe cuiquam, niſi ſtulticia duce. Iam primum illud * in confeſſo eſt,

Vel connivere) Ut diſſimules te ſentire quod ſentis.

Vel comiter) Id eſt, civiliter, ut civilitatis & urbanitatis cauſa vere tibi perſuadeas, rectum eſſe, quod nemo non ſequatur.

Cæterum illud, o dii) Oſtendit, propoſitionem eſſe duriuſculam quam aggreditur.

Quas poetæ) Obiter taxat poetas, quibus hoc familiare eſt ſubinde invocare Muſas.

In confeſſo eſt) In confeſſo eſt id, de quo nulla eſt controverſia.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

t, * affectus omnes ad ſtulticiam ertinere: quandoquidem hac nota ſtulto ſapientem diſcernunt, quod ili affectus, hunc ratio temperat: eoq; toici perturbationes omnes, ceu iorbos, à ſapiente ſemovent: Verum ffectus iſti non ſolum * pædagogoum vice funguntur ad ſapientiæ porum properantibus, verumetiam in mni virtutis functione, ceu calcaria imulique quidam, adeſſe ſolent, velut d bene agendũ exhortatores. Quanuam hic fortiter reclamat bis Stoius Seneca, qui prorſum omnem afectum adimit ſapienti. Verum cum d facit, jam ne hominem quidem relinquit,

Affectus omnes) Quos Græci πάθη vocant, atini perturbationes aut cupiditates, quibus lato in Phædone, tanquam clavis quibuſam, animam corpori dicit affigi.

Pædagogorum vice) Hæc eſt opinio Peripateicorum, qui putant affectus veluti ſtimulos i natura datos, quibus excitemur ad virtuem. Quanquam hanc acriter refellit Seneca. Et apte dixit, pædagogorum. nam imbecilles adhuc, & veluti pueri, ducimur affectibus: aſſequuti ſapientiam, contemptis illis, ſolo ationis ductu gubernamur.

linquit, ſed novum potius deum quē
dam δημιουργεῖ, qui nuſquam nec extiti
unquam, nec extabit: imo ut aper
tius dicam, marmoreum hominis ſi
mulacrum conſtituit, ſtupidum & a
omni prorſus humano ſenſu alienum
Proinde ſi libet, ipſi ſuo ſapiente fru
antur, citraque rivalem ament lice
cumque ęo vel * in civitate Platoni
vel ſi malint, * in idearum region
vel * in Tantaliis inhabitent horti
Quis enim non iſtiuſmodi homine
ceu portentum ac ſpectrum fugit
horreatque, qui ad omnes naturæ ſen
ſus obſurduerit, qui nullis ſit affect
bus, nec amore nec miſericordia m

g

In civitate Platonis) Nam is ita deſcrip
formam reipublicæ, ut nemo ſequi voluer
Iocatur & Lucianus in veris narrationibu
Platonem ſolum in ſua vivere civitate.

In idearum regione) Plato formas quaſda
ponit, â materia ſeparatas, in mente divin
quas irriſit Ariſtoteles. Alluſit autem ad
giones fabuloſas, lunæ, ſolis, nubium, ven
rum, de quibus multa Lucianus in veris na
rationibus.

In Tantaliis hortis) Proverbium eſt Græc
cum ſignificant aliquid nuſquam eſſe, qu
puten

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

ꝭ commoveatur, * quam ſi dura ſi-
x, aut ſtet Marpeſia cautes, quem
ihil fugiat, qui nihil erret, ſed ceu *
ynceus quiſpiam nihil non perſpi-
at, nihil non * ad amuſſim perpen-
t, * nihil ignoſcat, * qui ſolus ſe ipſo
ſit

tent, fabulas eſſe quæ poetæ de inferis refe-
nt.

Quam ſi dura) Eleganter intexuit carmen
atonis è ſexto Æneidos de Didone.

Lynceus quiſpiam) Hic propemodum in pro-
rbium abiit, ob incredibilem oculorum
oſpicientiam. Horatius in epiſtolis: Non
ſſis oculo quantum contendere Lynceus,
on tamen idcirco contemnas lippus inungi.

Ad amuſſim perpendat) Id eſt, accuratiſſime.
Gellius libro ptimo: Adhæc, ſcripta omnia
tiquiora tam curioſe perſpectabat, aut vir-
tes penſitabat, aut vitia rimabatur, ut judi-
um factum ad amuſſim diceres. Eſt autem
nuſſis fabrorum lapidicidarumque linea,
ia ad dirigenda ligna ſaxaque utuntur.

Nihil ignoſcat) Nam Stoici dicunt, πάντα τὰ
μαρτήματα ἴσα εἶ), id eſt, omnia peccata eſſe
qualia, ab aliiſque, quos ſtultos vocant, ni-
il non perperam fieri. Vnde illud Perſii, Sa-
ta 5: Digitum exere, peccas. Et quid tam
arvum eſt? ſed nullo thure litabis.

Qui ſolus ſe ipſo contentus) Παράδοξον enim
toicorum eſt, τὸ σοφὸν αὐτάρκη εἶ), id eſt, ſa-
ientem ſibi ipſi ſufficere. Sicque Plutarchus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

ſit contentus, * ſolus dives , ſolus ſa-
nus, ſolus rex, ſolus liber , breviter o-
mnia ſolus, ſed ſuo ſolius judicio,* qui
nullum moretur amicum , ipſe amicus
nemini, qui diis quoque ipſis non du-
bitet

ait in libello , cui titulum fecit περὶ ἀρετῆς καὶ
κακίας. Αὐτάρκης ἔσῃ, ἐὰν μάθῃς, τί τὸ καλὸν καὶ
ἀγαθόν ἐστι. τρυφήσεις ἐν πενίᾳ καὶ βασιλεύσεις.
id eſt, Tibi ipſi ſufficies , ſi didiceris quid ho-
neſtum & bonum. deliciaberis in paupertate,
& regnabis.

Solus dives eſt) Eſt & hoc παράδοξον , ὅτι μό-
νος σοφὸς πλούσιος , id eſt, quod ſolus ſapiens di-
ves ſit. Horatius in epiſtolis : Ad ſummum,
ſapiens uno minor eſt Iove , dives , Liber, ho-
noratus, pulcher , rex denique regum , Præci-
pue ſanus, niſi cum pituita moleſta eſt. Et
Plutarchus in eodem libello , quem modo ci-
tavimus : Οὐ βιώσῃ φιλοσοφήσας ἀηδῶς , ἀλλὰ
πανταχοῦ ζῆν ἡδέως μαθήσῃ , καὶ ἀπὸ πάντων.
εὐφρανεῖ σε πλοῦτος, πολλοὺς εὐεργετοῦντα , καὶ πενία
πολλὰ μὴ μεριμνῶντα , καὶ δόξα τιμώμενον , καὶ ἀ-
δοξία μὴ φθονούμενον. id eſt , Non vixeris, ſi
philoſopheris, injucunde, ſed ubique vivere le-
te diſces, & ab omnibus. delectabunt te divi-
tiæ de multis benemerentem, & paupertas non
multa curantem, & gloria quod honoreris, &
ignobilitas quod non invidearis.

Qui nullum moretur) Id eſt , curet. Stoico
ſapienti nec amico eſt opus, ut qui omnia con-
ſtituat in ſe ipſo,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

tet * mandare laqueum, qui quicquid in omni vita geritur, velut inſanum damnet, rideatque? Atqui huiuſmodi animal eſt abſolutus ille ſapiens. Quæſo ſi res agatur ſuffragiis, quæ civitas iſtiuſmodi magiſtratum ſibi velit, aut quis exercitus talem optet ducem? imo quæ mulier id genus maritum, quis convivator eiuſmodi convivam, quis ſervus talibus moribus dominum vel optet, vel ferat? Quis autem non malit vel unumquemvis de media ſtultiſſimorum hominum plebe, qui ſtultus ſtultis vel imperare poſſit, vel parere, qui ſui ſimilibus placeat, ſed quam plurimis, qui comis ſit in uxorem, jucundus amicis, bellus conviva, convictor facilis, poſtremo qui nihil humani à ſe alienum putet? Sed me quidem jamdudum iſtius ſapientis piget. Quare ad reliqua commoda

Mandare laqueum) Hoc proverbio extremum contemptum ſignificamus. Iuvenalis de Democrito, Satyra 10: Cum Fortunæ ipſe minaci Mandaret laqueum, mediumque oſtenderet unguem.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

moda ſeſe recipiat oratio. Agedum, ſi quis velut è ſublimi ſpecula circumſpiciat, ita ut Iovem interdum poetæ facere prædicant, quot calamitatibus hominum vita ſit obnoxia, quam miſera, quam ſordida nativitas, quam laborioſa educatio, quot iniuriis expoſita pueritia, quot ſudoribus adacta juventus, quam gravis ſenectus, quam dura mortis neceſſitas, deinde in omni vita, quot morborum agmina infeſtent, quot immineant caſus, quot ingruant incommoda; quam nihil uſquam non plurimo felle tinctum? ut ne commemorem iſta, quæ homini ab homine inferuntur mala, quod genus ſunt, paupertas, carcer, infamia, pudor, tormenta, inſidiæ, proditio, convicia, lites, fraudes. Sed ego jam plane * τὴν ἄμμον ἀναμετρεῖν aggre-

Τὴν ἄμμον ἀναμετρεῖν) Id eſt, arenam percenſere ſive commetiri. Proverbium eſt de re impoſſibili. Simile illi Theocriti in Charitibus: Ἀλλ' ἴσος γὰρ ὁ μόχθος ἐπ' ἀόνι κύματα μετρεῖν, id eſt, Metiri ſimilis labor eſt in littore fluctus. quod eleganter & Maro expreſſit libro Georgicon 2.

gredior. Porro quibus admiſſis iſta cōmeruerint homines, aut quis deus ratus eos in has miſerias naſci coegerit, * non eſt mihi fas in præſentia proloqui. Verum iſta qui ſecum perpendat, nonne * Mileſiarum virginum probabit exemplum, etiamſi miſerandum? At quinam potiſſimum ſibi vitæ tædio fatum accerſivere? Nonne ſapientiæ confines? Inter quos, ut interim * Diogenes, Xenocrates, Catones, Caſſios, ac Brutos ſileam, * Chiron ille, cum immortalem eſſe liceret,

Non eſt mihi fas) Caute ſuſpendit ſententiam, ne vel peccatum originis attingat parum in loco, vel Platonis & Originis opinionem probare videatur, qui docent, animas peccaſſe priuſquam immigrarent in humana corpora.

Mileſiarum virginum) Mileſias virgines mirus quidam amor ſpontaneæ mortis quondam invaſerat, ut refert Aul. Gellius.

Diogenes, Xenocrates) Ἑτέρωσις numeri, feſtivitatis cauſa. Hi omnes ſibi mortem accerſivere. De Diogene & Xenocrate prodidit Laertius. De Bruto, Caſſio, & Catone Plutarchus.

Chiron) Ab hoc edoctus fuit Achilles. Cui cum ob juſtitiam dii permitterent, ut perpetuo viveret, maluit mori, quod offenderetur tædio rerum ſemper eodem tenore recurrentium.

ceret, ultro mortem præoptavit. Videtis, opinor, quid futurum ſit, ſi paſſim ſapiant homines: nempe * altero luto, altero figulo Prometheo opus fore. Verum ego partim per ignorantiam, partim per incogitantiam, nonnunquam per oblivionem malorum, aliquando ſpem bonorum, aliquoties nonnihil mellis voluptatibus aſpergens, ita tantis in malis ſuccurro, ut ne tum quidem libeat vitam relinquere, cum exacto * Parcarum ſtamine, ipſa jamdudum eos relinquit vita; quoque minus ſit cauſæ, cur in vita manere debeant, hoc magis juvet vivere; tantum abeſt, ut ullo vitæ tædio tangantur. Mei nimirum muneris eſt, quod paſſim * Neſtorea ſenecta ſenes videtis,

tium. Ita Lucianus ἐν νεκρικοῖς.

Altero luto) Ridet obiter fabulam, quæ narrat, Prometheum hominis ſimulachrum ex argilla finxiſſe, deinde ſublato Iovis igne, indidiſſe mentem.

Parcarum ſtamine) Hi dicuntur ὑπὲρ τὸν ἄτρακτον ζῆν, id eſt, ultra colú vivere. Taxat obiter turpem vitæ cupiditatem, etiam in decrepitis.

Neſtorea ſenecta) Neſtorea ſenecta, pro quãtumvis

detis, quibus jam ne ſpecies quidem
ominis ſupereſt, balbos, deliros, e-
ntulos, canos, calvos, vel, ut magis
riſtophanicis eos deſcribam verbis,
ῥυπῶντας, κυφοὺς, ἀθλίους, ῥυσοὺς, μαδῶντας,
διοὺς ϗ ψωλοὺς, tamen uſq; adeo vita de-
ctari, * adeoq; νεανίζειν, ut alius tingat
anos, alius * appoſiticia coma calvi-
um diſſimulet, alius * dentibus uta-
tur

amvis magna dixit, quod apud Homerum
es hominum ætates Neſtor vixiſſe dicitur.
nde illud Iliad. primo. Τῷ δ' ἤδη δύο μὲν γε-
εαὶ μερόπων ἀνθρώπων Ἐφθίατο. id eſt; Huic já
luo quidem ſecula hominum prætetierunt.
t paulo poſt, μετὰ δὲ τριτάτοισιν ἄνασσεν, id eſt,
um tertiis autem regnabat.

Ῥυπῶντας, &c.) Id eſt, ſordentes, ſive ſqua-
lidos: κυφοὺς, id eſt, incurvos: ῥυσοὺς, id eſt, ru-
goſos: μαδῶντας, id eſt, glabros ſive calvos,
hoc eſt, nullos habentes pilos: νωδοὺς, id eſt,
edentulos: ψωλοὺς, id eſt, carentes mentula.
His epithetis Carion ſervus deſcribit ſenes in
Pluto Ariſtophanis.

Adeoque νεανίζειν) Νεανίας, juvenis. inde νεα-
νίζειν, id eſt, juveniliter agere, quod Horatius
dixit iuvenari.

Appoſititia coma) Hanc quidam galericulum
vocant. Id frequens eſt apud Hiſpanos.

Dentibus utatur) Quidam edentuli, dentes
arte gingivis inſertos habent, non ſuos, ſed for-
te porci cuiuſpiam.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

tur mutuo fortaſſis à ſue quopiam ſumptis, hic in puellam aliquam miſere depereat, & amatoriis ineptiis *quemvis etiam ſuperet adoleſcentulum. Nam ut * capulares jam, meraque * ſilicernia, teneram aliquam juvenculam ducant uxorem, eamque & indotatam, & aliis uſui futuram, id adeo frequens, ut propemodum & laudi detur. Sed multo etiam ſuavius

ſ

Quemvis etiam ſuperet) Nulli iuvenes inſaniunt impotentius, quam ſenex, ſi cœperit amare. Nam ferrum, cui ſenex ſimilis eſt, ob membrorum ſiccitatem & frigiditatem, u[t] haud facile incaleſcit, ita ſi ſemel incaluerit omnium tardiſſime frigeſcit, caletque maxime. Nihil autem turpius amatore cano: ve[l] Ovidio teſte, Turpe ſenex miles, turpe ſenili[s] amor. Nunc & militāt, & amant paſſim ſenes.

Capulares) Sic vocant decrepitos, quaſi iam capulo proximos. Capulus eſt loculus cadaverum.

Silicernia) Terentius in Aldelphis, ſenem ſilicernium vocat, vel quod incurvus cernat ſilices, vel quod mox ſilentibus umbris cernendus ſit: unde Græcis ſenex γέρων dicitur, παρὰ τὸ εἰς γῆν ὁρᾶν, id eſt, à terram inſpiciendo vel παρὰ τὸ τῆς γῆς ἐρᾶν, id eſt, à terram amando, quod propinqui morti, iam de ſepultura ſolliciti ſint.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

quis animadvertat, anus, longo jam ſenio mortuas, adeoque cadaveroſas, ut ab inferis rediſſe videri poſſint, tamen illud ſemper in ore habere, * Φῶς ἀγαθὸν, * adhuc catulire, atq;, ut Græci dicere ſolent, * καπρῶν, & magna mercede conductum * aliquem Phaonem inducere, fucis aſſidue vultum oblinere, nuſquam à ſpeculo diſcedere,

Φῶς ἀγαθὸν) Id eſt, lumen bonum. Vita lumen eſt. Id autem dictum eſt ab anu quadam moriente, quam etiamnum juvabat vivere.

Adhuc catulire) Catulire vocat more catellarum laſcivire.

Καπρῶν) Id eſt, libidinari, ab hircis deducto verbo. Eſt autem Græcis in proverbio, γραῦς καπρῶσα, id eſt, anus hirciſſans, ut Eraſmus copioſius docet in ſuis Chiliadibus.

Aliquem Phaonem) Phaonem poſuit pro quovis formoſo adoleſcentulo. Phaon enim adamatus fuit à Sapphone, nec mutuo tamen adamabat: ita anus præter ætatis decorum libidinoſæ, pecunia conducunt amatorem. Iuvenalis: Optima certe Nunc via proceſſus vetulæ veſica beatæ. Huiuſmodi quandam inducit Ariſtophanes in Pluto. Eſt autem ἀστεϊσμὸς, quia rem obſcœnam non obſcœnis extulit verbis.

re, * infimæ pubis ſylvam vellere, * vietas ac putres oſtentare mammas, * tremuloque gannitu languentem ſollicitare cupidinem, potitare, miſceri puellarum choris, literulas amatorias ſcribere. Ridentur hæc ab omnibus, tanquam, uti ſunt, ſtultiſſima: at ipſæ ſibi placent, & in ſummis interim verſantur deliciis, * totaſque ſeſe melle perungunt, meo videlicet beneficio felices. Porro quibus hæc deridicula videntur, illud ſecũ expendant velim, utrum ſatius ducant hujuſmo-

Infimæ pubis ſylvam) Et hic rem fœdam honeſta περιφράσει texit. Significat autem obſcœnum mulieris membrum. Huiuſmodi Martialis inducit Ligellam vetulam.

Vietas ac putres) Vietum flaccidum eſt. id quod accidit in aniculis; & carne & humoribus abſumptis flacceſcunt mammæ. Putreis dixit in odis Horatius: Sed incitat me pectus & mammæ putres, equina quales ubera.

Tremuloque gannitu) Gannitum vocat ineptum cantum. Alluſit ad illud Horatianum: Et cantu tremulo pota Cupidinem Lentum ſollicitas.

Totaſque ſeſe melle perungunt) Græcum proverbium eſt, in eos qui ſe totos immergunt deliciis, ut mellei ſint undique. Refertur hoc, expli-

ſmodi ſtulticia vitam plane melli-
m exigere, an * trabem, ut ajunt,
iſpendio quærere. Porro quod hæc
ılgo putantur infamiæ obnoxia, i-
ud nihil ad ſtultos meos, qui malum
oc aut non ſentiunt, aut ſi quid ſen-
unt, facile negligunt. * Si ſaxum in
aput incidat, id vere malum ſit. Cæ-
erum pudor, infamia, probrum, ma-
edicta, tantum adferunt noxæ, quan-
um ſentiuntur. Si ſenſus abſit, ne ma-
a quidem ſunt. Quid lædit, * ſi to-
us populus in te ſibilet, modo tute
ibi plaudas? Atque ut id liceat, ſola
tulticia præſtat. Sed mihi videor au-
dire reclamantes philoſophos. Atqui
hoc

explicaturque in Eraſmi Chiliadibus.

Trabem ſuſpendio quærere) Proverbium de ſumma deſperatione, aut de negocio intolerabili: nam ſolent inſani quidam ad laqueos confugere.

Si ſaxum in caput incidat) Bella diſtinctio veri mali, & non veri, planeque digna ſtulticia; ſed quæ tamen nimium placuit vulgo mortalium.

Si totus populus in te) Alluſit ad illud Horatii: Populus me ſibilat, at mihi plaudo Ipſe domi, ſimul ac nummos contemplor in arca.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

hoc ipſum eſt, inquiunt, miſerum, ſtulticia teneri, errare, falli, ignorare. Imo hoc eſt hominem eſſe. Porro miſerum cur vocent, non video, quandoquidem ſic nati eſtis, ſic inſtituti, ſic conditi, ea eſt communis omnium ſors. Nihil autem miſerum, quod in ſuo genere conſtat, niſi forte quis hominem deplorandum exiſtimet, qui neque volare poſſit cum avibus, neque quaternis ingredi pedibus cum reliquo pecudum genere, neque cornibus ſit obarmatus, quemadmodum tauri. Verum is eadem opera equum etiam belliſſimum infelicem vocabit, quod neque grammaticam didicerit, neque placentis veſcatur: taurum miſerum, quod ad palęſtricam ſit inutilis. Igitur ut equus imperitus grammaticæ, miſer non eſt, ita nec homo ſtultus, infelix, propterea quod hæc cum illius natura cohærent. Verum rurſus urgent * logodæ-

Logodædali) Dædalon Græci vocant ingenioſum. Vnde Dædala Circe. Vnde argutos diſputatores λογοδαιδάλους appellat, quod arte torqueant ſyllogiſmos.

odædali. Eſt, inquiunt, homini pe-
liariter addita diſciplinarum cogni-
o, quarum adminiculis id quod
atura diminutum eſt, ingenio pen-
t. Quaſi vero ullam veri faciem ha-
eat, naturam, quæ in culicibus, atque
deo in herbis ac floſculis, tam ſollici-
vigilaverit, in uno homine dormi-
ſſe, ut diſciplinis opus eſſet, quas*
heutus ille, humano generi infenſus
enius, in ſummam perniciem exco-
cogi-

Theutus ille, humano generi) De hoc Theuto
ocrates apud Platonem in Phædro ita loqui-
ur: Audivi equidem, circa Naucratim Æ-
ypti, priſcorum quendam fuiſſe deorum, cui
icata ſit avis quam ibim vocant; Dæmoni
utem ipſi nomen Theuth: hunc primum, nu-
erum, geometriam, aſtronomiamque inve-
iſſe, præterea luſus talorum, alearum, lite-
aſque. Erat tunc totius Ægypti rex Thamus,
& in ampliſſima eminentiſſimaque civitate,
uas Græci Ægyptias Thebas vocant, & deum
pſum Ammonem vocant. Ad hunc Theuth
rofectus artes demonſtravit ſuas, dixitque
as diſtribui Ægyptiis cæteris oportere. In hunc
ere modum Plato. Vnde cum idem dæmon,
qui talorum & teſſerarum, ludorum peſtife-
rorum, inventor fuit, humanas has ſcientias
commentus eſt, conſtat, hæc non minus gra-
viter quam jocoſe dicta eſſe.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

gitavit, adeo non utiles ad felicitatem, ut illi quoque ipſi officiant, ad quod proprie repertæ dicuntur, ut eleganter arguit apud Platonem rex ille prudentiſſimus * de literarum invento. Igitur diſciplinæ cum reliquis humanæ vitæ peſtibus irrepſerunt, iiſdem autoribus, à quibus omnia flagitia profiſciſcuntur, puta dæmonibus, * quibus hinc nomen etiam inventum, quaſi δαήμονας, hoc eſt, ſcientes, appelles. Siquidem ſimplex illa aurei ſeculi gens, nullis armata diſciplinis, ſolo naturæ ductu inſtinctuque vivebat. Quorſum enim opus erat grammatica, cum eadem eſſet omnibus lingua, nec aliu

ſermo

De literarum invento) Locus eſt apud Plato nem, quem modo citavimus. Rex enim ro gabat Theutum, ad quid conducerent literæ quibus ſcribitur. Reſpondit, valere ad me moriæ ſubſidium. At ille demonſtravit, lite ras officere memoriæ, dum homines his fret non inſcriberent animo quæ audiſſent, ſe chartis.

Quibus hinc nomen etiam) Græcis enim δα μονες appellantur ſcientes, à priſco verbo δαί quod eſt diſco, ſive ſcio: unde dæmones ap pellatos putant grammatici.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

ſermone petebatur, niſi ut alius alium intelligeret? Quis uſus dialectices, ubi nulla erat pugnantium inter ſe ſententiarum dimicatio? Quis rhetoricæ locus, cum nullus alteri * negocium faceſſereret? Quorſum requireretur legum prudentia, cum abeſſent mali mores, ex quibus haud dubie * bonæ leges prognatæ ſunt? Porro * religioſiores erant quam ut impia curioſitate arcana naturæ, ſyderum menſuras, motus, effectus, abditas rerum cauſas ſcrutarentur, nefas eſſe rati, ſi homo mortalis ultra ſortem ſuam ſapere conaretur. Iam quid extra cœlum eſſet, inqui-

Negocium faceſſeret) Id eſt, moleſtus eſſet in jus vocando. Porro rhetorum opera, in judiciis requirebatur.

Bonæ leges) Id teſtatum etiam eſt proverbio, bonas leges ex malis naſci moribus. Vt enim medicina non eſſet, ſi nulli fuiſſent morbi: ita leges non fuiſſent, niſi flagitia coegiſſent.

Religioſiores erant) Quaſi ſit impium ſcrutari naturæ arcana, à quibus in totum abſtinuit Socrates, dicens nihil ad nos attinere quę ſupra nos eſſent.

Iam quid extra cœlum) *Iam* hoc loco vim habet connectendi. Alluſit autem ad illud Plinianum. Furor eſt profecto, furor egredi ex eo, &c.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

inquirendi dementia ne in mente
quidem veniebat. At labente paul
tim ætatis aureæ puritate, primum
malis, ut dixi, geniis inventæ ſunt a
tes, ſed paucæ, atque hæ quidem
paucis receptæ. Poſtea ſexcentas a
didit * Chaldæorum ſuperſtitio,
Græcorum ocioſa levitas, meras i
geniorum cruces, adeo ut vel u
grammatica abunde ſatis ſit ad perp
tuam vitæ carnificinam. Quanqua
inter has ipſas diſciplinas, hæ potiſ
mum in precio ſunt, quæ ad ſenſu
communem, hoc eſt, ad ſtulticia
quam proxime accedunt. Eſuriu
Theologi, * frigent phyſici, riden
Aſtrologi, negliguntur dialectici. S
lus * ἰατρὸς ἀνὴρ πολλῶν ἀντάξιος ἄλλων.

q

Chaldæorum ſuperſtitio) Iſti addiderunt
ſtrologiam ac Magiam. Superſtitionem his
buit, quod ſtellis divinitatem tribuerent.

Frigent Phyſici) Frigent qui negligunt
nec vigent, aut florent.

Ἰατρὸς ἀνὴρ πολλῶν ἀντάξιος ἄλλων) Id
medicus vir multis æquivalens aliis. Eſt
rem verſus Homericus, ſumptus ex Iliad.
quem Plato tum alibi, tum in Sympo
citat.

ne * in hoc ipſo genere, quo quiſque
doctior, audacior, incog itantior-
ue, hoc pluris ſit etiam apud tor-
natos iſtos principes. * Atqui me-
dici-

In hoc ipſo genere) Id eſt, in genere medico-
rum. Cum periculoſa ſit huius artis profeſſio,
mirum tamen eſt, quam paſſim audeant hanc
exercere mulierculæ, idiotæ, errones. Atque
hoc magis mirum, eſſe magnates, qui talibus
vitam ſuam malunt committere, quam vere
medico. Adeo vulgus hominum amat decipi.
Niſi ſtatim procul inſpecto lotio, pronuncies
sexum, ætatem, morbi cauſam, medicum non
credunt. Nec hoc arbitror ad artis meæ con-
tumeliam pertinere, ſed potius ad gloriam, ſi
laxatur illorum temeritas, qui hoc illotis pe-
dibus aggrediuntur.

Atqui medicina) Plato in Gorgia duas ponit
artes, gymmaſticam & medicinam, ad corpus,
duas item ad animam pertinentes, nomothe-
ticam, gymnaſticæ, & juſtitiam judiciariam,
medicinæ correſpondentem. Has quatuor
corpus & animam ait optime curare. Aſſen-
tatoria vero id ſentiens quadrifariam ſe divi-
ſit in quatuor illas artes, dumque ſic ſemper,
non quod optimum eſt, ſed quod dulciſſi-
mum, præbet, plurimos illaqueat. Porro co-
quinariam, medicinam ait ſubire, eiuſque eſ-
ſe veluti ſimiam: fucatoriam, gymnaſticam
imitari: ſophiſticam item, legalem: rhetori-
cam, judiciariam juſticiam. Verum ſi ad me-

dicina, præſertim ut nunc à compl
ribus exercetur, nihil aliud eſt qua
aſſentationis particula, non min
profecto quam rhetorica. Secundu
hos proximus datur locus * leguleii
& haud ſcio an primus, quorum pr
feſſionem, ne quid ipſa pronuncien
* velut aſininam philoſohi magi
conſenſu ridere ſolent. Sed tamen h
rum aſinorum arbitrio maxima mi
maque negocia tranſiguntur. His *
tifundia creſcunt, cum theologus i
teri

dicos noſtri ſeculi reſpexerimus, ut vineta
gomet cædam mea, juxta proverbium, i
medicina magis aſſentationis, quam artis p
ticula eſſe videbitur.

Leguleiis) Leguleii per contemptum di
ſunt, qui non ex literis jureconſultorum,
ex formulis & rubricis jus petebant. Vnde
rubricarii dicti ſunt.

Velut aſininam) Propterea quod non ſint i
ſtructi ſophiſticis argutiis, ſed legibus add
ctis diſputent, cum hi tamen propius acceda
ad verum quam hi qui ſibi videntur acuti
mi, quibus illud uſu venit, Nimium alt
cando veritas amittitur.

Latifundia) Sunt lati fundi. Plinius ci
illud ceu proverbio dictum, Italiam perdid
latifundia.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

im, excuſſis totius divinitatis ſcri-
s, lupinum atrodit, cum cimicibus
pediculis aſſidue bellum gerens.
igitur feliciores ſunt artes, quæ
ajorem habent cum ſtulticia affini-
tem, ita longe feliciſſimi ſunt hi,
ibus prorſus licuit ab omnium diſ-
plinarum commercio abſtinere, ſo-
mque naturam ducem ſequi, quæ
lla ſui parte manca eſt, niſi forte
ortalis ſortis * pomeria tranſilire
elimus. * Odit natura fucos, mul-
oque felicius provenit, quod nulla
t arte violatum. Agedum, an non
idetis, ex unoquoque reliquorum a-
niman-

Pomeria) Id eſt, terminos. Pomerium, id
acium tam intra quam extra murum dice-
atur, quod intra omni ædificio, extra autem
mni cultu vacuum relinquebatur. Livius
ib. primo, Aggere & foſſis & muro circum-
at urbem, pomerium profert.

Odit natura fucos) Quæ enim nativa ſunt,
onge gratiora venuſtioraque ſunt adulterinis
atque fucatis. quod feſtiviter Propertius Ele-
giarum primo de floſculis, lapillis, & avicu-
lis probat. Nam ut Plinius lib. 27. ait, Nulli
nulla eſt facilius loqui, quam rerum naturæ
pingere.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

nimantium genere ea feliciſſime d
gere, quæ ſunt à diſciplinis alieniſſim
nec ullius magiſterio niſi naturæ d
cuntur ? * Quid apibus aut feliciu
aut mirabilius ? At his ne corpo
quidem omnes ſenſus adſunt. Qu
ſimile in extruendis ædificiis repe
architectura ? Quis unquam philoſo
phus ſimilem inſtituit republicam
Rurſum equus quoniam humanis ſe
ſibus affinis eſt, & in hominum co
tubernium demigravit, humanaru
item calamitatum eſt particeps. Qui
pe qui non raro dum vinci pudet
certaminibus * ducit ilia, & in bel
du

Quid Apibus) Plinius l. b. 11. de inſectis l
quẽs, ait: Sed inter omnia principatus apibu
& jure præcipua admiratio, ſolis ex eo gene
hominum cauſa genitis. Mella contrahu
ſuccum dulciſſimum atque ſubtiliſſimu
ac ſaluberrimum; favos confingunt ac cer
Illæ ad uſus vitæ laborem tolerant, opera co
ficiunt, rempublicam habent, conſilia priv
tim, ac duces gregatim. Et quod maxime m
rum ſit, mores habent. Ariſtoteles quoq
libris quinto & nono hiſtoriæ animaliu
multa de apum laudibus ſcripſit.

Ducit ilia) Sic Horatius in epiſtolis: Sol
ſeneſcentem mature ſanus equum, nec Pe
c

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

ım ambit triumphum, confoditur, nulque cum ſeſſore * terram ore omordit. Vt ne commemorem inrim * lupata frena, aculeata calcaa, ſtabuli carcerem, ſcuticas, fuſtes, ncula, ſeſſorem, breviter omnem ilm ſervitutis tragœdiam, cui ſe ultro ddixit, dum * fortes viros imitatus, impenſius hoſtem ulciſci ſtudet. Quan-

et ad extremum, ridendus & ilia ducat.

Terram ore momordit) Hemiſtichium eſt Virilianum de milite moriente, quod imitatum ſt ex illo Homeri, Odyſſeæ χ, loquentis de rocis ab Vlyſſe interfectis: Οἱ μὲν ἔπειθ' ἅμα πάντες ὀδὰξ ἕλον ἄσπετον οὖδας. id eſt, Illi quiem deinde ſimul omnes mordicus cceperunt mmenſum ſolum. & Iliados χ: Γαῖαν ὀδὰξ ἷλεν, id eſt, terram mordicus ceperunt.

Lupata frena) Lupata frena dicuntur aſperima ad domandos equos præferoces. Vergiius in Georgicis: Et duris parere lupatis. Dicta ſunt à luporum dentibus, qui ſunt inæquales, & ob id morſus huius animantis magis eſt noxius.

Fortes viros) Εἰρωνικῶς dictum eſt in ſtultos principes, qui dum hoſti nocere ſtudent, in ſummum conjiciunt ſe ipſos diſcrimen.

Impenſius hoſtem) Apologus eſt apud Horatium de equo, qui dum conatur cervum è communibus paſcuis depellere, ſeſſorem tergo, & frenum ore recepit.

Quanto optabilior muſcarum & av
cularum vita, ex tempore ſoloque n
turæ ſenſu degentium, modo per h
minum inſidias liceat. Quæ ſi quanc
caveis incluſæ aſſueſcant humanas ſo
nare linguas, mirum quam à nati
illo nitore degenerent. Adeo modo
omnibus lætius eſt, quod natura co
didit, quam quod fucavit ars. Proi
de nunquam ſatis laudarim * gallu
illum Pythagoram, qui cum unus
mnia fuiſſet, philoſophus, vir, mulie
rex, privatus, piſcis, equus, rana,
opinor etiam ſpongia, tamen nullu
animal judicavit calamitoſius hom
n

Gallum illum Pythagoram) Lucianus facit M
cillum cum gallo ſuo loquentem, qui ſe P
thagoram eſſe diceret. Extat libellus ab E
ſmo latinitate donatus.

Opinor etiam ſpongia) Sunt enim qui ſpo
giam animal eſſe putent, ut teſtatur Ariſto
les libro de natura animalium quinto, q
ſpongiarum tria ponit genera. Nam aliæ, i
quit, raræ, aliæ ſpiſſæ, aliæ quas Achilleas v
cant. Naſcuntur omnes ad littus, aut ad ſa
nutriunturque luto. Senſum quoque illis i
eſſe creditur, propterea quod ad evulſoris a
ceſſum contrahuntur. Plinius plane cre
ſpongias eſſe animalia.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

: propterea quod cætera omnia turæ finibus eſſent contenta, lus homo ſortis ſuæ limites e-edi conaretur. Rurſum inter ho-nes, idiotas multis partibus an-ponit doctis ac magnis. Et Gryl-s ille non paullo plus ſapuit, quam πολυμῆτις Ὀδυσσεὺς, qui maluerit in ra grunnire, quam cum illo tot mi-ris obiici caſibus. Ab his mihi non ſſentire videtur Homerus, *nuga-um pater, qui cum mortales omneis bindc * δειλοὺς καὶ μοχθηροὺς appellat, m Vlyſſem illum ſuum ſapientis ex-emplar,

Πολυμῆτις Ὀδυσσεὺς) Id eſt, multi conſilii lyſſes. Sic enim frequenter Homerus eum ocat.

Nugarum pater) Quod apud hunc fons ſit mnium fabularum.

Δειλοὺς καὶ μοχθηροὺς) Δειλοὺς, id eſt, miſeros. ſt enim hoc pæne ſolemne apud Homerum & Heſiodum, δειλοῖσι βροτοῖσι. Vnde Odyſſeæ : πάντες μὲν στυγεροὶ θάνατοι δειλοῖσι βροτοῖ-σι. id eſt, Sunt mortes triſtes miſeris mor-talibus omnes. Et μοχθηροὺς, id eſt, calamito-ſos. Illud dictum eſt à metu, nam δειλία timi-ditas dicitur, & δειλιᾷν ἢ δειλιάζειν timere : hoc à labore, nam μόχθος labor dicitur, & μο-χθέω, laboro.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

emplar, ſæpenumero * δύστηνον vocat
Paridem nuſquam, nec Ajacem, nec A
chillem. Quam ob rem id tandem? ni
quod ille vafer & artifex nihil nō Pall
dis conſilio agebat, nimiumque ſapi
bat, à naturæ ductu quam longiſſ
me recedens? Vt igitur inter mo
tales, ii longiſſime abſunt à felicitat
qui ſapientiæ ſtudent, nimirum he
ipſo bis ſtulti, quod homines nati cu
ſint, tamen obliti conditionis ſua
deorum immortalium vitam affectan
& * gigantum exemplo, * diſciplina
rum machinis, naturæ bellum inf
runt: ita quam minime miſeri viden
tur ii, qui ad brutorum ingeniu
ſtult

Δύστηνον vocat) Δύστηνος, id eſt, miſer; quo
multum ſuſpiret. Sic Homerus Odyſſ. prim
Τοῦ θυγάτηρ δύστηνον ὀδυρόμενον κατερύκει. id e
huius filia miſerum lugentemque detinet.
Calypſo Vlyſſem in Ogygia detinente.

Gigantum exemplo) Θεομαχεῖν vocant Græ
pugnare cum diis. Cicero interpretatur giga
tum fabulam, ubi quis adverſus naturam c
natur.

Diſciplinarum machinis) Explicuit metaph
ram addito verbo proprio. machinis eni
bellicis expugnantur oppida.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

lticiamque quamproxime acce-
unt, neque quicquam ultra homi-
em moliuntur. Age experiamur
um hoc quoque non Stoicis enthy-
ematis, ſed craſſo quopiam exem-
lo queamus oſtendere. Ac per deos
nmortales, eſt ne quicquam felicius
to hominum genere, quos vulgo mo-
ones, ſtultos, fatuos, ac * bli-
eos appellant, pulcherrimis, ut e-
uidem opinor, cognominibus? Rem
icam prima fronte ſtultam fortaſſis
tque abſurdam, ſed tamen unam
nulto veriſſimam. Principio vacant
nortis metu, non mediocri per Iovem
nalo. Vacant conſcientiæ carnificina.
Non territantur manium fabulamen-
tis. Non expaveſcunt ſpectris ac le-
muribus, non torquentur metu im-
pendentium malorum, non ſpe futu-
rorum bonorum diſtenduntur. In
ſumma,

Bliteos) Hoc verbo delectatus eſt Octavius Auguſtus. Bliton Græce betam ſonat, ea herba, quoniam inſipida eſt ac diluta, fatua vocatur apud Martialem. Vt ſapiant fatuæ fabrorum prandia betæ, O quam ſæpe coquus vina piperque petet!

ſumma, non dilacerantur milibus cu-
rarum, quibus hæc vita obnoxia eſt.
Non pudeſcunt, non verentur, non
ambiunt, non invident, non aman-
Denique ſi propius etiam ad bruto-
rum animantium inſipientiam acceſſe-
rint, ne peccant quidem, autoribus
theologis. Hic mihi jam expendas
velim, ſtultiſſime ſapiens, quot und-
que ſollicitudinibus noctes dieſque
diſcrucietur animus tuus: congeras in
unum acervum univerſa vitæ tuæ in-
commoda, atque ita demum intelli-
ges, quantis malis meos fatuos ſub-
duxerim. Adde huc, quod non ſolum
ipſi perpetuo gaudent, ludunt, canti-
lant, rident, verumetiam cæteris o-
mnibus, quocunque ſeſe verterint,
voluptatem, jocum, luſum, riſumque
adferunt, velut in hoc ipſum à deorum
indulgentia dati, ut humanæ vitæ tri-
ſtitiam exhilararent. Vnde fit, ut cum
aliis in alios varius ſit affectus, hos o-
mnes ex æquo tanquam ſuos agno-
cant, expetant, paſcant, complectan-
tur, ſuccurrant, ſi quid acciderit: im-
pune permittant, quicquid vel dixe-
rin

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

t, vel fecerint. Adeoque nemo
s nocere cupit, * ut feræ quoque
luæ ab illorum injuria temperent,
nſu quodam innocentiæ naturali.
nt enim vere ſacri diis, præcipue
ihi, adeoque non injuria hunc ho-
orem * omnes illis habent. Quid
uod ſummis etiam regibus adeo ſunt
deliciis, ut nonnulli ſine his neque
andere, nec ingredi, nec omnino
el horam durare poſſint. Neque ve-
o paulo intervallo hos bliteos ſuis il-
s tetricis ſophis anteponunt, quos
amen ipſos aliquot honoris gratia
lent alere. Cur autem ante ponant,
ec obſcurum arbitror, nec mirum vi-
eri debet, cum ſapientes illi nil niſi
riſte ſoleant adferre principibus, ſua-
ue doctrina freti non vereantur ali-
uoties * auriculas teneras mordaci
rade-

Vt feræ quoque) Mirum eſt dictu, quod ta-
men videmus, in canibus: in pueros, & na-
tura fatuos, non facile ſæviunt, & agnoſcunt
naturæ ſimplicitatem.

Omnes illis habent) Nam religio numinum ad
omnes ex æquo pertinet.

Auriculas teneras) Verſus eſt è Satyra Perſii
prima.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

radere vero, moriones autem id præ-
ſtent, quod unum aucupantur, jocos,
riſus, cachinnos, delicias. Iam acci-
pite & hanc non aſpernandam ſtulto-
rum dotem, quod ſoli ſimplices ac ve-
ridici ſunt. Quid autem veritate lau-
datius? Quanquam enim Alcibiadeum
* apud Platonem proverbium, Verita-
tem vino pueritiæque tribuit; tamen
omnis ea laus mihi peculiariter debe-
tur, vel Euripide teſte, cuius extat il-
lud celebre de nobis dictum, * μωρὰ γ
μωρὸς λέγει. Fatuus quicquid habet in
pectore, id & vultu præ ſe fert, & o
ratione promit. At ſapientum ſun
* dua

prima. Sed quid opus teneras mordaci rader
vero Auriculas?

Apud Platonem) Sic enim in convivio Pla
tonis, Alcibiades narraturus, quemadmodum
cum Socrate cubitaverit, præfatur, τὸ δ' ἐν τεῦ
θεν οὐκ ἂν μου ἠκούσατε λέγοντος, εἰ μὴ πρῶτον μὲν
τὸ λεγόμενον, Οἶνος μὲν ἄνευ τε παίδων καὶ μετὰ παί
δων ἦν ἀληθής. id eſt, Cæterum ea quæ reſtan
non audiveritis me dicentem, niſi prius, i
quod vulgo dicitur, Vinum quidem & ſin
pueris & cum pueris erat verum.

Μωρὰ γὰρ μωρὸς λέγει) Id eſt, ſtultus ſtult
loquitur. Proverbium eſt apud Euripidem i
Bacchis.

uæ illæ linguæ, ut idem meminit ripides, quarum altera verum di- at, altera quæ pro tempore judica- t oportuna. Horum eſt, * nigrum candida vertere, * & eodem ex ore gidum pariter & calidum efflare, ngeque aliud conditum habere in ctore, aliud ſermone fingere. Porro in

Dua illa lingua) Euripides ſcripſit, unicui- e mortalium duas eſſe linguas: alteram qua ra loqueretur, alteram qua loqueretur quæ npori eſſent accommoda.

Nigrum in candida) Ita Iuvenalis Satyra 3. ui nigrum in candida vertunt, id eſt, defen- nt turpia.

Et eodem ex ore) Alluſit ad Apologum Ania- fabulatoris huiuſmodi: Satyrus quidam m hyberno gelu vehementer ſæviente, à ru- co quopiam in hoſpitium inductus eſſet, dens hominem inflare in manus ori admo- s, rogavit cur ita faceret. is reſpondit, ut anus frigidas anhelitus tepore calefaceret. einde menſa appoſita, cum in pultem fer- entem rurſum inflaret, admiratus Satyrus, :iſcitatus eſt, cur id faceret: Vti pultem, in- uit, refrigerem. Tum Satyrus ſurgens, Quid udio? inquit, σὺ ἐκ τοῦ αὐτοῦ ϛόματος τὸ θερ- μὸν καὶ τὸ ψυχρὸν ἐξάγεις; id eſt, Tu ne ex eodem ore calidum & frigidum educis? non mihi cum talibus habendum commercium eſt, id- que dicens abiit.

in tanta felicitate, tamen hoc nomine principes mihi videntur infeliciſſimi, quod deeſt à quo verúm audiant, & aſſentatores pro amicis habere coguntur. Sed abhorrent à vero principum aures, dixerit aliquis, & hac ipſa de cauſa ſapientes iſtos fugitant, quod vereantur ne quis forte liberior exiſtat, qui vera magis quam jucunda loqui audeat. Ita quidem res habet, Inviſa regibus veritas: Sed tamen hoc ipſum mire in fatuis meis uſu venit, ut non vera modo verum etiam aperta convicia cum voluptate audiantur: adeo, ut idem dictum, quod, ſi à ſapientis ore proficiſcatur, capitale fuerat futurum, à morione profectum, incredibilem voluptatem pariat. Habet enim genuinam quandam delectandi vim veritas, ſi nihil accedat quod offendat: verum id quidem ſolis fatuis dii dederunt. Iiſdem ferme de cauſis hoc hominum genere mulieres gaudere ſolent impenſius, utpote ad voluptatem & nugas natura propenſiores. Proinde quicquid cum huiuſmodi factitarint, etiamſi nonnun-
quam

am * ſerium nimis, illæ tamen jocũ
lusum interpretantur : ut eſt inge-
oſus, præſertim ad prætexenda com-
iſſa ſua, ſexus ille. Igitur ut ad fa-
orum felicitatem redeam, multa
m jucunditate peracta vita, nullo
ortis vel metu, vel ſenſu, recta in
mpos * Elyſios demigrant, & illic
as atque ocioſas animas luſibus ſuis
electaturi. Eamus nunc, & quemvis
iam ſapientem cum huius morionis
rte conferamus. Finge jam mihi
uod huic opponas exemplar ſapien-
æ, hominem qui totam pueritiam
tque adoleſcentiam in perdiſcendis
iſciplinis contriverit, & ſuaviſſimam
vitæ

Serium nimis) Verecunde ſignificat, nonnun-
quam mulieres coire cum morionibus, & ex
is concipere, putantes futurum uti lateat.

Elyſios) Elyſium, Suidas ait, πεδίον εἶναι ἐν ᾧ
οἱ παρ' Ἕλλησι δίκαιοι. αὐλίζονται μετὰ θάνατον
ἐκεῖσε ἐλευσόμενοι. id eſt, Campum eſſe, in quo
apud gentiles iuſti demorantur, poſt mortem
eo ſe conferentes. quemadmodum iniuſti ad
Cocytum vadunt. Hunc nonnulli apud infe-
ros, nonnulli ſub concavo orbis lunæ eſſe pu-
tant, nec deſunt qui Elyſium putent eſſe ipſas
inſulas fortunatas.

vitæ partem perpetuis vigiliis, curis, ſudoribus perdiderit, ne in reliqua quidem omni vita vel tantillum voluptatis deguſtarit, ſemper parcus, pauper, triſtis, tetricus, ſibi ipſi iniquus ac durus, aliis gravis & inviſus, pallore, macie, valetudine, lippitudine confectus, ſenio canicieque multo * ante diem contracta, ante diem fu-

giens

Ante diem contracta) In vehementer ſtudioſis, dum intentiſſime meditantur, oportet vehementem ſpirituum fieri agitationem, quam calor conſequitur: caloris autem comes eſt reſolutio, conſumptio, exiccatio. Spiritus autem ſic reſolutos oportet ex optimo ſanguine inſtaurari. unde ſanguinem paucum evadere neceſſe eſt, ſic ſubinde in ſpiritus reſolutum. Ad hæc in ſtudioſis, propter cerebri agitationem, & ex agitatione ortum calorem, oportet ex corde ſpiritus copioſos, qui fiunt animales, aſcendere: ſiquidem ubi agitatio, eo ſpiritus & calor vergunt: ſpiritus igitur naturales, qui in ventriculo & jocinore concoctioni ſerviunt, diminuuntur, quibus diminutis ſanguis & paucus & pituitoſus generatur. Quocirca ſtudioſos neceſſum eſt ὀλιγαίμους evadere, τὰ δ' ὀλίγαιμα ἤδη, ut ait Ariſtoteles in ſecundo libro de partibus animalium, προσοδοποιεῖται πρὸς τὴν φρονεῖν. ἡ γὰρ φρονεῖ ὀλιγαιμία ἐστί. καὶ τὸ ὀλίγον παθητικὸν

καὶ

ens è vita. Quanquam quid refert ando moriatur iſtiuſmodi, qui * nquam vixerit? Habetis egregiam am ſapientis imaginem. At hic rurs obganniunt mihi *οἱ ἐκ τῆς Στοᾶς βάτραχοι. Nihil, inquiunt, miſerius inſaa. Sed inſignis ſtulticia, vel inſaniæ oxima eſt, vel ipſa potius inſania. uid enim aliud eſt inſanire, quam errare

ὑπὸ ψυχροῦ τοῦ τυχόντος, καὶ ὑπὸ θερμοῦ. Quæ uci ſanguinis ſunt, jam faciunt viam ad rruptionem. Corruptio enim paucitas ſaninis eſt: & quod paucum eſt, facile patitur quovis & frigore & calore. Galenus quoque tor eſt, eos qui paucum habent ſanguinem, ium accelerare.

Nunquam vixerit) Vivere hic accipitur pro aviter vivere, ut Terentius: Vixit, dum vit bene. Et Perſius Satyra quinta: Indulge nio, carpamus dulcia; noſtrum eſt Quod vis. Et Martialis: Vive velut rapto, fugitique gaudia carpe. Quod dicunt Græci, ῥᾷον ζῆν.

Οἱ ἐκ τῆς Στοᾶς βάτραχοι) Id eſt, Stoicæ ranæ. c illos vocat, quod obſtrepant ſuis argumens. Et Origenes, atque hunc ſequutus Hieroymus, Ægyptiorum ranas, dialecticorum ſophiſtarum moleſtam garrulitatem interetatur, ut etiam ſcriptum eſt in decretis canonicis diſtinctione trigeſima ſeptima.

errare animo? Sed iſti tota errant via.
Age hunc quoque ſyllogiſmum diſſi-
pemus, Muſis bene fortunantibus. Ar-
gute quidem iſti. Verum, quemadmo-
dum apud Platonem docet Socrates,
* ex una Venere ſecta duas, & ex unc
Cupidine diſſecto duos faciens: itidem
& iſtos dialecticos decebat inſanian
ab inſania diſtinguere, ſi modo ipſ
ſan

Ex una Venere ſecta) Pauſanias in Sympoſi
Platonis reprehendit Phædri orationem, quo
de amore diſputaſſet, eum neque dividens, ne
que definiens. Itaque Pauſanias dividere vo
lens amorem, duaſque dicens eſſe Veneres, ai
Ἡ μὲν γέ που πρεσβυτέρα, καὶ ἀμήτωρ, οὐρανοῦ θυγά
τηρ, ἣν δὴ καὶ οὐρανίαν ἐπονομάζομεν. ἡ δὲ νεωτέρ
Διὸς καὶ Διώνης, ἣν δὴ πάνδημον. Ἀναγκαῖον
καὶ ἔρωτα τὸν μὲν τῇ ἑτέρᾳ σύνεργον, πάνδημον ὀρθῶ
καλεῖσθαι, τὸν δὲ οὐράνιον. id eſt, Altera quide
antiquior, matreque carens, Cœli filia, qua
cœleſtem cognominamus, Altera autem ju
nior, Iovis & Dionæ, quam vulgarem voc
mus. Neceſſum eſt autem, Cupidinem alt
rum, Veneri alteri cooperatorem, vulgare
recte vocari, alterum autem cœleſtem. Vulg
rem cupidinem, dicit Pauſanias, ſtimulare
amorem fœminarum, partumque corpori
cœleſtem autem, ad amandos mares, diſc
plinis idoneos, ad partumque animi ſtim
lare.

ni videri vellent. Neque enim pro-
ius omnis inſania calamitoſa. Alio-
ui non dixiſſet Horatius, * An me
dit amabilis inſania? neque Plato,
poetarum, vatum, & amantium fu-
rorem

An me ludit amabilis) Eſt in Odis, ubi de
rore poetico loquitur, quo fit ut videre vi-
eantur, quæ procul abſunt.
Poetarum, vatum, & amantium) Socrates
Phædro Platonis, amorem laudaturus, ne-
nſque amorem eſſe vituperandum quod fu-
oris ſpecies eſſet, quadruplicem facit furo-
em, quorum unumquemque felicem videri
ult. Primum vatum, quem *μαντικὴν μανίαν*,
uaſi *μανικὴν*, interpoſitione *ταῦ*, vocari ait.
ecundum myſterialem, qui per expiationes
ropitiationeſque, morborum remedia inve-
it. Tertium poeticum, de quo dicit, *ὃς δ'*
ἂν ἄνευ μουσῶν μανίας, ἐπὶ ποιητικὰς θύρας ἀφίκη-
ται, πεισθεὶς ὡς ἄρα ἐκ τέχνης ἱκανῶς ποιητὴς
ἐσόμενος, ἀτελὴς αὐτός τε, καὶ ἡ ποίησις. ὑπὸ τῆς
τῶν μαινομένων ἡ τοῦ σωφρονοῦντος ἠφανίσθη. id eſt,
Qui autem ſine Muſarum furore ad poeticas
fores ſe confert, perſuaſus quod arte ſufficien-
ter poeta ſit evaſurus, imperfectus quidem
tum ipſe, tum poeſis eius, præ illa ex furore
procedit. equidem hæc, quæ à prudentia fit,
evaneſcit. Quarum furorem facit amatorium,
qui *ἀπ' αὐτῆς ῥώμης ἐπωνυμίαν λαβὼν ἐκλήθη.*
id eſt, Qui ab ipſo robore cognomen ſumens,
amor quaſi robur dicitur.

rorem inter præcipua vitæ bona col
locaſſet : * nec vates illa laborem Æ
neæ vocaſſet inſanum. Verum eſt du
plex inſaniæ genus : alterum quod a
inferis * diræ ultrices ſubmittunt
quoties * immiſſis anguibus, vel ardo
rem belli, vel inexplebilem auri ſitim
vel dedecoroſum ac nefarium amo
rem, vel parricidium, inceſtum, ſacri
legium, aut aliam id genus peſtem a
liquam in pectora mortalium inv
hunt, ſive cum * nocentem & con
ſciu

Nec vates illa) Eſt apud Maronem Æneid
libro ſexto, ubi Sibylla ſic loquitur Æneæ,
inſano juvat indulgere labori. Nam inſanu
vocatur, quicquid immodicum eſt. Vnde
lud, Inſanire libet.

Diræ ultrices) Diras poetæ furias vocant, u
trices, quod ſontes torqueant.

Immiſſu Anguibus) Apud Maronem Æneid
7. Alecto furiam Amatæ & Turno immittit

Nocentem & conſcium animum) Cicero
Paradoxis: Quocunque aſpexiſti, ut furiæ
tuæ tibi occurrunt injuriæ, ſuſpirare quæ
liberum non ſinunt. His furiis conſcii ani
fuit agitatus Oreſtes. Pœna autem quam
furiæ infligunt, vehemens, Et multo ſævi
illis, ut ait Iuvenalis, quas Rhadamantus h
bet.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

[...]um animum, furiis ac terriculorum [...]ibus agunt. Eſt alterum huic lon[...]diſſimile, quod videlicet à me pro[...]ſcitur, omnium maxime exoptan[...]m. Id accidit quoties jucundus [...]idam mentis error, ſimul & anxiis [...]s curis animum liberat, & multiju[...] voluptate delibutum reddit. Atqui [...]nc mentis errorem ceu magnum [...]oddam deorum munus, * ad Atti[...]m ſcribens, optat Cicero, nimirum [...]o tantorum malorum ſenſu carere [...]ſſet. Neque perperam ſenſit * Ar[...]vus ille, qui hactenus inſaniebat, ut [...]tos dies ſolus deſideret in theatro [...]dens, plaudens, gaudens, quod cre[...]eret illic miras agi tragœdias, cum nihil

Ad Atticum ſcribens, optat) Atticus arguit [...]. Tullium, triumviris occupantibus tyran[...]idem, quod nimium animo diſcruciaretur, [...]deo ut quidam putarent illum errare mente. [...] reſpondit ſe plane ſentire. Optat autem er[...]orem mentis, quo tantorum malorum ſenſu [...]acaret. Itidem apud Euripidem Ajax dolet, [...]uod ab inſania reſipuiſſet: & apud Senecam Phædra, Quis me dolori reddit? & quam be[...]ne excideram mihi?

Argivus) De hoc Horatius in epiſtolis.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

nihil omnino ageretur, cum in cæter
vitæ officiis probe ſeſe gereret, * I
cundus amicis, Comis in uxoren
poſſetque ignoſcere ſervis, Et ſign
læſæ non inſanire lagenæ. Hunc u
cognatorum opera datis pharmac
morbo levaſſet, ſibique jam totus
ſet redditus, hunc in modum cum
micis expoſtulans, Pol me occidiſt
amici. Non ſervaſtis, cui ſic extor
voluptas, Et demptus per vim men
gratiſſimus error. Et merito quide
errabant enim ipſi, atque * ellebo
magis opus habebant, qui tam felic
ac jucundam inſaniam, ceu malum
liquc

Iucundus amicis &c.) Verba ſunt Horatii.

Elleboro magis opus) Quod Latini veratru
Græci elleborum vocant. Cuius duo ſunt
genera: alterum album, quod ut Dioſcori
in quarto ait, φύλλα ἔχει ὅμοια τοῖς τοῦ ἀ
γλώσσου ἢ ἀγρίου, id eſt, Folia habet ſimilia
liis plantaginis, aut betæ ſylveſtris: alter
nigrum, quod Græcis ἐλλέβορος μέλας, vel
λαμπόδιον, ſive πολύῤῥιζον dicitur. Vtrum
autem medetur melancholicis & inſanie
bus, educitque melancholiam, quibus &
ri ſolet. unde Horat. Danda eſt ellebori
maxima avaris. &, Si tribus Anticyris ca
inſanabile.

uod, exiſtiment potionibus expel-
dam. Quanquam illud equidem
ndum ſtatui, num quivis ſen-
, aut mentis error, inſaniæ nomine
appellandus. Neque enim ſi cui
pienti mulus aſinus eſſe videatur:
t ſi quis indoctum carmen veluti
ctiſſimum admiretur, is continuo
lebitur inſanire. Verum ſi quis non
ſit tantum, ſed animi judicio falla-
r, idque præter uſitatum morem ac
rpetuo, is demum inſaniæ cenſebi-
r affinis eſſe: veluti ſi quis quoties
num audierit rudentem, arbitretur
e miros * ſymphoniſcos audire, aut
uis pauperculus infimo loco natus,
Crœſum Lydorum regem eſſe ſe
edat. Sed hoc inſaniæ genus ſi, quē-
admodum

Symphoniſcos) Sic muſicos vocat concinne
nentes, ἀπὸ τοῦ συμφωνεῖν, quod concinere
gnificat.
Crœſum) Hic omnium mortalium ditiſſi-
us fuit. cui tamen Solon quærenti, an o-
nium beatiſſimus foret, reſpondet, ἐμοὶ δὲ σὺ
λουτέων μέγα φαίνεαι, καὶ βασιλεὺς εἶναι πολλῶν ἀν-
ρώπων. ἐκεῖνο δὲ τὸ εἴρεό με οὔπω σε ἐγὼ λέγω,
ρὶν ἂν τελευτήσαντα καλῶς τὸν αἰῶνα πύθω-
μαι. id eſt, Mihi, o Crœſe, apprime dives eſſe

 videris,

admodum fere ſit, vergat ad volupt
tem, non mediocrem delectatione
adfert, tum iis qui eo tenentur, tu
illis quibus eſt hoc animadverſum, n
tamen eodem inſaniunt. Nam hæc i
ſaniæ ſpecies multo latius patet, qua
vulgus hominum intelligit. Sed
ciſſim inſanus inſanum ridet, ac m
tuam ſibi voluptatem invicem mi
ſtrant. Neque raro fieri videtis, u
maior inſanus, vehementius rid
minorem. Verum hoc quiſque f
cior, quo pluribus deſipit mo
Stulticia judice, modo in eo gen
inſaniæ maneat, quod nobis eſt pe
liare. quod quidem uſque adeo
patet, ut haud ſciam, an ex univ
mortalium ſumma quempiam li
reperire, qui * omnibus horis ſap

quis

videris, rexque multorum hominum. illu
tem quod ſciſcitaris, non antea à me aud
quam te vita feliciter defunctum audiero

Maior inſanus) Sic Horatius in Serm.
ſecundo, O maior tandem parcas inſan
nori.

Omnibus horis ſapiat) Proverbium eſt, N
nem omnibus horis ſapere. Nemo eſt, qu
alicubi peccet.

que non aliquo inſaniæ genere te-
tur. * Quanquam hoc tantum in-
eſt: * Qui cucurbitam cum videt,
lierem eſſe credit, huic inſano no-
n ponunt, propterea quod perpau-
d uſu veniat: Verũ ubi quis uxo-
 ſuam, quam cum multis habet
mmunem, pluſquam * Penelopen
 dejerat, ſibique maiorem in mo-
n plaudit, feliciter errans, hunc
lus inſanum appellat, propterea
od paſſim maritis hoc accidere vi-
nt. * Ad hunc ordinem pertinent
ſti, qui præ venatu ferarum omnia
ntemnunt, atq; incredibilem animi

vo-

Quanquam hoc tantum intereſt) In hac diſ-
atione de inſania nonnihil imitatus eſt ex
ratii ſatyra, cuius initium, Sic raro ſcribis.
Qui cucurbitam) Hic morbus oritur ex cor-
tione virtutis imaginativæ.
Penelopen eſſe) Penelope uxor fuit Vlyſſis,
am caſtiſſimam in Odyſſea facit Homerus.
de ſubinde περίφρων, id eſt, caſta, & αἰδοίη,
eſt, verecunda, ab eodem vocatur. Ovidius:
nelope poterat tam multos ſalva per annos
vere, Tam multis fœmina digna viris.
Ad hunc ordinem) Taxat ineptiſſimum ve-
ndi ſtudium, in quo ſic inſaniunt quidam
agnates, ut in omni vita nihil aliud agant.

voluptatem percipere ſe prædica
quoties fœdum illum cornuum c
tum audierint, quoties canum ej
tus. Opinor etiam, cum excrem
ta canum odorantur, illis cinnam
mum videri. Deinde quæ ſuav
quoties fera lanianda eſt? Tauro
verveces humili plebi laniare licet,
ram niſi à generoſo ſecari nefas.
nudo capite, inflexis genibus, gla
ad id deſtinato, (neq; enim quovis
fas eſt,) certis geſtibus, certa m
bra certo ordine religioſe ſecat. M
tur interim perinde ut in re nova
eraq; circumſtans tacita turba, qu
vis ſpectaculum hoc plus milies v
rit. Porro cui contigerit è belua r
nihil guſtare, is vero exiſtimat b
non parum nobilitatis accedere. I
cum iſti aſſidua ferarum inſecta
ne atque eſu nihil aliud aſſequan
niſi ut ipſi propemodum in feras d
ner

Is nudo capite) Id accipio fieri paſſim
Britannos in his quoque feris, quas illi d
vocant. Quidam exiſtimant magis eſſe p
cerota. Nonnulli malũt ſylveſtrium capra
genus.

rent, tamen interea regiam vitam
ere ſe putant. Et his ſimillimum
nus eorum, qui inſatiabili ædifican-
ſtudio flagrant,* nunc rotunda qua-
atis, nunc quadrata rotundis per-
utantes. Neque vero finis ullus, ne-
e modus, donec ad extremam re-
ctis inopiam, nec ubi habitent, nec
id edant, ſuperſit. Quid tum po-
ea? Interim annos aliquot ſumma
m voluptate peregerunt. Ad quos
ihi quidem proxime videntur acce-
re, qui novis & arcanis artibus, re-
m ſpecies vertere moliuntur, ac ter-
marique quintam quandam eſſen-
m venantur. Hos adeo lactat mel-
a ſpes, ut neque laborum, neque
penſarum unquam pigeat, miroque
genio ſemper aliud excogitent, quo
e denuo fallant, ſibique ipſis gra-
m faciant impoſturam, donec ab-
mptis omnibus, non ſit quo jam
rnaculam inſtruant. Non deſinunt
men jucunda ſomniare ſomnia, cæ-
teros

Nunc rotunda quadratis) Sic Horatius: Diruit,
dificat, mutat quadrata rotundis.

teros pro viribus ad eamdem felic
animantes. Cumque jam prorſu
mni ſpe deſtituuntur, ſupereſt ta
una ſententia, abunde magnum
tium, In magnis & voluiſſe ſat eſ
tum vitæ brevitatem incuſant, u
magnitudini negocii nō ſuffecerit
ro aleatores non nihil addubito
in noſtrum collegium ſint admi
di. Sed tamen ſtultum omnino
culumque ſpectaculum eſt, qu
videmus nonnullos uſque adeo
ctos, ut ſimul atq; ſtrepitum teſ
audierint, protinus illis cor ſalia
pitetque. Deinde cum ſemper illi
vincendi ſpe, omnium facul
naufragium fecerint, in aleæ
lū illiſa nave, non paulo formida
res * Malea, vixque nudi emer
* quoſvis potius fraudant quam

Malea) Malea promontorium eſt La
circa quod periculoſiſſimam eſſe nav
nem, autor eſt Strabo lib. 8. unde
bium hoc celebratum fuiſſe dicit: M
κάμψας ἐπιλάθου τῶν οἴκαδε, id eſt,
præternavigans, domeſticorum oblivi
Quoſvis potius fraudant) Id narrat C

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

[..]m, ne ſcilicet viri parum graves ha-
[..]antur. Quid cum ſenes jam & cæ-
[..]cientes, vitreis etiam oculis luſitant?
[..]ſtremo cum jam * juſta chiragra
[..]ntudit articulos, vicarium etiam
[..]ercede conducunt, qui pro ſe talos
[..]pyrgum mittat. Suavis quidem res,
[..]ſi quod hic ludus plerumque ſolet
[..]rabiem evadere, jamque ad furias,
[..]on ad me pertinere. Cæterum illud
[..]ominum genus haud dubie totum
[..]t * noſtræ farinæ, * qui miraculis ac
pro-

[..]citus de populis & moribus Germaniæ, eos
[..]bernis menſibus potiſſimum oblectare ſe a-
[..]a, & victos aliquoties ad mortem & ſer-
[..]tutem dedere ſeſe, ſumma fide.

Iuſta chiragra) Chiragra ſpecies eſt arthriti-
[..]e, quam juſtam vocat, quod aleatorum pu-
[..]iat inſaniam. Alluſit autem ad illud Hora-
[..]anum in Serm. Vertumnis, quotquot ſunt,
[..]atus iniquis, Scurra Volanerius, poſtquam
[..]li juſta chiragra Contudit articulos, qui pro
[..]: tolleret atque Mitteret in pyrgum talos,
[..]ercede divina Conductum. Pyrgus turricula
[..]ſt luſoria, quam alii fritillum dicunt, ut
[..]uven. Si damnata ſenem iuvat alea, ludit &
[..]æres Bullatus, parvoque eadem movet arma
[..]ritillo.

Noſtræ farinæ) Id eſt, noſtræ conditionis.
Perſ. Noſtræ paulo ante farinæ.

Qui miraculis ac prodigioſis) Hac de re libel-

prodigioſis gaudent mendaciis, vel audiendis vel narrandis, nec ulla ſatietas talium fabularum, cum portentoſa quædam, de ſpectris, de lemuribus, de * larvis, de inferis, de id genus milibus miraculorum commemorantur: quæ quo longius abſunt à vero, hoc & creduntur lubentius, & jucundiore pruritu titillant aures. Atque hæc quidem non modo ad levandum horarum tædium mire conducunt, verum etiam ad quæſtum pertinent. præcipue * ſacrificis & con-

ciona

lum conſcripſit Lucianus. quem Morus, cu libellus hic dicatus, elegantiſſime vertit i ſermonem Latinum. Hoc genus hominu execratur & divus Hieronymus in epiſtoli qui pugnas cum dæmonibus atque huiuſmo di portenta confingunt. Vide, calumniato nec à Moria damnari miracula, ſed illoru vanitatem, qui fictis miraculis quæſtui ſu conſulunt, & eorum ſtulticiam, qui talib figmentis magis capiuntur quam ſacris hiſto riis.

Larvis) Larvæ noxiæ inferorum umbræ ſun quas vulgo ſpiritus vocamus, à laribus dict.

Sacrificis & concionatoribus) Palam eſt, h non reprehendi miracula, ſed conficta, & co ficta ad quæſtum, quo plus extorqueant à m

lie

onatoribus. His rurſum adfines
int ii, qui ſtultam quidem, ſed ta-
ien jucundam perſuaſionem indue-
int, futurum, ut, ſi ligneum aut pi-
um aliquem * Polyphemum Chri-
ſtopho-

rculis & ſenibus, ſtulteque credulis. Nam
s difficillime credunt, qui maxime credunt
uangelio. Et fere videmus, ut, qui huiuſ-
odi fabulamentis maxime fidem habent, a-
ud hos Euangelii leviſſima ſit autoritas. Vi-
etur autem taxare genus hominum illauda-
im, quos vulgo quæſtuarios vocant, qui cir-
imferentes ſanctorum reliquias, magna im-
udentia ſolent apud populum huiuſmodi
ortenta narrare, quæ poſt ipſi inter pocula
dent. Quæſo te, lector, expende locum, &
ide an hic damnetur pius cultus divorum,
n non potius ſuperſtitio. Superſtitioſus eſt
ui colit divum ob id, quod fruſtra ſibi quis
deo promitteret, (neque enim conſpecta
rinitatis imago præſtat, ne eo die male per-
as, utcunque vivas) dein quod incertum eſt.
Quis enim pollicitus eſt, hoc hunc aut illum
divum poſſe? Prætereo, quod id petitur à divo
velut autore, quod dare ſolius eſt dei. Poſtre-
mo ſecum pugnantia petunt, dum cupiunt be-
ne mori, quum non deſinant male vivere. Hæc
tantum notat Moria.

Polyphemum Chriſtophorum) Polyphemum
vocat, quod hunc immani & pluſquam gi-
gantea magnitudine fingant pictores & ſcul-
 ptores,

ſtophorum * aſpexerint, eo dic n
ſint perituri, * aut qui ſculptá Barba
præſcriptis verbis ſalutarit, ſit incol
mis è prælio rediturus, * aut ſi q
Eraſmum certis diebus, certis cere
lis, certiſque preculis convenerit, b

ptores, & malum baculi loco tenentem
greſſum undas. qualis Polyphemus apud V
gilium, quem 3. Æneidos ſic deſcribit: M
ſtrum horrendum, ingens, cui lumen ad
ptum. Trunca manum pinus regit, & veſt
firmat. & paulo poſt: Graditurque per æq
Iam medium, nec dum fluctus latera at
tinxit. Quem & Homerus Odyſſeæ 1.
ſcribit.

Aſpexerint, eo die) Quæſo quid dici po
ſtultius aut ſuperſtitioſius? & tamen mir
quam id vulgo perſuaſum habeatur. Qui
ſtiuſmodi pluſquam hæreticas opiniones i
vit in animos Chriſtianorum? Bene morie
quiſquis vixerit in Chriſto, non qui ligne
viderit Chriſtophorum.

Aut qui ſculptam Barbaram) Vtriuſque
ſtoria non admodum gravis eſt. Et tan
huiuſmodi fabulamentis permiſſum eſt o
ludere Chriſtianis potius quam Ethnicis.

Aut ſi quis Eraſmum) Animadverte, &
telliges, nihil hic dici contumelioſum in
ctos, ſed in eos, qui illos ſuperſtitioſe colu
Nauticum genus, quo vix aliud ſcelerat
cum non mutent vitam, tamen ita ſe domo

ſit dives evaſurus. Iam vero * Ge-gium etiam Herculem invenerunt, uemadmodum & * Hippolytum al-rum. Huius equum * phaleris ac ullis religioſiſſime adornatum * tan-m non adorant , ac ſubinde novo quo-

dituros confidunt , ſi ſimulachrum Chriſto-hori conſpexerint. Milites , perditiſſimum nus , ſi ad Barbaræ procubuerint imaginem, : caſtrenſia quædam demurmuraverint pre-amina , credunt ſe incolumes ad priſtinam itam redituros è prælio. Avari in hoc co-unt Eraſmum , & id ſuperſtitioſe , ut brevi iteſcant.

Georgium Herculem) Nonnulla , quæ de hoc eruntur , videntur effecta ex Herculis labori-us, qui cum hydra Lernæa congreſſus eſt.

Hippolytum alterum) Nam habent gentiles uum Hippolytum ab equis diſcerptum. Vnde & nomen inditum. nam ἵππος equus , λυτὸς olutus dicitur.

Phaleris ac bullis) Olim in templis Chriſtianorum nihil erat neque ſculptum neque pictum: nunc equus Georgii veris inſtructus armis , bonam aliquoties templi partem occupat.

Tantum non adorant) Id eſt , propemodum: quemadmodum Græci dicunt μονονουχὶ, id eſt, tantum non. Qua figura uſus eſt Titus Livius, Suetonius, & Valerius Maximus.

quopiam * munuſculo demerentur: per huius æream galeam dejerare, plane regium habetur. Nam quid dicam de iis, qui ſibi fictis * ſcelerum condonationibus ſuaviſſime blandiuntur, ac

Munuſculo demerentur) Id eſt, conciliant, & ſibi devinciunt.

Scelerum condonationibus) Has vulgo vocant indulgentias. quas hic non improbat ſi veræ ſint, ſed ſimulatas ridet, ideoque addidit, fictis. ſæpe enim quidam ad quæſtum ficta bullas circumferunt, ut agreſtibus & imperi tis imponant. Nonnunquam abutuntur & his, quas vere conceſſit pontifex, dum eas po pulo proponunt & commendant, non quate nus conducit ad ſalutem animarum, ſed qua tenus ad ipſorum quæſtum maxime confert In ſumma, non erat noſtrum de poteſtate pon tificum diſputare. Hoc unum ſcio, certius e ſe quod Chriſtus in Euangelio promiſit, de re mittendis peccatis, quam quod pollicentu homines, præſertim cum hæc tota recens ſi & nuper inventa. Poſtremo complures mor talium his condonationibus freti, ſibi mal blandiuntur, nec cogitant de vita mutand Pontificum condonationibus, quales nun vulgo venditantur, non ita multum tribuun Theologi. Et tamen Moria profitetur, ſe dun taxat notare fictas condonationes, fraude im petratas; id quod non raro deprehenditur Notat autem potiſſimum eas relaxationes, qu pro

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

: purgatorii ſpacia * veluti clepſydris
etiuntur, * ſecula, annos, menſes,
es, horas, tanquam è tabula mathe-
atica, citra ullum errorem dimetien-
s? Aut de iis, * qui magicis qui-
uſdam notulis ac preculis, quas
* pius

omittunt diminutionem pœnarum in Igne
urgatorii. De quibus adeo dubitant Theo-
gi, ut complures ambigant an ullum ſit pur-
atorium. Adhæc, notat eos qui perperam
ccipiunt condonationes: quum enim offe-
antur confeſſis & contritis, plerique ſe puros
rbitrantur, ſi nummum in ſcrinium conje-
erint. Id explicat paulo poſt: Hic mihi puta
egociator aliquis &c. Hac porro admonitio-
e quid ſalubrius?

Veluti clepſydris) Clepſydris olim horas me-
iebantur, in agendis cauſis. Vaſa erant angu-
tis foraminibus, per quæ guttatim defluens a-
qua, temporis modum ſignificabat. Plinius in
piſtolis: Dixeram horis pæne quinque; nam
ribus clepſydris, quas ſpacioſiſſime accepe-
am, ſunt additæ quatuor. Dicuntur autem
ἀπὸ τοῦ κλέπτειν, id eſt, furando ſeu abſconden-
do, & ἀπὸ τοῦ ὕδατος, id eſt, quod aquam ab-
ſconderent.

Secula) Seculum, ſpacium centum anno-
rum.

Qui magicis quibuſdam) Huiuſmodi ſuper-
ſtitioſiſſimis nugis paſſim referta ſunt omnia.
Quodque magis mirum eſt, hæc pietas habe-
tur

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

* pius aliquis impoſtor, vel animi cauſa vel ad quæſtum excogitavit, freti nihil ſibi non pollicentur, * opes, honores, voluptates, ſaturitates, valetudinem perpetuo proſperam, vitam longævam, ſenectam viridem, denique proximum Chriſto apud ſuperos conſeſſum? quem tamen nolint niſi admodum ſero contingere; hoc eſt, cum huius vitę voluptates invitos eos, ac mordicus renitentes, tamen deſeruerint, tum ſuccedant illæ cœlitum deliciæ!

tur apud nonnullos etiã eruditos & religioſos

Pius impoſtor) Facete conjunxit pugnantia Sentit eum, qui ſub ſpecie pietatis impoſturam facit.

Opes, honores) Vides quid iſti petant ſui precibus, non bonam mentem, ſed commod huius mundi. ut palam intelligas, non taxa ri preces, ſed ſuperſtitioſas, præſertim ſi his u taris ad hunc finem, quem dicit. Nam tales & Ethnici irriſerunt poetæ. Vnde Perſius Satyr ſecunda huiuſmodi preculas ridens ait: Hau cuivis promptum eſt murmur humileſqu ſuſurros Tollere de templis, & aperto viver voto. Et Iuven. Satyra 10: Prima fere vo ta & cunctis notiſſima templis, Divitiæ; cre cant ut opes, ut maxima toto Noſtra ſit ar foro.

eliciæ! Hic mihi puta negociator aquis, aut miles, aut judex, abjecto x tot rapinis unico nummulo, univerſam * vitæ Lernam ſemel expurgaum putat, totque perjuria, tot libidies, tot ebrietates, tot rixas, tot cæes, tot impoſturas, tot perfidias, tot roditiones exiſtimat velut ex pacto edimi, * & ita redimi, ut jam liceat d novum ſcelerum orbem de integro everti. Quid autem ſtultius iis, immo uid felicius, qui * ſeptem illis ſacroum pſalmorum verſiculis cotidie recita-

Vitæ lernam) Lerna palus Argivorum peſtientiſſima, quæ prodidit hydram ſeptem caitum. Proverbium eſt, λερνὴ κακῶν, id eſt, erna malorum. de immenſis & innumeris malis.

Et ita redimi) Et hinc palam, nihil dici adverſus indulgentias. Taxantur enim non qui his utuntur ut debent, ſed qui ſatis putant abjeciſſe nummum in corbonam, cum nihil de vita priſtina mutetur.

Septem illis ſacrorum) Quidam è ſeptem fecerunt octo. Super hac re vide quam ridiculam narrent, immo ſcribant, fabulam. Dæmon occurrens divo Bernardo, jactavit ſe ſcire ſeptẽ verſiculos in Pſalmis Davidicis, quos qui quotidie recitaſſet, non poſſet non ire in cœlum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

citatis, pluſquam ſummam felicitatem ſibi promittunt? Atque hos magicos verſiculos dæmon quiſpiam, facetus quidem ille, ſed futilis magis quam callidus, Divo Bernardo creditur indicaſſe, ſed arte circumventus miſer. Et hæc tam ſtulta, ut me ipſam propemodum pudeat, tamen approbantur, idque non à vulgo modo, verum etiam à religionis profeſſoribus. Quid jam, nonne eodem fere pertinet, cum ſingulæ regiones ſuum aliquem peculiarem vindicant divum: cumque in ſingulos ſingula quædam partiuntur, ſingulis ſuos quoſdam culturæ ritus attribuunt: ut hic in dentium cruciatu ſuccurrat, ille parturientibus dexter adſit, alius rem furto ſublatam reſtituat: hic in naufragio proſper af-

lum. Inſtabat Bernardus, ut indicaret quinam eſſent. Cumque ille recuſaret, Nihil agis, inquit Bernardus, quandoquidem quotidie totum evolvam pſalterium, in quo tu quoque ſeptem verſus inſint neceſſe eſt. At dæmon veritus, ne tanti boni dediſſet occaſionẽ maluit verſiculos ſuos indicare: atque hoc tantum bonum, quantum nec in Euangelio legimus, cacodæmoni ferimus acceptum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

geat, ille gregem tueatur? atquo
m de cæteris. nam omnia percen-
re longiſſimum fuerit. Sunt qui ſin-
li pluribus in rebus valeant, præci-
e * deipara virgo, cui vulgus homi-
m plus prope tribuit quam filio.
Ve-

Deipara) Imitatus eſt Græcam vocem θεο-
κος. Mirum eſt autem quam vulgus homi-
m ab hac omnia petat, perinde quaſi Chri-
us aut minus ſit exorabilis quam Maria, aut
inus poſſit. Sed ſtultum vulgus imaginatur
ſacra virgine, quod vident in filio quopiam
incipe & huius matre. Quod ab illo non
ſſunt extorquere, vel quod ſit implacabi-
or hic ſexus, vel quod ad hunc non pateat
ditus, id per mulierem impetrari putant. Il-
d animadverte, lector, quanquam Moriam
quentem facit, tamen hoc cavit, ut ne uſ-
uam lædat Chriſtianam religionem. Ne vi-
eretur taxare eos, qui impenſe addicti ſunt
ultui divæ virginis, addit, Plus prope tribuit
uam filio, ut intelligeres, ſtultam vulgi ſu-
erſtitionem notatam, qui magis fidit Mariæ,
quam Chriſto. Ipſe cum in Italia ſtudiorum
gratia commorarer, vidi in æde ſacra affixum
epigramma, in quo quidam teſtabatur ſe gra-
viſſima ſebri correptum, nihil ſpei collocaſſe
in medico, non multum in deo, ſed tamen
divæ virginis ope revixiſſe. Nulla, inquit, e-
rat in medico ſpes, neque multa deo. Nam
hunc verſiculum forte memoria teneo.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

Verum ab his divis quid tandem p
tunt homines niſi quod ad ſtulticia
attinet? Agedum * inter tot anath
mata, quibus templorum quorunda
parietes omnes ac teſtudinem ipſa
refertam conſpicitis, vidiſtis ne u
quam qui ſtulticiam effugerit, qui u
pilo ſit factus ſapientior? * Alius en
tavit incolumis. Alius ab hoſte co
foſſus vixit. Alius è prælio, pugnan
bus cæteris, non minus feliciter qu
fortiter aufugit. Alius in crucem ſu
actus, favore divi cuiuſpiam furib
amici, decidit, ut nonnullos etiam n
le divitiis onuſtos pergeret exone
re. Alius perfracto carcere fugit. *
lius irato medico à febre revalu
*A

Inter tot Anathemata) Ita vocantur do
ria ſuſpenſa in templis, ac monumenta dic
divis. Apud Italos in ædibus ſacris huiuſ
di plena ſunt omnia.

Alius enatavit) Effingunt argumentum
cturis aut ceris: deinde addunt ſuperſcript
nem miraculi. Luſit autem mira facetia i
his argumentis explicandis.

Alius irato Medico) Quia maluerit m
bum diuturniorem, quæſtus ſui cauſa. T
enim nonnulli ſunt, ſed hoc indigni nomi

* Alii potum venenum, alvo ſoluta, remedio, non exitio fuit, idque non admodum læta uxore, quæ operam & impenſam luſerit. Alius everſo plauſtro, equos incolumes domum abegit. Alius oppreſſus ruina vixit. Alius * à marito deprehenſus eluſit. Nullus pro depulſa ſtulticia gratias agit. Adeo ſuavis quædam res eſt nihil ſapere, ut omnia potius deprecentur mortales, quam Moriam. Sed quid ego hoc ſuper-

Alii potum venenum) Extat Auſonii ſuper hac re ſane quam lepidum Epigramma, de uxore, quæ virum voluit veneno necare. Toxica zelotypo dedit uxor mœcha marito, Nec ſatis ad mortem credidit eſſe datum, Miſcuit argenti lethalia pondera vivi, Cogeret ut celerem vis geminata necem. Dividat hæc ſi quis, faciunt diſcreta venenum, Antidotum ſumet, qui ſociata bibet. Ergo inter ſeſe dum noxia pocula certant, Ceſſit lethalis noxa ſalutiferæ, Protinus & vacuos alvi ſubiere receſſus, Lubrica dejectis quæ via nota cibis. Quam pia cura deum? prodeſt crudelior uxor: Et cum fata volunt, bina venena juvant.

A marito deprehenſus eluſit) Sunt qui conſtanter in his quoque caſibus ſanctos ſibi fuiſſe præſidio jactent.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

perſtitionum pelagus ingredior?* Non mihi ſi linguæ centum ſint, oraque centum, Ferrea vox, omneis fatuorum evolvere formas, Omnia ſtultitiæ percurrere nomina poſſim. uſque adeo * omnis omnium Chriſtianorum vita iſtiuſmodi delirationibus undique ſcatet: quas ipſas tamen ſacrifici non gravatim & admittunt & alunt, non ignari quantum hinc lucelli ſoleat

Non mihi ſi linguæ) Carmen Maronis, commutatis aliquot verbis, ad ſuam detorſit ſententiam. Eſt autem Æneidos ſexto: Non mihi ſi linguæ centum ſint, oraque centum, Ferrea vox, omnes ſcelerum comprendere formas, Omnia pœnarum percurrere nomina poſſim. Quod imitatum eſt ex illo Homeri Iliados β: Οὐδ' εἴ μοι δέκα μὲν γλῶσσαι, δέκα δὲ στόματ' εἶεν, Φωνὴ δ' ἄῤῥηκτος, χάλκεον δέ μοι ἦτορ ἐνείη. id eſt, Non mihi ſi denæ linguæ ſint, oraque dena, Vox ſimul infracta, ac animus mihi aheneus eſſet.

Omnis omnium Chriſtianorum) Cave ſic accipias, lector, quaſi Chriſtiana vita ſit ſuperſtitioſa. Sed eorum qui Chriſtiani vocantur mores his ſuperſtitionibus ſic ſunt infecti, ut nulla pæne res ſit tam ſacra, cui non admiſceant aliquid hujuſmodi. Quæ quidem tam multa ſunt, ut Livianam ſuperent hiſtoriam, tam ridicula, ut ſatius ſit reticere.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

at accreſcere. Inter hæc, ſi quis o-
oſus ſapiens exoriatur, ſuccinatque
quod res eſt: * Non male peribis,
bene vixeris: * peccata redimis ſi
ummulo addideris odium malefa-
orum, tum lachrymas, vigilias, pre-
ationes, jujunia, ac totam vitæ ra-
onem commutaris. * Divus hic tibi
avebit * ſi vitam illius æmulaberis.
Hæc, inquam, atque id genus alia, ſi
apiens ille obganniat, vide à quanta
elicitate repente mortalium animos
n quem tumultum retraxerit! Ad hoc
ollegium pertinent, qui vivi, qua fu-
neris pompa velint efferri, tam dili-
genter ſtatuunt, ut nominatim etiam
præſcribant, quot tædas, quot pul-
latos,

Non male peribis) Hoc pertinet ad imaginem Chriſtophori conſpectam, & ad verſiculos à dæmone proditos.

Peccata redimis) Hoc ad condonationes pertinet.

Divus hic) Hoc ad Eraſmum cultum.

Si vitam illius) Hic eſt veriſſimus atque ipſis acceptiſſimus divorum cultus. Sed quoniam hoc longe difficilius, negligitur à vulgo, & ad faciles quaſdam cæremonias confugiunt.

latos, quot cantores, * quot luctus hiſtriones velint adeſſe, perinde quaſi futurum ſit, ut aliquis * huius ſpectaculi ſenſus ad ipſos ſit rediturus, aut ut pudeſcant defuncti, niſi cadaver magnifice defodiatur, haud alio ſtudio, quam ſi * ædiles creati, ludos aut epulum edere ſtudeant. Equidem tametſi propero, tamen haud poſſum iſtos ſilentio prætercurrere, qui cum * nihil ab infimo cerdone differant, tamen

Quot luctus hiſtriones) Durat mos adhuc apud complures Chriſtianos, ex gentilitate relictus, ut conducti quidam plorent in funere. Vnde Flaccus: Vt qui conducti plorant in funere, dicunt Et faciunt prope plura dolentibus ex animo. Principes equos etiam pullis obtectos ſtragulis in hanc pompam inducunt, cervice ad tibias alligata, quaſi lugeant, & dominum requirant.

Huius ſpectaculi) Nam iſta defuncti aut non ſentiunt, aut ſuo malo ſentiunt. Sed tolerantur in ſolatium infirmorum, ſi modo tam moderate fiant, ut ferri poſſint. Nunc aliquotie ambitio uſque ad inſaniam exit.

Ædiles creati) Horum erat, fabulas edere populo, & viſcerationes exhibere.

Nihil ab infimo cerdone) Vide ut circumſpecte taxat nobiles, non quoſvis, (ſunt enim vere nobiles, qui generis claritati doctrin

mori

aen inani nobilitatis titulo mi-
a quam ſibi blandiuntur. Alius ad
neam, alius ad Brutum, alius ad Ar-
rum genus ſuum refert. Oſtendunt
dique ſculptas & pictas maiorum
agines. Numerant proavos atque
vos, & antiqua cognomina com-
emorant, cum ipſi non multum ab-
t à muta ſtatua, pæne iis ipſis,
æ oſtentant, ſignis deteriores. Et
men hac tam ſuavi Philautia felicem
orſum vitam agunt. Neque deſunt
que ſtulti, qui hoc beluarum genus
erinde ut deos ſuſpiciunt. Sed quid
go de uno aut altero genere loquor?
uaſi vero non paſſim hæc Philautia
lurimos ubique miris modis feliciſſi-
nos efficiat? cum hic quavis ſimia de-
ormior, ſibi plane * Nireus videtur:
lius ſimul atque treis lineas circino
duxe-

moribuſque reſpondent) ſed eos qui vita, cæ-
teriſque bonis rebus, nihilo antecellunt in fi-
mam plebem, aut, quod ſæpe videmus, vin-
cunt vitiis.

Nireus) Nireum pro formoſiſſimo poſuit. Nam Homerus ut Therſiten turpiſſimum Græcorum, ita hunc poſt Achillem, formoſiſſi-
mum

duxerit, prorſum Euclidem ſeſe
tat: hic * ὄνος πρὸς λύραν, &, * Quo
terius nec Ille ſonat, quo morde
gallina marito, tamen * alterum H
mogenem eſſe ſe credit. Eſt autem
lud longe ſuaviſſimum inſaniæ gen
quo nonnulli, quicquid ulli ſuor
dotis adeſt, eo non aliter atque
gloriantur. * Qualis erat ille bis b

mum fecit. quem ſic deſcribit Iliados β: N
Ἀγλαΐης θ' υἱὸς, Χαρόποιό τ' ἄνακτος, Νιρεὺ
κάλλιστος ἀνὴρ ὑπὸ Ἴλιον ἦλθε Τῶν ἄλλων Δα
μετ' ἀμύμονα Πηλεΐωνα. Ἀλλ' ἀλαπαδνὸς
id eſt, Filius Aglaies Nireus regis Charopi
Nireus, quo Troiam venit formoſior
Græcorum haud ullus, ſi invictum demi
chillem. Sed mollis fuit. Lucianus ἐν νε-
κροῖς, cum hoc Therſiten de forma fecit c-
tendentem.

Ὄνος πρὸς λύραν) Id eſt, aſinus ad lyr
Græcis proverbium eſt de indocili.

Quo deterius) Carmen eſt Iuvenalis è S-
ra tertia, quo gallum ſignificat gallinace
cui vox eſt rauca & inamabilis. Proind
animante Græci nomen dederunt huic v
vitio, ut teſtatur Quintilianus.

Alterum Hermogenem) Hunc Flaccus no-
nat in Satyris, ut ſummum canendi artific
Invideat quod & Hermogenes ego canto.

Qualis erat ille bis beatus) Eſt lepidiſſima fa-

[..]s apud Senecam dives, qui narratu[..]s hiſtoriolam quampiam, ſervos ad [m]anum habebat, qui nomina ſuggere[r]at, non dubitaturus vel in pugilum [ce]rtamen deſcendere, homo alioqui [a]deo imbecillus, ut vix viveret, hac re [fre]tus, quod multos haberet domi ſer[vo]s egregie robuſtos. Porro de ar[tiu]m profeſſoribus quid attinet com[m]emorare? quando peculiaris eſt [e]orum omnium Philautia, adeo* ut [re]perias citius, qui velit agello pater[n]o quam ingenio cedere, verum præ[ci]pue hiſtrionum, cantorum, orato[ru]m, ac poetarum, quorum quo quiſque

[..] de quodam divite ſtulto, qui putabat ſe ſci[re] quicquid ullus ſervorum ſciret. Erat adeo [o]bliviosſus, ut narraturus aliquid ſæpe requi[r]eret nomen Hectoris, aut Achillis, & opus [er]at ſervo qui nomen ſuggereret. Huic adeo [i]nvalido ut vix viveret, adulatores ſuadebant, [u]t in pugilum certamen deſcenderet. & reſ[p]ondenti, Qui poſſum? vix vivo: Non vides, [i]nquiunt, quam multos validos ſervos habeas [d]omi tuæ?

Vt reperias citius) Ita Martialis in Epigrammatis ait, inveniri forte, qui cedant agro paterno, Qui velit ingenio cedere, nullus erit.

que eſt indoctior, hoc ſibi placet i ſolentius, hoc ſeſe magis jactat, ac latat. Et inveniunt * ſimiles labra ctucas, immo quo quicquam eſt i ptius, hoc plures admiratores nanc citur, ut peſſima quæque ſemper plurimis arrident, propterea quod m xima pars hominum, ut diximus, St ticiæ obnoxia eſt. Proinde ſi, qui imperitior, & ſibi ipſi multo jucundi eſt, & pluribus admirationi, quid quod is veram eruditionem malit, p mum magno conſtaturam, dein redditurum * & putidiorem & ti diorem, poſtremo multo paucioribus placituram? Iam vero video, natura ut ſingulis mortalibus ſuam, ita ſ gulis nationibus, ac pæne civitatib communem quandam inſeviſſe P lautia

Similes labra lactucas) Proverbium eſt, c digna contingunt dignis, ut ineptus cantor ſulſo auditori.

Plurimis arrident) Eleganter arrident po pro placent, quemadmodum & blanditi cuntur quæ placent.

Et putidiorem) Putidum aliquando m ſtum vocant. Horatius: Quorſum hæc t putida tendunt?

ıtiam: Atque hinc fieri, ut * Britan-
, præter alia, formam, muſicam &
ıtas menſas proprie ſibi vendicent:
oti, nobilitate, & regiæ affinitatis
ulo, neque non dialecticis argutiis
ı blandiantur: Galli morum civili-
tem ſibi ſumant: Pariſienſes, Theo-
gicæ ſcientiæ laudem, omnibus pro-
: ſubmotis, ſibi peculiariter arrogẽt:
ali bonas literas & eloquentiam aſ-
rant, atque hoc nomine ſibi ſuaviſ-
me blandiantur omnes, quod * ſoli
ıortalium barbari non ſint. Quo qui-
dem

Brittanni præter alia) Vide lector ut rem per
: mordacem feſtiviter & circa morſum tra-
tat. Quis neſcit, ut ſingulis hominibus, ita
t ſingulis nationibus ſua quædam vitia eſſe?
e quibus vulgus etiam ſua habet proverbia.
At hic nil attingit odioſum, ſed tantum ridi-
ula quædam commemorat, ut intelligas illum
andido illo Mercurii ſale ludere voluiſſe.
Nam Britannos etiam laudavit, ſi vendicant
ſibi, quod & habent, & habere pulchrum eſt.
Soli mortalium) Olim Græci cæteros appella-
bant Barbaros: deinde culti literis Itali, cæte-
ros omnes præter Græcos, barbaros appellare
cœperunt. Et nunc rebus omnibus commu-
tatis, adhuc mirum eſt, quam inani nomine
ſibi placeant, & quantopere barbaros execren-
tur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

dem in genere felicitatis, Romani pri-
mas tenent, ac * veterem illam R-
mam adhuc jucundiſſime ſomnian-
Veneti nobilitatis opinione ſunt fe-
ces. Græci tanquam diſciplinarum a-
tores, veteribus illis laudatorũ her-
titulis ſeſe venditant: Turcæ, tot-
que illa vere barbarorum colluvies,
iam religionis laudem ſibi vendica-
Chriſtianos perinde uti ſuperſtiti-
ſos irridens. Ac multo etiam ſu-
vius Iudæi etiamnum Meſſiam ſuu-
conſtanter expectant, ac Moſen ſuu-
hodieque mordicus tenent: H-
pani bellicam gloriam nulli con-
dunt: Germani corporum proceritat-
& magiæ cognitione ſibi placent.
ne ſingula perſequar, videtis, opin-
quantum ubique voluptatis pariat ſi-
gulis & univerſis mortalibus Phila-
tia. Cui prope par eſt Aſſentatio ſor-
* Nihil enim aliud Philautia qua-

Veterem illam Romam) Referrem hoc l-
nonnihil de Romanorum affectu, ni ſcire-
ſine gemitu non poſſe audiri à piis. Et præ-
Eraſmi, quem interpretor, modeſtiam imit-
Nihil enim aliud) Feſtiviter per collatio-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

m quis ipſe ſibi palpatur. Idem ſi eri facias, * Κολακία fuerit. At hodie quædam infamis eſt adulatio, ſed ud eos, qui rerum vocabulis magis, am rebus ipſis commoventur. Exi- mant, cum adulatione fidem male hærere: quod multo ſecus ſeſe habe- , vel brutorum animantium exem- is poterant admoneri. Quid enim ne adulantius? at rurſum quid fide- us? Quid * ſciuro blandius? at hoc uid eſt homini magis amicum? Niſi rte vel aſperi leones, vel immites ti- es, vel irritables pardi magis ad vi- m hominum conducere videntur.

Quan-

ccaſionem miſcuit jocum, & tamen dixit, ſt autem pernicioſiſſima adulatio cum quis ſentatur ſibi.

Κολακία) Κόλαξ, id eſt, adulator. Inde κολα- ία, adulatio. Miro vero ingenio, rem o- nium peſſimam laudat, & ita ladit, ut ni- ilominus verum dicat.

Sciuro blandius) Sciurus muris genus eſt, pi- oſa cauda, qua ſe tegit, unde & nomen ha- bet. σκιὰ umbra, & οὐρὰ cauda dicitur. Eſt nim huic animanti peculiare, cauda corpus obtegere. Habetur in deliciis ob luſum perpe- tuum.

Quanquã eſt omnino pernitioſa qua
dam adulatio, qua nonnulli perfidi
ſi, & irriſores, miſeros in pernicie
adigunt. Verum hæc mea ab inge
benignitate candoreque quodam pr
ficiſcitur, multoq; virtuti vicinior e
quam ea, quæ huic opponitur, aſpe
tas, ac moroſitas inconcinna, * ut
Horatius, graviſque. Hæc dejecti
res animos erigit, demulcet triſt
extimulat languentes, expergefa
ſtupidos, ægrotos levat, feroces m
lit, amores conciliat, conciliatos r
tinet. * Pueritiam ad capeſſenda ſt
c

Vt ait Horatius) Is ponit duo vitia in a
citia, aſſentationem, & huic diverſam, aſ
tam morum truculentiam, qua nihil a
co concedimus. Eſt autem medium qu
dam, ut amicum admoneas errantem,
non quavis de re, nec amarulente, ſed ami
quædam condones, quibuſdam faveas. V
Flaccus in epiſtola ad Lollium ſic ait: Diſ
lor infido ſcurræ diſtabit amicus. Eſt h
diverſum vitio vitium prope maius, Aſperi
agreſtis, & inconcinna graviſque, Quæ
commendat tonſa cute, dentibus atris, D
vult libertas mera dici, veraque virtus. Vir
eſt medium vitiorum utrinque redactum.
Pueritiam ad capeſſenda) Laude & munuſ

literarum allicit, ſenes exhilarat, principes citra offenſam, ſub imagine laudis, & admonet & docet. In ſumma, facit ut quiſque ſibi ipſe ſit jucundior & charior, quæ quidem felicitatis pars eſt vel præcipua. Quid autem officioſius quam cum * mutuum

illiciebant pueros ad amandas literas. Vnde Flaccus: Pueris olim dant cruſtula blandi doctores, elementa velint ut diſcere prima. Nunc vero truculentia doctorum, & plagis, primum diſcunt odiſſe literas & præceptorem: qua re, vel Fabio teſte, nihil magis puerorum ingeniis perniciofum eſſe poteſt. Nam præter odium literarum, ingeniique ſervilitatem, quam ſævitia præceptorum parit, etiam corpuſculis adhuc teneris & creſcentibus, non parum nocet nimia illa ſævitia & aſperitas, quam mirum quantum ſtulti, non ſane pauci, tanquam præceptoris virtutem mirantur.

Principes citra) Si neceſſe eſt admonere principem, tamen jucunde monendus eſt, non acerbe, ne eveniat quod evenit Calliſtheni, præceptori Alexandri, & pædagogo Ptolemæi. Porro colorem quem oſtendit, ipſe mire ſervavit in Panegyrico, quo Philippi Burgundiorum ducis laudes proſequutus eſt. Nihil enim aliud illic agit laudans, quam ut doceat & admoneat, qualem oportet eſſe principem.

Mutuum muli ſcabunt) Proverbium eſt, cum viciſ-

tuum muli ſcabunt? Vt ne dicam
terim, hanc eſſe * magnam illius l
datæ eloquentiæ partem, maior
medicinæ, maximam poeticæ: de
que hanc eſſe totius humanæ conſ
tudinis mel & condimentum. Sed fa
inquiunt, miſerum eſt. Immo non fa
miſerrimum. Nimium enim deſipiu
qui in rebus ipſis felicitatem homi
ſitam eſſe exiſtimant. Ex opinioni
ea pendet. Nam rerum humanar
tanta eſt obſcuritas, varietaſque,
nihil dilucide ſciri poſſit: quemadm
dum recte dictum eſt ab Academi
meis, * inter philoſophos quam mi
mu

viciſſim alius alium laudat. à mulis ſu
ptum, qui, quod manibus carent, mutu
ſcabunt.

Magnam illius &c.) Nam ut ſupra dixim
Plato in Gorgia oratoriam aſſentationis p
tem fecit.

Inter philoſophos) Socrates modeſtiæ ca
dicebat, ſe nihil ſcire, ridens arrogantem
phiſtarum profeſſionem, qui ſe jactabant
hil neſcire: hinc Academici nihil affirmaba
ſed quod ubique probabile viderent, id ſeq
bantur. Porro Socrates in Apologia dicit,
putare idcirco ab Apolline judicatum omni
ſapie

um inſolentibus. Aut ſi quid ſciri
reſt, id non raro officit etiam vitæ
anditati. Poſtremo ſic ſculptus eſt
minis animus, ut longe magis fu-
, quam veris capiatur. Cuius rei ſi
s experimentum expoſitum & ob-
m quærat, conciones ac templa pe-
t, in quibus ſi quid ſerium narratur,
rmitant, oſcitant, nauſeant omnes.
od ſi * clamator ille, (lapſa ſum, de-
cla-

ientiſſimum, quod ſe nihil ſcire ſciret. Sic
m ait loquens de quodam, qui & ſibi & a-
videretur ſapientiſſimus: Πρὸς ἐμαυ-
δ' οὖν ἀπιὼν, ἐλογιζόμην ὅτι τούτου μὲν τοῦ ἀνθρώ-
ἐγὼ σοφώτερός εἰμι. κινδυνεύει μὲν γὰρ ἡμῶν
έτερος οὐδὲ καλὸν οὐδ' ἀγαθὸν εἰδέναι, ἀλλ' οὗ-
μὲν οἴεταί τι εἰδέναι οὐκ εἰδώς. ἐγὼ δὲ ὥσπερ οὖν
οἶδα, οὐδ' οἴομαι. ἔοικα γοῦν τούτου γε σμικρῷ
ι αὐτῷ τούτῳ σοφώτερος εἶναι, ὅτι ἃ μὴ οἶδα, οὐ-
οἴομαι εἰδέναι. id eſt: Ad me ipſum igitur con-
rſus ſic ratiocinabar: Hoc profecto homine
pientior ſum. Videtur enim noſtrum neu-
r quid bonum quidve malum ſit ſcire. Cæ-
rum hic quidem putat ſe aliquid ſcire, nihil
iens. Ego vero ut nihil ſcio, ita nihil ſcire
e puto. Viſus ſum igitur paulo hoc ipſo ſa-
entior, quod ea quæ neſcio, ne puto quidem
e ſcire.

Clamator) Quidam clamantes tantum. De-
lamant autem qui ex arte dicunt, præſertim

clamator, dicere volebam,) ita ut ſ
pe faciunt, anilem aliquam fabella
exordiatur, expergiſcuntur, erigu
tur, inhiant omnes. Item ſiquis ſit
vus fabuloſior & poeticus, quod
exemplum requiris, * finge huius g
neris Georgium, aut Chriſtophoru
aut Barbaram, videbis hunc longe
ligioſius coli, quam Petrum, aut Pa
lum, aut ipſum etiam Chriſtum. V
rum hæc non huius ſunt loci. Ia
quanto minoris conſtat hæc felicita
acceſſio? Quandoquidem res ip
aliquoties magno negocio pares
portet, vel leviſſimas, uti gramma

ce

exercendi cauſa. Quod autem per jocum
narrat, mirum eſt quam quotidie videam
evenire.

Finge huius generis) Ne quis hic calumn
tur, aliquid parum reverentur dictum de ſ
ctis. non enim vocat divos fabuloſos, qu
non ſint ſancti, ſed quod de his fabuloſa qu
pam ferantur. ut Horatius fabuloſum di
Hydaſpem fluvium. Nec id ſimpliciter af
mat, ſed addit, exempli cauſa. Nam hor
hiſtoriæ fabulis ſimillimæ videntur. Et tam
hæc qualiacunque ſunt, libentius amplec
tur vulgus, quam quæ in Actis apoſtolor
aut in Euangeliis legimus certa & indubita

i. At opinio facillime ſumitur, quæ
nen tantundem, aut amplius etiam,
felicitatem conducat. Age ſi quis
tribus veſcatur ſalſamentis, quo-
n alius nec odorem ferre poſſit, &
men huic ambroſiam ſapiant, quæſo
id intereſt ad felicitatem? Contra
* acipenſer alicui nauſeam ſapiat,
id referet ad vitæ beatitudinem? Si
i ſit uxor egregie deformis, quæ ta-
en marito vel cum ipſa Venere cer-
re poſſe videatur, nonne perinde
erit, ac ſi vere formoſa foret? Si quis
bulam minio lutoque male oblitam
ſpectet, ac demiretur, perſuaſum ha-
ns,* Apellis aut Zeuxidis eſſe pictu-
ram,

Acipenſer alicui) Acipenſer ſive acipẽſis piſcis t optimi ſaporis, qui ſquamas ad os verſas abet, olim in maximo precio habitus. Mar-alis in diſtichis. Ad Palatinas acipenſem ittite menſas, Ambroſias ornent munera ra-dapes.

Apellis aut Zeuxidis) Plinius lib. 35. Apel-em dicit ſuperaſſe omnes ante ſe genitos, po-teaque ſequutos, quippe qui pinxerit ea, quæ lii pingere non potuerint, fulmina, tonitrua, ronten, aſtrapen. Zeuxidis item meminit Pli-ius, quem ſummas divitias dicit arte ſua ſibi

ram, nonne felicior etiam fuerit e
qui eorum artificum manum magn
emerit, fortaſſis minus ex eo ſpect
culo voluptatis percepturus? Novi
go quendam * mei nominis, qui n
væ nuptæ gemmas aliquot adulterin
dono dedit, perſuadens, ut erat facu
dus nugator, eas non modo veras
nativas eſſe, verum etiam ſingulari a
que inæſtimabili precio. Quæſo, qu
intererat puellæ, cum vitro non min
jucunde paſceret & oculos & animu
nugas perinde ut eximium alique
theſaurum conditas apud ſeſe ſerv
ret? Maritus interim & ſumptum e
fugiebat, & uxoris errore fruebatu
nec eam tamen ſibi minus habeb
devinctam, quam ſi magno empta d
naſſet. Nam quid intereſſe cenſeti
inter eos, qui in * ſpecu illo Platoni
vari

comparaſſe, poſteaque cenſentem opera ſ
maiora eſſe, quam quæ precio poſſent co
parari, cœpiſſe ea dono dare. Plura de his
pud eundem invenies.

Mei nominis) Apparet eam loqui de qu
piam, cui nomen fuerit Moro, qui puella
ſponſam hac arte deluſerit.

Specu illo Platonico) Plato πολιτειῶν ζ, h
mi

iarum rerum umbras & ſimulacra
mirantur, modo nihil deſiderent,
que minus ſibi placeant, & ſapien-
n illum, qui ſpecum egreſſus, veras
res

nes, qui relictis divinis ideis & ſpirituali-
rebus, quæ vere ſunt, nihil præter res cor-
eas, verarum rerum umbras, mirantur, tan-
am cæcos & ſomniantes fingit ἐν καταγείῳ
ήσει σπηλαιώδει, id eſt, ſubterraneo domici-
, ſpeluncæ formam præ ſe ferenti, ſuis affe-
bus vinctos ſedere. Ad hunc enim modum
crates fere apud eum loquitur: Naturam
ſtram, quo ad eruditionem & ruditatem
tinet, tali quadam imagine contemplare:
ge ſubterraneum ſpecus, cuius ingreſſus
ſus lumen per antrum totum pervius un-
que pateat: in eo homines nutritos à pue-
ia, cervicam & crura ita devinctos, ut &
mobiles permanere cogantur, & ad ſola
teriora proſpicere: capita vero vinculis ad-
icta, circumducere nequeant: poſt tergum
tem, ſuperne, ac procul, ignis lumen ſuſ-
nſum ſit, interque ignem & vinctos homi-
s via ſuperior apareat, ſecus quam paries ſit
nſtructus; quemadmodum præſtigiatoribus
ponuntur coram ſpectantium oculis corti-
e quædam, ſuper quibus ſua miranda oſten-
nt: finge præterea homines alios inter parie-
s ferre res varias. Hos demum homines ait
ihil aliud quicquam vel ſui ipſorum vel alia-
am rerum poſſe videre, præter umbras, quæ
x igne ad adverſam ſpeluncæ partem cadunt,

res aſpicit? Quod ſi * Mycillo Lucia
nico dives illud & aureum ſomniun
perpetuo ſomniare licuiſſet, nihil era
cur aliam optaret felicitatem. Aut ni
hil igitur intereſt, aut ſi quid intereſt
potior etiam ſtultorum conditio. Pri
mum quod iis ſua felicitas minim
conſtat, id eſt, ſola perſuaſiuncul
Deinde, quod ea fruuntur cum plu
rimis communiter. Porro nullius bo
ni jucunda ſine ſocio poſſeſſio. Qui
enim neſcit quanta ſapientum pauc
tas, ſi modo quiſquam inveniatu
quanquam ex tot ſeculis Grȩci ſepte
omnino numerant, quos meherc
ſi quis accuratius excutiat, diſperea
ſi vel ſemiſapientem inveniet, immo
* vel trientem viri ſapientis. Proind
cu

Mycillo Lucianico) Apud Lucianum Myci
lus quiſpiam cerdo, pauperculus, cœnaver
apud prædivitem vicinum, noctęque ſomni
vit ſe ſubito divitem vehi humeris, poſſiden
que quæcunque divites poſſident. Et ob
minatur gallo, quod ſuo cantu tantam fel
citatem interrupiſſet. Extat dialogus, ab Era
mo Latinus factus.

Vel trientem) Triens eſt quarta pars aſſis, h
eſt tres unciæ.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

n inter multas Bacchi laudes, illud
eatur, ut eſt, primarium, *quod
mi curas eluat, idque ad exiguum
do tempus: nam ſimul atque vil-
n edormieris, protinus *albis, ut
nt, quadrigis recurrunt animi mo-
iæ: quanto meum beneficium
n plenius, tum præſentius, quæ,
petua quadam ebrietate, mentem
diis, deliciis, tripudiis, expleo, id-
que

Quod animi &c.) Vnde in Epigramate Græ-
γηθόσυνος, id eſt, lætus: λυσιμέριμνος, id
, curam ſolvens: φιλομμειδὴς, id eſt, amator
s: τερπνὸς, id eſt, delectabilis: & ῥαδινὸς,
eſt, facilis, dicitur. Bacchi laudes comple-
eſt Flaccus hoc carmine: Quid non e-
etas deſignat? operta recludit, Spes jubet
ratas, ad prælia trudit inermem, Solicitis
mis onus eximit, addocet artes. Fœcundi
ices quem non fecere diſertum? Contracta
em non in paupertate ſolutum? Tibullus
oque: Adde merum, vinoque novos com-
ce dolores. Et Propertius Elegiarum tertio
Bacchum ait: Curarumque tuo ſis medici-
mero. Homerus item Iliados ζ: Ἀνδρὶ δὲ
κμηῶτι, μένος μέγα οἶνος ἀέξει, id eſt, Viro au-
m qui laboravit, robur magnum vinum au-
bit.

Albis quadrigis) Hoc proverbio ſummam
dicamus celeritatem.

que nullo negocio? Neque quenquam omnino mortalem mei muneris expertem eſſe ſino, cum reliquæ numinum dotes, aliæ ad alios perveniant. Non ubivis naſcitur * generoſum & lene merum, Quod curas abigat, quod cum ſpe divite manet. Paucis contigit formæ gratia, Veneris munus; paucioribus eloquentia, Mercurii donum. Non ita multis obtigerunt opes, * dextro Hercule. Imperium non cuivis concedit * Iupiter Homericus.

Generoſum & lene) Sic Horatius: Ad mar cum venio, generoſum & lene requiro, Quo curas abigat, quod cum ſpe divite manet Quod me Lucanæ juvenem commendet ami cæ.

Dextro Hercule) Huic decimas bonorur voverunt, ut diteſcerent, unde Perſius Sat. 2 Et ô ſi Sub raſtro crepet argenti mihi ſeria, dex tro Hercle.

Iupiter Homericus) Homerus ſcribit ſceptrur & jus à Iove dari regibus. apud quem Vlyſſ Iliados β ſic loquitur: Εἷς κοίρανος ἔστω, Εἷς βασιλεύς, ᾧ ἔδωκε Κρόνου παῖς ἀγκυλομήτεω Σκῆπτρον τ' ἠδὲ θέμιστας ἵνα σφίσι βασιλεύῃ. id eſt Vnus dominus ſit, unus rex, cui dedit filiu Saturni verſuti ſceptrum atque fas, ut ipſos r gat. Et Neſtor Iliad. αἱ Σκηπτοῦχος βασιλεὺς

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

tus. Sæpenumero Mavors neutris
vet copiis. Complures ab *Apollinis
ipode triſtes diſcedunt. Sæpe fulmi-
t *Saturnius. *Phœbus aliquando
culis peſtem immittit. Neptunus
ures extinguit quam ſervat. Vt in-
rim * Vejoves iſtos, Plutones,
Atas,

Ζεὺς κῦδος ἔδωκεν, id eſt, Sceptriter rex cui
piter gloriam dedit.

Apollinis tripode) Cum reſpondet quæ nol-
nt audiſſe.

Saturnius) Id eſt, Iupiter, cui fulmen tri-
uunt poetæ, unde τερπικέραυνος dicitur.

Phœbus aliquando) Vt in primo Iliad. ob e-
ptam ſacerdotis Chryſæ filiam, βασιλῆϊ χο-
λωθεὶς, Νοῦσον ἀνὰ στρατὸν ὦρσε κακὴν, ὀλέκοντο δὲ
λαοί, id eſt, Regi iratus morbum excitavit ma-
um, perieruntque populi. Vnde Pæan dicitur,
ἀπὸ τοῦ παίειν, id eſt, à feriendo: & Apollo, ἀπὸ
τοῦ ἀπολλύειν, id eſt, à corrumpendo: & βελεσιχα-
ρὴς, id eſt, ſagittis gaudens: & ἑκατηβόλος, id
eſt, longe jaciens.

Veioves iſtos) Antiqui Romani ut Iovem &
Dijovem à juvando appellarunt: ita eum
deum, qui non juvandi poteſtatem, ſed vim
nocendi haberet, (nam deos quoſdam ut pro-
deſſent, celebrabant, quoſdam ut ne obeſſent,
placabant) Vejovem appellaverunt, dempta
atque detracta juvandi facultate, per hoc στε-
ρητικὸν μόριον, id eſt, privativam particulam,
ve. Hujus dei ſimulacrum, quod fuit Romæ
im

* Atas, * Pœnas, Febres, atque id
nus, non deos, ſed carnifices, comm
morem ; Ego ſum una illa Stulti
quæ omneis ex æquo tam parata
neficientia complector. Nec vota n

In æde ipſius, quæ erat inter arcem & C
tolium, ſagittas tenebat, quæ videlicet e
ad nocendum paratæ. Quapropter eum d
plerique Apollinem dixerunt. Huiuſmodo
re Aulus Gellius libri quinti capite duo
cimo.

Atas) Aten finxit Homerus, quam La
Noxam poſſis dicere. Hæc immittit turba
offenſas rebus mortalium, quæ Litæ ſtu
componere. Eam Iupiter, capillis arreptis,
cipitavit è cœlo, ut dicit Homerus Iliad
Eadem inter Agamemnonem & Achillem
citavit diſſidium, de qua Iliados quoqu
ſic dicit: Ἡ δ᾽ Ἄτη σθεναρή τε καὶ ἄρτιπος,
κα πάσας Πολλὸν ὑπεκπροθέει. φθάνει δέ τε
σαν ἐπ᾽ αἶαν Βλάπτουσ᾽ ἀνθρώπους. id eſt, A te
tem robuſta veloxque eſt, quoniam onc
Litas curſu ſuperat: prævenit autem in omn
terram, nocens hominibus.

Pœnas, Febres) Quidam duos tantum
faciebant, beneficium & pœnam, ut De
critus: quod, ut Plin. ait, ad majorem a
dit ſocordiam, quam ponere innumeros.
& lib. 2. autor eſt, Febri publice fanum
catum fuiſſe in Palatio.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

r, nec iraſcor, expoſcens * piamina, quid cæremoniarum fuerit præter-iſſum. * Nec cœlum terræ miſceo, quis reliquis invitatis diis, me domi linquat, nec admittat ad nidorem um victimarum. Nam cæterorum eorum tanta in his eſt moroſitas, ut rope majus ſit operæ precium, atque deo tutius, illos negligere quam co-re. Quemadmodum ſunt & homines onnulli, tam difficiles, & ad læden-um irritabiles, ut præſtiterit eos prorſum

Piamina) Credebant offendi deos, ſi quid n ſacris fuiſſet non rite peractum: id ſi acci-diſſet, expiabant.

Nec cœlum terræ.) Proverbium eſt, quo ſi-gnificamus ſummum tumultum. Sic Iuve. Saty. 2: Quis cœlum terris non miſceat, & mare cœlo? Idem ſexta: Clames licet, & mare cœlo Confundas. Alluſit autem ad fabulam apri Calydonii, quem immiſit Diana, quod cæteris diis ad convivium vocatis, ſola domi remanſerit. quæ apud Naſonem transforma-tionum lib. 8. ſic: Tangit & ira deos; at non impune feremus; Quæque inhonoratæ, non & dicemur inultę, inquit; & Oeneos ultorem ſpreta per agros Miſit aprum. De hac re mul-tus eſt jocus apud Lucianum, in convivio philoſophorum ſive Lapithis.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

ſum alieniſſimos habere, quam fa[illegible]
liares. At nemo, inquiunt, Stulti[illegible]
ſacrificat, neque templum ſtatuit. [illegible]
quidem demiror, ut dixi, nonni[illegible]
hanc ingratitudinem. Verum [illegible]
quoque pro mea facilitate boni co[illegible]
ſulo: quanquam ne hæc quidem d[illegible]
derare poſſum. Quid enim eſt cu[illegible]
tuſculum aut molam, aut hircum, [illegible]
ſuem requiram, cum mihi morta[illegible]
omnes ubique gentium eum cult[illegible]
perſolvant, * qui vel à Theologis m[illegible]
xime probari ſolet? Niſi forte * Dia[illegible]
debea[illegible]

Tuſculum) Ture olim litabant, & m[illegible] Plinius in præfatione: Et mola tantum f[illegible] litant, qui non habent tura. Eſt autem m[illegible] far toſtum, ſale conſperſum, quo hoſtiæ aſ[illegible] gebantur, dictum à molito farre.

Qui vel à Theologis) Sentit de imitatione[illegible] tæ. cultus enim dei præcipuus eſt, illum i[illegible] tari. Moriam imitantur omnes.

Dianæ debeam invidere) Apud Scythas T[illegible] ricæ Dianæ humano ſanguine litabatur. [illegible] Latio quoque, ut Strabo in quinto ſcri[illegible] templum Dianæ Tauricæ erat, Dianium [illegible] ctum, non procul ab Alba, in quo huma[illegible] hoſtiis litabatur Dianæ. Idcirco inquit [illegible] ctantius divinarum inſtitutionum lib. 2: [illegible]
huma[illegible]

heā invidere, quod illi humano ſan-
gne litatur. Ego me tum religio-
ſiſſime coli puto, cum paſſim, ut fa-
unt omnes, animo complectuntur,
oribus exprimunt, vita repręſentant.
Qui quidem divorum cultus nec apud
hriſtianos admodum frequens eſt.
Quanta turba eorum, qui deiparæ
virgi-

manas hoſtias excogitaverunt, ipſi hoſtes
mani generis, ut quam plurimas devora-
it animas.

Quanta turba) Oſtendit quid dixiſſet cultum
timum, qui conſtat imitatione vitæ, non
remoniis. Et ait, plurimos eſſe qui beatam
ariam cæremoniis colunt, perpaucos qui
eam ſtudeant æmulari, hoc eſt, humilita-
m, puritatem, contemptum divitiarum,
editationem divinæ ſcripturæ. Quod autem
r jocum additum eſt, In meridie, nemo ma-
gnius interpretetur, quaſi damnet ſimplicem
opuli pietatem: Etiamſi Hieronymus Vigi-
antio deridenti hunc morem, nihil aliud re-
ſpondet, quam, cereos accendi, non in hono-
em martyrum, ut ipſe calumniabatur, ſed in
ſolatium nocturnæ caliginis. Qui calumniis
gaudent, dividunt quod conjunctum opor-
tuit. Ecce, inquiunt, damnat publicam ec-
cleſiæ conſuetudinem, quæ cereos etiam clara
luce accendit divis. Imo Moria non damnat
eos, qui talem cultum qualemcunque exhi-
bent divæ virgini, ſed illos taxat, qui quod
eſt

virgini cereolum affigunt, idque
meridie, cum nihil eſt opus? Rurſu
quam pauci qui eandem vitæ ca
monia, modeſtia, cœleſtium reru
amore ſtudeant æmulari? Nam is
mum verus eſt cultus, longeque co
tibus gratiſſimus. Præterea cur te
plum deſiderem, cum orbis hic u
verſus templum mihi ſit, ni fall
pulcherrimum? Neque vero * deſ
myſtæ, niſi ubi deſunt homines. N
jam uſque adeo ſtulta ſum, * ut ſax

eſt minimum præſtant, quod eſt præcipu
negligentes.

Deſunt myſtæ) Qui initiati numini ſ
celebrant.

Vt ſaxeas) Omnes ferme veteres ſancti
mnabant in templis imagines, ob metum
lolatriæ. id quod ex compluribus patet lo
Vt apud Hieronymum, epiſcopus quidam
lum ſuſtulit, & concidit è templo, q
hominis haberet pictam imaginem. Et
vus Gregorius epiſcopum quendam re
hendit, non quod imagines fregerit,
quod id fecerit abſque conſilio fratrum.
eadem epiſtola ſæpius inculcat, nihil manu
ctum ullo modo debere adorari. At poſte
res Theologi rationem invenere, ut ipſis v
tur, argutam, qua eadem ratione adore

ſaxe

coloribus fucatas imagines requi-
ri, quæ cultui noſtro nonnunquam
iciunt, cum à ſtupidis, & pinguibus
is, ſigna pro divis ipſis adorantur.
bis interim uſu venit, quod ſolet
qui à vicariis ſuis extruduntur. Mi-
ot ſtatuas erectas puto quot ſunt
rtales, vivam mei imaginem præ ſe
entes, etiam ſi nolint. Itaque nihil
quod reliquis diis invideam, ſi aliis
ngulis terrarum alii colantur, id-
e ſtatis diebus: quemadmodum *
Rhodi

eá aliquam & vermiculoſam imaginem, &
iſtum. Verum de his non diſputo. Sit ma-
n pietatis pars, provolvi gypſo coloribus li-
Non taxatur hic conſuetudo Chriſtiano-
n, ſed illorum ſtultitia, qui imagines ve-
antur non ut ſigna, ſed perinde quaſi ipſæ
ſum aliquem habeant, & huic magis fidunt
am illi. Quod ſi conſultum eſt vitare ſce-
um occaſiones, nullum autem ſcelus exe-
abilius idololatria, profecto non alienum
erit hanc è medio tollere, ne quid offendat
peritos.

Rhodi) Inſula eſt Lyciæ, ut Mela ſcribit, in
a, ut Solinus ait, nunquam tam nubilum
t cœlum, ut ſol non videatur. Vnde Hora-
us in Odis, eam claram dicit. Quocirca in
a Phœbus colebatur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

Rhodi Phœbus, in * Cypro Ven
* Argis Iuno, Athenis Minerva, *
Olympo Iupiter, Tarenti Neptun
* Lampſaci Priapus: modo mihi co
muniter orbis omnis longe potio
victimas aſſidue præbeat. Atqui ſi
videor hęc audacius quã verius dice
aged

Cypro) Inſula eſt, quæ Ciliciam à ſep
trione, Iſſicum ſinum ab oriente, Pamphyli
ab occidente, & Ægyptiacum à meridie ha
de qua Strabo libro decimoquarto. Hanc Po
cus dicit dilectam Veneri: unde & Cy
dicitur.

Argis) Strabo libro octavo, multiplice
nit Argos. hic de Peloponneſiaco loqu
ubi dicatum erat Iunoni templum. de ho
pud Homerum Iliados δ ſic loquitur Iu
Ἤτοι ἐμοὶ τρεῖς μὲν πολὺ φίλταταί εἰσι πόλ
Ἄργος, Σπάρτη τε, καὶ εὐρυάγυια Μυκήνη. id
Tres mihi civitates multo omnium ſunt m
xime dilectæ. Argos, Sparta, & latas vias
bens Myceve.

In Olympo) Strabo lib. 8. quatuor dicit
Olympos. hic de Peloponneſiaco loqu
circa quem eſt Elis & Piſa Iovi dicata, ut S
bo ait, & Olympia, ubi Olympici ag
fiebant.

Lampſaci) Lampſacum oppidum eſt
anguſtias Helleſpontiacas, non procul ab
do, ubi Priapus colebatur. De hoc Plin. lib.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

idum pauliſper ipſas hominum vitas
piciamus, quo palam fiat, & quan-
n mihi debeant, & quanti me fa-
ent maximi pariter ac minimi. At
n quorumlibet vitam recenſebi-
s, nam id quidem perlongum, ve-
n inſignium tantum, unde reliquos
ile ſit æſtimare. Quid enim attinet
vulgo plebeculaque commemo-
e, quæ citra controverſiam tota
a eſt? tot enim undique ſtulticiæ
rmis abundat, tot indies novas com-
niſcitur, ut nec mille Democriti ad
tos riſus ſuffecerint: quanquam il-
ipſis Democritis rurſum alio De-
ocrito foret opus. Quin etiam in-
edibile ſit dictu, quos riſus, quos lu-
s, quas delicias, homunculi quoti-
e præbeant ſuperis. Nam hi quidem
ras illas ſobrias & antemeridianas
rgioſis * conſultationibus ac votis
diendis impartiunt: Cæterum ubi
jam

Conſultationibus) Lege Icaromenippum Lu-
ani, quem Eraſmus latinitate donavit, &
ctius intelliges hunc locum. Hic locus totus
ocoſus eſt, & tamen ludens depingit imagi-
em vitæ humanæ.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

jam nectare madent, neque lubet qu
quam ſerium agere, tum qua pa
cœlum quam maxime prominet,
conſident, ac pronis frontibus quic
gitent homines ſpeculantur. Nec
aliud ſpectaculum illis ſuavius. De
immortalem, quod theatrum eſt
lud, quam varius ſtultorum tumult
Nam ipſa nonnunquam in deor
poeticorum ordinibus conſidere
leo. Hic deperit in mulierculam,
quo minus adamatur, hoc amat
potentius. Ille dotem ducit, non
xorem. Ille ſponſam ſuam proſtit
Alius zelotypus velut Argus obſer
Hic in luctu papæ quam ſtulta d
facitque? conductis etiam velut
ſtrionibus, qui luctus fabulam p
agant. Ille * flet ad novercæ tumulu
Hic quicquid undecunque poteſt c
radere, id totum * ventriculo don
pa

Flet ad novercæ tumulum) Proverbium
ctum eſt apud Græcos, δακρύειν πρὸς τ̃ τ
μητρυιῆς τάφον, id eſt, Flere ad novercæ tu
lum. de his qui fingerent dolorem, cum
ſe gauderent.

Ventriculo) Quem vulgus ſtomachum,
cini ventriculum vocant.

..llo poſt fortiter eſuriturus. Hic ..nno & ocio nihil putat felicius. Sunt .. alienis obeundis negociis ſedulo ..ultuantur, ſua negligunt. Eſt qui ..erſuris atque ære alieno divitem ſe .. putat, mox * decocturus. Alius ..il arbitratur felicius, quam ſi ipſe ..per heredem locupletet. Hic ob ..guum, idque incertum lucellum, .. omnia maria volitat, undis ac ..tis vitam committens, nulla pe..nia reparabilem. Ille mavult bel.. divitias quærere, quam tutum o..m exigere domi. Sunt qui captan.. * orbis ſenibus putant quam com..diſſime ad opes perveniri. Neque ..unt, qui idem malint deamandis beatis

..erſuris) Verſura eſt, cum æs alienum ære a..io diſſolvitur, & creditor mutatur, non li..aturdebitor, ſed magis involvitur. hinc du.. voce, ut autor eſt Feſtus, quod creditorem ..terent. Terentius in Phor. In eodem luto ..ſitas, verſuram ſolves.

Decocturus) Decoxiſſe dicuntur, qui abſum..s omnibus, cedunt bonis, ut loquuntur ju..conſulti.

Orbis ſenibus) Orbi ſunt, quibus liberi non ..nt, hos potiſſimum captant.

* beatis aniculis aucupari. Qu
rum utrique tum demum egregi
de ſe voluptatem diis ſpectato
bus præbent, cum ab ipſis, * qu
captant, arte deluduntur. Eſt
mnium ſtultiſſimum ac ſordidiſſimu
negociatorum genus, (quippe qu
r

Beatis aniculis) Beatas vocat divites: Iuve
lis; Optima ſummi Nunc via proceſſus,
tulæ veſica beatæ.

Quos captant) Id Horatius narrat de Na
& Corano. Lucianus item de nonnullis
νεκρικοῖς.

Rem omnium ſordidiſſimam) Sordidum vo
illiberale & magno animo indignum. Po
in bonorum ordine, etiam juxta Peripater
nihil vilius pecunia, quam ſolam captant
gociatores. Nec Cicero probat hoc negoci
rum genus, qui hic coemunt, ut alibi ca
vendant. Et pauciſſimi ſunt, imo nulli, opin
qui ſine fraude diteſcant. Et tamen hi ſoli
bentur in precio; cum in ſententiis Theolo
rum plane damnata ſit negotiatio, ſi Grego
credimus; nam hic citatur in ſentẽtiis: nec
nus ſi Chryſoſtomo, Auguſtino & Caſſiod
credimus; nam hi citantur in decretis diſt
ctogeſima octava. quorũ ſanctiſſimis ſcrip
neſcio quis frater, mercatoribus aſſentari vo
paleas præpoſuit. Auguſtinus etiam palam
cit in lib. de pœnitentia, mercatores & m
tes pœnitentiam agere non poſſe.

n omnium ſordidiſſimam tractent,
que ſordidiſſimis rationibus,) qui
n paſſim mentiantur, pejerent, fu-
tur, fraudent, imponant, tamen o-
ium primos ſeſe faciunt, propterea
uod digitos habeant auro revinctos.
c deſunt * adulatores fraterculi, qui
rentur iſtos, ac venerabiles palam
pellent, nimirum ut ad ipſos aliqua
lle partorum portiuncula redeat.
Alibi videas Pythagoricos quoſdam,
ibus uſque adeo omnia videntur
e communia, ut quicquid uſquam
cuſtoditum nacti fuerint, id, velut
ereditate obvenerit, æquo animo
llant. Sunt qui * votis tantum di-
vites

Adulatores fraterculi) Non taxat religioſos,
d adulatores. cuiuſmodi ſunt in hoc genere
n parum multi, qui concionantur ad quæ-
m, & nullos ſæpius aut honorificentius
pellant, quam mercatores, quos vocant ve-
erabili mercadanti, quod hi dent largius.
Alibi videas Pythagoricos) Iocatur in furaces,
uia Pythagoras dixit, τῶν φίλων τὰ πάντα
κοινὰ εἶ. id eſt, amicorum omnia eſſe com-
unia. Id dogma ſequi videntur, cum ab o-
nibus, velut ab amicis, accipiunt.
Votis tantum) Vt apud Lucianum in Navi-

vites ſunt, & jucunda quædam ſibi fin
gunt ſomnia; idque ad felicitatem ſa
tis eſſe putant. Nonnulli * foris divi
tes haberi gaudent; domi gnaviter e
ſuriunt. Hic feſtinat quicquid habe
profundere, ille per fas nefaſqu
congerit. Hic candidatus ambit popu
lares honores, ille ad focum ſemet ob
lectat. Bona pars lites nunquam fi
niendas agitat, & hinc atque hinc ce
tatim contendunt, ut * prorogatore
judicem, * & colluſorem ditent ad
vocatum. Hic rebus novandis ſtude
ille magnum quiddam molitur. * E
q

Foris divites) Ajunt Venetiis multos huiu
modi patricios eſſe.

Prorogatorem iudicem) Differt enim ſente
tiam, ne perdat quæſtum.

Et colluſorem) Colludit, qui nocet pa
quam videtur tueri, & adjuvat quam vic
tur oppugnare, quod jureconſulti vocant pr
varicationem.

Eſt qui Hieroſolymam) Non damnat eos, q
pio animo viſunt loca quædam. Tametſi n
video quid in his ſit magnæ pietatis, niſi fo
ſit aliquid, vidiſſe veſtigia Chriſti & ſanctor
ut his accendamur ad æmulationē. Et maxi
pars hominum hodie maximo ſuo malo p
regrinatur. Plerique ſub hoc prætextu pla

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

Hieroſolymam, Romam, aut di-
n Iacobum adeat, ubi nihil eſt illi
ocii, domi relictis cum uxore libe-
i In ſumma, ſi mortalium innume-
iles tumultus è luna, quemadmo-
n Menippus olim, deſpicias, putes,
muſcarum aut culicum videre tur-
n, inter ſe rixantium, bellantium,
diantium, rapientium, ludentium,
ivientium, naſcẽtium, cadentium,
rientium. Neque ſatis credi poteſt,
os motus, quas tragœdias ciat tan-
um animalculum, tamque mox pe-
rum. Nam aliquoties vel levis
lli, ſeu peſtilentiæ, procella multa
ul milia rapit ac diſſipat. Sed ipſa
ſtul-

errones agunt. Verum hæc non libenter au-
nt, qui ex hominum vel ſuperſtitione vel
licia lucrum ſentiunt. Verumtamen vide
am circumſpecte locutus eſt Eraſmus, et-
n ſub aliena perſona, nequis poſſit offendi.
on probat eos, qui domi relinquunt quos
rare debebant, & viſunt loca, in quibus ni-
l negocii habebant, tantũ viſunt, ut viſant.
(*Quemadmodum Menippus*) Extat, ut dixi,
alogus Icaromenippus, in quo Menippus in
na ſedens contemplatur mortalium vi-
am.

ſtultiſſima ſim, planeque digna qu
multis cachinnis rideat Democrit
ſi pergam popularium ſtulticiarum
inſaniarum formas enumerare. Ad
accingar, qui ſapientiæ ſpeciem in
mortales tenent, & * aureum ill
ramum, ut ajunt, aucupantur. In
quos grammatici primas tenent;
nus hominum profecto, quo nihil
lamitoſius, nihil afflictius, nihil æ
diis inviſum foret, niſi ego miſerri
profeſſionis incommoda dulci q
dam inſaniæ genere mitigarem. N
que enim * πέντε κατάραις, id eſt, qu

Aureum illum ramum) Alluſit ad ram
quem duce Sibylla reperit Æneas apud Ve
lium, ad inferos deſcenſurus. hunc intel
tatur ſapientiam.

Πέντε κατάραις) Id eſt, quinque execra
nibus, ſive devotionibus. Alluſit autem
Græcũ epigramma, quod jocatur, gramma
eſſe πέντε γένη, πέντε πτώσεις καὶ πέντε κατά
id eſt, quinque genera, quinq; caſus, & qu
devotiones. ob quinque primos verſus
mericos. Quorum primus incipit à μ
quod iram ſignificat. Secundus ὀλομ
quod pernicioſam ſignificat. habet & μ
ἄλγεα, id eſt, innumeros dolores. Tertiu
nimas mittit ad inferos. Quartus, canum
nia

tantum diris obnoxii ſunt i-
quemadmodum indicat epigram-
Græcum, verum ſexcentis; ut qui
per famelici, ſordidique in ludis
ſuis, (in ludis dixi? imo * in φροντι-
ις, vel piſtrinis potius, ac carnifi-
cinis)

onem. Quintus, avium, & iram Iovis.
ue his auſpiciis ingrediuntur ſuum mu-
Epigramma autem eſt libro primo Pal-
, titulo huiuſmodi; Ἀρχὴ γραμματικῆς
άστιχός ἐστι κατάρα. Πρῶτος μῆνιν ἔχει, δεύ-
ς οὐλομένην. Καὶ μετὰ οὐλομένην, Δαναοῖς πά-
λγεα πολλά. Ὁ τρίτατος ψυχὰς εἰς ἀΐδην
άγει. Τοῦ δὲ τετάρτου τὰ ἑλώρια, καὶ κύνες
ί. Πέμπτου, οἰωνοὶ, καὶ χόλος ἐστὶ Διός. Πῶς
γραμματικὸς δύναται μετὰ πέντε κατάρας, Καὶ
ντε πτώσεις, μὴ μέγα πένθος ἔχειν; id eſt: Prin-
um grammatices quinque verſibus con-
a eſt devotio. Primus iram habet, ſecun-
perniciosam. Et poſt pernicioſam, Græ-
um rurſum dolores multos. Tertius animas
nfernum deducit. Quarti autem, tractus,
canes veloces. Quinti, aves, & ira eſt Io-
. Quomodo igitur grammaticus poteſt
quinque execrationes & quinque caſus
n magnum luctum habere?

In φροντιστηρίοις) Ariſtophanes ἐν νεφέλαις
cratis ſcholam vocat φροντιστήριον, quaſi
cas, ſolitudinis locum, quod illic triſtes ac
gitabundi ſederent. Et Socrates dicere con-
evit, φρόντιζον, hoc eſt, cogita, hoc dicto
hortans ad diligentem rei conſiderationem.

cinis,) inter puerorum greges, con
neſcant laboribus, obſurdeſcant c
moribus, fœtore pædoreque con
beſcant. tamen meo beneficio fit,
ſibi primi mortalium eſſe videant
Adeo ſibi placent, dum pavidam t
bam minaci vultu voceque territa
dum ferulis, virgis, loriſque conſci
dunt miſeros, dumque modis om
bus ſuo arbitratu ſæviunt, * aſinu
illum Cumanum imitantes. Inter
ſordes illæ, meræ mundiciæ vident
pædor * amaracinum olet, miſerri
illa ſervitus regnum eſſe putatur,
co ut * tyrannidem ſuam nolint c
Pha

Aſinum illum Cumanum) Is repertū leonis
uvium adaptarat corpori ſuo, atque ita
creditus timebatur, donec quidam ex auri
prominentium judicio ſenſit aſinum eſſe:
inde fuſte contuſus, ad ſtabulum reductus

Amaracinum olet) De compoſitione
guenti Amaracini, quod & ſampſucinum
cant, vide Dioſcoridem in primo. Hoc Plin
in 13. libro dicit optimum fuiſſe in Cypr
Mytilenis, quod ibi ſampſucus abundet.

Tyrannidem ſuam) Eſt omnino ſimulac
tyranni, ſævus, ut fere ſunt omnes, ludim
ſter. adeo ut Dionyſius Syracuſis expulſus,
rinthi ludum aperuerit literarum, cum
tyr-

Phalaridis aut Dionyſii imperio cō-
utare. Sed longe etiam feliciores
nt, nova quadam doctrinæ perſua-
one. Siquidem cum plerique mera
liramenta pueris inculcent, tamen
i boni, quem non illi Palæmonem,
em non Donatum præ ſe conte-
nunt? idque neſcio quibus præſti-
is mire efficiunt, ut ſtultis matercu-
& idiotis patribus tales videantur,
ales ipſi ſe faciunt. Iam adde & hoc
luptatis genus. quoties iſtorū aliquis
Anchiſæ matrem, aut voculam vul-
incognitam, in putri quapiam char-
deprehenderit, puta * bubſequam, *
bovina-

annide vivere non poſſet, tam malus præ-
ptor, quam fuerat rex.

Phalaridis) Phalaris Agrigentinorum tyran-
s, adeo crudelis, ut φαλαρισμὸν vocent du-
ıs imperium.

Anchiſæ matrem) Ex Homero ſolent talia
oponere, & facinus eſt ignorare quicquam
iuſmodi.

Bubſequam) Hoc utitur Apuleius, pro eo qui
quitur boves.

Bovinatorem) Bovinari veteres dicebant ter-
verſari in cauſa: & bovinator, tergiverſator,
uius meminit Aul. Gellius.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

bovinatorem aut * manticula
rem, aut ſi quis * vetuſti ſaxi fr
gmentum, mutilis notatum literis,
licubi effoderit : ô Iupiter, quæ tu
exultatio, qui triumphi, quæ encom
perinde quaſi vel * Africam devi
rint, * vel Babylonas ceperint. Qu
autem, cum frigidiſſimos & inſulſi
mos verſiculos ſuos paſſim oſtenta
neque deſunt qui mirentur? jam pl
* Maronis animam in ſuum pec
der

Manticulatorem) Feſtus oſtendit, olim m
ticulari dictum fuiſſe, pro clanculũ ſuffur
Vetuſti ſaxi fragmentum) Sunt qui adeo
perſtitioſe venerentur antiquitatem, ut ru
ta quoque tantum non adorent, & putria ſa
quanquam moderatum antiquitatis ſtud
in laude ponendum eſt.

Africam devicerint) Quod longo ancip
que bello, vix tandem, Scipionum max
auſpiciis, devicta ſit à Romanis.

Vel Babylonas) Proverbiale eſt apud Lu
num. Hanc opulentiſſimam urbem c
Darius opera Zopyri.

Maronis animam) Alluſit ad id, quod Enn
ſomniavit, animam Homeri in ſuum de
graſſe corpus. Quod notans Perſius, ait :
in bicipiti ſomniaſſe Parnaſo Memini, u
pente ſic poeta prodirem.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

migraſſe credunt. At nihil omnium
vius, quam cum ipſi inter ſeſe mu-
talione laudant ac mirantur, vi-
ſimque ſcabunt. Quod ſi quis alius
bulo lapſus ſit, idque forte fortuna
oculatior deprehẽderit, * Ἡράκλεις,
æ protinus tragœdiæ, quæ digladia-
nes, quæ convitia, quæ invectivæ?
ale propitios habeam omnes gram-
aticos, ſi quid mentior. Novi quen-
m πολυτεχνότατον, Græcum, Latinum,
athematicum, philoſophum, medi-
m, καὶ ταῦτα βασιλικὸν, jam ſexagena-
um, qui cæteris rebus omiſſis, annis
us viginti ſe torquet ac diſcruciat in
ammatica, prorſus felicem ſe fore
tus, ſi tam diu liceat vivere, donec
rto ſtatuat, quomodo diſtinguendæ
nt octo partes orationis, quod hac-
nus nemo Græcorum aut Latino-
am ad plenum præſtare valuit. Perin-
e quaſi res ſit bello quoque vindi-
anda, ſi quis conjunctionem faciat
dictio-

* Ἡράκλεις) Id eſt, O Hercules. Eſt autem
vox abominantis, quod Hercules ſoleat in ma-
lis opitulari. Vnde & ἀποτρόπαιον vocant.

dictionem ad adverbiorum jus per-
nentem. Et hac gratia, cum totide
ſint grammaticæ quot grammatic
(imo plures; quandoquidem Ald
meus unus plus quinquies gramma
cam dedit:) hic nullam omnino qua
tumvis barbare aut moleſte ſcripta
prætermittit, quam non evolvat, e
cutiatque; nemini non invidens,
quid quantumlibet inepte moliatur
hoc genere; miſere timens, ne qu
forte gloriam hanc præripiat, & p
eant tot annorum labores. Vtru
inſaniam hanc vocare mavultis,
ſtulticiam? Nam mea quidem ha
magni refert; modo fateamini, m
beneficio fieri, ut animal omnium
lioqui longe miſerrimum, eo felicit
tis evehatur, ut ſortem ſuam neque
cum Perſarum regibus cupiat perm
tare. Minus mihi debent poetæ, t
metſi vel ex profeſſo meæ ſunt facti

n

Cum Perſarum regibus) Quod de horum
pulentia prodigioſa quædam ferebantur. H
ratius: Perſarum vigui rege beatior. Et, P
ſicos odi puer apparatus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

r, quippe liberum genus, * ut habet
overbium, quorum omne ſtudium
n alio pertinet, quam ad demulcen-
ſtultorum aures, idque meris nu-
mentis, ac ridiculis fabulis. Et ta-
en his freti, dictu mirum ut cum ſibi
lliceantur immortalitatem, & diis
rem vitam, tum aliis eandem pro-
ttant. Huic ordini præ ceteris fa-
liares * φιλαυτία καὶ κολακία, nec ab
lo mortalium genere color neque
nplicius, neque conſtantius. Porro
etores, quanquam nonnihil illi qui-
m prævaricantur, * colluduntque
m philoſophis, tamen hos quoque
ſtræ factionis eſſe, cum alia multa,
tum

Vt habet proverbium) Τῶν ποιητῶν καὶ ζωγρά-
ων ἀνυπεύθυνον γένος, id eſt, Poetarum & pi-
orum liberum genus. Meminit Lucianus.
em Horatius: Pictoribus atque poetis Quid-
bet audendi ſemper fuit æqua poteſtas.

Φιλαυτία καὶ κολακία) Φιλαυτία, id eſt, amor
i: quod fere ſibi ipſis placent. κολακία, id
ſt, adulatio: quod palam aſſententur his
uos laudant, & ex nebulonibus ſpurciſſimis
leos nonnunquam faciant.

Colluduntque) Admiſcent enim hi nonnihil
hiloſophiæ, velut Fab. & Cicero.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

tum illud in primis arguit, quod præ
ter alias nugas, tam accurate, tar
multa * de jocandi ratione conſcr
pſerunt. Atque adeo ſtulticia ipſa
inter facetiarum ſpecies numera
quiſquis is fuit, qui * ad Herenniu
dicendi artem conſcripſit: quodq
apud Quintilianum, huius ordin
longe principem, caput eſt de riſu v
Iliade prolixius. Tantum deniqu
ſtulticiæ tribuunt, ut ſæpenumer
quod nullis argumentis dilui poſſi
* riſu tamen eludatur. Niſi ſi quis h
arbitretur ad ſtulticiam non pertin

De iocandi ratione) In oratore Ciceronis pl
rima traduntur de facetia, apud Quintil
num de riſu.

Ad Herennium) Stylus indicat, non eſſe C
ceronis, & alia quædam argumenta. Is i
tur quiſquis fuit, in primo libro tradens, qu
bus modis ſuccurrendum eſt, quoties ju
defeſſus eſt audiendo, plurimas jocandi ſp
cies attingit, & inter cæteras ponit ſtul
ciam.

Riſu tamen eludatur) Vt Cicero deprehen
in mendacio, quod domum emiſſet, qu
negaverat ſe empturum, eluſit ad hunc m
dum, ut diceret, eſſe ſapientis patrisfamili
diſſimulare quod velit agere.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

ridiculis dictis excitare cachinnos,
ue arte. Huius farinæ ſunt & iſti,
libris edendis famam immorta-
m aucupantur. Hi cum omnes mihi
rimum debent, tum præcipue qui
ras nugas chartis illinunt. Nam
i erudite ad paucorum doctorum
dicium ſcribunt, quique * nec Per-
um nec Lælium judicem recuſant,
hi quidem miſerandi magis, quam
ati videntur, ut qui ſeſe perpetuo
rqueant. Addunt, mutant, adimunt,
ponunt, repetunt, recudunt, oſten-
unt, * nonum in annum premunt,
c unquam ſibi ſatisfaciunt, ac futile
æmium, nempe laudem, eamque
erpaucorum, tanti emunt, tot vigi-
is, * ſomnique, rerum omnium dul-
ciſſimi,

Nec Perſium nec Lælium) Hos judices velut octos recuſat Lucilius, qui jocatur, ſe Tarentinis, & Conſentinis, velut craſſis hominibus, ribere. Lege præfationem Ciceronis, in primum librum de finibus bonorum & malorũ.
Nonum in annum premunt) Alluſit ad illud Horatianum, Nonumque prematur in annum.
Somni rerum omnium dulciſſimi) Nam id epithetum poetæ ſomno frequentiſſime tribuunt, ut Theocritus in Europe: ὕπνος ἦτε γλυκίων μέλιτος.

ciſſimi, tanta jactura, tot ſudoribu tot crucibus. Adde nunc valetudin diſpendium, formæ perniciem, lipp tudinem, aut etiam cæcitatem, pa pertatem, invidiam, voluptatum ab tinentiam, ſenectutem præproperar mortem præmaturam, & ſi qua ſu alia ejuſmodi. Tantis malis ſapiens i le redimendum exiſtimat, ut ab un * aut altero lippo probetur. At me ille ſcriptor, quanto delirat feliciu dum nulla lucubratione, verum u cunque viſum eſt animo, quicquid calamum incidit, vel ſomnia ſua, ſt tim literis prodit, levi duntaxat cha tarum jactura; non ignarus, futuru ut quo nugaciores nugas ſcripſeri hoc à pluribus, id eſt, ſtultis & indo ctis omnibus probetur. Quid eni eſt negocii, treis illos doctos, ſi tame ea legerint, contemnere? Aut quid va lebit tam paucorum ſapientum calcu

lu

λιτυς βλεφάροισιν ἐφίζων. id eſt; Somnus quan do dulcior melle palpebris inſedit.

Aut altero lippo) Quod lippiant fere imper dio ſtudioſi. Ita Horatius: Namque pila cru dis inimicum & ludere lippis.

in tam immenſa reclamantium pa? Sed magis etiam ſapiunt, qui a- a pro ſuis edunt, & * alieno ma- que partam labore gloriam verbis e tranſmovent, hoc videlicet freti, d arbitrentur, futurum, ut, etiam maxime * coarguantur plagii, ta- n aliquanti temporis uſuram ſint erim lucrifacturi. Videre eſt operæ cium, quam hi ſibi placeant, cum go laudantur, cum digito oſten- tur in turba, * Οὗτός ἐστιν ὁ δεινὸς ἐκεῖνος, cum

Alieno magnoque) Retulit Terentii verba ex nucho.

Coarguantur plagii) Plagium eſt furti genus, oties abducuntur aliena mancipia aut li- i: id qui faciunt, plagiarii vocantur.

Οὗτός ἐστιν ὁ δεινὸς ἐκεῖνος) Id eſt, Hic eſt ad- randus ille. Id olim joco tortum eſt in De- oſthenem, gloriæ cupidiſſimum, Οὗτός ἐστιν ὁ μοσθένης. id eſt, Hic eſt ille Demoſthenes. Diogenes oſtendit illum medio digito por- cto. Perſius: At Pulchrum eſt digito mon- rari, & dicier, Hic eſt. Et Horatius: Quod onſtror digito prætereuntium. In eundem emoſthenem jactatum eſt carmen illud om. Δεινὸς ἀνὴρ τάχα κεν καὶ ἀναίτιον αἰτιόω- ο. id eſt, Difficilis vir facile & inſontem ac- uſaverit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

cum apud bibliopolas proſtant, cu
in omnium paginarum frontibus l
guntur tria nomina, * præſertim p
regrina,* ac magicis illis ſimilia. Q
per deum immortalem quid aliud ſu
quam nomina? Deinde quam à pa
cis cognoſcenda, ſi mundi vaſtitate
reſpicias? Tum à quanto paucioril
laudanda? ut ſunt etiam indoctoru
* diverſa palata. Quid quod ea ip
nomina non raro confinguntur, au
priſcorum libris adoptantur? Cu
alius ſeſe * Telemachum, alius S
lenum aut Laertem: hic Polycrate
il

Præſertim peregrina) Faſtidiunt enim ch
ſtiana nomina, ſed jam Hercules, Hannib
vocari gaudent.

Ac magicis illis) Nam magi Hebraicis aut
rabicis, & quam poſſunt peregrinis utun
verbis, quo magis miretur vulgus.

Diverſa palata) Non omnibus idem pla
cibus, ita non idem ſtylus omnibus. Horati
Tres mihi convivæ prope diſſentire vident
Poſcentes vario multum diverſa palato.

Telemachum) Vide ut data opera caverit,
alicuius famam læderet. Hic poterat nomi
re quoſdam, & locus requirebat: tamen
induſtria poſuit nomina, quæ nullus ad
ſcriptorum huius temporis uſurpavit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

T Thraſymachum ſeſe nominari
ıelet. Vt nihil jam referat, etiam ſi
ımæleonti aut cucurbitæ, ſive, quē-
ıodum ſolent philoſophi loqui, *
ıa aut beta librum inſcribas. Illud
ı:m lepidiſſimum, cum mutuis epi-
ıis, carminibus, encomiis ſeſe vi-
ım laudant, ſtulti ſtultos, indoctos
ıocti. * Hic illius ſuffragio diſce-
l Alcæus, ille huius Callimachus, il-
ıuic eſt M. Tullio ſuperior, hic illi
ıtone doctior. Nonnunquam etiam
ıtagoniſtam quærunt, cuius æmu-
ıone famam augeant. Hinc * Scin-
ditur

lpha & beta) Per literas demonſtrat ſæpe-
ımero & Ariſtoteles, & maxime mathe-
ıtici.
ic illius ſuffragio) Alluſit ad illam Horatia-
ın fabulam de duobus fratribus, altero rhe-
ı:, altero jureconſulto, qui mutuo ſe lau-
ıbant in cauſis agendis. Ita poeta poetæ a-
ıatur. Diſcedo, inquit, Alcæus puncto illius:
ı meo quis? Quis niſi Callimachus?
Antagoniſtam) Ἀνταγωνιςὴς eſt concertator,
ıe adverſarius in certamine. Hic Eraſmus
ıdetur divinaſſe, Leos, Latomos ac Stunicas
ıos exorituros.
Scinditur incertum) Verſus eſt Vergilianus,
ıudium vocat hic favorem.

ditur incertum ſtudia in contraria vu
gus, donec uterque dux re bene geſ
victor diſcedit, uterque triumphu
agit. Rident hæc ſapientes, ut, velu
ſunt, ſtultiſſima. Quis enim nega
Sed interim meo beneficio ſuavem v
tam agunt, ne cum Scipionibus q
dem ſuos triumphos commutatu
Quanquam docti quoque interi
dum hæc magna cum animi volupta
rident, & aliena fruuntur inſania, n
paullum mihi debent & ipſi, quod i
fitiari non poſſunt, niſi ſint omniu
ingratiſſimi. Inter eruditos jurecc
ſulti ſibi vel primum vindicant locu
neque quiſquam alius æque ſibi p
cet; dum * Siſyphi ſaxum aſſidue v
vunt, ac ſexcentas leges eodem ſpir
contexunt, nihil refert quam ad r
per

Siſyphi ſaxum) Apud inferos magno cono
Siſyphus ſaxum volvit in ſummum monte
id rurſum devolvitur in imam vallem: i
que rurſum in montem tollit. Ita quid
jurecouſulti mittunt nos ad aliquam leg
Ad eam ubi ventum eſt, & nihil invent
remittunt nos ad ſuperiorem legem, atque
lectorem Siſyphio labore exercent.

minentes; dumque gloſſematis gloſ-
mata, opiniones opinionibus cu-
mulantes, efficiunt ut ſtudium illud o-
mnium difficillimum eſſe videatur.
quicquid enim laborioſum, idem
tinus & præclarum exiſtimant. Ad-
gamus his dialecticos ac ſophiſtas,
hominum genus quovis * ære Dodo-
næo

vere Dodonæo loquacius) In oraculo Iovis Do-
næi locus erat undiq; ſeptus æreis lebetibus,
cōpoſitis, ut unus motus moveret proximū,
et item proximū, ſicque ſonitu per ſucceſſio-
nem obambulante in orbem, multo tempore
durabat tinnitus. Vnde proverbium dictum
in querulos, & quamvis puſilla de re verba
ſine facientes. Qui plura volet cognoſce-
re legat Eraſmi Chiliadas, in quibus copio-
ſe explicatur. Illud obiter annotandum,
riliter lapſum Franciſcum Picum in com-
mentariolis, quæ ſcripſit in hymnum ſuum
Trinitatis laude. Admiratur enim, quoſdam
interpretari de loquacibus, cum Suidas teſte-
tur dici ſolitum περὶ τῶν μικρολογούντων, arbi-
tratus, μικρολογεῖν idem eſſe quod pauca loqui,
ſignificet, de re puſilla verba facere, quod eſt
ſordidorum & parcorū, quos minima quoque
movent. Stephanus in dictione Δωδώνη palam
interpretatur de loquacibns. Sic enim ait: Ἔστι
παροιμία, Δωδωναῖον χαλκεῖον, ἐπὶ τῶν πολ-
λαλούντων, ἢ ὅτι τὸ χαλκεῖον πληττόμενον ἠχεῖ
τὸ μάστιγος, ἢ ὅτι τῇ βίᾳ τῶν ἀνέμων ἠχεῖ, ἀφ'
οὗ

næo loquacius, ut quorum unu quivis cum vicenis delectis mul ribus garrulitate decertare poſſ feliciores tamen futuri, ſi tantum li guaces eſſent, non etiam rixoſi; ad ut * de lana caprina pertinaciſſime gladientur, & * nimium altercan plerunque veritatem amittant. H tamen ſua Philautia beatos redd dum * tribus inſtructi ſyllogiſmis, cunctanter audent quavis de re c quovis manum conſerere. Cæter pertinacia reddit invictos, * etia

St-

αὖ ἡ παροιμία. id eſt, Eſt autem proverbi Dodonæum æs, de multa loquentibus quod æs, dum percutitur à flagello, ſonat quod ventorum violentia ſonat, à quo verbium.

De lana caprina) Proverbium pro re ni ſimile eſt, De aſini umbra. Horatius: Ri tur de lana ſæpe caprina.

Nimium altercando) Mimus eſt Publia quem citant inter cæteros Aul. Gellius & crobius: Nimium altercando veritas a– ditur.

Tribus inſtructi) Tres poſuit, pro paucis illud apud Terentium. Tria hodie non c– mutabitis verba.

Etiamſi Stenterem) Hunc inducit Hom

cla-

ntorem opponas. Sub hos prode-
q: philoſophi, barba pallioque ve-
ndi; qui ſe ſolos ſapere prædicant;
iquos omnes mortales, * umbras
litare. Quam vero ſuaviter delirant,
m innumerabiles ædificant mun-
s, dum ſolem, dum lunam, ſtellas,
bes, tanquam pollice filove metiun-
r, dum fulminum, ventorum, ecli-
um ac cæterarum inexplicabilium
rum cauſas reddunt, nihil uſquam
eſitantes? perinde quaſi naturæ re-
rum

amoſiſſimum, ut vox illius eſſet tanta, quanta
uinquaginta hominum. Vnde Iliados σ. Στέν-
ρι εἰσαμένη μεγαλήτορι χαλκεοφώνῳ, Ὃς τό-
ν αὐδήσασχ' ὅσον ἄλλοι πεντήκοντα. id eſt: Sten-
ori aſſimilis magnanimo æneam vocem ha-
enti, Qui tantum clamavit, quantum alii
uinquaginta. Vnde Iuven. Clamas ut Stento-
a vincere poſſis.

Vmbras volitare Homerus Odiſſ. κ ſcribit, ſo-
um inter manes Tireſiam ſapere, cæteros um-
bras volitare. Vnde Circe ad Vlyſſem de Tire-
ſia loquens, ſic ait: τοῦ τε φρένες ἔμπεδοί εἰσι,
Τῷ καὶ τεθνειῶτι νόον πόρε Περσεφόνεια Οἴῳ πε-
πνῦσθαι, τοὶ δὲ σκιαὶ ἀΐσσουσι. id eſt: Huius mens fir-
ma eſt, huicque mortuo mentem dedit Per-
ſephone, ut ſolus ſapere poſſit, aliæ autem um-
bræ volitant.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

rum architectrici fuerint à ſecre
quaſive è deorum conſilio nobis
venerint? quos interim natura cum
coniecturis magnifice ridet. Nam
hil apud illos eſſe comperti, vel il
ſatis magnum eſt argumentum, q
ſingulis de rebus inexplicabilis in
ipſos eſt digladiatio. Ii cum nihi
mnino ſciant, tamen omnia ſe ſ
profitentur. cumque ſe ipſos ignor
neque foſſam aliquoties aut ſax
obvium videant, vel * quia lippi
plerique, vel quia peregrinantur
mi: tamen ideas, univerſalia, form
ſeparatas, primas materias, * quid
ta

Quia lippiunt) Nimirum ob ſtudium;
mus autem peregrinatur, dum intenti cog
tionibus non ſumus apud nos. Horatius: D
peregre eſt animus ſine corpore velox. Al
ad duas fabellas. Alteram de philoſopho
contemplatur aſtra in foveam lapſo, q
anus irriſit, quod conaretur videre quod
in cœlis, cum quod ante pedes eſſet, non
deret. Alteram de aſtrologo, qui reverte
cœna, impegit in ſaxum, è pariete promin
cuius meminit Ioannes Campanus.

Quidditates, ecceitates) Hæc ſunt port
verborum à recentioribus Theologis exc
tata.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

tes, formalitates, inſtantia videre prædicant, res adeo tenues, ut neque Lynceus, opinor, poſſit perſpicere. Tum vero præcipue prophanum vulgus aſpernantur, quoties triquetris, & tetragonis, circulis, atque huiuſmodi picturis mathematicis, *aliis ſuper alias inductis, & * in labyrinthi ſpeciem confuſis, præterea litteris velut in acie diſpoſitis, ac ſubinde alio atque alio repetitis ordine, * tenebras offundunt imperitioribus. Neque deſunt ex hoc genere, qui futura quoque prædicant conſultis aſtris, ac miracula plus quam magica pollicean-tur: & inveniuntur homines fortunati, qui

Aliis ſuper alias) Hoc imitatus eſt ex Icaromenippo Luciani. ſicut alia nonnulla.

In labyrinthi) Dicuntur & picturæ quædam labyrinthi, lineis ita circumductis, ut non ſit exitus. Notat autem figuras aſtrologorum.

Tenebras offundunt) Hinc palam eſt, hoc loco reprehendi eos, qui figuris his non docendi cauſa utuntur, ſed in hoc ut res difficilior cognitu videatur, ut ſolent indocti oſtentatores, aut certe moleſti. Quorſum enim attinet rem per ſe facilem, huiuſmodi difficultatibus involvere? Ita ut fecit Rabanus ſuis literariis figuris.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

qui hæc quoque credant. Porro The
logos ſilentio tranſire fortaſſe præ
terit, * κὴ ταύτην καμαρίναν μὴ κινεῖν, * r
hanc anagyrim tangere, utpote ger
hominum mire ſuperciliosum atc
irritabile, ne forte turmatim ſexc

Καὶ ταύτην καμαρίναν ȣ̓ κινεῖν.) Id eſt,
hanc camarinam non movere. Camarina p
erat, peſtilenti exhalatione noxia civitati
ximæ. Conſultus Apollo num eam debe
ſiccare, reſpondit, μὴ κινεῖν τὴν καμαρίναν
eſt, ne movete Camarinam. Poſt obliti
culi, deſiccarunt. & ceſſavit quidem pe
ſed hoſtes per eam ingreſſi populati ſunt c
tatem. Ita Servius. Sed copioſiùs ſuper h
in Chiliadibus ſuis Eraſmus. Neque vero c
quam iniquius interpretetur, hic notari T
logos vere Theologos, cum id habeam c
pertum, Eraſmum omnibus quidem ſt
ſtudiis, nulli tamen magis, quam Theol
rum, in quo totus noctes dieſque verſatur
cantur autem quidam craſſi Theologi, &
minus quam Theologi, qui vel ineptas
ſtiunculas conſectantur, vel arroganter
quam pie docti ſunt, id quod paullo po
ipſius verbis palam fiet.

Nec hanc Anagyrim) Quidam anag
herbam putant, quæ contrectata, peſſim
leat. quam Dioſcorides libro tertio ſic de
bit: ἀνάγυρις θάμνος ὅστὶ φύλλοις κὴ ῥά
προσεμφερὴς ἄγνῳ, δενδρώδης, βαρύοσμος ἰσχ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

conclusionibus adoriantur, & *ad
inodium adigant, quod ſi recuſem,
otinus hæreticam clamitent. Nam
co ſolent hoc terrere fulmine, ſi cui
nt * parū propicii. Sane quanquam
n alii ſunt qui minus libenter agnoſ-
nt meam in ſe beneficentiam, tamen
quoque non mediocribus *nomi-
bus obſtricti ſunt: Dum felices ſua
ilautia, perinde quaſi ipſi tertium
colant cœlum, ita reliquos morta-
is omneis, ut humi reptātes pecudes,
è ſub-

δος κεράμβῃ ἐοικώς. id eſt: Anagyris frutex eſt,
liis & virgis aſſimilis agno, arbori ſimilis,
lore vehementer gravi: florem habet ctam-
e ſimilem.

Adpalinodiam) Παλινῳδία, recantatio, cum
versa oratione corrigimus ſuperiorem.

Parum propitii) Propitios vocamus deos aut
rentes, cum irati non ſunt, ſed bene volunt:
ſt autem mirum ſupercilium quorundam
heologorum, (nam de doctis & bonis non
oquor,) qui nihil non definiunt, ut, qui ulli
ecretorum refragetur, aut ullum verbum
ommutet, ſtatim odioſum illud nomen hæ-
etici oeclament, cum palam ſit, nullum ho-
minum genus longius abeſſe à vera Chriſti do-
trina.

Nominibus obſtricti) Nomina vocat titulos
debitorum, & quidem eleganter.

è ſublimi deſpiciunt, ac prope com
miſerantur: Dum tanto magiſtraliu
definitionum, concluſionum, * co
rollariorum, propoſitionum * explic
tarum & implicitarum agmine ſep
ſunt, tot exuberant * κρησφυγέτοις,
n

Corollariorum) Corollarium Latini voca
auctarium illud quod præter debitum ad
tur, dictum à coronis. Nam ſi in ludis p
cuiſſent actores, adjiciebantur eis, præter c
ronam promiſſam, parvæ corollæ, quæ cor
latia vocabant. Sophiſtæ capiunt pro prop
ſitione, quam ex aliis concluſionibus inferu

Explicitarum & implicitarum) His verbis
tuntur illi, putidis profecto nimium ac mo
ſtis auribus ingenuis. Explicitas exigunt
omnibus Chriſtianis, implicitas ab erudit

Κρησφυγέτοις) Κρησφύγετον Græci voca
ſuffugium, à Creta & fuga compoſita dict
ne. de quo Suidas ſic ait: κρησφύγετα τὰ
τοὺς χειμῶνας στενὰ, καὶ ὀχυρώματα καὶ καταφυ
οἱ δέ φασιν, ὅτι τῶν Κρηταιεῖς οἱ νησιῶται, ἅμα
νῳ τῷ βασιλεῖ θαλαττοκρατοῦντας, ἔφυγον
σπήλαιά τινα. ὅθεν ἐκεῖνα ὠνομάσθησαν κρησφ
γετα. id eſt: Creſphygeta ſunt quæ contra
ris frigiditatem anguſta ſunt, & munition
& refugium. Nonnulli autem dicunt, qu
Cretenſibus ſimul cum Minoe rege maris i
perium tenentibus, cæteri inſulares fugeru
in ſpeluncas. unde illæ vocatæ ſunt Creſph
gera.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

* Vulcaniis vinculis ſic poſſint ir-
i, quin * elabantur diſtinctioni-
; quibus nodos omneis adeo faci-
cant, ut non * Tenedia bipennis
melius;

lcaniis vinculis) Apud Homerum Vulca-
obſepſit thorum ſuum vinculis adaman-
& inevitabilibus, quibus Martem & Ve-
m irretivit. Quæ Homerus Odyſſeæ θ ſic
ſcribit: Βῆ ῥ' ἴμεν ἐς χαλκεῶνα, κακὰ φρεσὶ
σσοδομεύων. Ἐν δ' ἔθετ' ἀκμοθέτῳ μέγαν
ονα, κόπτε δὲ δεσμοὺς Ἀῤῥήκτους, ἀλύτους, ὄφρ' ἔμ-
εδον αὖθι μένοιεν. Αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ τεῦξε δόλον
χωόμενος Ἄρει, Βῆ ῥ' ἴμεν ἐς θάλαμον, ὅθι
λα δέμνι' ἔκειτο, Ἀμφὶ δ' ἄρ' ἑρμῖσιν χέε δέ-
ματα κύκλῳ ἁπάντῃ. Πολλὰ δὲ καὶ καθύπερθε μελα-
φιν ἐξεκέχυντο, Ἠΰτ' ἀράχνια λεπτά, τά κε
τις οὐδὲ ἴδοιτο Οὐδὲ θεῶν μακάρων. id eſt:
periter ivit in officinam, mala profunda
nte ſtruens, ſuoque loco incudem impo-
, excuditque vincula infrangibilia, inſo-
ilia, ut firma manerent: ſed poſtquam fa-
cavit dolum, iratus Marti, ivit in thala-
m, ubi chara cubilia poſita erant, circum-
fulcra fudit vincula, in circuitu ubique.
lta autem & ſuperius per domum effuſa
runt, tanquam araneæ tenues, quas nul-
videret, ne deorum quidem quiſquam.
Elabantur diſtinctionibus) Apte dixit, elaban-
r. Elabitur enim, qui captus erat. Quid eſt e-
m quod diſtinctionibus ſolvi non poſſit?
Tenedia bipennis) Proverbium eſt in eos, qui
atim ac facile rem expediunt. Τενέδιος πέλε-

melius ; tot * nuper excogitatis vo
bulis , ac prodigioſis vocibus ſcate
Præterea dum * arcana myſteria
explicant arbitratu ; qua ratione c
ditus ac digeſtus ſit mundus ; per q
carnalis labes illa peccati in poſter
tem derivata ſit ; quibus modis ,
menſura , quantulo tempore in vi

τῶς. à ſecuri Tenedia , qua ſtatim occid
tur, qui in cauſa victus fuiſſet. Sed de ho
pſo ſius in Chiliadibus.

Nuper excogitatis vocabulis) Quæ nec
ethnicos reperiuntur , ut ſorteitas, quidd
qualificatio, ecceitas, annihilare, tranſub
tiare, atque id genus ſexcenta.

Arcana myſteria) Ludit Moria. tamen
ſerio loquamur, veteres illi Theologi , qu
re divinas literas imbiberant , & C
bant eas, nec ſolum intelligebant, de rebu
juſmodi & pauca tradiderunt , & non ſin
verentia , denique coacti diſputationibus
reticorum. Nunc miro ſupercilio defin
omnia, non ſolum quid ſit , ſed quibus m
id fieri poſſit , aut factum ſit. Veteres tan
crediderunt peccatũ defluxiſſe ab Adam.
quam putide diſputant de modo deflue
quaſi vero quicquam hoc pertineat ad Ch
ſtianam pietatem , aut Chriſti myſteria !
magis adoranda , quam excutienda ſophi
argutiis.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

utero ſit abſolutus Chriſtus; quem-
modum * in ſynaxi accidentia ſub-
ant ſine domicilio. Sed hæc pro-
ta. Illa demum magnis, & * illu-
natis, ut vocant, Theologis di-
a putant; ad hæc, ſi quando inci-
nt, expergiſcuntur: * Num
od inſtans in generatione divina:
um plures in Chriſto filiationes:
um poſſibilis propoſitio, * Pater de-
odit filium: Num deus potuerit
ſup-

In ſynaxi) Quod Latine dicere poſſis, con-
ctionem ſive coagmentationem, aut con-
iationem. ita vocat Dionyſius, quam nos
camus Euchariſtiam, quod hoc myſterio
præſentatur humana conjunctio, & ut ita
am, unitas Chriſtianorum.

Illuminatis Theologis) Tribuunt illuminato
eologo nonnihil ſupra Romanum pontifi-
m, aut etiam concilium.

Num quod inſtans) Quot locis divus Paulus
terret ab huiuſmodi quæſtionibus, quæ ni-
l conferant ad pietatem, ſed magis gignant
tes & rixas, ſapiant faſtum, & ſcholam, ut
t Auguſtinus, diaboli! Quo magis admiror,
ſe Theologos, quibus nihil aliud placeat.

Pater deus odit filium) Dic mihi, candide le-
tor, etiam ſi vera ſint quæ ſuper his diſpu-
antur, quæſo cuius piæ aures non ab iſtis ab-
orreant? Et tamen his abſurdiora plurima

*ſuppoſitare mulierem, num diab
lum, num aſinum, num cucurbitam
num ſilicem: Tum quemadmodu
cucurbita fuerit concionatura, edit
ra miracula, figenda cruci: Et qu
conſecraſſet Petrus, ſi conſecraſſet
tempore, quo corpus Chriſti pend
bat in cruce: Et num eodem temp
re Chriſtus homo dici potuerit:
num poſt reſurrectionem edere aut b
bere fas ſit futurum, jam nunc fame
ſitimque præcaventes. Sunt innum
rabiles *λεπτολεσχίαι, his quoque mul
ſub

diſputantur à quibuſdam non ſolum in ſch
lis publicis, verumetiam apud plebem
concionibus. Deploranda magis ſunt ha
quam ridenda.

Suppoſitare) Et illud unum eſt è verbis ill
rum facticiis, pro eo quod eſt, ſuppoſitu
ſive perſonam aſſumere, quam Græci nonnu
quam vocant ὑπόστασιν.

Λεπτολεσχίαι) Id eſt, ſubtilia nugamenta. V
eſt compoſita à λεπτὸς, quod tenuis eſt, &
σχη, quod nugas ſignificat. Ariſtophanes ph
loſophos de minutulis quibuſdam rebus d
putantes, λεπτολεσχεῖς & λεπτολόγους voca
ἐν νεφέλαις. quo nomine ut digni ſint, ſedu
noſtri philoſophi & theologi operam nava
Philoſtratus Apollonium, tanquam veru
phil

iliores, de notionibus, relationi-
, * inſtantibus, de * formalitati-
de quidditatibus, * ecceitatibus,
nemo poſſit oculis aſſequi, ni-
m * Lynceus, ut ea quoque per
altiſ-

ſophum, dicit, οὐδὲ λεπτολογίᾳ δεδωκέναι
όγους, id eſt, neque de tenuibus illis nu-
abuiſſe orationes.

ſtantibus) De illis inſtantibus loquitur,
Scotiſtæ ponunt in generatione divina.
o id quod in lineis punctum, in motu
nentum eſt, id in tempore inſtans dicunt
Et Scotus diſt. 2. lib. 2. ponit inſtans u-
illarum quatuor menſurarum, qua dicit
ſurari mutationes inſtantaneas.

rmalitatibus & quidditatibus) Formalita-
as vocant, quæ recipiuntur in ſubjecto,
dditates autem quæ recipiunt.

cceitatibus) Somniant etiam λεπτολόγοι no-
quaſdam differentias individuales & in-
duationes. quarum Thomas, ſecundi ſcri-
diſt. 3, principium eſſe vult materiam &
ntitatem. cui Scotus ſuper eadem diſt. re-
atur. Atque ita diverſa ſomniant ſomnia.
differentias quidam ecceitates, quidam
eitates vocant, portenta inaudita monſtro-
& inauditis vocibus appellantes.

Lynceus) Hic unus Argonautarum fuit, tam
ito præditus viſu, ut ipſos viſu penetraret
ietes. quo noſtri ſophiſtæ longe ſunt ocu-
iores, quippe qui ea vident, quæ ſunt nuſ-
iam.

altiſſimas tenebras videat * quæ nu
quam ſunt. Adde nunc his * γνώμας
las, adeo παραδόξους, ut illa Stoicoru
oracula, quæ paradoxa vocant, cr
ſiſſima præ his videantur, & circu
foranea. Velut, * levius eſſe crime
homines mille jugulare, quam ſen
in die dominico calceum pauperi co
ſuere. * Et, potius eſſe committe
du

Quæ nuſquam ſunt) Nam neminem opi
tam bardum eſſe, qui harum nugarum
quid eſſe putet: & tamen mirum eſt, qu
nihil aliud quam de ſecundis intentionib
naturis communibus, quidditatibus, reſpe
bus, ecceitatibus, atque id genus aliis ſexc
tis, his nugacioribus, nugis diſputent. Cu
que hæc monſtra ſomniant, ſubtiles ſibi
dentur, gravique ſupercilio eos, qui his c
temptis, ad ipſas res penetrant, præ ſe co
mnunt.

Γνώμας) Id eſt, ſententias, quas παραδό
vocat, id eſt, inopinatas.

Levius eſſe crimen) Sic enim dicunt, propt
ea quod alterum immediate eſt contra deu
alterum immediate contra proximum. Ar
tior profecto ratio quam Chriſtus, craſſus
delicet Theologus, potuerit intelligere, c
bovem proximi in foveam prolapſum, et
in ſabbatho extrahi voluerit.

Et, potius eſſe committendum) De hac re v

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

n, ut univerſus orbis pereat una
n victu & veſtitu, quod ajunt, ſuo,
um unicum quantumlibet leve
ndaciolum dicere. Iam has ſubti-
mas ſubtilitates ſubtiliores etiam
dunt tot ſcholaſticorum viæ, ut ci-
s è * Labyrinthis temet explices,
am ex involucris, * Realium, *
ominalium, Thomiſtarum, Alber-
arum, Occaniſtarum, Scotiſtarum:
nondum omneis dixi ſectas, ſed
æcipuas duntaxat. In quibus o-
nibus tantum eſt eruditionis, tan-
tum

decretis canonicis diſt. 22. quæſt. 2. ne
is arbitretur. & in ſententiis lib. 3. diſt. 38.
i ex Auguſtini ſententia dicitur, quod per-
tus, pro vita alicuius, non debet mentiri,
l verum occultare. ac ſi longe aliud eſſet
rum occultare, & mentiri.

Labyrinthis) Labyrinthi, loca erant viarum
nbagibus adeo inflexa, ut qui intraſſet, exi-
m in eis invenire non poſſet, qualia qua-
uor fuiſſe memorantur.

Realium) Hi ponunt, univerſalia eſſe res
iſtinctas à ſingularibus, quantitatem à re
uanta, reſpectus à fundamentis & terminis.
nde ad ſaltum pulicis totum mundum di-
unt moveri.

Nominalium) Hi dicunt univerſalia nihil a-
liud eſſe quam terminos.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

tum difficultatis, ut exiſtimem, ip
apoſtolis * alio ſpiritu opus fore, ſi c
gantur hiſce de rebus cum hoc no
Theologorum genere conſerere m
nus. Paulus fidem præſtare potuit.
idem, cum ait: Fides eſt ſubſtantia
rum ſperandarum, argumentum n
apparentium: parum * magiſtrali
definivit. Idem ut charitatem opti
præſtitit, ita parum dialectice vel
vidit vel finit, in priore ad Corinthi
epiſtola, cap. decimotertio. Ac p
quidem illi conſecrabant ſynaxim.
tamen rogati * de termino à quo
t

Alio ſpiritu) Sophiſtico videlicet, & mu
dano, quem ſe habere negans, ſic ait, ἡμεῖ
οὐ τὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου ἐλάβομεν, ἀλλὰ τὸ πνεῦ
τοῦ θεοῦ. id eſt, nos enim non ſpiritum mu
accepimus, ſed ſpiritum dei.

Magiſtraliter definivit) Alluſit ad gloſſe
illud, quod eſt in principio Decretalium,
ferens, diffinitionem fidei, à Paulo datam, n
eſſe bonam, tum quod conveniat ſpei, q
etiam eſt ſubſtantia rerum ſperandarum, t
quod tantum loquatur de futuris. Diffi
autem magiſtraliter fidem ſic, Fides eſt v
luntaria certitudo abſentium infra ſcienti
& ſupra opinionem conſtituta.

De termino à quo) Hujuſmodi nunc no
Th

rmino ad quem, de tranſſubſtantia-
one, de modo quo corpus idem ſit in
verſis locis: de differentia qua cor-
us Chriſti eſt in cœlo, qua fuit in
uce, qua in ſacramento ſynaxeos:
uo puncto fiat tranſſubſtantiatio,
m oratio, per quam ea fit, ut quan-
tas diſcreta, ſit in fluxu: non pari, ſic-
t opinor, reſpondiſſent acumine,
uo * Scotidæ diſſerunt hæc, ac defi-
iunt. Noverant illi Ieſu matrem, ſed
uis eorum tam philoſophice demon-
travit, quomodo fuerit ab Adæ ma-
ula præſervata, quam noſtri Theo-
ogi? Petrus accepit claves, & acce-
it ab eo, qui non committit indi-
no, & tamen an intellexerit, neſcio,
erte nuſquam attigit ſubtilitatem,
quomodo * ſcientiæ clavem habeat is
quo-

Theologi tractant ſuper decimam quarti di-
ſtinctionem, quæ plurimum habent conten-
tionis, & pietatis nihil.

Scotidæ) Sic vocavit Scotiſtas, alludens ad
Iuvenalem, qui Stoicos vocavit Stoicidas.
Fugerunt trepidi vera ac manifeſta fatentem
Stoicidæ.

Scientiæ clavem habeat) Hoc conſtanter af-
firmant ſuper diſtinct. 18. quarti. Nam cla-
vem

quoque, qui ſcientiam non hab
Baptizabant illi paſſim, & tamen n
quam docuerunt, quæ ſit * cauſa
malis, materialis, efficiens, & fin
baptiſmi: nec * characteris deleb
& indelebilis apud hos ulla men

A

vem ſcientiæ dicunt non aliquam actu
aut habitualem ſcientiam, ut verbis eo
loquar, aut ullam diſcretionem, ſed ſo
autoritatem & poteſtatem diſcernendi. qu
Scotus dicit poſſe eſſe in eo, qui omni ſci
tia & diſcretione vacat, etſi is, qui col
ſententias, clavem ſcientiæ vocat ſcien
diſcernendi.

Cauſa formalis, materialis, efficiens, & fi
baptiſmi.) Nam in ſingulis ſacramentis c
quatuor inquirunt.

Characteris delebilis) Vocant character
gnum quoddam ſpirituale, impreſſum a
ſuſcipienti ſacramentum non iterabile,
nens indelebiliter. Porro ſacramenta non
rabilia dicunt eſſe tria, Baptiſſimum, co
mationem, & ordinem. De his characteri
neque ſacræ literæ, neque veteres Theo
meminerunt. Cæterum quemadmodum
ſtronomi, non potentes motuum cœleſt
varietatis cauſam invenire, eccentricos
picyclos in orbibus finxerunt, ſic neoteri
Theologi, ut cauſam aliquam darent, qu
unum ſacramentum non niſi ſemel, aliud e-
quenter liceat ſumere, hos characteres c-

ma

lorabant quidem illi, ſed in ſpiritu, hil aliud ſequentes, quam illud Eugelicum, Spiritus eſt deus, & eos i adorant, eum in ſpiritu & verita- oportet adorare. verum haud apret, eis tum fuiſſe revelatum, *una demque adoratione adorandam iagunculam * carbone delineatam pariete, & Chriſtum ipſum, ſi modo

enti ſunt: quibus ſemel receptis, (nam, ut riſtoteles ait, ἑνὸς ἀτόπου δοθέντος τ' ἄλλα συμβαίνει,) plurimæ de his dubitationes motæ ſunt. uales ſunt hæ, Vtrum character ſit forma abſoluta, aut relativum: utrum ſit in potentia animæ, an in eſſentia. an baptizatis flamine & igni, etiam inſit character: an Mariæ & Chriſto etiam inſit character.

Vna eademque adoratione) Hæc enim eſt una concluſio Theologorũ, ſcribentium ſuper diſt. 10. libri tertii, imagines rerum adorandarum, eadem ſpecie adorationis adorandas eſſe, qua ipſæ res ſignificatæ: ſic quod ſi res adorentur latria, latria & imagines adorabuntur; ſi dulia, dulia; ſi hyperdulia, hyperdulia.

Carbone) Alluſit jocoſe ad illas imaguncu-las, quibus videmus nebulones iſtos ocioſos paſſim parietes per ocium inficere, quas dicunt non minus adorandas, quam ipſum Chriſtum, cum tamen tales à nemine, niſi non admodum ſani capitis, ſic adorari videmus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

do duobus ſit * porrectis digitis, i
tonſa coma, & in umbone, qui adh
ret occipitio,* tres habeat notas. Qu
enim hæc percipiat, niſi triginta
annos totos in phyſicis & ultramu
danis Ariſtotelis & Scoticis contriv
rit? Identidem inculcant apoſtoli gr
tiam. at iidem nuſquam diſtinguu
* quid interſit inter gratiam gra
datam, & gratiam gratificantem. Ho
tantur ad bona opera, nec diſcernu
opus operans & opus operatum. P
ſim inculcant charitatem. nec ſece
nu

Porrectis digitis) Graphice expreſſit habitu
& geſtum, quo Chriſtum pingunt. nam
gitis porrectis pingitur, ut videatur dare ben
dictionem, aut cruce ſe munire.

Tres habeat notas) Nam in umbone, hoc e
hemicyclo qui caput circumdat, tres radioru
ordines delineant, unum in vertice, & re
quos duos à temporibus.

Quid interſit inter gratiam) Theologi ſu
viceſima ſexta diſtinctione libri ſecundi, v
rias ponunt gratiæ diviſiones. Secant eni
eam in increatam, & creatam; & in large a
ceptam, & ſtricte: item in largiſſime acceptar
& ſtrictiſſime; & in gratum facientem, & gr
tis datam. Item in diſponentem, prævenie
tem, & cooperantem.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

r: infuſam ab acquiſita: nec ex-
nt, accidens ne ſit, an ſubſtantia,
a res an increata. Deteſtãtur pec-
at emoriar, ſi potuerunt ſcienti-
efinire, quid ſit illud, quod pec-
m vocamus, niſi forte Scotiſtarum
tu fuerunt edocti. Nec enim ad-
poſſum, ut credam, Paulum, è
s unius eruditione licet omneis
mare, toties damnaturum fuiſſe
ſtiones, diſceptationes, genealo-
, &, ut ipſe vocat, * λογομαχίας, ſi eas
calluiſſet argutias: præſertim cum
nes illius temporis contentiones
gnæque, ruſticanæ fuerint, & craſſę,
um magiſtrorum noſtrorum pluſ-
am * Chryſippeis ſubtilitatibus
con-

λογομαχίας) Id eſt, pugnas verborum, quas erpres Græcus στάσεις λογισμῶν, id eſt, ſedi-nes opinionum, interpretatus eſt. Sic e-n ait Paulus in epiſtola ad Timoth ἀλλὰ νο-ν περὶ ζητήσεις καὶ λογομαχίας, ἐξ ὧν γίνεται όνος, ἔρις, βλασφημία, ὑπόνοιαι πονηραί. id , Sed ægrotans circa quæſtiones & pugnas rborum, ex quibus fit invidia, rixa, male-centia, ſuſpiciones malæ.

Chryſippeis). Chryſippus diſcipulus fuit leanthis, poſt quem præfuit ſcholæ Stoico-rum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

conferantur. Quanquam homi
modeſtiſſimi, ſi quid forte ſcriptum
ab apoſtolis indolatius parumque m
giſtraliter, non damnant quidem
commode interpretantur: hoc vid
cet honoris, partim antiquitati, p
tim apoſtolico nomini deferentes.
hercle parum æquum erat, res ta
ab illis requirere, de quibus ex p
ceptore ſuo ne verbum quidem
quam audiſſent. Idem ſi eveniat
Chryſoſtomo, Baſilio, Hierony
tum ſat habent adſcribere, Non te
tur. Et illi quidem confutarunt eth
cos philoſophos ac Iudæos, ſuapte
tura pertinaciſſimos; ſed vita magis
miraculis quam ſyllogiſmis; tum e
q

rum. hic ſolitus fuit argutiſſima quædã ſo
ſmata proponere. Quale fuit hoc: ὁ λέγων
ἀμυήτοις τὰ μυστήρια, ἀσεβεῖ. ὁ δέ γε ἱεροφάν
τοῖς ἀμυήτοις λέγει. ὁ ἱεροφάντης ἄρα ἀσ
id eſt: Qui dicit prophanis myſteria, i
agit. ſacerdos prophanis dicit. ſacerdos i
impie agit. Item illud: ἔστι τις κεφαλή. ἐκ
ἣν οὐκ ἔχεις. ἔστι δέ γε τις κεφαλὴ ἣν οὐκ ἔχ
ἄρα ἔχεις κεφαλήν. id eſt: Eſt aliquod ca
illud autem non habes. eſt item aliq
caput quod non habes. non igitur habes ca

rum nemo fuerit idoneus vel uni-
Scoti Quodlibetum ingenio
equi. * nunc quis ethnicus, quis
eticus, non continuo cedat tot te-
ſſimis ſubtilitatibus, niſi tam craſ-
ſimis ut non aſſequatur, aut tam impu-
s ut exibilet, aut iiſdem inſtructus
ueis ut jam par ſit pugnæ? perinde
ſi magum cum mago committas,
ſi * gladio fortunato pugnet ali-
is cum eo cui gladius ſit fortuna-
: tum enim nihil aliud quam * tela
Pene-

Nunc quis ethnicus) Inductione ratiocinatur,
phiſtiſticam hanc Theologiam nec ad con-
ationem hæreticorum utilem eſſe. Nam
retici, aut eorum argutias non intelligunt,
t intellectas ſpernunt, aut ipſis Theologis
elius intelligunt.

Gladio fortunato) Talem gladium nonnulli
incipes noſtri temporis habere exiſtimati, le-
i cum ille adeſt à nemine poſſunt, niſi ſimi-
em habente.

Tela Penelopes) Πηνελόπης ἱςὸν ἀναλύειν. id
ſt, Penelopes telam reſolvere, aut retexere,
proverbio dictum eſt, pro eo quod eſt, ope-
am inanem ſumere, rurſumque deſtruere,
quod effeceris. Nam Hom. Odiſſ. ς fingit,
Penelopen telam, quam interdiu texuit, no-
ctu retexuiſſe: atque eo pacto procos illuſiſſe,
quibus, ſimul atque tela perfecta fuiſſet, pro-
miſerat

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

Penelopes retexeretur. Ac meo c
dem judicio ſaperent Chriſtiani
pro pinguibus iſtis militum coho
bus, per quos jam olim ancipiti Ma
belligerantur, clamoſiſſimos Sc
ſtas, & pertinaciſſimos Occaniſ
& invictos Albertiſtas, una cum t
ſophiſtarum manu mitterent in T
cas & Saracenos: ſpectarent, opin
& conflictum omnium lepidiſſim
& victoriam non ante viſam. * Q
enim uſque adeo frigidus, quem il
rum non inflamment acumina? Q
tam ſtupidus, ut tales non excit
aculei? Quis tam oculatus, ut h
illi non maximas offundant teneb
Verum hæc omnia videor vobis p
pemodum joco dicere. Nec mir
ſane, cum ſint & inter ipſos Theo
gos melioribus inſtituti literis, qu

miſerat ſe nupturam. Vnde ſic ait: Ἔνθ
ἠματίη μὲν ὑφαίνεσκεν μέγαν ἱστὸν, Νύκτας δ'
λύεσκεν, ἐπὴν δαΐδας παρεθεῖτο. id eſt: &
terdiu quidem texebat magnam telam, no
autem retexebat, poſtquam faces apppoſuit

Quis enim uſque) Totus hic locus εἰρων
accipiendus.

frivolas, ut putant, Theologorum
utias nauſeent. Sunt qui velut ſa-
egii genus execrentur, ſummam-
: ducant impietatem, de rebus tam
anis, & adorandis magis, quam
licandis, * tam illoto ore loqui,
prophanis Ethnicorum argutiis
utare, tam arroganter definire, ac
inæ Theologiæ majeſtatem tam
idis, imo ſordidis verbis ſimul &
tentiis conſpurcare. At interim i-
felicisſime ſibi placent, imo plau-
it, adeo ut his ſuaviſſimis næniis
te dieque occupatis ne tantulum
idem ocii ſuperſit, * ut Euangelium
aut

am illoto ore) Id eſt, irreverenter. Simile
llis, *ἀνίπτοις ποσὶν ϗ ἀνίπτοις χερσὶν*, id eſt,
tis pedibus, & illotis manibus.

t Euangelium aut Paulinas epiſtolas) Ex hoc
o palam eſt, non reprehendi Theologos do-
s & pios, ſed eos qui totam vitam in hu-
modi conſumunt quæſtiunculis. cum in
mis oporteat Theologum ipſos imbibiſſe
ites, & in lege Domini noctes ac dies
editatum eſſe, ut aſſiduitas vertatur in na-
ram, ut non ſolum intelligat humano mo-
ſed etiam afficiatur & rapiatur. Nemo vere
telligit Chriſtum, niſi tractus à Chriſto.
Tan-

aut Paulinas epiſtolas vel ſemel lic
evolvere. Atque interim dum h
nugantur in ſcholis, exiſtimant, ſ
univerſam eccleſiam, alioqui rui
ram, non aliter ſyllogiſmorum ful
tibicinibus, quam Atlas cœlum hu
ris ſuſtinet apud poetas. Iam il
quantæ felicitatis eſſe putatis? d
arcanas literas, perinde quaſi ce
ſint, pro libidine * formant ac ref
mant: dum concluſiones ſuas, qui
jam aliquot ſcholaſtici ſubſcripſeru

Tantum abeſt, ut ab his comprehendatur,
impii præter ſophiſticas nænias, nihil o
no vel ſciunt vel legunt. Novi permu
Theologos, doctores, ut vocant, qui ante q
quageſimum annum nondum evolveran
mnes epiſtolas Pauli, ut per familiaritat
mihi fatebantur. Iſti quoties ad interpret
dum ſacras literas accedunt, Dii boni, q
ſordent omnia, quam nihil adferunt Ch
dignum.

Formant ac reformant) Notat eos, qui n
accommodant ſuas ſententias ad mentem
pturarum, ſed ſcripturas ad ſuam men
trahunt, quod vocant fundare. veluti
duos Petri gladios trahunt ad duplicem p
ſtatem: cum is locus prorſus eo ſpecter
pugnemus Chriſtiani.

[u]ſquam Solonis leges videri poſtu-
[ler]: , & vel pontificiis decretis ante-
[pon]endas: dumque veluti * cenſo-
[res] orbis ad * palinodiam trahunt, ſi
[qui]d uſquam cum explicitis illorum
[con]cluſionibus non ad amuſſim qua-
[d]rit: ac non ſecus atque ex oraculo
pro-

[Ce]nſores orbis) Cenſores, Romæ morum ma-
[gistr]i & judices erant. hi cives ſic notabant,
[ut q]ui ſenator eſſet, è ſenatu ejiceretur: qui
[equ]es Romanus, equum publicum perderet:
[qui] plebeius, in centum tabulas referretur, &
[ærar]ius fieret.

[P]alinodiam) Græci proverbio dicunt, παλι-
[νῳδ]εῖν, pro eo quod eſt, prius damnata proba-
[re] & priorem ſententiam revocare. De hac
[pali]nodia Socrates apud Platonem in Phædro
[l]oquitur: Ἔστι τοῖς ἁμαρτάνουσι περὶ μυθολο-
[γία]ν, καθαρμὸς ἀρχαῖος, ὃν Ὅμηρος μὲν οὐκ ᾔσθε-
[το,] Στησίχορος δέ. τῶν γὰρ ὀμμάτων στερηθεὶς, διὰ
[τὴν] τῆς Ἑλένης κατηγορίαν, οὐκ ἠγνόησεν ὥσπερ
[Ὅ]μηρος· καὶ ποιήσας δὴ πᾶσαν τὴν καλουμένην
[παλ]ινῳδίαν, παραχρῆμα ἀνέβλεψε. id eſt: Eſt his
[qu]i peccant circa fabularum narrationem, ex-
[pia]tio antiqua, quam Homerus quidem non
[a]gnovit, Steſichorus autem: oculis enim
[pri]vatus propter in Helenam maledicta, non
[ign]oravit quemadmodum Homerus; qui ſi-
[mu]l atque omnem palinodiam feciſſet, è ve-
[sti]gio rurſum vidit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

pronunciant, Hæc propoſitio * ſc-
dalosa eſt, Hæc parum reverentia
* Hæc hæreſim olet, * Hæc male
nit. ut jam nec Baptiſmus, nec
angelium, nec Paulus aut Petrus,
ſanctus Hieronymus aut Auguſti
imo nec ipſe Thomas * Ἀριστοτελικώτατ
Chriſtianum efficiat, niſi * bacca
reo

Scandaloſa eſt) Data opera barbariem e
imitatus eſt. σκάνδαλον enim Græci
φὴν, id eſt, perverſionem vocant. Eſt a
dictum ſcandalum, quaſi σκάζον, τουτέσ
λάζον, περὶ τὴν ἀλήθειαν, id eſt, claud
circa veritatem. A ſcandalo autem inep
citur ſcandaloſus.

Hæc hæreſim olet) Sic enim ipſi dicunt,
propoſitio ſapit hæreſim. data autem
mutavit ſapit in olet. Indicat autem h
corevocationes & condemnationes fri
quæ habentur in articulis illis erroneis,
dicunt, Pariſiis & in Anglia condemnat

Hæc male tinnit) Sic enim frequent
cunt, Hæc propoſitio male ſonat. quod
ſe vertit in tinnit.

Ἀριστοτελικώτατος) Id eſt, Ariſtotelici
quod hic fere primus fuit, qui Ariſto
miſcuit ſacris.

Baccalaureorum calculis) Nam in articu
lis baccalaureorum autoritate & judicio
demnantur propoſitiones aliquot Th

...orum calculus acceſſerit: tanta eſt ...judicando ſubtilitas. Quis enim ...ſurus erat, eum Chriſtianum non ...e, qui diceret, has duas orationes, ...Matula putes, &, Matula putet, i... n, Ollæ fervere, & Ollam fervere, ...iter eſſe congruas, niſi ſapientes ... docuiſſent? Quis tantis errorum ...nebris liberaſſet eccleſiam, quos ne ...turus quidem unquam quiſquam ...erat, niſi * magnis ſigillis iſti prodi...ſent? Verum an non feliciſſimi dum ...c agunt? præterea * dum infero...m res omneis ſic examuſſim depin-gunt

...as, neſcio quis fraterculus, cum tanquam ...tas docuiſſet, coactus fuit à baccalaureis re...care.

Matula putes, & Matula putet) Sic vertit ...od iſti dicunt, Socrates curris, & Socra... currit. Quas orationes, neſcio quis frater, ...xerat eſſe æque perfectas & congruas, ut ipſi ...cunt: quocirca baccalaurei Oxonienſes eas ...mnaverunt.

Magnis ſigillis) Nam hic mos eſt iſtis, ut poſt ...opoſitiones damnatas, in teſtimonium ap...icent magnum ſigillum Vniverſitatis.

Dum inferorum res) Nemo putet hic rideri ...feros, ſed fabulas, quas quidam veluti cer...am rem narrant apud populum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

gunt, tanquam in ea Republ. co
plureis annos ſint verſati? præte
dum pro arbitrio * novos orbes
bricantur, addito denique latiſſi
illo, pulcherrimoque, ne ſcilicet d
ſet ubi felices animæ commode
ſpatiari, vel convivium agitare,
etiam pila ludere poſſent? His at
id genus bis mille nugis, horum
pita adeo diſtenta differtaque ſu
ut arbitrer, nec Iovis cerebrum æ
gravidum fuiſſe, cum ille Pallad

pa

Novos orbes) Veteres ſphæras ſingula
ptem tribuerunt planetis. His impoſue
octavum orbem, ſtellarum fixarum. De
videntes octavum duobus motibus mo
diſcenteſque ab Ariſtotele, uniuſcuiuſqu
bis non eſſe niſi unum motum natura
coacti ſunt dicere, alterum motum octav
bis eſſe violentum. Motu autem violento
poteſt moveri ſuperior orbis ab infer
Quocirca coacti ſunt ponere nonum or
quem primum mobile vocant. His de
Theologi addiderunt decimum orbem, q
empyreum dicunt: perinde quaſi ſancti
ces eſſe non poſſint, niſi ſuum habeant cœ
At Baſilides hæreticus cœlos fabricatu
trecentos ſexagintaquinque, teſte A
ſtino.

uriens, * Vulcani ſecurim implo-
et. Quare nolite mirari, ſi videtis
ut illorum * tot faſciis tam diligen-
obvinctum in publicis diſputatio-
us; alioquin enim plane diſſilirent.
d * ipſa quoque nonnunquam ri-
e ſoleo: Cum ita demum maxime
videntur Theologi, ſi quam maxi-
barbare ſpurceque loquantur;
nque adeo balbutiunt, ut à nemine
balbo poſſint intelligi; acumen
appel-

ulcani ſecurim) Eſt Luciani dialogus de Io-
capite gravido, cuius caput, ipſo Iove ju-
te, Vulcanus ſecuri medium ſecuit. Atque
è Iovis cerebro Pallas nata eſt.

ot faſciis) Id potiſſimum videmus in do-
ribus apud Pariſios, quorum capita tot faſ-
ſunt obvoluta, ut vix poſſint evolvere ſe-
Diſſilit autem, quod ruptum in varias par-
minutim ſolvitur.

pſa quoque nonnunquam) Vehementer ſtul-
m ſit oportet, quod ipſi quoque ſtulticiæ
iculum ac ſtultum eſſe videatur. Hoc quod
, nimis verum eſt in multis, qui nihil exiſti-
ant eruditum, nihil acutum, quod non ſit
rbaris ac ſpurcis dictum verbis. Quicquid
egans, id ut grammaticum aſpernantur. Sim-
icitas ſermonis probe decet Theologum,
urcities minime, quæ veritatem non nu-
am, ut ipſi jactant, oſtendit, ſed oblitam, &
rdidatam.

appellant, quod vulgus non aſſequ
tur. Negant enim, è dignitate ſac
rum literarum eſſe, ſi grammatic
rum legibus parere cogantur. M
vero majeſtas Theologorum, ſi ſo
illis fas eſt mendoſe loqui: quanqu
hoc ipſum habent cum multis cer
nibus commune. Poſtremo jam
proximos ſeſe ducunt, quoties q
religioſe Magiſtri noſtri ſalutantur
quo quidem nomine tale quidd
ſubeſſe putant, quale eſt apud Iuda
* τετραγράμματον. Itaque nefas aj
eſſe, MAGISTER NOSTER ſe
qu

Τετραγράμματον) Id eſt, quatuor lit
rum, quod ſolum ἀνεκφώνητον, id eſt, ine
bile eſt inter nomina illa decem, quibus
bræi deum vocant. Quæ, ut etiam Hiero
mus in epiſtola ad Marcellam teſtatur,
ſunt. Primum אש, quod Aquila ἰσχυρὸν, id
fortem interpretatur. Secundum אלה;
tium אלהים. quæ deum ſignificant. Q
tum, צבאות, quod Lxx. virtutum, Aq
exercituum interpretatur. Quintum עליון
id eſt, excelſum. Sextum, אשר אהיה
eſt, qui ero. Septimum, ארני, id eſt,
minum. Octavum, יה, quod in הללויה
eſt, laudate dominum, tantum ponitur.
num, de quo hic loquitur, יהוה, quod i
fi-

n maiuſculis ſcribere literis.
od ſi quis præpoſtere, Noſter ma-
r, dixerit, is ſemel omnem Theo-
ci nominis perverterit majeſtatem.
horum felicitatem proxime acce-
t ii, qui ſe vulgo religioſos ac mo-
nos appellant, * utroque falſiſſi-
cognomine, cum & bona pars i-
um longiſſime abſit à religione, &
i magis omnibus locis ſint obvii.
non video quid poſſit eſſe miſerius,
ego multis modis ſuccurrerem.
Ere-

le eſt. Nam quatuor illæ literæ, Iod, He,
, He, quibus ſignatur, conjunctæ nihil
ant. Quo myſterio innuunt divinam eſ-
iam modis omnibus ineffabilem. At nos
m totam depingimus ineptis, ut ego cen-
, commentis. Nam ut ſcriptum eſt,
ישת חשך סתרו, id eſt, poſuit tenebras ſecre-
n ſuum. Decimum שדי, quod Aquila ἄλ-
τον, id eſt, robuſtum interpretatur. Sunt &
a nomina, quibus deus apud Hæbræos ſi-
ificatur, ut אש, id eſt, ignis, & חכמה, ſa-
entia, &c.

Vtroque falſiſſimo) Nam monachus Græce
citur ſolitarius, & religio nihil aliud eſt
iam pietas & dei cultus, quod eſt omnium
riſtianorum. Loquitur autem de malis,
æ maxima turba eſt, & hoc cognomine in-
ignis.

Etenim cum hoc hominum genus o
mnes * ſic execrentur, ut fortuit
etiam occurſum ominoſum eſſe p
ſuaſum ſit, tamen ipſi ſibi magni
blandiuntur. Primum ſummam e
ſtimant pietatem, ſi uſque adeo *
hil attigerint literarum, ut ne leg
quidem poſſint. Deinde * cum p
mos ſuos, numeratos quidem illos ſ
r

Sic execrentur) De vulgo loquitur. Et
mium verum eſt quod dicit. Quin ipſe d
Hieronymus teſtatur, Romæ quoque m
chi nomen inviſiſſimum fuiſſe: quanqu
ea tempeſtate nihil aliud erant mona
quam vere & ſimpliciter Chriſtiani, n
obſtricti cæremoniis, nullo prodigioſo cu
nullis vinculis, nulla ſervitute, ſed in li
tate ſpiritus deo ſervientes.

Nihil attigerint) Olim monachi fere l
erant, quales Benedictini & Franciſci ſ
Unde ſunt qui putent irreligioſum, ſcire
ras, præcipue bonas, nec recipiunt erudi
& libenter expellunt ſorte receptos, cum
ventres magis ſint quam homines.

Cum Pſalmos ſuos) Attende, lector, non t
ri cultum divinum, ſed eos (qui plurimi ſ
qui non curant intelligere quod pſallunt,
odioſis clamoribus implent templum, q
vociferatio delectet ſuperos. Tum preces
numero conſtant, ſed animi affectu.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

a intellectos, aſininis vocibus in
plis derudunt, tum vero ſe putant
orum aures multa voluptate de-
lcere. Et ſunt ex his nonnulli, qui
des ac mendicitatem * magno ven-
nt, proque foribus * magno mugi-
panem efflagitant, imo in nullis di-
ſoriis, vehiculis, navibus non ob-
bant, non mediocri profecto reli-
orum mendicorum jactura. Atque
eum modum homines ſuaviſſimi,
dibus, inſcitia, ruſticitate, impu-
ntia, apoſtolos (ut aiunt) nobis re-
unt. Quid autem jucundius, quam
od omnia faciunt ex præſcripto,
quaſi

Magno vendunt) Vendunt dixit, pro oſten-
it. Ita Politianus: Vultuque triſtes, ven-
nt ſanctimonias. Simulant enim nonnulli
des, ut plus accipiant à mulierculis.
Magno mugitu) Pudet me, quoties id vi-
o, & tamen videmus: imo irrumpunt in
verſoria publica, obſtrepunt in mediis con-
viis, nihil pudet ſacerdotes. Paulus mani-
s laboravit, Chriſtus uſus eſt liberalitate
nicorum. Ego putarim magis convenire,
iſtis, ſi boni ſint, alia ratione provideretur.
men Moria non damnat verecundam men-
icitatem, ſed improbam & clamoſam, quæ
monachis fœdiſſima eſt.

quaſi mathematicis utentes ratio-
bus, quas præterire piaculum ſit? Qu
nodos habeat calceus, quo colore f
gula, veſtis quot diſcriminibus var
ganda, qua materia, quotque cul
latum cingulum, qua ſpecie, & qu
modiorum capax cuculla, quot dig
latum capillitium, quot dormiend
horas? Atque hæc quidem æquali
in tanta corporum & ingeniorum
rietate, quam ſit inæqualis, quis n
perſpicit? * Et tamen his nugis non
lios modo præ ſe naucifaciunt, ver
invicem alii alios contemnunt, at
homines apoſtolicam charitatem p
feſſi, ob aliter cinctam veſtem, ob
lorem paullo fuſciorem, omnia m
tragœdiis miſcent. Et his videas qu
dam adeo rigide religioſos, ut * ſu

Et tamen his nugis) Aperit peſtem cære
niarum, quod his freti complures, co
mnant eos qui non eadem faciant, puta
in his eſſe pietatem, quæ Chriſtus & Apo
adeo non tradiderunt, ut dehortentur etia

Summa veſte) Habet hoc ordo Clunia
ſium, quorum magna pars ob divitias co
pta fuit, etiam ætate Bernardi, quod ex il
patet epiſtolis.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

veſte non niſi * Cilicina utantur,
ma Mileſia: alios contra, qui ſu-
ne linei ſint, intime lanei. Rurſum
s, * qui pecuniæ contactum ceu
aco-

licinæ) Cilinam veſtem aſperrimam vocat,
te quæ ex villis caprarum fieri ſoleat a-
Cilices; unde & nomen habet, quemad-
dum Mileſiam veſtem, pro molliſſima
ult. Sicut & Horatius in Epiſtolis: Alter
eti textum, cane pejus & angue, Vitabit
mydem.

Qui pecuniæ contactum) Animo contemnen-
ſt pecunia: quod ſi quid eſt in contactu
culi, certe plus eſt in contactu fœminæ,
m pecuniæ. At fœminarum contactum
prohibet Franciſcus, ſed turpem amorem.
uniæ contactum cur tantopere prohibuiſ-
? Quod ſi divus Franciſcus, cum ait, Non
piant, intelligi vult, Non attingant, cur
lidit, Neque per ſe, neque per alios? Quis
m dicitur per alium aliquid attingere? Et
d ſi chirotheca contingat? Palam eſt, Fran-
cum ſenſiſſe, quod verba ſonant. Recipit
minus, cui ſolvitur pecunia. Recipiunt
curatores, unde receptores dicti. Admini-
ationem interdixit pecuniæ, non conta-
m. Sed ad eum modum interpretatus eſt
ntifex, neſcio quis. Deum immortalem, et-
n pontifice opus erat, ut intelligeremus rem
pueris perſpicuam? Verum hiſce de rebus
putent alii; mihi ſatis eſt illud optare, ut

* aconitum horreant, nec à vino int
rim, nec à mulierum contactu ten
perantes. Denique mirum omnib
ſtudium, ne quid in ratione vitæ co
veniat. Nec illud ſtudio eſt, ut Ch
ſto ſimiles ſint, ſed ut inter ſe diſſi
les. Porro magna felicitatis pars
in cognomentis: dum * hi funige
app

Chriſti regulam, hoc eſt, Euangelica
ctrinam, tanti faciamus omnes Chr ſti
quanti faciunt regulam hominis.

Aconitum) Aconitum herba eſt venen
quam Diſcorides in quarto inter frigidiſſi
numerat, quod in ſaxis creſcit; unde, ut
nius autor eſt, nomen habet. Ἀκόνη enim c
tes dicitur. Verum duas ſpecies Dioſcor
faciens, & de altero loquens, ait, κτείνει καὶ π
δαλεις, καὶ σῦς, καὶ λύκους, καὶ πᾶν θηρίον, κρεαδ
ἐντιθέμενον καὶ παραβαλλόμενον. id eſt: O
dit autem & pardales, & ſues, & lupos, & o
beſtiam, carunculis impoſitum & project

Hi funigeros) Hæc ſunt portentoſa nom
Chriſtianæ illi & unitati & charitati inim
quæ Paulus longe ante prævidens, tanto
deteſtatus eſt, nullas volens factiones eſſ
ter Chriſtianos. Vnde Corinthiis ſcribens
Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοὶ, διὰ τοῦ ὀνόματο
κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἵνα τὸ αὐτὸ λέγητε π
τες, καὶ μὴ ᾖ ἐν ὑμῖν σχίσματα, ἦτε δὲ κατ
τισμένοι ἐν τῷ αὐτῷ νοΐ, καὶ ἐν τῇ αὐτῇ γνώμῃ. id
Hortor vos, fratres, per idem nomen do
n

ellari ſe gaudent : & inter hos alii
etas, alii minores, alii minimos,
buliſtas; rurſum hi Benedictinos,
Bernardinos; hi Brigidenſes, illi
guſtinenſes; hi Guilhelmitas, illi
obitas. quaſi vero parum ſit, dici
riſtianos! * Horum magna pars in
ntum ſuis nititur cæremoniis, & ho-
num traditiunculis, ut putet, unum
lum parum dignum eſſe tantis me-
is præmium; haud cogitantes, futu-
m, ut Chriſtus, contemptis his o-
mni-

ſtri Ieſu Chriſti, ut idem dicatis omnes, &
n ſint in vobis ſciſſuræ, ſitis autem perfe-
in eadem mente, & in eadem ſcientia.
uanto affectu has factiones Chriſtianæ Paci
unitati pernicioſiſſimas deprecatur? Vnde
em indignatur, quod alii cognomen ſume-
nt Cephæ, alii Apollo, alii ſuum, hoc eſt,
auli: Et vehementer ob id ſtomachans, Quid?
quit. diviſus eſt Chriſtus? Quanto ergo mi-
us huiuſmodi ſtultis cognomentis glorian-
um eſt? Idem cultus, aut certe liber, idem
ictus, aut liber, idem Chriſti cognomen,
multo magis facerent ad concordiam. Nunc
videmus ex his tot diſcriminibus, magnas ac
periculoſas naſci diſcordias: de quibus quid
ttinet multa dicere, cum nemo neſciat?

Horum magna pars) Audi, calumniator. qui
dicit, Magna pars, non damnat univerſos ordi-
nes.

mnibus, * ſuum illud ſit exactu
præceptum, nempe charitatis. Al
oſtentabit * aqualiculum omni p
cium genere diſtentum. Alius pſ
m

Suum illud ſit exacturus) Nam Chriſtus in
la oratione, plena fervoris & charitatis, qu
ultimam cum ſuis diſcipulis habuit, poſt m
tam charitatis commendationem, ita dem
præcepit: αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολὴ ἡ ἐμὴ, ἵνα ἀγαπ
ἀλλήλους, καθὼς ἠγάπησα ὑμᾶς. id eſt. H
demum mandatum meum eſt, ut diligatis
mutuo, quemadmodum dilexi vos. Quorſ
igitur tantæ homunculorum traditiuncu
ad quas ſolum diſcendas vita non ſufficit, c
ſine hac, charitatem dico, quam ſolam Ch
ſtus prǣcepit, nihil bene à quoquã fieri poſ
& cum hac nihil male?

Aqualiculum) Aqualiculum ὑποκοιλισ
eſt, ab aqualicus, quod alvum ſignificat. P
ſius Satyra prima: Nugaris cum tibi, Calve, P
guis aqualiculus propenſo ſeſquipede ext
Quem diſtentum dixit, eo quod fratres iſti
re piſcibus veſcautur, qui, quandoquido
carnibus frigidiores ſunt, plus pinguedin
quam medici pituitam congelatam eſſe ajur
generant. Ad hæc diſtentum dixit, ne vid
retur damnare, quod à carnibus abſtinear
quanquam ne id quidem magnopere prob
Paulus, ſed quod tam multis & variis piſc
bus ſe ingurgitent, ut nulli rei prætergua
ſomno utiles ſint.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

rum, centum * effundet modios.
us * jejuniorum myriadas annu-
rabit, & toties unico prandio pæne
uptam imputabit alvum. Alius
tum cæremoniarum acervum pro-
et, quantus vix ſeptem onerariis
ibus vehi poſſit. Alius gloriabitur
aginta annos nunquam attactam
uniam, niſi digitis duplici chiro-
ca munitis. Alius cucullam in-
et, adeo ſordidam & craſſam, ut
llus nauta ſuo dignetur corpore.
mmemorabit alius, ſe * pluſquam
unde-

Effundet modios) Attende, candide lector, non
damnari preces, quanquam ne Chriſtus
idem has verboſas preces probavit, ſed mo-
os pſalmorum, id eſt, certas & ſtatas preces.
odiis enim menſuramus.

Ieiuniorum myriadas) Myrias numerus eſt
cem milium. Sed nec hic jejunia damna-
t, ſed illa numerata, & in quibus tantum
orant unico prandio, ut nec corpore, nec
ente quicquam poſſint. Quibus mirum
uam glorientur, qui cultum divinum ma-
s externis & corporalibus quibuſdam ob-
ervatiunculis quam ſpiritu metiuntur.

Pluſquam undecim luſtris) Nam tales ſunt
onnulli fratres, qui ſpongiarum, quæ ſaxis
emper adhærent, ritu nunquam locum mu-
tent,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

undecim luſtris ſpongiæ vitam egi
ſemper eidem affixum loco. Al
raucam aſſiduo cantu vocem adduc
Alius * lethargum ſolitudine cont
ctum: alius linguam * jugi ſilen
torpentem. At Chriſtus interpellat
nunquam alioqui finiendis glori
Vndenam hoc, inquiet, novum *
da

rent, ſomniantes, pietatem eſſe, inanim
imitari. Spongiam quoque eſſe animal, ſu
ex Ariſtotelis & Plinii ſententia probavim
Nam ipſis detractis, ſæpe ſanguis ſaxis ad
rere videtur.

Lethargum) Lethargus apoſtema eſt in po
riori ventriculo cerebri, ſomnium, obli
nem, & motus paucitatem inducens, quo
ritur ex pituita craſſiſſima, præcipue in
qui ſimul multum vorant, præcipue piſci
& parum moventur, ſimulque in ſolitu
& ocio degunt: quales ſunt fratres iſti, q
ad perpetuos carceres damnarunt.

Iugi ſilentio) Nam certa ſua habent ſilen
Hi fratres frigidis præcipue morbis ſunt
noxii, quales ſunt, apoplexia, paralyſis, to
ra, lethargus, & ſpaſmus. Vnde multos
vidi, qui linguam (nam hæc cum primis
mida eſt) paralyſi vitiatam movere non
ſent.

Iudæorum genus) Nam quemadmodum
dæi in circumciſione, ſabbatis, jejuniis, &
liis id genus cæremoniis, gloriabantur, qu
admodum

rum genus ? Vnicam ego legem meam agnoſco, de qua ſola nihil o. Et olim palam nulloque pa- larum utens involucro, paternam editatem pollicitus ſum, non cu- is, preculis, aut inediis, ſed fidei charitatis officiis. * Nec eos a- oſco, qui ſua facta nimis agnoſ- t: iſti, qui me quoque ſanctiores eri volunt, * Abraxaſiorum cœ- los,

odum Paulus ſæpe eis exprobrat, cum itu vacarent, ita nonnulli Chriſtiani plus emoniis illis per ſe inanibus tribuunt, am ſpiritui, cuius nunquam ſcintillam ſerunt. quos tanquam nihil à Iudæis te ferentes, novum Iudæorum genus Stulti- a, ſed haudquaquam ſtulte, vocat.

Nec eos agnoſco) Alluſit ad illum locum Eu- gelicum, qui eſt apud Matthæum, ubi juſti , quorum opera Chriſtus tantopere exoſ- latus fuit, ſua opera ignorant. Sic enim a- nt, Κύριε, πότε εἴδομεν πεινῶντα, καὶ ἐθρέψαμεν; id eſt, Domine, quando vidimus eſurien- em, & nutrivimus ? &c. Mali contra ſua ona agnoſcunt, & jactant, dicentes, Domi- e, quando vidimus eſurientem, & non nu- ivimus? Sed horum opera Chriſtus non a- novit. Similis eſt illa parabola Publicani & harisæi, ſua jejunia & preculas jactantis, & quaſi deo opprobrantis.

Abraxaſiorum cœlos) Baſilides hæreticus trecen-

los, ſi libet, occupent, aut ab his ſi
novum extrui cœlum jubeant, qu
rum traditiunculas meis præceptis a
tepoſuerunt. Cum hæc audient,
videbunt nautas & aurigas ſibi p
ferri; quibus putatis vultibus ſeſe m
tuo contuebuntur? Sed interim
ſua felices ſunt non abſque meo b
neficio. Atque hos quidem quanqu
è republica ſemotos, nemo tamen a
det contemnere, præcipue mendica
tes, propterea quod omnia omniu
arcana teneant, ex confeſſionib
quas vocant. Quæ tamen prod
nefas habent, * niſi ſi quando po
fab

trecentos ſexaginta quinque fabricatus eſt c
los, ut autor eſt divus Auguſtinus in libro
Quodvultdeum. Inde myſticum illud
men ſuis diſcipulis commendavit ἄβραξ
Nam eis literis juxta Græcam ſupputatione
numerus ſignificatur. α & β ſignificant un
& duo, ρ & α centum & unum, & σ α duc
ta & unum, ξ quæ quinta eſt in hac dicti
litera ſignificat ſexaginta. In ſumma redd
tur trecenta ſexaginta quinque. De hoc pl
vide in ſcholiis Eraſmi in Hieronymi epiſto

Niſi ſi quando poti) Hæc nihil ad bonos m
nachos pertinent. Mali putent ſe admoni
q

..lis amœnioribus delectare ſe vo-
..; ſed conjecturis modo rem in-
..nt, tacitis interim nominibus.
..d ſi quis * hos crabrones irrita-
.. tum in popularibus concionibus
..e ulciſcuntur ſeſe, & obliquis
..is hoſtem notant adeo tecte, ut
..o non intelligat, niſi qui nihil in-
..igit: nec prius oblatrandi finem
..unt, quam * in os offam objeceris.
.. vero quem tu mihi * comœdum,
quem

..d debeant corrigere. Audivimus enim ſæ-
..umero narrantes, quicquid audiverint à
..fitentibus, idque non ad ædificationem,
.. ridendi cauſa. Nominant collegium, de-
..ue domum, hominem quoque ſi defun-
..s ſit, quaſi ſatis ſit, ſi vivum nominatim
..n prodant. Multa poſſent hoc loco referri
..malis, quæ malo ob honorem reticere.

Hos crabrones irritarit) Crabro inſecti genus
..tinaciſſimum, aculeoque peſtilentiſſimo:
..ius ictum Plinius lib. 11. dicit haud temere
..e febri eſſe. Vnde proverbio dictum eſt,
..ες σφηκιὰς ἐρεθίζειν, id eſt, crabrones irritare,
.. pertinaces & rixoſos. quo Plautus in Am-
..hitryone uſus eſt in mulieres.

In os offam) Sic apud Maronem, Æneas Cer-
..ero oblatranti offam objicit, quo ſileat.

Comœdum) Comœdus dicitur qui agit, Co-
micus vero qui ſcribit comœdias.

quem circulatorem ſpectare mal
quam iſtos in concionibus ſuis rhet
ricantes omnino ridicule, ſed tam
ſuaviſſime imitantes ea quæ rhetor
de dicendi ratione tradiderunt? Deu
immortalem, ut geſticulantur,
apte commutant vocem, ut cant
lant, ut jactant ſeſe, ut ſubinde al
atque alios vultus induunt, ut om
clamoribus miſcent! Atque hanc
randi artẽ ceu rem arcanã fratercu
fraterculo * per manus tradit. Eam,
metſi * mihi non eſt fas ſcire, tamẽ
cunque conjecturis ſequar. Prim
loco invocant; id quod à poetis m
tuo ſumſerunt: deinde dicturi
caritate, * à Nilo Ægypti flu
ſumunt exordium: aut crucis myſ

rit

Per manus tradit) Per ſucceſſionem. p
verbiali dictum figura.

Mihi non eſt fas) Mihi refertur ad perſon
Moriæ, quod nolint mulierem ſcire lit
aut diſciplinas.

A Nilo Ægypti) Id eſt, à re alieniſſima.
his autem mira quadam ὑποτυπώσῃ depin
illorum τὸ κακόζηλον, ut Græci vocant, id
perverſam imitationem. Nihil enim odioſi
quam ars male affectata.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

n enarraturi , * à Babylonio dra-
e Bel feliciter auſpicantur : aut de
nio diſputaturi , * a duodecim zo-
ci ſignis principium faciunt : aut
ide verba facturi , diu * de quadra-
tura

Babylonio dracone Bel) Hæc fabula de Bel
:one , inſerta eſt ſcriptis Danielis à Theo-
ione, ut nonnulli putant: nam in Hebræo
habetur : quemadmodum nec Suſannæ
oria , nec Hymnus trium puerorum , quæ
nia obeliſcis antepoſitis , divus Hierony-
s jugulavit tanquam adulterina.

A duodecim zodiaci) Solem enim ajunt in
unio arietem primum zodiaci ſignum in-
di , eoque tunc omnia magis humeſcere &
leſcere , craſſoſque humores corporum , qui
hyeme propter cœli frigiditatem reſolvi
n poterant , tunc reſolvi incipere , atque
circo paucis tunc egere corpora nutrimentis,
que bene inſtitutum eſſe ab eccleſia jeju-
um verno tempore. Hacque occaſione mira
zodiaco eiuſque ſignis blaterant. quo indo-
æ plebeculæ docti videantur.

De quadratura circuli) Ariſtoteles ἐν κατηγο-
ίαις περὶ τῶν πρός τι ſcriptum reliquit: ἐπιστή-
ης ὶ μὴ οὔσης, οὐδὲν κωλύει ἐπιστητὸν εἶναι. οἷον καὶ ὁ τοῦ
ύκλου τετραγωνισμὸς, εἴ γέ ἐστιν ἐπιστητόν, ἐπιστή-
η μὲν αὐτοῦ ἔστιν οὐδέπω, αὐτὸς ἐπιστητόν ἐστι. id eſt,
cientia autem non exiſtente , nihil prohibet
cibile eſſe. ut circuli quadratura , ſi ſcibile
ſit, ſcientia tamen ipſius nondum eſt , ipſa au-
tem

tura circuli præloquuntur. Audivi
pſa quendam eximie ſtultum, (errav
doctum volebam dicere,) qui in co
cione celeberrima divinæ * triac
myſterium explicaturus, quo & d
ctrinam ſuam non vulgarem oſte
taret, & * Theologicis ſatisfacer
auribus, nova prorſus ingreſſus
via, nimirum à literis, ſyllabis
oratione, tum à concordia n
minis & verbi, adjectivi nominis
ſubſtantivi; mirantibus jam pleriſq
ac nonnullis Horatianum illud ap
ſe muſſitantibus: Quorſum hæc ta
putrida tendunt? Tandem huc re
deduxit, ut in grammaticorum ru
mentis ſic expreſſum oſtenderet tot
tria

tem ſcibile eſt. Hac igitur occaſione, ut
riſtotele plus ſcire videantur, & Sophi
in ſuis ſcholis, & in concionibus ſuis frat
de quadratura circuli multa garriunt.

Triadis) Τριὰς Græco vocabulo dixit: n
trinitas, quo vulgus utitur, non ſatis eſt L
num.

Theologicis) Iocus eſt; tacite enim ſignific
Theologos malle audire has ſubtiles nu
fabellaſque, quam Euangelium, aut Pauli
epiſtolas.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

…dis ſimulacrum, ut * nemo ma-
…maticorum in pulvere poſſet evi-
…tius depingere. Atque in hac o-
…tione * Θεολογώτατος ille totos octo
…nſes ita deſudarat, ut hodie quo-
…e * magis cæcutiat quam talpæ, ni-
…rum * tota luminum acie ad inge-
… cuſpidem avocata. Verum haud
…enitet hominem cæcitatis, ac parvo
…oque putat emptam eam gloriam.
…ditus eſt à nobis alius quidam o-
…ogenarius, adeo Theologus, ut in
…oc Scotum ipſum renatum putes. Is
…plicaturus myſterium nominis Ieſu,
…ira ſubtilitate demonſtravit, in ipſis
…teris latere, quicquid de illo dici poſ-
ſit.

Nemo mathematicorum) Nam his mos eſt, …guras ſuas in pulvere depingere.

Θεολογώτατος) Superlativus eſt Græcus ab …oc poſitivo Theologus.

Magis cæcutiat quam talpa) Græcis enim …roverbium eſt, Α'σπάλακος τυφλότερος, id …eſt, Talpa cæcior. in vehementer luſcioſum. …ocatur autem in aliquem Theologum ſibi …notum, & forte luſcioſum.

Tota luminum acie) Acies ad animum refer-…tur. cuſpis autem non dicitur, niſi de re cor-…porea. data autem opera hic invertit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

ſit. Etenim quod tribus duntaxat
flectitur caſibus, id manifeſtum
ſimulacrum divini ternionis. Dei
quod prima vox Ieſus deſinat in s,
cunda Ieſum in m, tertia Ieſu in u
hoc * ἄῤῥητον ſubeſſe myſterium: n
pe literulis indicantibus, eum
ſummum, medium, & ultimum.
ſtabat myſterium his quoque ret
ſius: mathematica ratione Ieſus ſi
duas æquales diffidit portiones, ut
licet * penthemimeres in medio
fi

Ἄῤῥητον) Id eſt, arcanum & ineffabile.
ſtiviter huius deliri fratris ineptias ridet,
vocem Hebraicam, quod vel teſte Hieron
ineptiſſimum eſt, in alienam linguam tr
rit. Siquidem ישע Ieſcha, Hebraica vox
id ſignificans quod Græce σωτηρία, & La
ſalus. cui paſſim apud Hebræos interp
ו cum ה in fine. ut ibi, ליהוה הישועה
eſt, Domini eſt ſalus. quod alio ſequente
zatur in ת. ut, עיני כלו לישועתך, id
Oculi mei defecerunt in ſalutari tuo. Ab
ישוע dicunt noſtri ſalvatoris nomen dict
eſſe. Sunt tamen qui dictum putent à יש
bo ſubſtantivo.

Penthemimeres) Πέντε quinque ſunt,
dimidium, μέρος pars. unde πενθημιμερὲς
midium quinque dicitur. Quemadmod
cu

ret. Deinde docuit, eam literam
d Hebræos eſſe ש, quam illi Sin
ellent: porro Sin, Scotorum o-
or lingua, peccatum ſonare: atque
c palam declarari, Ieſum eſſe qui
cata tolleret mundi. Hoc tam no-
n exordium ſic inhiantes admirati
t omnes, præcipue Theologi, ut
rum abfuerit, quin illis acciderit,
od olim * Niobæ, cum mihi pro-
pemodum

am Terentianus ait: Hoc πενθημιμερὲς me-
m de quinque vocatur. Sicut igitur gram-
ticis penthemimeres vocatur, quando poſt
os primos pedes relinquitur ſyllaba dictio-
m terminans: (nam duo cum ſemis di-
idium faciunt quinque:) ſic Sin in medio
nthemimeris poſitum erat à fratre: ut ſi di-
deretur, utrunque ei dimidium cum reliquis
abus literis ſumptum, penthemimeres fa-
ret.

Niobæ) Hæc cum pulcherrimos permultoſ-
ue liberos haberet, eoſque cerneret ab Apol-
ne & Diana ſagittis confoſſos, nimio dolore
bſtupuit diriguitque. Vnde à poetis fingitur
erſa in ſaxum. De qua Ovidius transforma-
orum libro ſexto: Exanimes inter natos na-
aſque virumque, Diriguitque malis, nullos
novet aura capillos. In vultu color eſt ſine
anguine, lumina mœſtis Stant immota genis,
ihil eſt in imagine vivum. Græci maxima

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

pemodum evenerit, quod * ficul
illi Priapo, qui magno ſuo malo, C
nidiæ Saganæque nocturna ſacra ſ
ctavit. Nec injuria profecto : na
quando ſimilem * ἔφοδον commen
eſt Demoſthenes ille Graius, aut Ci

& intoleranda mala Νιόϐης πάθη, id eſt, N
bes paſſiones vocant.

Ficulno illi Priapo) Significat, ſe adeo riſi
cum ſtulti Theologi præ admiratione ſt
rent, ut propemodum crepitum ventris f
ret. Allusit enim ad Priapum illum ficuln
qui, ut Horatius in ea Satyra, quæ incipit,
ſim truncus eram ficulnus, inutile lign
dicit, cum Canidiæ & Saganæ magica noc
na ſacra, quibus furias, Hecaten & ani
mortuorum evocabant, ſpectaret, præ tim
magnum bonumque crepitum ventris em
quo aniculæ territæ, relictis dentibus &
liendro, è veſtigio aufugerunt. Vnde ſic
Et ut teſtis inultus Horruerim voces furia
& facta duarum. Nam diſploſa ſonat qu
tum veſica, pepedi, Diffiſa nate fiſus. at
currere in urbem, Canidiæ dentes, altum S
næ caliendrum, Excidere; atque herbas at
incantata lacertis Vincula cum magno riſu
jocoque videres.

Ἔφοδον) Id eſt, inſinuationem. quæ e
tatio quadam diſſimulatione & circuit
obſcure ſubiens auditoris animum, ut ſcr
tur in Rhetorica ad Herennium. Hac Qui
I

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

Latinus? Illis vitioſum habebatur
œmium, quod à re foret alienius:
aſi vero non ad iſtum modum exor-
antur & ſubulci, natura videlicet
agiſtra? At hi docti præambulum
um (ſic enim vocant) ita demum exi-
e rhetoricum fore ducunt, ſi nuſ-
uam quicquam habeat cum reliquo
gumento confine, ut auditor inte-
n admirans, illud ſecum murmuret,
Quo nunc ſe proripit ille? Tertio
co ceu narrationis vice nonnihil ex
angelio, ſed curſim ac velut obiter
terpretantur, cum id ſolum fuerit
gendum. Quarto loco jam nova
mpta perſona quæſtionem movent
Theologalem, aliquoties * οὔτε γῆς,
οὔτε

an. in libro quarto utendum eſſe ait in cauſa
dmirabili & turpi.

Quo nunc ſe proripit ille?) Vergilianum eſt
emiſtichium.

Theologalem) Μιμητικῶς legendum, riſus
auſa. Sic enim illi ſolent vocare verbo non
dmodum Latino.

Οὔτε γῆς, οὔτε οὐρανοῦ ἁπτομένην) Id eſt, neque
erram, neque cœlum attingentem. Prover-
bium eſt apud Lucianum de re vehementer a-
liena à propoſitio.

ὅτε ἐρχνῦ ἀπτομβῦλω. Atque id quoque
artem arbitrantur pertinere. Hic den
Theologicum attollunt ſuperciliu
doctores ſolennes, doctores ſubtil
doctores ſubtiliſſimos, doctores ſe
phicos, doctores cherubicos, docto
ſactos, doctores irrefragabiles, mag
fica nomina, auribus inculcantes. T
ſyllogiſmos, majores, minores, co
cluſiones, corollaria, ſuppoſition
frigidiſſimas ac pluſquam ſcholaſti
nugas, apud imperitum vulgus ja
tant. Supereſt * jam quintus actus
quo ſummum artificem præſtare co
venit. Hic mihi ſtultam aliquam
indoctam fabulam, ex Speculo o
nor hiſtoriali, aut geſtis Romanoru
in medium adferunt, * & eamd
int

Iam quintus actus) Alluſit ad hoc, quod
mœdia quinque conſtat actibus. Et M. T
lius dicit in extremo actu poetam opor
eſſe optimum.

Et eandem interpretantur) Allegorias in
gus teſtamentum non ferremus, niſi neceſſ
nos cogeret. At quis feret ſomnium ocioſi
bulonis, & rurſum alio ſomnio ſomnium
plicatum? At quidam hæc religioſius p
legunt, quam Euangelium.

[in]terpretantur, allegorice, tropologi[ce], & anagogice. Atque ad hunc qui[de]m modum * Chimæram ſuam ab[ſo]lvunt, qualem nec Horatius un[qu]am aſſequi potuit, cum ſcriberet: Humano capiti &c. Sed audierunt neſcio quibus, ingreſſum orationis [se]datum, minimeque clamoſum eſſe [o]portere: Itaque principio ſic exor[di]untur, ut nec ipſi vocem propriam audiant, quaſi referat dici, quod [n]ullus intelligat. Audierunt nonnun[q]uam, ad concitandos affectus, ex[cl]amationibus utendum eſſe: Proin[d]e preſſe alioqui loquentes, ſubinde repen-

* *Chimæram ſuam*) Hoc eſt, ſermonem porten[t]oſum ex partibus multo diverſiſſimis, tan[q]uam monſtrum, conſtantem. Chimæram Iliad. ζ Homerus ſic deſcribit: Ἡ δ' ἄρ' ἔην [θ]εῖον γένος, ὐδ' ἀνθρώπων. Πρόσθε λέων, ὄπιθεν δὲ δράκων, μέσση δὲ χίμαιρα, Δεινὸν ἀποπνείουσα [π]υρὸς μένος αἰθομένοιο. id eſt: Hæc igitur erat [d]ivinum genus, non humanum. Ante leo, re[t]ro autem draco, media autem chimæra, gra[v]em efflans ignis vim ardentis. Verſus Home[r]i Lucretius ſic imitatus eſt: Prima leo, po[ſt]rema draco, media ipſa chimæra.

Humano capiti) Sic orditur artem poeticam, reprehendens inæqualitatem argumenti.

repente vocem tollunt furioſo pla
clamore, etiam cum nihil opus. Iu
* elleboro homini opus eſſe, perin
quaſi nihil referat, ubi clames. Pr
terea quoniam audierunt oport
ſermonem in progreſſu ferveſcere:
ſingulis partibus principiis utcunq
ſane recitatis, mox mira vocis conte
tione utuntur, etiam ſi res ſit frigidi
ma, atque ita denique deſinunt,
ſpiritu defectos credas. Poſtremo
dicerunt, apud rhetores * de riſu fi
mentionem, eoque ſtudent & ipſi j
cos quoſdam aſpergere, * ὦ φίλη Ἀφ
δίτη, quam plenos gratiarum, qua
que in loco, ut plane * ὄνον πρὸς τὴν λύ
eſſe dicas. Mordent quoque nonnu
quam, ſed ita, ut titillent magis qua
vuln

Elleboro opus eſſe) Hoc eſt, inſanire. Qua
doquidem elleboro purgatur atra bilis, ut
pra diximus.

De riſu fieri) De riſu movendo multa
mentio apud Fabium libro 6.

Ὦ φίλη Ἀφροδίτη) Id eſt, ô amica Ven
ut viri dicunt, Ἡράκλεις, cum admirantur.

Ὄνον πρὸς τὴν λύραν) Id eſt, Aſinum ad
bitum lyræ. Proverbium eſt, quo ſignifica
hominem minime idoneum ad rem gerenda

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

...nerent. Nec unquam verius adu-
...tur quam cum maxime * παῤῥησιά-
...ν videri ſtudent. Denique tota a-
... eſt eiuſmodi, ut jures eos à * fo-
...irculatoribus didiciſſe, à quibus
...ge vincuntur. Quanquam utri-
...: alteris uſque adeo ſunt ſimiles, ut
...no dubitet, quin aut hi ab illis, aut
...ab his rhetoricen ſuam didicerint.
...amen inveniunt hi quoque, mea
...nirum opera, qui, cum hos audiunt,
...moſthenes meros ac Cicerones au-
...e ſeputant. Quod genus ſunt præ-
...ue mercatores ac mulierculæ: quo-
rum

...αῤῥησιάζεσθαι) Id eſt, libere loqui. Inde παῤ-
...ία, libertas in admonendo, aut alioqui lo-
...ndi, contraria aſſentationi. Quod dicit,
...o verius eſt. Clamant in mulierculas, quod
...hant caudas, quod nimium niteant, & for-
... ſollicitent viros, quod gemmis & auro
...geant, quod viris imperent. Atque hæc nar-
...t, ut illæ gaudeant.
...ori circulatoribus) Iuxta morem Italiæ di-
...: nam illic in foro poſita menſa, conſcen-
...nt nebulones herbarii, aut præſtigiatores,
...t aliud quippiam ſimile profitentes, & ora-
...one populum illiciunt. Quorum pronun-
...atio non alia quam concionatorum, niſi
...od illos vincunt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

rum auribus unice placere ſtuden-
quod illi nonnullam prædæ portiu-
culam de rebus male partis ſole-
impertiri, ſi commode fuerint palp-
illæ cum aliis multis de cauſis h-
ordini favent, tum præcipue, quod
horum ſinus ſoleant effundere, *
quid in maritos ſtomachantur. Vi-
tis, opinor, quantopere mihi deb-
hoc hominum genus, qui cum cæ-
moniolis, & nugis deridiculis, c-
moribuſque, tyrannidem quandi-
inter mortales exerceant, Paulos
que Antonios ſeſe credunt. Verum
go iſtos hiſtriones, tam ingratos b-
neficiorum meorum diſſimulator-
quam improbos ſimulatores pietat-
libenter relinquo. Iamdudum en-
juvat de regibus ac principibus au-
cis, à quibus * ſimpliciſſime color,
ut dignum eſt ingenuis, ingenue, n-
nihil attingere. Qui quidē ſi vel ſen-
ci-

Si quid in maritos) Eſt enim querulum m-
lierum genus. Ad hos igitur deferunt quicq-
maritus domi delirat.

Simpliciſſime color) Hoc eſt, aperte, & ſ-
fuco, non quemadmodum à monachis.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

n ſani cordis haberent, quid eſſet
rum vita triſtius, aut æque fugien-
m? Neque enim exiſtimabit vel per-
io parricidioque parandum impe-
m, quiſquis ſecum perpenderit,
m ingens onus ſuſtineat humeris,
i vere principem agere velit. * Eum
i rerum gubernacula ſuſceperit,
blicum, non privatum negocium
ere, nihil niſi de commodis publi-
oportere cogitare: à legibus, qua-
m ipſe & autor & exactor eſt, * nec
um digitum diſcedere: officialium
nium & magiſtratuum integrita-
m ſibi præſtandam eſſe: ſeſe eſſe u-
m omnium oculis expoſitum, qui
l ceu ſidus ſalutare, morum inno-
ntia maximam rebus humanis ſalu-
m poſſit adferre, vel veluti * come-
ta

Eum qui rerum gubernacula) Vt ludens, ta-
en ita principis officium complexus eſt, ut
on Ariſtoteles melius in ſuis Politicis.

Nec latum digitum) Id eſt, ne minimum qui-
em ſpacium. Sermo eſt proverbialis.

Cometa) Id eſt, ſtella crinita, quæ fere ma-
num humano generi portendit malum, ſi
uando apparuerit. Dicitur autem κομήτης,
ræco vocabulo, quod ἀυτῷ τὸ κάτω λαμπόντα-

 των,

ta lethalis, ſummam perniciem inv
here: aliorum vitia neque perin
ſentiri, neque tam late manare. Pri
cipem eo loco eſſe, ut ſi quid vel le
ter ab honeſto deflexerit, gravis pro
nus ad quam plurimos homines vi
peſtis ſerpat. Tum, quod multa ſ
cum adferat principum fortuna, q
ſoleant à recto deducere; *quod g
nus, deliciæ, libertas, adulatio, luxu
hoc acrius enitendum, ac ſoliciti
advigilandum, necubi vel decept
ceſſet in officio. Poſtremo, ut inſidia
odia, cæteraque vel pericula, vel m
tus omittam, capiti imminere veru
illum regem, qui paullo poſt ab eo i
etiam de minimo quoque commiſ
rationem exacturus, idque tanto ſ
verius, quanto præſtantius geſſit in
perium. Hæc, inquam, atque hu
iuſmodi plurima, ſi princeps ſecu
perpenderet, (perpenderet autem

τεν, τὸ δ᾽ ἄνω ἐπλῶται, ὡς ἐπὶ κόμης, hoc e
quod ipſius inferior pars tenuiſſima ſit, ſup
rior paſſa, ſicut in coma.

Quod genus) Pro eo quod Græci dicunt οἱο
exemplum additur.

peret,) is nec ſomnum, nec cibum
mor jucunde capere poſſet. At nunc,
o munere, has omneis curas * diis
mittunt, ipſi ſeſe molliter curant,
que quenquam ad aurem admit-
t, niſi qui jucunda loqui norit, ne
d animo ſollicitudinis oboriatur.
probe principis partes omnes im-
iſſe credunt, ſi venentur aſſidue, ſi
los alant caballos, ſi ſuo commo-
vendiderint magiſtratus ac præfe-
ras, ſi quotidie novæ rationes ex-
gitentur, quibus civium opes atte-
ent & * in ſuum converrant fiſcum,
rum id appoſite repertis titulis, ut
am ſi ſit iniquiſſimum, aliquam ta-
en æquitatis ſpeciem præ ſe ferat.
ddunt data opera nonnihil adulatio-
s, quo populares animos utcunque
ſibi

Diis permittunt) Proverbialiter dictum. Ho-
tius. Permitte divis cætera.

In ſuum converrant) Plerique depravant, pro,
onverrant, per geminum r, convertant, per t.
ſt autem converrere, in unum verrere, ſic ut
ihil relinquas. Fiſcum dixit, nam fiſcus pro-
rie eſt principis, quemadmodum ærarium
ſt reipub.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

ſibi devinciant. Fingite mihi nun
quales ſunt nonnunquam, homine
legum ignarum, publicorum co
modorum pæne hoſtem, privatis i
tentum commoditatibus, addictu
voluptatibus, oſorem eruditionis,
ſorem libertatis ac veri, nihil mini
quam de reipub. ſalute cogitante
ſed omnia ſua libidine ſuiſque utili
tibus metientem. Deinde addite hu
torquem auream, omnium virtutu
cohærentium conſenſum indicante
tum coronam gemmis inſignitam, q
quidem admoneat eum, heroicis
mnibus virtutibus oportere cæte
antecellere: præterea ſceptrum, juſ
ciæ & undecunque incorrupti pecto
ſymbolum: poſtremo purpuram, ex
miæ cuiuſdam in rempublicam ch
ritatis indicium. Hæc geſtamina
princeps cum ſua vita conferet, equ
dem futurum arbitror, ut plane p
deſcat ornatus ſui, vereaturque,
quis naſutus interpres totum hu
tragicum cultum in riſum jocumq
vertat. Iam quid de proceribus au
cis commemorem? quorum pleri

e cum nihil ſit addictius, ſervilius,
ſulſius, abjectius, tamen omnium
rum primos ſeſe videri volunt. Hac
a in re tamen modeſtiſſimi, quod
ntenti aurum, gemmas, purpuram,
liquaque virtutum ac ſapientiæ in-
gnia corpore circumferre, rerum i-
arum ſtudium omne concedunt a-
s. Hoc abunde felices ſibi videntur,
uod regem herum vocare liceat,
uod tribus verbis ſalutare didice-
nt: quod norint civiles titulos ſub-
nde inculcare, ſerenitatem, domina-
onem, & magnificentiam: quod
gregie perfricuerint faciem, quod
eſtiviter adulentur. Nam hæ ſunt ar-
es, quæ vere nobilem & aulicum
deceant. Cæterum ſi vitæ rationem o-
nnem propius inſpicias, nimirum
* meros Phæacas invenies, * ſponſos
Pene-

Meros Phæacas) Phæacum rex erat Alci-
nous. apud hos veluti ſtupidos, prodigioſa
quædam mentitur Vlyſſes Homericus.

Sponſos Penelopes) Nam hos Homerus nulli
rei præterquam epulis, choreis, cantilenis. &
Veneri ſtuduiſſe dixit: unde de procis loquens
ait, αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἕντο
Μνη-

Penelopes: * reliquum carmen agno
citis, * quod Echo vobis melius r
feret quam ego. Dormitur in medi
dies; ibi ſacrificulus mercenarius
lectum paratus, qui propemodu
cubantibus adhuc ſacrum expedi
peragat. Mox ad jentaculum; quo v
peracto, jam interpellat prandiu
Sub id alea, latrunculi, ſortes, ſcu
ræ, moriones, ſcorta, luſus, inficeti
Interim una aut altera merenda. Ru
ſum cœna; poſt hanc * repotia, * n
una, per Iovem. Atq; ad hunc modu
citra ullum vitæ tædium elabunt
hor

Μνηστῆρες, τοῖσιν μὲν ἐνὶ φρεσὶν ἄλλα μεμήλει, Μ
πή τ᾽ ὀρχηστύς τε. τὰ γάρ τ᾽ ἀναθήματα δαιτ
id eſt: Cæterum ubi potu ciboque ſatiati fu
runt proci, his quidem animo alia curæ fu
runt, cantus, ſaltatioque: hæc enim ſunt a
ditamenta convivii.

Reliquum carmen) Sequitur enim apud H
ratium, poſt, ſponſi Penelopes; nebulones, A
cinoique.

Quod Echo) Nam huius eſt extrema ſona

Repotia) A repotando dicta ſic olim voc
bant, velut iteratas nuptias, quæ colebant
aliquot diebus à ſponſa tradita. Quod hic i
telligi vult, vulgo vocant banketam.

Non una) Multitudinis numero.

ıtæ, dies, menſes, anni, ſecula. Ipſa
annunquam ſaginatior abeo, ſi quan-
viderim illos * μεγαλοῤῥῦντας, dum
ter nymphas unaquæque hoc ſibi
etur diis propior, quo caudam lon-
orem trahit, dum procerum alius
um cubito protrudit, * quo Iovi
inior eſſe videatur, dum ſibi quiſ-
e hoc magis placet, quo graviorem
tenam collo bajulat, ut robur etiam,
n opes tantum oſtentet. * Ac prin-
pum quidem inſtitutum, ſummi
ntifices, cardinales, & * epiſcopi,
jam

Μεγαλοῤῥῦντας) Id eſt, oſtentantes ſeſe. Vti-
r hoc verbo Lucianus, de diis loquens, quod
ſtu quodam vivant. Dictum eſt à μεγάλον
agnum, & ῥῆσις oratio, quod omnia magna
quantur, nihil plebeium. Galli quoque vul-
vocant, la grande gorre.

Quo Iovi) Iovem vocat principem.

Ac principum quidem) Quemadmodum ſu-
erius non læſit bonos principes, ſed docuit
uales ſint mali, & tamen nihil de turpibus
ctis procerum locuta eſt, ſed communia
uædam, & ridicula, mira moderatione re-
enſuit: ita nunc notat malos & indignos e-
iſcopos, quorũ utinam minor eſſet numerus.

Epiſcopi) Ἐπισκοπεῖν eſt inſpicere, & curam
gere, proſpicereque de neceſſariis, & ἐπίσκοπος
eſt inſpector & curator: unde, ut Suidas ait,

jam pridem gnaviter æmulantur,
prope ſuperant. Porro ſi quis perpe
dat, quid linea veſtis admoneat,
veo candore inſignis, nempe vita
undiquaque inculpatam; quid ſibi
lit mitra bicornis, utrunque faſtigi
eodem cohibente nodo, puta novi p
riter ac veteris inſtrumenti abſo
tam ſcientiam; quid manus chirot
cis communitæ, puram & ab on
rerum humanarum contagio imm
nem ſacramentorum adminiſtrati
nem; quid pedum, nimirum cre
gregis vigilantiſſimam curam; q
prælata crux, videlicet omnium h
manorum affectuum victoriam: H
inquam, atque id genus alia multa
quis perpendat, nonne triſtem ac ſ
licitam vitam egerit? At nunc be

οἱ παρ' Ἀθηναίων εἰς τὰς ὑπηκόους πόλεις ἐπι-
σκέψασθαι τὰ παρ' ἑκάστοις πεμπόμενοι, ἐπίσκοποι
φύλακες ἐκαλοῦντο, οὓς Λάκωνες ἁρμοστὰς ἔλ
id eſt: Qui ab Athenienſibus in ſubiectas
vitates, ad inſpiciendum ea quæ à ſing
agerentur, mitterentur, epiſcopi & cuſto
vocabantur, quos Lacones ἁρμοστὰς, id
congrue gubernantes, vocabant.

...unt, cum ſeſe paſcunt. Cæterum ...um curam aut ipſi Chriſto man... ...t, aut in fratres, quos vocant, ac ...rios rejiciunt. Neque vel nomi... ſui recordantur, quid ſonet epi...pi vocabulum, nempe laborem, ...am, ſollicitudinem. Verum in ir...iendis pecuniis plane epiſcopos a...nt, * οὐδ' ἀλαοσκοπιή. Ad eundem mo...m Cardinales, ſi cogitent, ſeſe in ...oſtolorum locum ſucceſſiſſe, eadem ipſis requiri quæ illi præſtiterunt, ...inde non dominos eſſe, ſed admini...atores ſpiritualium dotium, de qui...us omnibus ſint paullo poſt exactiſſi...e redditurі rationem: Imo ſi vel in ...altu paulliſper philoſophentur, atque ...a ſecum cogitent: Quid ſibi vult hic ...eſtitus candor? nonne ſummam & ...ximiam vitæ innocentiam? Quid interior

Οὐδ' ἀλαοσκοπιὴ) Id eſt, Neque cæca ſpeculatio. Hemiſtichium eſt Homericum. λάζειν Græcis eſt videre; unde κατὰ στέρνοπιν ἀλαὸς cæcus dicitur. Suidas citat Homericum illud hemiſtichium, οὐδ' ἀλαοσκοπιὴν εἶχε, id eſt, non cæcam ſpeculationem habuit, quod ait proverbialiter dictum eſſe.

terior purpura? nonne flagrantiſſimu
in deum amorem? Quid rurſus e
terior ſinuoſa capacitate diffluens,
totam etiam * reverendiſſimi co
plectens mulam, quanquam una
camelo contegendo ſuffecerit? non
charitatem latiſſime ſeſe pandent
ad ſubveniendum omnibus, hoc
ad docendum, exhortandum, con
landum, increpandum, admone
dum, componenda bella, reſiſtendu
improbis principibus, & vel ſang
nem libenter impendendum gre
Chriſtiano, non ſolum opes? Qua
quam quorſum omnino opes, paup
rum apoſtolorum vicem gerentibu
Hæc ſi perpenderent, inquam, n
eum locum ambirent, aut libenter r
linquerent, aut certe vitam plane l
borioſam atque ſollicitam agerer
cuiuſmodi veteres illi vixerunt ap
ſtoli. Iam, ſummi Pontifices, q
Chriſti vices gerunt, ſi conentur eiu

de

Reverendiſſimi complectens) Reverendiſſi
vocantur Cardinales, veluti proprio titu
ſicut Pontifices ſanctiſſimi. Et pallium à m
læ fronte revincitur ex more Romæ.

vitam æmulari, nempe pauperta-
, labores, doctrinam, crucem,
contemptum, * ſi vel papæ, id eſt,
is nomen, vel ſanctiſſimi cogno-
cogitent, quid erit in terris affli-
? aut quis eum locum omnibus
t facultatibus? emptum, gladio,
eno, omnique vi tueatur? Quan-
his abſtulerit commoditatum, ſi
el inceſſiverit ſapientia? Sapientia
? Imo vel mica ſalis illius, cujus
minit Chriſtus. Tantum opum,
tum honorum, tantum ditionis,
tum victoriarum, tot officia, tot
enſationes, tot vectigalia, tot in-
lgentias, tantum equorum, mulo-
n, ſatellitum, tantum voluptatum.
detis, quantas nundinas, quantam
eſſem, quantum * bonorum pela-
s paucis ſim complexa. In quorum
locum

Si vel papæ) Olim omnes epiſcopi papæ vo-
bantur, hoc eſt, patres. Pappam enim ve-
res patrem vocabant.

Bonorum Pelagus) Græci immenſam bono-
m copiam θάλασσαν ἀγαθῶν, id eſt, mare
onorum, ſive σωρὸν ἀγαθῶν, id eſt, acervum
onorum, vocant.

locum inducet vigilias, jejunia, la-
chrymas, orationes, conciones, ſ[illegible]
dia, ſuſpiria, milleque id genus m[illegible]
ros labores. Neque vero neglig[illegible]
dum illud, futurum, ut tot ſcripto[illegible]
* tot copiſtæ, tot notarii, tot advo[illegible]
ti, tot promotores, tot ſecretarii, [illegible]
* mulotribæ, tot equiſones, tot m[illegible]
ſarii, * tot lenones, (pæne mol[illegible]
quiddā addideram, ſed vereor ne [illegible]
rius ſit auribus,) in ſumma, tam[illegible]
gens hominum turba, quæ Roman[illegible]
ſedem onerat, (lapſa ſum, hon[illegible]
ſentiebam,) ad famem adigatur. [illegible]
humanum quidem hoc & abomin[illegible]
dum facinus; at multo magis de[illegible]
ſtandum, ipſos etiam ſummos ec[illegible]
ſiæ principes, ac * vera mundi lumi[illegible]

Tot copiſtæ) Adriſum imitatus eſt barba[illegible]
illorum vocabulum. Sic enim vocantur [illegible]
ſimi ſcribæ, qui bullas, quas vocant, effing[illegible]
Romæ.

Mulotribæ) Dictio compoſita è Græca v[illegible]
& Latina, ſignificans eos qui curant mulo[illegible]

Tot Lenones) Significare videtur puerorū [illegible]
ſcœnos amores, cum addit, mollius quidd[illegible]

Vera mundi lumina) Et hoc feſtivius eſt i[illegible]
tatione. Sic enim canitur de apoſtolis in [illegible]
mno ſacro.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

ſeram &baculum revocari. At nunc
, ſi quid laboris eſt., id Petro &
lo relinquunt, quibus abunde ſa-
ſt ocii. Porro ſi quid ſplendoris,
voluptatis, id ſibi ſumunt. Atque
it, mea quidem opera, ut nullum
e hominum genus vivat mollius,
uſque ſollicitum, ut qui abunde
riſto ſatisfactum exiſtiment, ſi my-
o ac pæne ſcenico ornatu, cæremo-
s beatitudinum, reverentiarum,
ctitatum titulis, & benedictioni-
s, ac maledictionibus, epiſcopos a-
nt. Priſcum & obſoletum, nec ho-
m omnino temporum, miracula e-
re: docere populum, laborioſum:
ras interpretari literas, ſcholaſticũ:
are, ocioſum: lachrymas fundere
iſerũ ac muliebre: egere, ſordidum:
nci, turpe, parumque dignum eo,
ui vix reges, etiam ſummos, * ad pe-
um beatorum admittit oſcula: deni-
ue mori, inamabile: tolli in crucem,
nfame. Reſtant ſola hæc arma ac
bene-

Ad pedum beatorum) Id quoque gratiam ha-
bet ex imitatione.

benedictiones dulces, * quarum
minit Paulus: atque harum quic
ſunt ſane quam benigni, interdict
nes, ſuſpenſiones, aggravationes,
daggravationes, anathematization
* ultrices picturæ, ac fulmen illud

Quarum meminit Paulus) Eſt in epiſtol
Romanos cap. 16. Qui per dulces ſerm
& benedictiones ſeducunt corda innocen

Vltrices picturæ) Proponuntur enim R
picti in linteis, quam maxime odioſa ſp
quos excommunicatos oſtendunt. Ipſe
furioſo vultu, utrinque cacodæmones
meam imponunt coronam, ignis ſub ped
inſcriptiones horrendæ, & tamen illi nec
tulum commoventur. ô hominum duric
Admonendus eſt iterum lector, ne quis ſit
iniquus interpres, ut hæc putet ad pontifi
contumeliam pertinere. Non enim ſimp
ter hæc reprehendit, ſed eos taxat, qui o
bus illis omiſſis, quæ vera pontificum
officia, ſanctimonia, doctrina, & cæteris
recenſuit, hæc ſola ſibi reſervant, hiſque
utuntur, non ad ſalutem animarum, ſe
pecuniarum accumulationem. Id palam
dicat, cum ait, Reſtant ſola hæc. Et v
quam ubique temperat à fœdis. Alioc
malos pontifices, & cardinales, ſuis pi
coloribus voluiſſet, norint hi qui Romæ v
runt, quas fabulas potuerit in medium a
cere. Verum, ne, quod mali faciunt,

ſtr

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

um, quo ſolo nutu mortalium a-
as vel ultra tartara mittunt. Quod
m tamen ſanctiſſimi in Chriſto
es, & Chriſti vicarii, in nullos
uent acrius, quam in eos, *qui
gante diabolo, patrimonia Petri
uere atque arrodere conantur.
us cum hæc vox ſit in Euangelio,
iquimus omnia, & ſequuti ſumus
tamen huius patrimonium appel-
t agros, oppida, vectigalia, porro-
ditiones. Pro quibus dum *zelo
riſti accenſi, ferro ignique dimi-
t, non abſque plurimo Chriſtiani
guinis diſpendio, tum demum ec-
cleſiam

tis conferatur in bonos, ad honorem Chri-
ni nominis reticuit.

Qui inſtigante diabolo) Et hoc μιμητικῶς di-
ur. Nam his verbis utuntur in ſuis bullis, ut
cant.

Zelo Chriſti) Μιμητικῶς & hoc. & belle con-
axit contraria. Eſt autem zelus, ut Ammo-
us ait, ἡ δι᾽ ἐπιθυμίας μίμησις γινομένη δοκοῦν-
τινὸς καλοῦ, id eſt, per deſiderium imitatio
cta alicuius, quod videtur bonum. Eſt et-
m zelus, λύπη ἐπ᾽ ἀλλοτρίοις ἀγαθοῖς, οἷα καὶ
ιτῷ τις ἐπιθυμεῖ περιποιῆσαι, id eſt, dolor pro-
er aliena bona, qualia quis ſibi acquirere
det.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

cleſiam Chriſti ſponſam ſeſe cred
apoſtolice defendere, fortiter pr
gatis, ut vocant, hoſtibus. Quaſi v
ulli ſint hoſtes eccleſiæ pernicioſio
quam impii pontifices, qui * & ſi
tio Chriſtum ſinunt aboleſcere ;
* quæſtuariis legibus alligant, & c
ctis interpretationibus adulterant
peſtilente vita jugulant. Porro
Chriſtiana eccleſia ſanguine ſit co
ta, ſanguine confirmata, ſanguine
cta, nunc perinde quaſi Chriſtus pe
rit, qui more ſuo tueatur ſuos, ita
ro rem gerunt. Cumque bellum
ſit adeo immanis, ut feras, non ho
nes deceat, adeo inſana, ut p

Et ſilentio) Quia non docent quid ſit C
ſtus, & quid ſit eſſe Chriſtianum.

Quæſtuariis legibus) Cujuſmodi ſunt
paucæ, quæ quæſtum olent magis q
pietatem. Chriſtus ſpiritalis eſt. ubi
ritus, ut apoſtolus ait, ibi libertas.
legibus hoc agunt, ut populum habean
noxium. Qui quo magis perplexus eſt,
plus lucri redit ad Romanam curiam, e
tibus, ex diſpenſationibus, ex donation
Verus Chriſti vicarius nihil ſpectat, ni
crum pietatis.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

oque fingant * à furiis immitti, ad-
pestilens, ut univerſam morum lu-
ı ſimul invehat, adeo injuſta, ut à
ſſimus latronibus optime ſoleat ad-
iniſtrari, adeo impia, ut nihil cohæ-
at cum Chriſto, tamen, * omnibus
miſſis, hoc tantum agunt. His videas
iam * decrepitos ſenes juvenilis a-
mi robur præſtare, nec offendi ſum-
ibus, nec fatigari laboribus, nec de-
rreri quicquam, ſi leges, ſi religio-
em, ſi pacem, ſi res humanas omneis
rſum ac deorſum miſceant. Neque
deſunt

A furiis) Vt apud Maronem Æneidos 7. orgoneis Alecto infecta venenis bellum ex-itat inter Æneam & Turnum.

Omnibus omiſſis) Vides, optime lector, ut u-ique circumſpecte loquuta eſt. Non repre-endit, quod bellant pontifices, quod jure re-rehendi poterat in omnibus etiam Chriſtia-is, mea quidem ſententia: Sed eos damnat, ui cæteris omnibus omiſſis, ſolum id agunt, quod eſt omnium peſſimum.

Decrepitos ſenes) Videtur ſignificare Iulium ſecundum, qui tales tumultus excitavit mun-do, ut nemo vere pius & Chriſtianus poſſit abſque gemitu meminiſſe. Videbuntur alicui fortaſſis hæc dicta liberius. Verum ſi quis rem penitus noſſet, fateretur, modeſtiſſime dicta.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

deſunt adulatores eruditi, qui iſt
manifeſtariam inſaniam, zelum, p
tatem, fortitudinem appellent, ex
gitata via, qua fieri poſſit, ut quis
thale ferrum ſtringat, adigatqu
fratris ſui viſcera, manente nihilo
nus charitate illa ſumma, quam
Chriſti pręcepto debet proximo C
ſtianus. Equidem incerta ſum adh
utrum his rebus exemplum deder
an potius hinc ſumpſerint, epiſc
quidam Germanorum, qui ſimplic
etiam omiſſo cultu, omiſſis ben
ctionibus, aliiſque id genus cære
niis, plane ſatrapas agunt adeo, ut p
pemodum ignavum, parumque d
rum epiſcopo putent, alibi, quam
acie, fortem animam deo reddere.
vero vulgus ſacerdotum, nefas
ducens, à præſulum ſuorum ſancti
nia degenerare, euge quam mili
ter pro jure decimarum, enſibus
culis, ſaxis, omnique armorum
belligerantur! quam hic oculati
quid ex veterum literis poſſint elic
quo plebeculam territent, & q
decimas deberi convincant! At i

non venit in mentem, quam mul-
iſſim legantur de officio, quod illi
ſim præſtare populo debeant. Nec
m admonet eos vertex raſus, ſa-
otem omnibus huius mundi cu-
ratibus liberum eſſe oportere, ne-
quicquam niſi cœleſtia meditari?
homines ſuaves, ſe * ſuo officio
be perfunctos ajunt, ſi preculas
ſuas * utcunque permurmura-
, quas me hercle demiror, ſi quis
s vel audiat vel intelligat, cum ipſi
nec audiant, nec intelligant, cum
ore perſtrepunt. Verum hoc qui-
n ſacerdotibus eſt cum profanis
nmune, ut ad emolumenti meſſem
ilent omnes, * neque quiſquam
ibi

uo officio) Sic enim interpretantur illud,
pter officium datur beneficium, quaſi ut-
nque dicere preculas, ſit totum ſacerdotis
icium, cum ea pars ſit omnium infima, &
corum potius quam ſacerdotum.
Vtcunque permurmurarint) Audis & hic non
mnari preces ſolennes ſacerdotum, ſed eos
ui eas ſine intellectu, ac ſine mente, ſed non
ne tædio, demurmurant. Atque utinam ta-
bus non eſſet undique plenus mundus.
Neque quiſquam ibi leges ignoret) Vt de de-

 cimis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

ibi leges ignoret. Cæterum ſi quic[...] cinæ, id prudenter in alienos hu[...] ros rejiciunt, & aliis alii tanquam[...] lam per manus tradunt. Siqui[...] laici quoque principes, quemad[...] dum partes adminiſtrandi regni [...] riis delegant, & vicarius item vi[...] tradit, ita pietatis ſtudium omne[...] bi * modeſtiæ cauſa relinquunt. [...] in eos rejicit, * quos eccleſiaſtico[...] cant, perinde quaſi ipſis cum ec[...] nihil omnino ſit commercii, [...] baptiſmi votis nihil prorſus ſit ac[...] Rurſum ſacerdotes qui ſeſe voca[...] culares, quaſi mundo initiati, [...] Chriſto, in regulares onus hoc d[...] vunt, regulares in monachos, m[...]

cimis, de oblationibus, de jure pleban[...] Presbyteri duplici honore digni ſunt. &[...] altari ſervit, de altari vivat.

Modeſtia cauſa) Ironiam habet.

Quos Eccleſiaſticos) Omnes Chriſtiani [...] nent ad eccleſiam, cuius miniſtri ſunt [...] dotes. Omnes Chriſtiani religioſi ſunt, a[...] voto, in baptiſmo renunciantes mund[...] tanæ, & pompis eius. Quo voto non [...] poteſt eſſe ſanctius, niſi quod iam conſ[...] dine ſic viluit, ut non habeatur pro voto[...]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

axiores in arctiores, omnes ſimul
nendicantes, mendicantes * in
hufienſes, apud quos ſolos ſepul-
tet pietas, & adeo latet ut vix
uam liceat conſpicere. Itidem pon-
es in meſſe pecuniaria diligentiſſi-
labores illos nimium apoſtoli-
in epiſcopos relegant, epiſcopi in
ores, paſtores in vicarios, vicarii
atres mendicantes. Hi rurſum in
retrudunt, à quibus ovium lana
letur. Verum non eſt huius inſti-
, pontificum ac ſacerdotum vitam
tere, ne cui videar ſatyram texere,
encomium recitare, neve quis
timet, bonos principes à me taxa-
* dum malos laudo. Sed hæc ideo
cis attigi, quo palam fieret, nullum
mortalem qui ſuaviter vivere poſ-
ſit,

Carthuſienſes) Multum tribuit huic ordi-
ſubſignificans tamen, plus apud hos eſſe
emoniarum, quam veræ pietatis. Id quod
ntur & hi, qui inter hos ſunt cordatiores.

Dum malos laudo) Mira facetia invertit. ma-
vocat, quos laudavit, hoc eſt, vituperavit
tenus. Nam à ſtulticia laudari, vitupera-
eſt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

ſit, niſi meis initiatus ſit ſacris, me
propiciam habeat. Nam id quo
cto fieri queat; cum * ipſa etiam R
mni

Ipſa etiam Rhamnuſia) Rhamnuſia d
indignationis, quam Græci Νέμεσιν v
ſic dicta à Rhamnunte, Atticæ pago, u
lebatur, quæ ſuperbos alioſque contem
tes, qualis fuit Narciſſus, punire crede
Vnde illud, quod Suidas citat: Οὐκ ἔλαθε
πᾶσιν ἐν αντικειμένῳ τοῖς ὑπερηφάνοις N
ἀλλ' ἐν ταῖς ἰδίαις ἠναγκάσθη παιδευθῆναι
φοραῖς. παρῆν γὰρ ἡ Νέμεσις, ἣ τὰ γῆς ἐπ
id eſt: Non latuit omnibus contrariam
bis Nemeſim, ſed in propriis coactus fu
cere ærumnis. Aderat autem Nemeſis, q
quæ in terris ſunt videt. Hic Rhamn
ipſam dicit Fortunam, quæ ſtultis fav
citur. Vnde vulgato proverbio dicunt,
quiſque eſt ſtultior, hoc eſt fortunatior.
tra, Sapientibus Rhamnuſia ſemper fu
mica. Hinc Sotades, videns ſapientes
triſtem fere habuiſſe exitum, indignatu
pſit, Σωκράτην ὁ κόσμος πεποίηκε σοφὸν εἶναι,
κῶς ἀνεῖλε τὸν Σωκράτην ὁ κόσμος. Ἐν τῇ φ
κώνειον ὅτι πιὼν τέθνηκεν. Πολύποδα φα
Διογένης ὠμὸν τέθνηκεν. Αἰσχύλῳ γράφοντι
πέπτωκε χελώνη. Σοφοκλῆς ῥᾶγα φαγὼν
λῆς, πνιγεὶς τέθνηκεν. Κύνες οἱ κατὰ Θρᾴκ
Εὐριπίδην ἔτρωγον. Τὸν θεῖον Ὅμηρον λιμ
τεδαπάνηκεν. id eſt: Socratem mundus
ſapientem eſſe. Et male ſuſtulit Socratem
dus. In carcere cicutam quoniam biben

uſia, rerum humanarum fortuna-
r., mecum adeo conſentiat, ut ſa-
ntibus iſtis ſemper fuerit inimiciſſi-
,contra ſtultis etiam dormientibus
nnia commoda adduxerit? Agnoſci-
* Timotheum illum, cui hinc et-
n cognomen & proverbium, * οὗ εὕ-
δοντος.

us eſt. Polypodem comedens Diogenes cru-
m mortuus eſt. Æſchylo ſcribenti incidit
tudo. Sophocles acinum comedens uvæ,
focatus periit. Canes Thracii Euripidem
raverunt. Divinum Homerũ fames confecit.
Timotheum) Hic dux erat Athenienſium,
nge omnium fortunatiſſimus. de quo Suidas
ſcripſit: Ἐποίουν τε αὐτὸν ἐν εἰκόσιν οἱ ζωγρά-
ι κοιμώμενον, καὶ τὰς Τύχας φερούσας αὐτῷ εἰς
κτυα πόλεις, καὶ πορθοῦντα αὐτὰς, αἰνιττόμενοι
ὴν εὐδαιμονίαν αὐτοῦ. ἀλαζονευόμενος δὲ ἐπὶ εὐτυ-
ᾳ ὁ Τιμόθεος, ἔφη, αὐτοῦ εἶναι μᾶλλον, ἢ τῆς Τύχης,
ὰ κατορθώματα. διὸ καὶ ἠτύχησεν ὕστερον, νεμε-
σάσης αὐτῷ τῆς Τύχης. id eſt! Finxerunt ipſum
imaginibus pictores dormientem, & Fortu-
as ferentes ipſi in retia civitates, & populan-
m eas, innuentes felicitatem ipſius. Super-
iens autem propter bonam fortunam Timo-
heus, dixit, ipſius magis quam Fortunæ eſſe
gregie facta. Quocirca infelicior evaſit po-
tea, indignante ipſi Fortuna.
Οὗ εὕδοντος κύρτος αἱρεῖ) Id eſt, Cuius dormiẽ-
tis rete capit. Hoc proverbium quadrat in eos,
uibus citra laborem & conatum, omnia quæ

εὕδοντος κύρτος αἱρεῖ. Rurſum aliud : * Γλ
ἵπταται. Contra in ſapientes quadra
illa: * Ἐν τετράδι γεννηθέντας. &, * Equ
habet Sejanum. &, Aurũ Toloſanu
Sed deſino * παροιμιάζεσθαι, ne vid
Eraſmi mei commentaria * ſuppila
Ergo ut ad rem. Amat fortuna par
cordatos, amat audaciores, & quib
illud placet, * Πᾶς ἐῤῥίφθω κύβος. At
pien

cupiunt, eveniunt. Natum ab ipſo Timoth
qui vulgo εὐτυχὴς, id eſt, felix, cognomina
eſt, quod fortunatior quã prudẽtior haberet

Γλαῦξ ἵπταται) Id eſt: Noctua volat. Noc
ſacra eſt Minervæ. Ea dicta eſt Athenienſi
male conſulta in bonum vertere exitum. u
proverbium: Noctua volat.

Ἐν τετράδι γεννηθέντες) Id eſt: Quarta lu
nati. proverbium eſt in eos, qui ex duriſſi
laboribus, quibus aliis proſunt, ipſi nihil f
ctus capiunt. Quod Hercules hac luna na
feratur.

Equum habet Seianum) Vtrunque proverbi
dicebatur de extremo infortunio. unde
tum ſit, explicat Aul. Gellius.

Παροιμιάζεσθαι) Id eſt, proverbiari, ſive p
verbiis uti.

Suppilaſſe) Id eſt, furtim uſurpaſſe.
Neminem nominatim taxavit, pręter ſe ipſu
Quid potuit modeſtius?

Πᾶς ἐῤῥίφθω κύβος) id eſt: Omnis iacta
al

ntia timidulos reddit, ideoque
go videtis, ſapientibus iſtis cum
upertate, cum fame, cum fumo rem
e; neglectos, inglorios, inviſos vi-
re: ſtultos affluere nummis, admo-
i Reip. gubernaculis, breviter, flo-
e modis omnibus. Etenim ſi quis
atum exiſtimet, principibus pla-
iſſe viris, & inter aureos illos * ac
mmeos deos verſari, quid inutilius
ientia, immo quid apud hoc homi-
im genus damnatius? Sed divitiæ pa-
ndæ ſunt. Quid tandem lucri factu-
s eſt negociator, ſi ſapientiam ſecu-
s, perjurio offendetur, ſi in menda-
o deprehenſus erubeſcet, ſi anxios
os de furtis atque uſuris ſapientum
rupulos vel tantuli faciet? Porro ſi
uis honores atque opus ambiat ec-
cleſia-

lea. Id Cæſar dixit Rubiconem tranſiturus,
gnificans, ſe rem omnem ſemel periclitari
elle.

Principibus placuiſſe) Alluſit ad illud Hora-
ianum: Principibus placuiſſe viris, non ulti-
na laus eſt.

Ac gemmeos deos) Significat, ni fallor, pro-
ceres aulicos gemmis inſignes.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

cleſiaſticas, ad eas vel aſinus, vel
balus citius penetrabit, quam ſapie
Si voluptate ducaris puellæ, maxi
huius fabulæ pars ſtultis toto pect
ſunt addictæ, ſapientem haud ſecu
ſcorpium horrent, fugiuntque. De
que quicunque paullo feſtivius ac
tius vivere parant, ſapientem in p
mis excludunt, ac * quodvis ani
potius admittunt. Breviter, quoq
te vertas, apud pontifices, princip
judices, magiſtratus, amicos, hoſt
maximos, minimos, omnia præſen
bus nummis parantur; quos uti co
temnit ſapiens, ita illum ſedulo fu
re conſueverunt. Sed cum laud
mearum nullus ſit modus, neque fin
tamen oratio aliquando finem hab
neceſſe eſt. Itaque deſinam dice
ſed ſi prius oſtendero paucis, n
deeſſe magnos autores, qui me lite
ſuis pariter ac factis illuſtrarint; ne c
forte ſtulte mihi ſoli videar place
neve leguleii calumnientur, me nil
allega

Quodvis animal) Pro quovis homine, & e
phaſim habet.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

gare. Ad ipſorum igitur exemplum
gabimus, hoc eſt, * οὐδὲν πρὸς ἔπος.
ncipio illud omnibus vel notiſſi-
proverbio perſuaſum eſt,* Vbi res
ſt, ibi ſimulationem eſſe optimam.
que recte ſtatim traditur hic verſus
ris: Stulticiam ſimulare loco, ſa-
ntia ſumma eſt. Vos jam ipſi con-
te, quam ingens ſit bonum Stulti-
, cuius etiam fallax umbra, & imi-
io ſola, tantum laudis meretur à
ctis. Sed multo candidior pinguis
: ac nitidus Epicuri * de grege por-
, * miſcere ſtulticiam conſiliis ju-
t, tametſi, brevem, non admodum
te addidit. Item alibi, * Dulce eſt
deſi-

Οὐδὲν πρὸς ἔπος) Id eſt, Nihil ad verſum.
overbium eſt, idem pollens quod, Nihil ad
n. Eſt apud Ariſtophanem.

Vbi res abeſt) In his plane luſit ingenio, &
rtim jocoſis argumentis, partim detortis,
uod vult, colligit.

De grege porcus) Ita Flaccus de ſe in epiſto-
: Me pinguem & nitidum bene curata cute
ſes, Cum ridere voles Epicuri de grege porcū.

Miſcere ſtulticiam) Idem in Odis: Miſce ſtul-
ciam conſiliis brevem.

Dulce eſt) Eſt & hoc in Odis.

deſipere in loco. Rurſum alio in lo
mavult delirus inerſque videri, qu
ſapere, & ringi. Iam apud Homer
Telemachus, quem modis omnib
laudat poeta, ſubinde * νήπιος appel
tur, atque eodem prænomine t
quam felicis ominis libenter pue
& adoleſcentes vocare ſolent tragi
Quid autem ſacrum Iliadis carm
niſi * Stultorum regum & populor
continet æſtus? Porro quam abſolu
laus illa Ciceronis? Stultorum ple
ſunt omnia. Quis enim ignorat,
numquodque bonum, quo latius p
tet, hoc eſſe præſtantius? Atqui f
taſſis apud Chriſtianos horum le
eſt autoritas: Proinde ſacrarum qu
que literarum teſtimoniis, ſi videt
laudes noſtras fulciamus, ſive, ut d
cti ſolent, * fundemus: principio v
nia

Νήπιος) Duo ſignificat Græcis *νήπιος*: p
rum admodum, ſive parum prudentem; qu
pueri per ætatem nondũ ſapere poſſunt. Q
circa apte Græci eos *νηπίους* dicunt, quos H
bræi vocant עוללים.

Stultorum regum) Eſt in epiſtolis Horatia

Fundemus) Obiter taxat verbum Theolo

far

m à Theologis præfatæ, ut nobis
eſſe velint: deinde, quoniam arduã
n aggredimur. Et fortaſſis impro-
n fuerit, * denuo Muſas ex Heli-
ne ad tantum itineris revocare, pręcipue
im cum * res ſit alienior. Fortaſſe
gis conveniet, optare, ut interim
m Theologum ago, perque has
nas ingredior, Scoti anima paulliſ-
: ex ſua Sorbona in meum pectus
migret, quovis * hyſtrice atque eri-
:eo ſpinoſior, moxque remigret quo
lube-

iliare, ſed non perinde probatum, atque
atum.
Denuo Muſas) Quoniam ante jam invo-
rit.
Res ſit alienior) Id eſt, parum apta muſis, cum
gis ad Theologos pertineat.
Hyſtrice ſpinoſior) Hyſtrix animal eſt de ge-
e erinaceorum, ſpinis aculeatum, quas mit-
iaculi ritu. Plinius lib. 8. Hyſtrices, inquit,
erat India & Africa, ſpina contectas, ex
naceorum genere. ſed hyſtrici longiores a-
lei, & cum intendit cutem, miſſiles. Ora
gentium figit canum, & paullo longius ia-
latur. Hybernis autem ſe menſibus condit,
emadmodum urſæ reliquaque omnia, ut
tor eſt Ariſtoteles, lib. de natura anima-
um 6, perinde ut urſa facit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

lubebit, vel * ἐς κόρακας. Vtinam
vultum alium liceat ſumere, & orn
tus adſit Theologicus. Verum ill
interim vereor, ne quis me furti rea
agat, quaſi clanculum magiſtroru
noſtrorum ſcrinia compilaverim, q
tantum rei Theologicæ teneam. S
non adeo mirum videri debet, ſi ta
diutina, quæ mihi arctiſſima eſt, cu
Theologis conſuetudine nonnihil a
ripui: cum * ficulnus etiam ille de
Priapus, nonnullas * Græcas voc
legente domino, ſubnotarit tenuer
que: & * gallus Lucianicus lon
hominum convictu ſermonem hum
nu

E'ς κόρακας) Id eſt, in corvos, hoc eſt,
malam rem. Extat in proverbiis Græcoru
& explicatur in Chiliadibus Eraſmi.

Ficulnus etiam) Talem finxit Horatius in Sa
tyr. Olim truncus eram ficulnus, inutile
gnum.

Græcas voces) Extat ridiculum Epigram
inter Priapeia. Quo fingitur Priapus horti c
ſtos verba quædam græca ſubnotaſſe, domi
legente Homerum, ſed depravate. Initiu
huius eſt, Ruſticus indocte. ſi cui forte lib
inſpicere. Nam eſt perquam obſcœnum.

Gallus Lucianicus) Eſt in dialogo, que
modo citavimus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

n expedite calluerit. Sed jam ad
n, bonis avibus. Scripſit Eccleſia-
* capite primo: Stultorum infini-
eſt numerus. Cũ numerũ prędicat
nitum, nonne mortaleis univerſos
plecti videtur, præter pauculos
quot, quos haud ſcio an cuiquam
ere contigerit? Sed magis ingenue
fitetur hoc Hierem. cap. decimo:
ltus, inquiens, factus eſt omnis
mo à ſapientia ſua. Soli deo tribuit
ientiam, univerſis hominibus ſtul-
am relinquens. Ac rurſum paullo
erius: Ne glorietur homo in ſa-
ntia ſua. Cur non vis hominem in
ſapientia gloriari, optime Hiere-
a? Nimirum, inquiet, ob id, quia
n habet ſapientiam. Sed ad Eccle-
ten redeo. Hunc, cum exclamat,
Vani-

Bonis avibus) Proverbiale eſt, cum rem fe-
ter cedere ſignificamus, ſicut malis avibus
imus, cum res infeliciter cedit. ſumptum
tem eſt ab augurum obſervatione.
Capite primo) Tacite ridet quorundam mo-
n, qui nunquam non citant, atque id præ-
rum putant, ſi nominent partem, diſtin-
onem, capitulum, paragraphum, columnã,
nique verſum.

Vanitas vanitatum, & omnia vanit
quid aliud ſenſiſſe creditis, niſi, que
admodum diximus, vitam human
nihil aliud quam ſtulticiæ ludicr
eſſe? nimirum Ciceronianæ laudi *
bum addit calculum, cuius opti
jure celebratur illud, quod modo
tulimus: Stultorum plena ſunt omn
Rurſum ſapiens ille Eccleſiaſticus,
dixit, Stultus mutatur ut luna, ſapi
permanet ut ſol, quid aliud innuit, n
mortale genus omne ſtultum eſſe,
deo ſapientis nomen competere?
quidem lunam humanam naturam
terpretantur, ſolem omnis lum
fontem deum. Huic aſtipulatur q
ipſe Chriſtus in Euangelio neg
quenquam appellandum bonum,
deum unum: Porro ſi ſtultus eſt, q

Album addit calculum) Id eſt, appro
Græcis proverbio dicitur, λευκὴν ψῆφον π
θεῖναι, id eſt, album calculum addere,
comprobare. Lucianus in Apologo: O
παρέργῳ θέμενος τὴν λευκὴν παρά σου ψῆφ
πλήρη μοι ἐνεχθῆναι. Haud abs reducens, al
à te calculum & plenum mihi inferri.
Græci ſimplici verbo dicunt ἐπιψηφίζειν
comprobare.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

ſapiens non eſt, & quiſquis bo-
idem ſapiens, autoribus Stoicis;
um mortales omneis ſtulticia
lectatur, neceſſum eſſe. Iterum
non capite decimoquinto: Stul-
inquit, gaudium ſtulto. videli-
manifeſte confitens, ſine ſtulticia
in vita ſuave eſſe. Eodem per-
illud quoque: Qui apponit ſcien-
, apponit dolorem, & in multo
multa indignatio. An non idem
m confitetur egregius ille concio-
r, capite ſeptimo? Cor ſapien-
, ubi triſtitia eſt, & cor ſtultorum,
lætitia. Eoque non ſatis habuit
ntiam perdiſcere, niſi noſtri quo-
cognitionem addidiſſet. Quod
hi parum habetur fidei, ipſius ac-
e verba, quæ ſcripſit capite primo:
lique cor meum ut ſcirem pru-
tiam atque doctrinam, erroreſque
ulticiam. Quo quidem loco illud
madvertendum, ad ſtulticiæ lau-
n pertinere, quod eam poſteriore
uit loco. Eccleſiaſtes ſcripſit, &
nc ſcitis eſſe ordinem eccleſiaſti-
n, ut qui dignitate primus ſit, is
locum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

locum obtineat extremum, vel h
certe memor Euangelici præcepti. S
ſtulticiam præſtantiorem eſſe ſapie
tia, & Eccleſiaſticus ille, quiſquis fu
liquido teſtatur, capite quadrageſin
quarto, cuius mehercle verba n
prius proferam, quam * εἰσαγωγὴν m
am commoda reſponſione adjuve
tis, ut faciunt apud Platonem hi q
cum Socrate diſputant. Vtra mag
convenit recondere, quæ rara ſint
precioſa, an quæ vulgaria viliaqu
Quid tacetis? Etiam ſi vos diſſimul
tis, proverbium illud Græcorum p
vobis reſpondet, * τὴν ἐπὶ θύραις ὑδρεί
quod, ne quis impie rejiciat, refert
riſtoteles magiſtrorum noſtroru
deus. An quiſquam veſtrum tam ſt
t

Εἰσαγωγὴν *meam*) Εἰσαγωγὴ, id eſt, ind
ctio. genus eſt argumentationis, cum
ſimilibus conceſſis colligitur id quod vo
mus. Frequens eſt in hoc Socrates Platonic
Sed adverſarium commode reſpondentem
cit. id quod notat etiam Quintilianus.

Τὴν ἐπὶ θύραις ὑδρείαν) Id eſt, In oſtiis h
driam. refert in Rhetoricis. Hydria ceu res
lis, relinquitur in oſtio, ſed precioſa reponu
tur.

eſt, ut gemmas & aurum in via re-
quat? non hercle opinor. In abdi-
imis penetralibus, nec id ſatis, in
unitiſſimorum ſcriniorum ſecretiſſi-
s angulis, iſta reponitis, cœnum in
opatulo relinquitis. Ergo ſi, quod
ecioſius eſt, reconditur, quod vilius,
ponitur, nonne palam eſt, ſapien-
um, quam vetat abſcondi, viliorem
ſe ſtulticia quam recondi jubet? Iam
ſius teſtimonii verba accipite. Me-
or eſt homo qui abſcondit ſtulticiam
am, quam homo qui abſcondit ſa-
ientiam ſuam. Quid quod animi
uoque candorem divinæ literæ ſtul-
tribuunt, cum ſapiens interim ne-
inem ſui ſimilem putet. Sic enim in-
elligo id quod ſcribit Eccleſiaſtes ca-
ite decimo; Sed & in via ſtultus am-
ulans, cum ipſe inſipiens ſit, omneis
ultos exiſtimat. An non iſtud exi-
mii cuiuſdam candoris eſt, omnes æ-
quare tibi ipſi, cumque nemo non
magnifice de ſe ſentiat, omnibus ta-
men tuas communicare laudes? Pro-
inde nec puduit tantum regem huius
cognominis, cum ait capite trigeſimo:
Stul-

Stultiſſimus ſum virorum. Nequ[e]
Paulus ille magnus gentium docto[r]
Corinthiis ſcribens, ſtulti cognome[n]
illibenter agnoſcit: Vt inſipiens, i[n-]
quit, dico, Plus ego. perinde qua[ſi]
turpe ſit vinci ſtulticia. Sed interi[m]
obſtrepunt mihi Græculi quidam, q[ui]
tot huius temporis Theologorum
ceu * cornicum, oculos ſtudent co[n-]
figere, dum annotationes ſuas, velu[t]
fumos quoſdam, aliis offundunt. c[u-]
ius gregis ſi non * Alpha, certe Bet[a]
meus eſt Eraſmus, quem ego ſæpi[us]
honoris cauſſa nomino. O vere ſtu[l-]
tam, inquiunt, & ipſa dignam Mor[ia]
citationem! Longe diverſa mens ap[o-]
ſtol[i]

Cornicum oculos configere) Proverbio dicu[n-]tur configere cornicularum oculos, qui nov[o] quopiam invento efficiunt, ut priores nih[il] ſapere videantur, ut copioſius explicat in Ch[i]liadib. ſuis Eraſmus.

Alpha, certe Beta) Alpha, id eſt, primus, Beta, ſecundus. Quod α apud Græcos prim[a] ſit litera, β ſecunda. Aperte rurſus jocatur [in] ſe ipſum, alludens ad hoc, quod ſcripſit ann[o-]tationes in novum teſtamentum, & in ope[ra] divi Hieronymi, opus utrunque ipſi labori[o-]ſiſſimum, ſtudioſis omnibus utiliſſimum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

li,quam tu ſomnias. Nec enim hoc it his verbis, ut cæteris ſtultior haretur:Verum, cum dixiſſet, Miniſtri hriſti ſunt; & ego: ſeque veluti jabundus in hac quoque parte ęquaſ- cæteris: per correctionem adjecit, us ego; ſentiens, ſe non modo pam reliquis apoſtolis in Euangelii iniſterio, verum etiam aliquanto ſuriorem. Idque cum ita verum videvellet, ne tamen ut arrogantius dium offenderet aures, pręmuniit ſtulciæ prætextu; Vt minus ſapiens dico: opterea quod ſciret, eſſe ſtultorum ivilegium, ut ſoli verum citra ofnſam proloquantur. Verum quid aulus ſenſerit cum hęc ſcriberet, ipſis iſputandum relinquo. Ego magnos, ingues, craſſos, & vulgo probatiſſios Theologos ſequor, cum quibus agna pars doctorum errare * νὴ τ̃ Δία alit, quam cum iſtis * trilinguibus

bene

Νὴ τ̃ Δία) Id eſt, per Iovem. ſic enim Græci urant. feſtiviter autem adiecit iuramentum ei ridiculæ.

Trilinguibus) Tres linguæ ſunt, Græca, Latina & Hebraica, quibus traditæ ſunt omnes

ſcien-

bene ſentire. Neque quiſquam illo
rum, * Græculos iſtos pluris facit
quam graculos: præſertim cum qui
dam * glorioſus Theologus (cuius e
go nomen prudens ſupprimo, ne gra
culi noſtri continuo Græcum in illu
ſcōma jaciant, * Ὄνος πρὸς λύραν) * magi
ſtraliter & theologaliter hunc paſſu
enarrans, ab hoc loco (Vt minus ſa
pien

ſcientiæ, tam humanæ quam divinæ. qu
adeo neceſſarias veteres ad ſacras literas jud
cabant, ut etiam decretis pontificiis cautu
ſit, ut linguarum noticia in ſcholis publi
traderetur, quod ſine his ſacrarum literaru
myſteria non intelligi poſſe judicarent. C
terum noſtri Theologi adeo ſunt dialecti
argutiis dediti, ut ne Latinam quidem diſce
curent.

Græculos iſtos) Feſtiva παρονομασία, in gr
culis & Græculis.

Glorioſus Theologus) Iocus eſt ab ambigu
quod glorioſus dicatur celebris, quem Gr
vocant ἔνδοξον, & jactabundus, quem i
vocant ἀλαζόνα.

Ὄνος πρὸς λύραν) Id eſt, aſinus ad lyram. A
luſit ad cognomen Nicolai de Lyra.

Magiſtraliter & theologaliter) Hæc ſunt b
bara eorum verba, quæ data opera per jocu
imitatus eſt, quemadmodum dixit paſſu
pro locum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

ns dico:Plus ego:) novum facit ca-
; &, quod abſque ſumma dialecti-
non poterat, novam addit ſectio-
n, ad hunc interpretans modum:
ducam enim ipſius verba, * non ſo-
n in forma, verum etiam in mate-
) Vt minus ſapiens dico: id eſt, ſi
leor vobis inſipiens, me pſeudapo-
lis adæquando, adhuc videbor vo-
minus ſapiens, me eis præferendo.
uanquam idem paullo poſt, velut
litus ſui, alio delabitur. Sed cur
xie me unius exemplo tueor? cum
c publicum jus ſit Theologorum,
elum, hoc eſt, divinam ſcripturam,
u pellem extendere: cum apud di-
um Paulum pugnent divinæ ſcriptu-
e verba, quæ ſuo loco non pugnant,
qua fides illi * πενταγλώττῳ Hierony-
mo:

Non ſolum in forma) Feſtiviter alludit ad id
uod ipſi dicunt, Verba in forma, & ideo jo-
ans addit, verum etiam in materia.

Πενταγλώττῳ) Id eſt, quinquelinqui, ut ita
oquar. Nam conſtat, Hieronymum ſciviſſe
Græce, Latine, Hebraice, Chaldaice, & Dal-
matice. Hic ſcribens ſuper epiſtolam Pauli ad
Titum, oſtendenſque, Paulum abuſum eſſe te-
ſtimonio

mo: cum Athenis forte conſpec
aræ titulum torqueret in argum
tum fidei Chriſtianæ, ac cæteris o
ſis, quæ cauſſæ fuerant offectura,
tantum extrema verba decerpſi
nempe hæc, Ignoto deo; atque
quoque nonnihil immutata; ſiqui
int

ſtimonio ethnicorum poetarum: ut Epim
dis Cretenſis, qui dixit, Κρῆτες ἀεὶ ψεῦσται
κακὰ θηρία, γαστέρες ἀργοὶ, id eſt, Cretes ſe
mendaces, malæ beſtiæ, ventres pigri;
Arati, qui in principio τῶν φαινομένων
Τοῦ γὰρ καὶ γένος ἐσμὲν, id eſt, Huius genus ſu
& Menandri, dicentis, Φθείρουσ' ἤθη χρη
ὁμιλίαι κακαὶ, id eſt, Corrumpunt mores
colloquia mala: ſic ait: Nec mirum
opportunitate temporis gentilium poet
verſibus abutitur, cum etiam de inſcrip
aræ aliqua commutans ad Athenienſes le
tus eſt. Pertranſiens enim, inquit, &
templans culturas veſtras, inveni & ara
qua ſuperſcriptum eſt, Ignoto deo. qu
que ignorantes colitis, hoc ego aununci
ſcriptio autem aræ non ita erat, ut Pau
ſeruit, Ignoto deo: ſed ita: Diis Aſiæ. E
ropæ, & Africæ, diis ignotis & peregrin
rum quia Paulus non pluribus diis ind
ignotis, ſed uno tantummodo ignot
ſingulari verbo uſus eſt, ut doceret,
ſuum eſſe deum, quem Athenienſes in a
tulo prænotaſſent, & recte cum ſcientes

ger titulus ſic habebat: Diis Aſiæ, ropæ, & Africæ: diis ignotis, & pe-rinis. Ad huius, opinor, exemplum ſim jam * οἱ τῶν θεολόγων παῖδες, hinc ue hinc revulſa quatuor aut quin-e verbula, & , ſi quid opus eſt, am depravata, ad ſuam accommo-nt utilitatem, licet ea quæ præce-nt & conſequuntur, aut nihil omni-faciant ad rem, aut reclament quo-e. Quod quidem faciunt tam feli-impudentia, ut ſæpenumero Theo-gis invideant * jureconſulti. Quid im illis jam ſuccedat, poſteaquam * agnus ille (pœne nomen effutive-ram;

berent, quem ignorantes venerabantur, & ſcire non poterant.

Οἱ τῶν θεολόγων παῖδες) Id eſt, Theologo-m filii, hoc eſt, ipſi Theologi. Alluſit enim Lucianum, qui *ἰατρῶν παῖδας*, id eſt, medi-rum filios, ſæpicule ipſos medicos vocavit.

Iureconſulti) Nam vulgo jureconſultorum nos eſt ea citare, quæ nihil ad rem faciũt, cum utent pulchrum eſſe, quam plurima, & ſi is nullus locus eſt, inculcare. Quos Theo-ogi noſtri adeo imitantur, ut etiam vincant.

Magnus ille) Nicolaum de Lyra intelligit, qui ſcribens ſuper Lucam, dicit per gladium, quem Chriſtus voluerit emi, intelligendam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

ram; ſed rurſus metuo Græcum p
verbium) ex Lucæ verbis ſententi
expreſſerit, tam conſentaneam ani
Chriſti, * quam igni cum aqua con

eſſe moderatam defenſionem. Quaſi v
Chriſtus, prioris doctrinæ pœnitudine du
qua toties docuit, beatos eſſe qui perſecu
nem paterentur propter juſticiam, item
ſum unam maxillam, debere præbere alte
jam mortem perpeſſurus, oſtenſuruſque
contemnendam, reprehendenſque Petr
quod ſe gladio tueri pararet, jam, inquam
pſos apoſtolos ad arma vocaret, hortaretur
eos, tanquam milites mundanos armata m
prædicare Euangelium!

Quam igni cum aqua convenit) Nam qu
admodum ignis & aqua ſunt contraria
Chriſtus & mundus, doctrinaque Chriſti
mundi opinio. Mundus plenus eſt opini
bus corruptis, Chriſtique doctrinæ contra
Quocirca Chrſtus venit in mundum, ut e
ſis corruptis illis opinionibus inſereret no
mundo inauditas. Siquidem Chriſtus ſuos
luit eſſe divites, non variarum rerum affl
tia, & copia, ut mundus, ſed omnium co
temptu: ſuos voluit eſſe fortes, non ro
corporis & armis, ſed mortis contem
ſuos denique beatos exilio, carceribus, p
cutionibus, & morte. At neoterici iſti T
logi, volentes mundum Chriſto conjung
eaque Chriſtiana ducentes quæ à quam pl
mis, hoc eſt, mundo ſunt; voluptates,

Etenim cum immineret extre-
...m periculum, quo tempore ſolent
...ntes maxime ſuis adeſſe patronis,
...uanta valent ope, * συμμαχεῖν, Chri-
...hoc agens, ut omnem huiuſmodi
...idiorum fiduciam eximeret ex a-
...is ſuorum, percontatus eſt eos,
...quid rei defuiſſet uſquam, cum
... emiſiſſet, adeo non inſtructos
...ico, ut nec calceis muniret ad-
...ſus ſpinarum & ſaxorum injuriam,
... peram adderet adverſus famem.
... negaſſent defuiſſe quicquam, ad-
...t: Sed nunc, inquit, qui habet ſac-
...um, tollat; ſimiliter & peram: &
... non habet, vendat tunicam ſuam,
&

..., arma, duas veſtes, omnia denique mun-
...a, modo temperata ſint, ut ipſi dicunt,
...c edunt.

...συμμαχεῖν) Id eſt, aliis in bello adeſſe. σύμμα-
...χος ſocius belli dicitur, & συμμαχία con-
...deratio belli illius quod aliis infertur:
...emadmodum ἐπιμαχία ſocietas ſubſidiaria
..., quo invadentes ſolum repelluntur. Vnde
...ucydides in primo dixit, Κερκυραίους καὶ Ἀθη-
...ους συμμαχίαν μὲν οὐ ποιήσασθαι, ἐπιμαχίαν
..., id eſt, Corcyrenſes & Athenienſes confœ-
...rationem belli non iniiſſe, ſed ſubſidiariam
...cietatem.

& emat gladium. Cum tota Chri
doctrina nihil aliud inculcet, qua
manſuetudinem, tolerantiam,
tæ contemptum; cui non perſ
cuum, quid hoc loco ſentiat? ne
pe ut magis etiam exarmet ſu
legatos, ut non tantum calceos r
gligant & peram, verum & tunic
inſuper abjiciant, nudique & pror
expediti munus Euangelicum agg
diantur; nihil ſibi parent, niſi gladiu
non iſtum quo graſſantur latron
& parricidæ; * ſed gladium ſpirit
in intimos quoque pectoris ſinus p
netrantem; qui ſemel affectus
mneis ſic amputat, ut nihil jam i
cordi ſit, præter pietatem. At vide
quæſo, quorſum hæc torqueat ce

Sed gladium ſpiritus) Sic enim divus Amb
ſius, ſcribens ſuper Lucam, ait: Eſt gla
ſpiritalis, ut vendas patrimonium, emas
bum, quo nuda mentis penetralia veſtiun
Eſt etiam gladius paſſionis, ut exuas corpu
immolatæ carnis exuviis ematur tibi ſacri
rona martyrii. quod ex benedictionibus
minicis colligere potes, qui ſummam omn
coronatum, ſi quis perſecutionem pati
pro juſtitia, prædicavit.

s ille Theologus. Gladium, interpretatur defenſionem adverſus perſecutionem ; ſacculum , ſufficientem mmeatus proviſionem : perinde aſi Chriſtus , commutata in diverm ſententia, quod oratores ſuos pam * βασιλικῶς inſtructos emiſiſſe viretur, ſuperioris inſtitutionis palintiam canat : aut velut oblitus quod xerat, (*beatos fore, cum probris, ntumeliis & ſuppliciis afficerentur, prohibens ne quando reſiſterent malo;

Βασιλικῶς) Id eſt , regaliter & magnifice. o verbo ſæpe utitur Lucianus.

Beatos fore) Retulit verba Matthæi ex cap. into : Beati eſtis , cum maledixerint vobis omines &c. Quo loco Chriſtus dimiſſa turſedens in monte , divina illa ſuæ doctrinæ racula diſcipulis ſuis , hoc eſt , Chriſtianis rodidit. Quæ mirum quam nunc à Chriſtiaorum vulgo negliguntur , immo pæne rientur.

Prohibens ne quando.) Eſt apud Matthæum odem capite : Ego autem dico vobis , non eſiſtere malo : ſed ſi quis percuſſerit te in dexteram maxillam tuam , præbe ei & alteam: & ei , qui vult tecum contendere in judicio , & tunicam tuam tollere , dimitte illi & pallium &c. Cum addit , Ego dico, decla-

malo; *mites enim beatos eſſe, no
feroces) oblitus * quod illos ad paſſ
rum & liliorum exemplum vocari
nunc adeo noluerit eos abſque glad
proficiſci, ut eum vel tunica divendi
jubeat emi, malitque nudos ire, qua
non accinctos ferro. Adhæc, quer
admodum gladii nomine contin
putat quicquid ad depellendam vi
pertinet, ita marſupii titulo compl
ctit

rat, hanc eſſe peculiarem ſuam doctrina
nec à Moyſe traditam, nec ab ullo philoſoph
rum, ſed quam ſequi debeant, qui videri
lint diſcipuli Chriſti. Sed indignum eſt,
vel irrideri, vel coactis interpretationibus
pravari ab his, qui ſe maxime Chriſtianos
deri volunt. Nam non aſſequi, imbecillit
eſt humanæ: irridere vero, ſummæ impieta
interpretatione depravare, fraudulentiæ c
impietate conjunctæ. Quod autem ait,
eſſe reſiſtendū malo, non ſic accipiendum
non admoneantur, aut increpentur, qui ſc
rate agunt; cum id & Chriſtus fecerit, & a
ſtoli; ſed ne malū repellamus malo, quem
modum vulgus facit, hoc eſt, vim vi, ferrū
ro, injuriam injuria, calumniam calumn

Mites enim beatos eſſe) Eodem eſt loco. Fe
proprie dicitur animo elato, & paratus ad
taliandam contumeliam.

Quod illos ad paſſerum) Hoc eſt Mat. 6.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

-tur quicquid ad vitæ pertinet ne-
-ſitatem. Atque ita * divinæ men-
- interpres apoſtolos lanceis, bali-
-, fundis & bombardis inſtructos
-ducit ad prædicationem * crucifixi.
-culis item, * vidulis, & ſarcinis o-
-rat, ne forte non liceat illis è diver-
-io diſcedere, niſi impranſis. * Nec
- illud commovit hominem, quod
-ſem, quem tantopere juſſerat emi,
mox

Divinæ mentis interpres) Εἰρωνικῶς. cum
-mmentum illius ſit à divina mente alieniſ-
-num.
Educit) Apto uſus eſt verbo. nam miles pro-
-ie dicitur educi in aciem pugnaturus.
Crucifixi) Emphaſis eſt in Nomine crucifixi,
-od minime conveniat, eum qui ad crucem
-ſque perpeſſus eſt omnia, ſuos diſcipulos,
-os utique ſui imitatores eſſe jubet, latronũ
-rmis inſtructos ad prædicationem Euangelii
-bere proficiſci.
Vidulis) Vidula ſcriniola dicuntur corio ob-
-cta.
Nec vel illud commovit) Notat interpretis
-tulticiam, cum non viderit, ſuum commen-
-um non cohærere cum vita apoſtolorum. Et-
-enim ſi Chriſtus hoc ſenſit, quod ille inter-
-pretatur, impii fuerunt apoſtoli, qui magiſtri
præceptum tantopere neglexerunt, ut nun-
quam vel pugionem habuiſſe legantur ad ſui
defenſionem.

mox idem objurgans jubeat recon
quoque nunquam fando auditum,
poſtolos enſibus aut clypeis uſos a
verſus vim ethnicorum, utiq; uſur
ſi Chriſtus hoc ſenſiſſet, quod hic i
terpretatur. * Eſt alius, quem hor
ris cauſa non nomino, haudquaqu
poſtremi nominis, qui è tentoriis, q
rum meminit Habacuk, (Turbabu
tur pelles terræ Madian,) pellem fe
xit Bartholomæi excoriati. * Ipſa n
per interfui diſſertationi Theologi
(nam id facio frequenter.) Ibi c
quiſpiam exigeret, * quæ tandem

Eſt alius) Quantum memini, eſt inter
mones dictos Iordani. Nam ille deceptus
cabulo pellium, quo hiſtorici pro caſtre
bus tentoriis utuntur, quod olim è pelli
ſolebant confici tabernacula, pro cute hum
interpretatur, præſertim cum illa Bartho
mæi hiſtoria parum obtineat autoritatis.

Ipſa nuper interfui) Facete ſignificat, Theo
gorum quorundam diſputationes non ca
ſtulticia.

Quæ tandem eſſet) Antiquitus deplorator
hæreticorum extrema pœna erat, ut exclu
rentur à communione Chriſtianorum, ſi re
cti diſputatione, nollent mutare ſententia
Deinde acceſſit imperatorum autoritas.

mo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

divinarum literarum autoritas, quę
eret hæreticos incendio vinci ma-
ę, quam diſputatione revinci; Senex
idam ſeverus, & * vel ſupercilio te-
Theologus, magno ſtomacho re-
ondit, hanc legem tuliſſe Paulum
oſtolum, qui dixerit: * Hæreti-
m hominem poſt unam & alteram
rreptionem devita. Cumque ea ver-
identidem intonaret, & plerique
miraτentur * quid accidiſſet homi-
, tandem explanavit, * de vita tol-
lendum

etu ſupplicii cœperunt compelli. Nunc nec
diuntur ſæpenumero, nec redarguuntur,
d duntaxat judicantur, & incendio puniun-
ır.

Vel ſupercilio teſte) Quaſi nihil haberet Theo-
ogi, præter ſupercilium, & vultus truculen-
am.

Hæreticum hominem) Eſt ad Titum cap. 3.
ec illic agit Paulus de his hæreticis, quos nos
ulgo vocamus, ſed de contentioſis diſputa-
oribus, qui de nugis magnas excitant diſpu-
ationum tragœdias.

Quid accidiſſet homini) Ita loquuntur, cum
ſignificant inſaniam, aut rem vehementer no-
vam, quod Græci ſignificantius, τί ἔπαθεν.

De vita tollendum hæreticum) Adeo craſſus e-
rat iſte Theologus, ut non intellexerit, devita

 verbum

lendum hæreticum. Riſere quida
nec deerant tamen quibus hoc co
mentum plane Theologicum vide
tur: cæterum reclamantibus etia
nũ nonnullis, ſucceſſit * Τενέδιος, qu
ajunt, συνηγόρος & autor irrefragab
Accipite rem, inquit: Scriptũ eſt, M
leficum ne patiaris vivere: omnis h
reticus, maleficus: * ergo &c. Mi
quotquot aderant, hominis in
nium. & in eam ſententiam * itum
pedibus, & quidem peronatis. Ne
cuiquam venit in mentem, legem e
ad ſortilegos & incantatores ac m
gos attinere, quos Hebræi ſua ling
voc

verbum eſſe à devitando, non præpoſitio
cum hoc nomine vita.

Τενέδιος συνηγόρος) Id eſt, Tenedius patro
dicitur is, qui compendio cauſam expedit
tiſque nodum ocius diſſecat. Ductum à
nedia ſecuri, quæ protinus calumniæ co
ctum diſſecare ſolita fuit. de qua plura in C
liadibus.

Ergo &c.) Ridet frigidos Theologorum ſy
giſmos in rebus tam ſeriis.

Itum eſt pedibus) Ire pedibus in ſententi
eſt approbare quod alii dixerint. facete v
addidit, & quidem peronatis, quod pero
nus ſit calceamenti ruſticani.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

cant * מכשפים· alioqui fornicatio-
m & ebrietatem capite punire o-
rtuit. Verum hæc ſtulte perſequor,
n innumera, ut * nec Chryſippi,
c Didymi voluminibus omnia com-
hendi poſſint. Illud duntaxat ad-
onitos volebam: Cum hæc divinis
s magiſtris licuerint; mihi quoque,
ane * συκίνῃ θεολόγῳ, par eſt dare ve-
niam,

מכשפים) Id eſt, magicos. כשף enim, id eſt,
cantavit, verbum eſt. à quo per præpoſitio-
m מ denominativum מכשף, id eſt, incanta-
r, ſive magus: ſicut à לאך, id eſt, nuncia-
t, מלאך, id eſt, angelus. In Hebræo autem
on habetur ſic, ſicut citavit ſuperciliosſus il-
Theologus, ſed Exod. 22. ſcriptum eſt,
מכשפה לא תחיי, id eſt, incantratrix non
ivat. ubi מכשפה ponitur in fœminino ge-
ere: quod interpretes Hebræi idcirco factum
ſſe dicunt, quod mulierculæ, & præcipue a-
iculæ, plus hac peſte infectæ ſunt, quam vi-
i, ut etiam nos nimis ſæpe in Germania no-
tra videmus.

Nec Chryſippi, nec Didymi) Chryſippus phi-
loſophus de Dialecticis infinita conſcripſit vo-
lumina, plena frivolis argutiis. Didymus
Grammaticus, mille conſcripſit libros, miſer
ſi tantum voluminum fuiſſet evolvendum,
ut ſcripſit Seneca.

Συκίνῃ θεολόγῳ) Id eſt, ficulnæ Theologo. Ve-

niam, ſi minus omnia ad amuſſim
tavero. Nunc tandem ad Paulum
deo: * Libenter, inquit, fertis i
pientes: de ſeſe loquens. Et rurſu
Velut inſipientem accipite me. &: N
loquor ſecundum deum, ſed qua
inſipientia. Rurſus alibi: * Nos,
quit, ſtulti propter Chriſtum. Au
ſtis à quanto autore quanta ſtulti
præconia. Quid, quod idem pa
ſtulticiam præcipit, ut rem in pri
neceſſariam, & oppido ſalutarem
Qui videtur eſſe ſapiens inter v
ſtultus fiat, ut ſit ſapiens. * Et a
Lucam, duos diſcipulos, quibu
junxerat in via Ieſus, ſtultos appel
Illud haud ſcio, an mirum videa

teres quicquid effœminatum contemptu
videri vellent, ficulnum appellabant. V
proverbium, συκίνη ἐπικουρία, id eſt, ficul
auxilium. σύκινος ἀνὴρ, id eſt, ficulnus vir

Libenter, inquit, fertis) Eſt ad Corint
ſecunda, capite undecimo.

Nos, inquit, ſtulti) Eſt ad Corinthios pri
capite quarto.

Qui videtur eſſe) Eſt in prima ad Corinh
pite 3.

Et apud Lucam) Eſt Lucæ vigeſimo quart

m deo quoque nonnihil ſtulticiæ
buit divinus ille Paulus. * Quod
ltum eſt, inquit, dei, ſapientius eſt
ominibus. Porro Origenes interpres
oſiſtit, quo minus hanc ſtulticiam ad
ominum opinionem poſſis referre:
quod genus eſt illud, Verbum cru-
s pereuntibus eſſe ſtulticiam. Sed
uid ego fruſtra anxia, tot teſtimoniis
æc docere pergo? cum in pſalmis my-
ticis palam ipſe Chriſtus loquatur pa-
ri, * Tu ſcis inſipientiam meam. Ne-
que vero temere eſt, quod Deo ſtulti
ani * impenſe placuerunt. opinor
pro-

Quod ſtultum eſt, inquit) Eſt prima ad Corinthios, capite 1. Non quod ſit aliquid ſtultum in deo, ſed quod infima pars ſapientiæ divinæ ſuperat ſummam hominum ſapientiam. Et quemadmodum ſumma hominum juſtitia, collata ad divinam, ſit injuſtitia: ita ſumma hominum ſapientia ſit ſtulticia, ſi conferatur ad dei ſapientiam.

Quod genus eſt illud) Eſt ad Corinth. 1. cap. 1.

Tu ſcis inſipientiam meam) Facete detorquet hoc ad ſuum commodum. Quanquam Chriſtus illic loquitur ſub perſona ſuorum membrorum.

Impenſe) Id eſt, valde. quod & impendio dicunt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

propterea, quod, quemadmodu
ſummi principes nimium cordat
ſuſpectos habent & inviſos, ut * I
lius Brutum & Caſſium, cum ebriu
Antonium nihil metueret, utqu
Nero Senecam, * Dionyſius Pla
nem; contra craſſioribus ac ſimplic
ribus ingeniis delectantur: itido
Chriſtus σοφὸς iſtos ſuæque niten
prudentiæ ſemper deteſtatur, ac d
mnat. Teſtatur id Paulus haudqu
quam obſcure, cum ait, * Quæ ſtu
ſunt mundi, elegit Deus: cumque a
d

Iulius Brutum) Nam Brutus & Caſſius co
ſpiraverunt in Cæſarem. Is cum admoneret
ut caveret ab Antonio, reſpondit, ſe nihil m
tuere craſſos illos & ebrios, ſed potius pal
dos & ſobrios, Brutum & Caſſium ſignifica

Nero Senecam) Seneca præceptor Neronis,
eo iuſſus eſt mori, non ob aliud, niſi quod
liquoties liberius admoneret, quid dece
imperatorem facere.

Dionyſius Platonem) Plato hoc animo n
vigavit in Siciliam, ut Dionyſium regem t
heret ad ſtudium philoſophiæ. Sed apud i
potentem iuvenem plus valuerunt adula
rum voces, quam ſanctiſſimi philoſophi m
nita.

Quæ ſtulta) Eſt ad Corint. 1. cap. 1.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

viſum eſſe, * ut per ſtulticiam ſer-
et mundum, quandoquidem per
entiam reſtitui non poterat. Quin
idem ſatis indicat, clamans per os
phetæ, * Perdam ſapientiam ſa-
ntium, & prudentiam prudentium
robabo. Rurſum cum agit gratias,
od ſalutis myſterium celaſſet ſapiē-
, parvulis autem, hoc eſt ſtultis, a-
uiſſet. Nam Græce pro parvulis
νηπίοις, quos oppoſuit σοφοῖς. Huc
tinet quod paſſim in Euangelio
ariſæos & Scribas, ac legum docto-
; inceſſit, vulgus indoctum ſedulo
etur. Quid enim aliud eſt, Væ vo-
, Scribæ, & Phariſæi, quam, Væ vo-
s ſapientes? At parvulis, mulieri-
s, ac piſcatoribus potiſſimum dele-
atus eſſe videtur. Quin & ex ani-
antium brutorum genere, ea potiſ-
mum placent Chriſto, quæ à vulpina
rudentia quam longiſſime abſunt.
oque aſino maluit inſidere: cum
ille,

Vt per ſtulticiam) Eſt eodem cap.
Perdam ſapientiam) Paulus citat ex Eſaia propheta, ad Corinthios prima, capite primo.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

ille, ſi libuiſſet, vel leonis tergum i
pune potuiſſet premere. Ac ſpirit
ille ſacer in * columbæ ſpecie delap
eſt, non * aquilæ aut milvi. Præt
ea * cervorum, hinnulorum, agn
ri

Columbæ ſpecie) Hæc avis adeo ſimplex eſ
Chriſtus voluerit apoſtolos ſuos harum ſi
plicitatem æmulari, cum ait, Γίνεσθε ἀκέρ
ὡς περιστεραί. id eſt, Sitis ſimplices ſive ſir
ri, ut columbæ. Adhæc pudicitia colun
prima, & neutri nota adulteria; coniugi
dem non violant, communemque ſervant
mum; niſi cœlebs, aut vidua, domum non
linquit. Et imperioſos mares, ſubinde et
iniquos, ferunt, ut Plinius ſcribit lib. 10.
riſtoteles hiſtoriæ animalium lib. 9. de colu
bis loquens, dicit: οὔτε συνδυάζεσθαι θέλουσι π
οσι, οὔτε προαπολείπουσι τὴν κοινωνίαν, πλὴν
χῆρος ἢ χήρα γένηται. ἔστι δὲ περὶ τὴν ὠ
δίνη ἡ τοῦ ἄῤῥενος θεραπεία, καὶ συναγανάκτη
id eſt; Neque cum pluribus coire volunt, r
coniugium relinquunt, niſi cœlebs aut vid
Eſt autem circa partum gravis maſculi cu
fœminæque condolet.

Aquilæ) Plinius in 10, & Ariſtoteles in 9,
ria ponunt aquilarum genera. quibus fer
mnibus commune eſt, rapto vivere: ſunt e
omnes ex γαμψωνύχων genere.

Cervorum) Plinius lib. 8, de cervis loque
ait: Cæterum animal ſimplex, & omnium
rum miraculo ſtupens, intantum, ut equo
bucula accedente propius, hominem iuxta
nan

n crebra paſſim in divinis literis
atio. Adde quod ſuos ad immor-
m vitam deſtinatos * oves appel-
. Quo quidem animante non eſt
id inſipientius : vel Ariſtotelico
verbio teſte, * Προβάτειον ἦθος. quod
quidem

ntem non cernant, aut ſi cernant, arcum i-
m ſagittaſque mirentur. Ariſtoteles quoque
o hiſtoriæ animalium nono, horum ſim-
citatem indicat, cum ait: Ἁλίσκονται δὲ θη-
ώμεναι αἱ ἔλαφοι συριττόντων καὶ ᾀδόντων. ὥστε
ατακλίνονται ὑπὸ τῆς ἡδονῆς. δύο δ' ὄντων, ὁ
φανερῶς ᾄδει ἢ συρίττει, ὁ δὲ ἐκ τοῦ ὄπισθεν βάλ-
, ὅταν οὗτος σημαίνῃ τὸν καιρόν. id eſt: Capiun-
r autem cervi venatoribus ſibilantibus &
nentibus. mulcentur enim, alliciunturque
voluptate. Duobus autem exiſtentibus,
ter quidem palam canit aut ſibilat, alter clam
rit, ubi iſte ſignificarit opportunitatem.

Oves appellat) Vt Matthæi decimo: ἰδοὺ, in-
uit Chriſtus, ἀποστέλλω ὑμᾶς ὡς πρόβατα ἐν
μέσῳ λύκων. id eſt, Ecce mitto vos ſicut oves
n medio luporum.

Προβάτειον ἦθος) Id eſt, ovis mores. Ariſto-
teles hiſtoriæ animalium lib. nono, ſic ait:
τὰ δὲ ἤθη τῶν ζώων, ὥσπερ εἴρηται πρότερον, δια-
φέρει κατά τε δειλίαν καὶ πραότητα, καὶ ἀνδρείαν καὶ
ἡμερότητα, καὶ νοῦν τε καὶ ἄγνοιαν. τό, τε γὰρ τῶν
προβάτων ἦθος ὥσπερ λέγεται εὔηθες καὶ ἀνόητον.
πάντων γὰρ τῶν τετραπόδων κάκιστόν ἐστι, καὶ ἕρπει
εἰς τὰς ἐρημίας πρὸς οὐδέν· καὶ πολλάκις χειμῶνος
ὄντος

quidem admonet, ab eius pecudis ſ
liditate ſumptum, in ſtupidos & b
dos convicii loco dici ſolere. At
huius gregis Chriſtus ſeſe paſtor
profitetur: quin etiam ipſe agni n
mine delectatus eſt, indicante e
Ioanne, * Ecce agnus dei: cuius m
ta fit & * in Apocalypſi mentio. H
quid aliud clamitant, niſi morta
omneis ſtultos eſſe, * etiam pios
pſi

ὄντος ἐξέρχεται ἔνδοθεν, καὶ ὅθεν ὑπὸ τοῦ νιφ
ληφθῶσιν, ἂν μὴ κινήσῃ ὁ ποιμὴν, οὐκ ἐθέλουσι
πιέναι, ἀλλ' ἀπόλλυνται καταλειπόμεναι, ἐὰ
ἄῤῥενας κομίσωσιν οἱ ποιμένες, τότε ἀκολουθ
Id eſt: Mores autem animalium, quemadm
dum dictum eſt prius, differunt ſecund
timiditatem & manſuetudinem, feroci
& mitigationem, mentem & dementiam.
enim oviles mores, ſicut dicitur, ſtulti &
mentes ſunt. Omnium enim quadruped
ovis genus ineptiſſimum eſt. Et repit in de
ta ſine cauſſa: & ſæpe, hyemeque ſæviente
greditur ſtabulo, & quando à nive comp
henſum fuerit, niſi moverit paſtor, non v
abire. Cæterum perit relictum, niſi m
portaverint paſtores; ita enim ſequitur r
quus grex.

Ecce agnus dei) Eſt Ioannis primo.

In Apocalypſi) Capitibus 5. 6. & 7.

Etiam pios) Nam pii & vere Chriſtiani, d
di-

n quoque Chriſtum, quo ſtulti-
æ mortalium ſubveniret, cum eſſet
ſapientia patris, tamen quodammo-
do * ſtultum eſſe factum, cum, homi-
nis aſſumpta natura, * habitu inven-
tus eſt ut homo? quemadmodum *
& peccatum factus eſt, ut peccatis me-
deretur. Neque alia ratione mederi
voluit, * quam per ſtulticiam crucis,
per

divitias, voluptates, gloriam, formam, ſani-
tatem, & alia id genus bona, quæ huius mun-
di ſapientes tantum non oderunt, conte-
mnunt, & ut Chriſtum lucrifaciant, tanquam
ſtercora reputant, dumque contemplatione,
iediis, & perſquutione ſaginantur, ſtulti hu-
ius mundi ſapientibus habentur.

Sapientia patris) Paulus prima ad Corinth.
. vocat Chriſtum dei virtutem & dei ſapien-
tiam.

Stultum eſſe factum) Non quod in Chriſto
it ulla ſtulticia, ſed quod hominem aſſum-
ſit, & humana natura, quantumvis ſapit, ad
deum collata, ſtulta eſt, ſicut omnis hominis
iuſtitia ad deum comparata, iniuſtitia eſt.

Habitu inventus eſt ut homo) Ad Philip. 2.

Et peccatum factus eſt) Sic Paulus ait 2. ad
Corinth. 5. Eum qui non noverat peccatum,
pro nobis peccatum fecit, ut nos eſſemus iuſti-
cia in ipſo.

Quam per ſtulticiam crucis) Sic Paulus pri-
ma

per apoſtolos idiotas ac pingues. Qu
bus ſedulo ſtulticiam præcipit, à ſ
pientia deterrens: cum eos *ad pu
rorum, liliorum, ſinapis, & paſſerc
lorum exemplum provocat, reru
ſtupidarum ac ſenſu carentium, ſol
que naturæ ductu, nulla arte, nul
ſollicitudine, vitam agentium: * pr
terea cum vetat eſſe ſollicitos qua
ſent apud præſides oratione uſuri:
cumqu

ma ad Corinthios primo: Nam quia in
ſapientia non cognovit mundus per ſapie
tiam deum, placuit deo, per ſtulticiam pr
dicationis, ſalvos facere credentes.

Ad puerorum) De pueris habetur Matth
decimooctavo, ubi Veritas dicit, Amen di
vobis, niſi converſi fueritis, & efficiam
ſicut parvuli, non intrabitis in regnum cœl
rum. Et Lucæ 18: Quicunque non accep
rit regnum dei ſicut puer, non intrabit illu
De liliis, Matth. 6. De ſinapi, Matth. & Lu
17. De paſſerculis ſive volucribus cœ
Matth. 6.

Præterea cum vetat eſſe) Eſt Lucæ 12: Cu
autem inducent vos in ſynagogas, & ad m
giſtratus & poteſtates, nolite ſolliciti eſ
qualiter aut quid reſpondeatis aut dicatis. Sp
ritus enim ſanctus docebit vos in ipſa hora.

Cumque interdicit) Act. 1. Non eſt veſtru
noſſe.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

que interdicit , ne ſcrutentur
pora vel momenta temporum : vi-
cet , ne quid fiderent ſuæ pruden-
ſed totis animis ex ipſo pende-
. Eodem pertinet , quod deus ille
s architectus interminatur , * ne
d de arbore ſcientiæ deguſtarent;
nde quaſi ſcientia felicitatis ſit ve-
um. Quanquam Paulus aperte
ntiam , veluti inflantem & perni-
ſam , * improbat. Quem divus Ber-
dus , opinor , ſequutus, montem
n in quo lucifer ſedem ſtatuerat,
ntiæ montem interpretatur. For-
ſe nec illud omittendum videatur
umentum , gratioſam eſſe apud ſu-
os ſtulticiam , quod huic ſoli datur
atorum venia , ſapienti non ignoſ-
citur:

Ne quid de arbore ſcientiæ) Eſt Geneſ. ſecun-
, ubi deus ad ipſum πρωτόπλαστον dicit:
מכל עץ הגן אכל תאכל : ומעץ הרעת טו
ורע לא תאכל ממנ id eſt: ab omni ar-
ore ſcientiæ boni & mali non comedes ab ea.

Improbat) Cum ait prima ad Corinth. 8:
γνῶσις φυσιοῖ, ἡ δὲ ἀγάπη οἰκοδομεῖ. id eſt:
cientia inflat, caritas autem ædificat.

citur: unde qui veniam orant, eti
ſi prudentes peccaverint, tamen ſ
ticiæ prætextu patrocinioque ut
tur. Nam ſic Aaron ſororis pœn
deprecatur in Numerorum, ſi ſ
commemini, libris: * Obſecro, do
ne mi, ne imponas nobis hoc pec
tum, quod ſtulte commiſimus.
& Saul apud David culpam depre
tur: * Apparet enim, inquiens, q
ſtulte egerim. Rurſum ipſe David
blanditur Domino: * Sed precor, D
mine, ut transferas iniquitatem ſ
tui, quia ſtulte egimus. perinde q
non impetraturus veniam, niſi ſtu
ciam & inſcitiam obtenderet.
illud acrius urget, quod Chriſtus
cruce, cum oraret pro ſuis inimi
* Pater, ignoſce illis; non aliam p
texuit excuſationem, quam imprud
tiæ: quia neſciunt, inquit, quid
ciunt. Ad eundem modum Pau
ſ

Obſecro, domine) Eſt Num. 12.
Apparet enim quod) Eſt 1. Reg. ca. 26.
Sed precor, Domine) Eſt 2. Reg. cap. 24.
Pater, ignoſce illis) Eſt Lucæ 24.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

pens ad Timotheum: * Sed ideo
ericordiam dei conſecutus ſum,
a ignorans feci, in incredulitate.
id eſt, ignorans feci, niſi, per ſtul-
am feci, non maliciam? Quid eſt,
o miſericordiam conſecutus ſum,
, non conſecuturus, ni ſtulticiæ
rocino commendatus? Pro nobis
it & myſticus ille Pſalmographus,
i ſuo loco non veniebat in mentem:
)elicta juventutis meæ, & ignoran-
s meas ne memineris. Audiſtis quæ
o prætexat, nimirum ætatem, cui
nper comes eſſe ſoleo, & ignoran-
s, idque numero multitudinis, ut
gentem ſtulticiæ vim intelligere-
us. Ac ne quæ ſunt infinita perſe-
ar, utque ſummatim dicam, vide-
r omnino Chriſtiana religio quan-
am habere cum aliqua ſtulticia co-
nationem, minimeque cum ſapien-
a convenire. Cuius rei ſi deſideratis
rgumenta, primum illud animadver-
tite,

Sed ideo) Eſt ad Tim. primæ capite 1.
Delicta iuventutis) Eſt Pſalmo vigeſimo-
uarto. Et decore Moriæ affinxit oblivionem.

tite, pueros, ſenes, mulieres, ac
tuos, ſacris ac religioſis rebus præ
cæteros gaudere, eoque ſemper alt
bus eſſe proximos, ſolo nimirum n
turæ impulſu. Præterea videtis, prim
illos religionis autores, mire ſim
citatem amplexos, acerrimos lit
rum hoſtes fuiſſe. Poſtremo n
moriones magis deſipere viden
quam hi, quos Chriſtianæ pietatis
dor ſemel totos arripuit: adeo ſua
fundunt, injurias negligunt, falli
patiuntur, inter amicos & inim
nullum diſcrimen; voluptatem h
rent; inedia, vigilia, lachrymis, la
ribus, contumeliis ſaginantur; vi
faſtidiunt, mortem unice optant;
viter, ad omnem ſenſum commun
prorſus obſtupuiſſe videntur, peri
quaſi alibi vivat animus, non in
corpore. Quod quidem quid a
eſt, quam inſanire? Quo minus
rum videri debet, ſi apoſtoli * mu
temulenti ſunt viſi, * ſi Paulus ju

Muſto temulenti ſunt) Eſt hoc Actuum a
ſtolorum capite ſecundo.
Si Paulus iudici Feſto) Eſt Actuum apoſto-

cto viſus eſt inſanire. Sed poſtea-
am ſemel * τ̃ λεοντῆν induimus, age
eamus & illud, felicitatem Chri-
norum, quam tot laboribus expe-
it, nihil aliud eſſe quam inſaniæ
ltitiæque genus quoddam. abſit in-
ia verbis; rem ipſam potius expen-
e. Iam primum illud propemodum
riſtianis convenit cum Platonicis,
mum immerſum alligatumque eſſe
rporeis vinculis, huiuſque craſſitu-
e præpediri, quo minus ea quæ ve-
ſunt, contemplari fruique poſſit: *
pro-

n viceſimo ſexto, ubi Paulo narranti quo
to ad Chriſtum tractus fuiſſet, & quam ob
n ſibi Iudæi infeſti eſſent, magna voce di-
: Feſtus judex: Inſanis, Paule; multæ te lite-
ad inſaniam convertunt.

Τὼ λεοντῆν) Id eſt, Leonis exuvium. quo
nificatur perſona magnifica aſſumpta ab ho-
ne humili. ſumptum ab aſino illo fugitivo,
i apud Cumanos aliquandiu ſe geſſit pro
one. Vnde etiam ortum eſt illud prover-
um, Ὄνος παρὰ Κυμαίοις, id eſt, Aſinus apud
umanos. in indoctos aſinos, qui tamen ali-
ando apud ignotos habentur propter cul-
m in precio.

Proinde philoſophiam) Sic ait in Phædone:

proinde philoſophiam definit eſ
mortis meditationem, quod ea mer
tem à rebus viſibilibus ac corpore
abducat: quod idem utique mors faci
Itaque quamdiu animus corporis o
ganis probe utitur, tamdiu ſanus a
pellatur: Verum ubi, ruptis jam vi
culis, conatur in libertatẽ aſſerere ſeſ
quaſique fugam ex eo carcere medit
tur, tum inſaniam vocant. Id ſi for
contingit morbo vitioque organor
prorſus omnium conſenſu inſania e
Et tamen hoc quoq; genus hominũ v
demus futura prædicere, ſcire lingua
ac literas, quas ante nunquam didic
rant, & omnino divinum quidda
præ ſeſe ferre. Neque dubium eſt, i
de accidere, quod mens à contag
corporis paullo liberior, incipit na
va

Κινδυνεύουσι γὰρ ὅσοι τυγχάνουσιν ὀρθῶς ἁπτόμε
φιλοσοφίας, λεληθέναι τοὺς ἄλλους, ὅτι οὐδὲν αὐ
ἐπιτηδεύουσιν, ἢ ἀποθνήσκειν τε καὶ τεθνάναι. id e
Quicunque recte philoſophiam attigerunt,
dentur latuiſſe cæteros homines, quod ni
aliud ipſi ſtuderent quam emori, utque m
tui eſſent.

n ſui vim exerere. * Idem arbi-
r eſſe in cauſa, cur laborantibus vi-
a morte ſimile quiddam ſolet acci-
e, ut tanquam afflati prodigioſa
edam loquantur. Rurſum ſi id eve-
t ſtudio pietatis, fortaſſe non eſt
m inſaniæ genus, ſed tamen adeo
fine, ut magna pars hominum me-
n inſaniam eſſe judicet, præſertim
n pauculi homunciones ab univer-
mortalium cœtu tota vita diſſen-
at. Itaque ſolet iis uſu venire, quod
uxta Platonicum figmentum opinor
idere iis qui in ſpecu vincti rerum
umbras

dem arbitror eſſe in cauſa) Socrates in Apo-
ia ſua, cum iam damnatus eſſe moriturus-
, ſic ad Athenienſes, qui eum damnave-
t, ait: τὸ δὲ δὴ μετὰ τοῦτο ἐπιθυμῶ ὑμῖν χρη-
ῳδῆσαι, ὦ καταψηφιζόμενοί μου. καὶ εἰμὶ ἤδη
αῦθα, ἐν ᾧ μάλιστ' ἄνθρωποι χρησμῳδοῦσιν,
ν μέλλωσιν ἀποθανεῖσθαι. id eſt: Poſt hæc au-
a deſidero vobis, qui me condemnaſtis, di-
are. etenim jam illic ſum, ubi maxime
inant, quando videlicet mori debent.

Iuxta Platonicum figmentum) De ſpecu Pla-
nico, quem ipſe finxit ſeptimo de Rep. li-
o, in quo vulgus ſedens miratur umbras pro
tis rebus, diximus ſupra.

umbras mirantur, & * fugitivo illi, q
reverſus in antrum, veras res vid
ſe prædicat; illos longe falli, qui p
ter miſeras umbras nihil aliud eſſe c
dant. Etenim ſapiens hic commi
ratur ac deplorat illorum inſaniam,
tanto errore teneantur; illi viciſſ
illum veluti delirantem rident, atq
ejiciunt. Itidem vulgus hominum
quæ maxime corporea ſunt, maxi
miratur, eaque prope ſola putat e
Contra pij, quo quicque propius
cedit ad corpus, hoc magis negligu

to

Fugitivo illi) Plato poſtquam deſcripſit
lud ſpecus, dicit: Quod ſi unus illorum
dentium in ſpecu per aſpera ſaxa atque ar
ſurſum traheretur, videretque apud ſup
ſolem & alias res veras, ſicque poſtea ad
ſtinum ſpecum reverteretur, putaret haud
bie illos, qui apud eos, qui in ſpecu ſeden
ſummo honore eſſent, miſerrimos eſſe.
hæc dicit, illum reverſum jam in ſpecum
hil viſurum, propterea quod repente ex
tiſſimo ſole in profundiſſimas tenebras v
ret; & idcirco cum nihil umbrarum vid
omnibus in ſpecu ſedentibus riſui fore, ex
ſumque iri, ſimul atque de rebus veris di
tare inciperet, tanquam ſtultum, & apud
peros corruptum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

que ad inviſibilium rerum con-
plationem rapiuntur. * Nam iſti
mas partes tribuunt divitiis, proxi-
; corporis commodis, poſtremas
mo relinquunt: quem tamen ple-
nec eſſe credunt, quia non cernatur
ulis. E diverſo illi primum in ipſum
um, rerum omnium ſimpliciſſi-
m, toti nituntur: ſecundũ in hunc,
tamen in hoc quod ad illum quam
xime accedit, nempe animum: cor-
ris curam negligunt, pecunias ceu
puta-

Nam iſti primas) Philoſophi cum tria poſuiſ-
t bona, corporis videlicet, externa, & animi:
imi bona præ cæteris multo præſtare dixe-
nt. Vnde Ariſtoteles primo moralium Ni-
machеorum: Νενεμημένων δὲ τῶν ἀγαθῶν
ιχῆ, καὶ τῶν μὲν ἐκτὸς λεγομένων, τῶν δὲ περὶ ψυχὴν
σῶμα, τὰ περὶ ψυχὴν κυριώτατα λεγόμενα.
eſt: Diviſis autem trifariam bonis, cum-
e hæc externa dicimus, hæc autem animæ
corporis bona, ea quæ circa animam ſunt,
opriiſſima dicimus. At vulgus hunc ordi-
em invertens, externa prima, animæ infima
ucit. Pius vero prima facit divina, ſecun-
um locum tribuit animi bonis, ultimum
rporis & externis; ſi tamen illa putet inter
ona habenda, quibus, ut Cicero dicit, peſſi-
ni quique maxime abundant.

putamina prorſus aſpernantur ac fug
tant. Aut ſi quid hujuſmodi rerum tr
ctare coguntur, gravatim ac faſtidie
ter id faciunt: habent tanquam * no
habentes, poſſident tanquam non po
ſidentes. Sunt & in ſingulis rebus gr
dus multum inter iſtos diverſi. Pri
cipio ſenſus tametſi omnes cum co
pore cognationem habent, tamen
quidam ſunt ex his craſſiores, ut
ctus, auditus, viſus, olfactus, guſtu
Quidam magis à corpore ſemoti, vel
ti memoria, intellectus, voluntas. I
tur ubi ſe intenderit animus, ibi val
Pii, quoniã omnis animi vis ad ea co
tẽdit, quę ſunt à craſſioribus ſenſibus
lieniſſima, in his velut obbruteſcũt at
obſtupeſcũt. Contra, vulgus in his p
rimu

Non habentes) Sic Paulus ait, 1 ad Corin
7. Tempus breve eſt: reliquum eſt, ut qui h
bent uxores, ſint tanquam non habentes;
qui flent, tanquam non flentes; & qui ga
dent, tanquam non gaudentes; & qui emun
tanquam non poſſidentes; & qui utuntur h
mundo, tanquam non utantur.

Quidam ſunt ex his) De his vide in libris
anima.

um valet, in illis quam minimum. de eſt, quod audimus nonnullis inis viris accidiſſe, ut oleũ vini loco rint. Rurſum in affectibus animi dam plus habent cum pingui cor: commercii, veluti libido, cibi nique appetentia, iracundia, ſuper invidia. cum his irreconciliabile um piis: contra, vulgus ſine his vi eſſe non putat. Deinde ſunt qui affectus medii, quaſique natura ut amor patriæ, charitas in liberos, parentes, in amicos: His vulgus nihil tribuit; At illi hos quoque dent ex animo revellere, niſi quatenus

de eſt quod) Hoc accidit divo Bernardo. n cum quodam tempore intentiſſime in inis ſcripturis, ut ei mos erat, meditare, ſitienſque cantharum plenum olei, forte una aſtantem, vidiſſet; ex eo bibit, non iens oleum eſſe. Deinde cum quidam fra eum acceſſiſſet, rogaſſetque, curnam os m adhuc nonnihil olei ori mentoque adſit) oleo oblitum haberet, illeque cum jam admiratus eſſet, undenam oleo inquina eſſet, tandem in mentem venit, quod ex tharo bibiſſet. Itaque cum cantharum ſpexiſſet, vidit eum plenum eſſe non vini, putarat, ſed olei.

tenus * ad ſummam illam animi pa
tem aſſurgunt, ut jam parentem
ment, non tanquam parentem, (q
enim ille genuit, niſi corpus? quand
hoc ipſum deo parenti debetur,)
tanquam virum bonum, & in quo
ceat imago ſummę illius mentis, qu
unam ſummum bonum vocant, &
tra quam nihil nec amandum, nec
petendum eſſe prædicant. Hac ead
regula reliqua item omnia vitæ c
cia metiuntur, ut ubique id quod v
bile eſt, ſi non eſt omnino contemn
dum, tamen longe minoris facia
quam ea quæ videri nequeunt. Aj
autem, & in ſacramentis atque i
pietatis officiis corpus & ſpiritum
veniri. Velut in jejunio non magni

cu

Ad ſummam illam animi partem) Hoc
ſpiritum. Nam Paulus & hujus interpres
rigenes tres hominis ponunt partes. Summa
qua deo diviniſque virtutibus adhære
hancque ſpiritum vocant. Mediam, quæ
quæ ἀδιάφορα vocant, amplexatur; hanc
animam vocant. Tertiam brutam, illam c
voluptates & totam vitiorum ſentinam
mittit; quam carnem vocant.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

:, ſi quis tantum à carnibus cœna-
abſtineat; (id quod vulgus abſo-
m eſſe jejunium exiſtimat:) niſi
al & affectibus aliquid adimat; ut
us permittat iræ quam ſoleat; mi-
ſuperbiæ; utque ceu minus jam o-
tus mole corporea, ſpiritus ad cœ-
ium bonorum guſtum fruitionem-
enitatur. Similiter & in Synaxi,
etſi non eſt aſpernandum, inqui-
, quod cæremoniis geritur, tamen
per ſe aut parum eſt conducibile,
etiam perniciosum, niſi id quod
ſpiritale acceſſerit, nempe hoc
od ſignis illis viſibilibus repræſen-
ur. Repræſentatur autem mors
riſti, quam domitis, extinctis, qua-
ue ſepultis corporis affectibus, ex-
mere mortales oportet, ut in novi-
em vitę reſurgant, utque unum cum
o, unum item inter ſeſe fieri queant.
æc igitur agit, hæc meditatur ille
us. Contra, vulgus ſacrificium nihil
iud eſſe credit, quam adeſſe altaribus,
que proxime, audire vocum ſtrepi-
um, aliaſque id genus cæremoniolas
ectare. Nec in his tantum, quæ

duntaxat exempli gratia propoſuim
ſed ſimpliciter in omni vita, ref
pius ab his quæ corpori cognata ſi
ad æterna, ad inviſibilia, ad ſpirit
rapitur. Proinde cum ſumma ſit i
hos & illos omnibus de rebus diſſ
ſio, fit ut utrique alteris inſanire
deantur. Quanquam id vocabuli
ctius in pios competit, quam in vulg
* mea quidem ſententia. Quod c
dem magis perſpicuum fiet, ſi, qu
admodum pollicita ſum, paucis
monſtraro, ſummum illud præmi
* nihil aliud eſſe quam inſaniam qu
d

Mea quidem ſententia) Feſtiviter adj
Mea quidem ſententia. quaſi diceret, ſtu
rum judicio. Nam mea, ad Stulticiæ p
nam refertur.

Nihil aliud eſſe) Raptum & Ecſtaſim, i
niam vocat, non ſimpliciter, ne de vulgar
ſania intelligamus, ſed quodam modo
idcirco addidit, quandam, ne quis, ut
moroſi & φιλολοίδοροι quidam, anſam
peret calumniandi. Candidi lectoris eſt,
voculam aliquam aucupari quam calum
tur, ſed rem ipſam expendere. Quod ſi
faciat, quid his rebus ſanctius dici po
aut magis pium?

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

. Primum igitur exiſtimate, Pla-
tem tale quiddã jam tum ſomniaſ-
cum amantium furorem omnium
liſſimum eſſe ſcriberet. Etenim
vehementer amat, jam non in ſe
t, ſed in eo quod amat: quoque
gius à ſe ipſo digreditur, & in illud
nigrat, hoc magis ac magis gaudet.
ue cum animus à corpore peregri-
meditatur, neque probe ſuis uti-
organis, iſtud haud dubie furorem
e dixeris. Alioqui quid ſibi vult,
d vulgo etiam dicunt: Non eſt a-
ſe: &, Ad te redi: &, Sibi redditus
? Porro quo amor eſt abſolutior,
furor eſt major ac felicior. Ergo
enam futura eſt illa cœlitum vita,
quam piæ mentes tanto ſtudio ſu-
rant? Nempe ſpiritus abſorbebit
pus, utpote victor ac fortior. Id-
e hoc faciet facilius, partim quod
olim in vita corpus ad hujuſmodi
nsformationem repurgarit, atque
tenuarit. Deinde ſpiritus à mente
ſumma mire abſorbebitur, quippe
initis partibus potentiore. Ita ut
n totus homo extra ſe futurus ſit,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

nec alia ratione felix futurus, niſi qu
extra ſeſe poſitus, patietur quidda
ineffabile à ſummo illo bono, omn
in ſe rapiente. Iam hæc felici
quanquam tum demum perfecta co
tingit, cum animi receptis priſti
corporibus immortalitate donabu
tur: tamen quoniam piorum vita ni
aliud, quam illius vitæ meditatio,
velut umbra quædam, fit ut præ
quoque illius aliquando guſtum
odorem aliquem ſentiant. Id tam
minutiſſima quædam ſtillula eſt
fontem illum æternæ felicitatis,
men longe ſuperat univerſas corp
voluptates, etiam ſi omnes omni
mortalium deliciæ in unum confer
tur. Vſque adeo præſtant ſpiritu
corporalibus, inviſibilia viſibilib
Hoc nimirum eſt quod pollicetur P
pheta: Oculus non vidit, nec auris
divit, nec in cor hominis aſcenderu
quæ præparavit deus diligentibus
Atque hæc eſt Mariæ pars, quæ n
aufertur commutatione vitæ, ſed p
ficitur. Hoc igitur quibus ſentire
cuit, (contingit autem perpaucis,

pati

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

ntur quiddam dementiæ ſimilli-
m, loquuntur quædam non ſatis
rentia, nec humano more, ſed
ſine mente ſonum, deinde ſubin-
otam oris ſpeciem vertunt. * Nunc
res, nunc dejecti, nunc lachry-
t, nunc rident, nunc ſuſpirant; in
ma, vere toti extra ſe ſunt. Mox
ad ſeſe redierint, negant ſe ſcire ubi
int, utrum in corpore, an extra
ous, an dormientes: quid audierint,
d viderint, quid dixerint, quid fe-
unt, non meminerunt, niſi tanquam
nebulam, ac ſomnium: tantum
ſciunt, ſe feliciſſimos fuiſſe, dum
deſiperent. Itaque plorant ſeſe re-
iiſſe; nihil omnium malint, quam
: inſaniæ genus perpetuo inſanire.
que hæc eſt futuræ felicitatis tenuis
ædam deguſtatiuncula. Verum ego
jam-

Nunc alacres, nunc dejecti) Hunc locum me-
n intelliget, qui legerit commentarios Ori-
is in Cantica Canticorum, quomodo
nſa, nunc ſubducente ſe ſponſo, nunc ex-
bente, & ſui copiam faciente, varie affici-
. Item in vita ſanctæ Elizabethæ nonnihil
bes, quod ad hunc faciat locum.

jam dudum * oblita mei * ὑπὲρ τὰ ἐσκα- μμένα πηδῶ. Quanquã ſi quid petulanti aut loquacius à me dictum videbitu cogitare, * & Stulticiam & mulierẽ xiſſe. Sed interim tamen memineri illius Græcanici proverbii, * πολλ

Oblita mei) Quod non conveniat, Stu ciam de rebus tam arcanis loqui. Facit aut idem in fine diſputationis, quod initio fe rat, ſentiens, rem alioqui prima fronte duri culam videri poſſe.

Ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα πηδῶ) Id eſt, ultra lim tes ſalio. Proverbium eſt in eos, qui digre untur à re propoſita; quod locus in quo cu aut diſco exercebantur, certis limitibus c cumſcriberetur, quemadmodum & hodie luſu pilæ, extra quos qui certaret, nihil a ret.

Et Stulticiam & mulierem) Duplici nomi danda venia: & quod mulier ſit; cum i ſexui peculiaris ſit loquacitas: & Stultic cui quidvis ſolet concedi.

Πολλάκι τοι καὶ μωρὸς ἀνὴρ κατακαίριον εἶπ Verſus hexameter citatus apud Aulum G lium, ſed aliquanto ſecus. Verum ad hu modum ex antiquis voluminibus reſtituit raſmus in Chiliadibus ſuis. Senſus eſt: Sæ ſane & ſtultus vir opportune dixit. Innuit a tem, quanquam Stulticia dixerit hæc, ha tamen ob id negligenda: quod à ſtultis qu que nonnunquam dicatur ad rem pertinens

ᾗ μωρὸς ἀνὴρ κατακαίριον εἶπεν. niſi forte
atis hoc * ad mulieres nihil attine-
* Video vos epilogum expectare.
nimium deſipitis, ſiquidem arbi-
mini me quid dixerim etiamnum
nminiſſe, cum tantam * verborum
aginem effuderim. * Vetus illud,
ῶ μνάμονα συμπόταν. * Novũ hoc: Mι-
σῶ

Ad mulieres nihil) Quia Græcus verſus ha-
, ſtultus vir.

ideo vos) Apte prætexit oblivionem in epi-
o, qui conſtat repetitione eorum quæ di-
ſunt, quod niſi a memore fieri nequit.

erborum farragine) Alluſit ad illud Iuven.
ſtri eſt farrago libelli. Eſt enim farrago
rificii genus ex variis confectum legumini-
s.

Vetus illud, Μισῶ μνάμονα συμπόταν) Id eſt:
li memorem compotatorem. Eſt apud Mar-
lem: & refertur apud Plutarchum in quæ-
onibus convivialibus. Explicatur accura-
us in Chiliad. Eraſmi.

Novum hoc) Nam illud vetus. hoc Moriæ
ovum. Tacite alluſit ad ſtultos auditores,
ui è concionibus nihil ſecum referunt do-
um. adeo ut ſæpenumero audias eos dicen-
: Quam belle concionatus eſt! ac mox
gati, quid dictum ſit, nihil habent quod af-
rant.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

σῶ μνάμονα ἀκροατᾶν. Quare * vale plaudite, vivite, bibite, Moriæ ce berrimi * myſtæ. Τέλος.

ER

Valete, plaudite) His verbis utebatur reci tor fabulæ, diſceſſurus è proſcenio. De addidit, vivite, bibite. Et vivere, prop eſt, genialiter vivere.

Myſtæ) Sunt, qui dei cujuſpiam ſacris (initiati.

Commentarii Lyſtriani

F I N I S.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

ERASMUS ROT.

ARTINO DORPIO

Theologo eximio S. D.

NOn fuit reddita nobis e-piſtola tua ; ſed tamen exemplar, haud ſcio quo modo exceptum , amicus quidam exhibuit ntverpiæ. Deploras Moriam parum iciter editam , ſtudium in reſtituen- Hieronymo noſtrum magnopere mprobas : ab editione novi teſta-enti deterres. Quibus literis tuis, mi orpi, tantum abeſt ut quicquam fue-m offenſus , ut poſthac mihi cœperis ſſe multo charior , cum ſemper fueris hariſſimus : adeo ſyncere conſulis, nones amice, objurgas amanter. Ha-et nimirum hoc Chriſtiana charitas, t etiam cum ſævit maxime , tamen genuinæ ſuæ dulcedinis guſtum obti-neat. Multæ mihi cotidie redduntur ab eruditis viris literæ , quæ me decus Germaniæ, quæ ſolem, quæ lunam fa-ciunt,

ciunt, & ſplendiſſimis titulis onera
verius quam ornant. Harum, em
rior, ſi ulla unquam me perinde del
ctavit, ut illa Dorpii mei jurgatrix ep
ſtola. Vere dictum eſt à Paulo, ch
ritatem non peccare: ſive quid adu
tur, ſtudet prodeſſe, ſive ſtomachatu
non aliud agit. Atque utinam lice
per ocium ad tuas literas reſcriber
quo tanto amico ſatisfaciam. Veh
menter enim cupio, quicquid ago, a
approbante fieri, cujus ingenio, pæ
cœleſti, cujus eruditioni ſingula
cujus judicio longe acerrimo tantu
tribuo, ut malim unius Dorpii, qua
mille cæterorum calculis approba
Verum adhuc à navigatione nauſe
bundus, & mox equitatione feſſu
ad hæc, in componendis ſarcinulis o
cupatus: ſatius eſſe duxi, quomod
cumque reſpondere, quam amicum
iſta relinquere opinione, ſive hanc
te ipſo conceperis, ſive inſtillaverint
lii, qui te ad eam epiſtolam ſcribe
dam ſubornarunt, quo ſub aliena pe
ſona ſuam agerent fabulam. Primu
igitur, ut ingenue dicam, editæ M

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

propemodum me pœnitet. Is li-
llus nonnihil mihi peperit gloriæ,
ſi mavis, famæ. At ego nihil mo-
gloriam cum invidia conjunctam.
uanquam, ô ſuperi, quid eſt hoc to-
n, quod vulgo gloriam vocant, niſi
men inaniſſimum ex gentilitate re-
um? Quod genus non pauca reſe-
unt apud Chriſtianos, dum immor-
itatem appellant famam poſteris
ictam, & virtutum qualiumcunque
dium. In omnibus edendis libris
c unicus ſemper mihi fuit ſcopus, ut
ea induſtria aliquam adferrem utili-
tẽ. Id ſi minus aſſequi poſſem, certe
quam adferrem noxam. Proinde
m magnos etiam viros videamus li-
ris ſuis abuſos ad affectus ſuos dige-
dos, dum alius cantat ineptos Amo-
s ſuos, alius adulatur iis quod ca-
tat, alius injuria laceſſitus ſtylo refe-
t, alius ipſe ſui tibicen eſt, & in effe-
endis propriis laudibus quemvis
Thraſonem, quemvis Pyrgopoli-
icen ſuperat: ego tamen quamvis
ngenio tenui, & perquam exigua
doctrina præditus, tamen huc ſemper
ſpecta-

ſpectavi, ut, ſi poſſem, prodeſſem:
minus, ne quem læderem. Home
ſuum in Therſitem odium mole
carminis hypotypoſi ultus eſt. Pl
quam multos nominatim perſtrin
ſuis dialogis? Cui pepercit Ariſto
les, qui nec Platoni pepercit, nec S
crati? Habuit ſuum Demoſthenes
ſchinem, in quem ſtylo debacchare
Habuit ſuum Cicero Piſonem, hab
Vatinium, habuit Saluſtium, hab
Antonium. Quam multos nomi
tim & ridet & carpit Seneca? Quo
recentiores expendas; & Petrarcha
medicum quendam, & Laurentio
Pogium, & Politiano in Scalam ſty
teli vice fuit. Quem ex omnibus
hi dabis tam modeſtum, qui non a
rulentius in aliquem ſcripſerit?
Hieronymus, vir tam pius & gra
aliquoties non ſibi temperat, qui
Vigilantium incandeſcat acrius, in
vinianum inſultet immoderatius
Rufinum amarulentius invehatur.
per hic eruditis mos fuit, quicquid
let aut delectat, chartis ceu fidis ſo
libus committere, in harum ſinum

qes pectoris æſtus effundere. Immo
dtrehendas, quoſdam non alio conſi-
o libros ſcribendos ſuſcipere, quam
n his obiter animi ſui motus inful-
at, atque hac ratione tranſmittant
poſteros. At ego in tot jam editis
uminibus, cum tam multos candi-
ime laudarim, quæſo, cujus un-
am denigravi famam? cui vel leviſſi-
m aſperſi labem? Quam gentem,
em ordinem, quem hominem no-
natim taxavi? Quid ſi ſcias, mi Dor-
, quoties ad id faciendum fuerim
lli tolerandis contumeliis provoca-
s? Semper tamen vici dolorem ani-
i mei, magiſque rationem habui,
id poſteritas eſſet judicatura de no-
s, quam quid illorum mereretur im-
obitas. Si res ipſa perinde fuiſſet no-
cæteris, ut erat mihi, nemo me mor-
acem judicaſſet, ſed æquum, ſed mo-
eſtum etiam, ac moderatum. Sed
a mecum cogitabam, Quid aliis cum
oſtris privatis affectibus? aut, Qui
oſtra hæc nota poterunt eſſe vel pro-
ul diſſitis, vel poſteris? Ego non quod
llis, ſed quod me dignum eſt, fecero.

Præ-

Præterea nullus eſt tam inimicus, c
non optem, ſi fieri poſſit, in amic
redire. Cur ei rei præcludam via
Cur hic ſcribam in hoſtem, quod
quando fruſtra nolim ſcriptum in a
cum? Cur notabo carbone, cui ſu
candorem, etiamſi promereatur, n
poſſim reſtituere? Malo in hanc p
care partem, ut vel parum meritos p
dicem, quam ut meritos vituper
Nam ſi quem falſo laudaris, cand
tribuitur: ſin quantum libet etiam
gnominia dignum ſuis pinxeris co
ribus, non illius factis, ſed tuo mo
aſſcribitur. Ut ne dicam interim, qu
ut ex injuriis, mutua talione recip
cantibus, ingens bellum aliquoties
oritur, ſic ex maledictis viciſſim u
citroque regeſtis periculoſiſſimum
cendium non raro naſcitur. Et ut
rum Chriſtianum eſt, injuriam inju
penſare, ita parum generoſi pecto
eſt, dolorem ſuum fœminarum exe
plo conviciis ulciſci. Hujuſmodi
tionibus ipſe mihi perſuaſi, ut ſe
per innoxias & incruentas haberem
teras, nec eas ullius mali nomine co

marem. Nec aliud omnino ſpe-
mus in Moria, quam quod in cæ-
lucubrationibus, tametſi via di-
. In Enchiridio ſimpliciter Chri-
æ vitæ formam tradidimus. In
o de Principis inſtitutione palam
onemus, quibus rebus principem
teat eſſe inſtructum. In Panegy-
, ſub laudis prætextu, hoc ipſum
n agimus oblique, quod illic egi-
aperta fronte. Nec aliud agitur
oria ſub ſpecie luſus, quam actum
n Enchiridio. Admonere volui-
, non mordere: prodeſſe, non læ-
: conſulere moribus hominum,
officere. Plato, philoſophus tam
is, largiores in compotationibus
tatiunculas approbat, quod arbi-
ur, quædam vitia per hilaritatem
poſſe diſcuti, quæ ſeveritate cor-
non poſſent. Et Flaccus exiſtimat
oſam quoque admonitionem non
nus atque ſeriam conducere. Riden-
, inquit, dicere verum, Quid ve-
? Neque non perſpectum eſt hoc
ientiſſimis olim viris, qui ſaluberri-
vitę præcepta ridendis ac puerili-
bus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

bus in ſpeciem apologis propon
maluerunt, quod per ſe ſubauſtera
ritas, voluptatis illecebra commen
ta, facilius penetrat in animos mo
lium. Nimirum hoc eſt illud m
quod apud Lucretium medici pu
medentes abſinthii poculo prælin
Nec in alium uſum veteres illi p
cipes hoc morionum genus in a
ſuas induxerunt, quam ut horu
bertate leviora quædam vitia cit
lius offenſam & aperirentur, & em
darentur. Fortaſſe Chriſtum in ho
bum vocare non conveniat: veru
licet cœleſtia cum humanis ullo m
conferre, nonne hujus parabolæ
ſine quiddam habent cum veteru
pologis? Et jucundius illabitur,
crius inſidit in animos Euangelica
ritas, huiuſmodi lenociniis comm
data, quam ſi nuda produceretur
quod in opere De doctrina Chriſt
divus Auguſtinus copioſe perſequ
Videbam quam eſſet mortalium
gus ſtultiſſimis opinionibus corru
idque in ſingulis vitæ inſtitutis; &
medii votum erat verius quam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

nde videbar mihi reperiſſe ratio-
, ut delicatis animis hac arte tan-
n obreperem, & cum voluptate
que mederer. Et ſæpenumero
pexeram, feſtivum hoc & joco-
admonendi genus multis feliciſ-
cedere. Quod ſi reſpondebis, per-
m, quam induxi, leviorem eſſe
m ut ſub illius prætextu de rebus
s diſputetur, hanc culpam fortaſſis
ſcam. Inepti reprehenſionem non
odum deprecor, amarulenti de-
or: quamquam & illud probe tue-
ſſem, ſi non alia ratione, certe tot
iſſimorum hominum exemplo,
s in ipſius libelli præfatiuncula re-
ſui. Quid autem facerem? Diver-
r id temporis apud Morum meum,
talia reverſus, ac renum dolor
pluſculos dies domi continebat,
nea bibliotheca nondum fuerat ad-
ta, tum ſi maxime fuiſſet, non ſine-
morbus quicquam in gravioribus
diis acrius agitare. Cœpi per ocium
rias encomium ludere, nec in hoc
e ut ederem, ſed ut morbi mole-
am hoc velut avocamento levarem.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

Operis incepti guſtum amiculis al
quot exhibui, quo jucundior eſſet
ſus cum pluribus communis. Quib
cum vehementer placuiſſet, inſti
runt uti pergerem: obſecutus ſum,
in hoc negocii ſeptem plus min
dies impendi: qui ſane ſumptus mi
pro argumenti pondere nimius etia
videbatur. Deinde quorum inſtinc
ſcripſeram, eorundem opera depor
tus in Galliam libellus, formulis ex
ſus eſt, ſed ab exemplo non ſolu
mendoſo, verumetiam mutilo. Po
quam diſplicuerit, vel illud ſatis eſt
gumenti, quod intra pauculos men
plus ſepties fuerit typis ſtanneis prop
gatus, idque diverſis in locis. De
rabar ipſe, quid ibi cuiquam placer
Hanc, mi Dorpi, ſi ineptiam voc
habes reum confitentem, aut ce
non reclamantem. Ad hunc modu
& per ocium, & amiculis obſecunda
ineptivi, idque ſemel duntaxat in vi
Quis autem omnibus horis ſapit?
ipſe fateris, cęteras lucubrationes me
ejuſmodi eſſe, ut iuxta piis atque er
ditis omnibus magnopere probentu

Q

i ſunt iſti tam rigidi cenſores, vel
rius Areopagitæ, qui homini vel u-
n ineptiæ culpam nolint condona-
Quæ tam inſignis moroſitas, ut
co ridiculo offenſi libello, tot vigi-
um ſuperiorum gratia repente ſcri-
rem ſpolient? Quot ineptias alio-
n proferre poſſem, hac multis par-
us ineptiores, etiam in magnis
eologis, dum rixoſas & frigidiſſimas
æſtiones commenti, de nugaciſſi-
s nugis perinde ac pro focis & aris
er ſe digladiantur? Atque iſti tam
iculas fabulas, & vel ipſis Atellanis
ptiores, citra perſonam agunt. Ego
rte verecundius, qui cũ ineptior eſſe
llem, Stulticiæ perſonam obtexui:
quemadmodum apud Platonem
crates obtecta facie laudes Amoris
citat, ita ipſe fabulam hanc perſona-
s egi. Scribis, ab iſtis ipſis, quibus
gumentum diſplicet, & ingenium, &
uditionem, & eloquentiam proba-
, verum eoſdem oſtendi nimis libera
ordacitate. At iſti reprehenſores plus
tiam tribuunt mihi quam velim.
uanquam nihil moror hanc laudem,

præſertim ab his profectam, quibus e-
go nec ingenium eſſe puto, nec erud-
tionem, nec eloquentiam, quibus
pollerent, mi Dorpi, crede mihi, n
tantopere jocis offenderentur, ſalut
ribus magis quam ingenioſis aut er
ditis. Obſecro te per Muſas, quos ta
dem oculos, quas aures, quod palatu
adferunt iſti quos offendit in eo libe
lo mordacitas? Primum quæ pote
illic eſſe mordacitas, ubi nullius omn
no nomen perſtringitur præterqua
meum? Cur non venit in mente
quod toties inculcat Hieronymus, u
generalis eſt de vitiis diſputatio, i
nullius eſſe perſonæ iniuriam? Quod
quiſquam offenditur, non habet qu
expoſtulet cum eo qui ſcripſit: ipſe
volet ſecum agat iniuriarum, utpo
ſui proditor, qui declararit, hoc ad
proprie pertinere. quod ita dictum e
de omnibus, ut de nemine ſit dictum
niſi ſi quis volens ſibi vendicet. A
non vides me toto opere ſic à nomin
bus hominum temperaſſe, ut nec ge
tem ullam acrius taxare voluerim? E
enim ubi cuique nationi peculiare
ph

hilautiam recenſeo, Hiſpanis aſſcri-
militiæ laudem, Italis literas & e-
quentiam, Anglis lautas menſas, &
rmam, & cæteris item eiuſmodi
uædam, quæ quiſque in ſe dicta, vel
gnoſcat non illibenter, vel certe cum
ſu audiat. Ad hæc, cum juxta argu-
nenti ſuſcepti rationem, per omnia
nortalium genera volvar, & in taxan-
is ſingulorum vitiis verſer, quæſo
uid uſquam aut dictu fœdũ occurrit
ut virulentum? Vbi flagitiorum ſen-
inam aperio? ubi ſecretam illam vi-
æ humanæ moveo Camarinam? Quis
neſcit, quam multa dici potuerint in
malos pontifices, in improbos epiſco-
pos & ſacerdotes, in vitioſos princi-
pes, breviter, in quemvis ordinem, ſi
ad Iuvenalis exemplum, non puduiſ-
ſet ea mandare literis, quæ multos non
pudet facere? Tantum feſtiva quædam
& ridicula magis quam fœda recenſui-
mus, ſed ita recenſuimus ut obiter &
maximis de rebus nonnunquã admo-
neamus, quod illos ſcire magnopere
referat. Scio tibi non eſſe vacuum ad
huiuſmodi nugas deſcendere, ſed ta-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

men ſi quando dabitur ocium, fac
rentius excutias ridiculos illos Mo
jocos, nimirum comperies non pa
magis quadrare ad Euangeliſtarum
Apoſtolorũ dogmata, quam quoru
dam ſplendidas, ſicuti putant, & m
gnis dignas magiſtris diſputation
Atque ipſe quoque in tuis literis n
diffiteris, pleraque vera eſſe, quæ il
referuntur. Verum exiſtimas, non
pediſſe, Auriculas teneras mordaci
dere vero. Si putas, nullo pacto lib
loquendum eſſe, nec unquam prom
dam eſſe veritatem, niſi cum non
fendit: cur medici pharmacis med
tur amaris, & ἱερὰν πικρὰν inter lauda
ſima ponunt remedia? Quod ſi illi
ciunt, corporum medentes vit
quanto magis par eſt nos idem fac
in ſanandis animorum morbis? O
ſecra, inquit Paulus, argue, increpa
portune, importune. Apoſtolus v
omnibus modis inſectanda eſſe vi
& tu nullum vis hulcus attingi? pr
ſertim cum id ea moderatione fiat,
ne poſſit quidem quiſquam lædi,
qui ſtudio læſerit ſe ipſum. Quod

a eſt ratio citra ullius offenſam,
edendi vitiis hominum, hæc una, ni
dor, eſt omnium maxime accom-
oda, cum neque nomen cuiuſquam
itur, deinde cum temperatur ab iis
quorum commemoratione quoque
onorum abhorrent aures. Etenim
uemadmodum in Tragœdiis quędam
rociora ſunt, quam ut oculis ſpecta-
orum conveniat exhiberi, & narraſſe
ſſiciat: ita in hominum moribus
uædam obſcœniora ſunt, quam ut ve-
ecunde poſſint narrari. Poſtremo cum
a ipſa quæ narrantur ſub ridicula
erſona per luſum & jocum efferun-
ur, ut omnem offenſam ſermonis hi-
ritas excludat: an non videmus,
uantum aliquoties apud ſeveros et-
am tyrannos valeat jocus commodus,
c in tempore dictus? Quæſo te, quæ
reces, quæ ſeria oratio potuiſſet regis
llius animum tam façile placare, quam
militis jocus? Immo, inquit, niſi la-
gena nos deſtituiſſet, longe atrociora
fueramus in te dicturi. Arriſit rex, &
ignovit. Nec ſine cauſa tam diligen-
ter de riſu præcipiunt duo ſummi rhe-

tores M. Tullius & Quintilianus. T
tam vim habet lepos & jucunditas
monis, ut etiam in nos apte tortis
cteriis delectemur; id quod de C. C
ſare literis eſt proditum. Proinde ſi
teris vera quæ ſcripſi, ſi feſtiva ma
quam obſcœna; quæ ratio commod
excogitari poterat medicandi co
munibus hominum malis? Prim
ipſa voluptas illectat ad legendum,
illectum remoratur. Nam in cæt
alias res alii venantur. Voluptas e
quo blanditur omnibus, niſi ſi quis
pidior eſt, quam ut literatæ volu
tis ſenſu tangi poſſit. Porro qui i
offenduntur, ubi nullius editur
men, ii mihi videntur haud mult
abeſſe à muliercularum affectib
quæ ſi quid in malas fœminas dict
fuerit, ſic commoventur, quaſi ea c
tumelia ad ſingulas pertineat: r
ſum ſi quid laudis tribuatur pro
mulieribus, ſic ſibi placent, quaſi qu
unius aut alterius eſt, id pertinea
omnium laudem. Abſit hoc inep
genus à viris, at multo magis ab e
ditis viris, maxime vero à Theolo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

uid hic offendo criminis, à quo
immunis, non offendor, ſed ipſe
i gratulor, qui vacẽ iis malis, qui-
multos obnoxios eſſe video. Sin
actum hulcus aliquod, & ſum ipſe
i oſtenſus in ſpeculo, nec hic quic-
m eſt cauſæ, cur offendi debeam:
rudens ſum, diſſimulabo quod ſen-
, nec ipſe mei veniam proditor: ſi
bus, admonitus cavebo, ne mihi
convicium poſthac in os nomina-
poſſit impingi, quod illic ſine no-
nclatura notatum video. Cur non
em hoc donamus huic libello,
od vulgaribus iſtis comœdiis tri-
unt & idiotæ? quam multa, quanta
m libertate jaciuntur illic in monar-
as, in ſacerdotes, in monachos, in
ores, in maritos, in quos non? Et
men quia nemo nominatim inceſſi-
r, arrident omnes, & ſuum quiſque
orbum aut fatetur ingenue, aut diſ-
mulat prudenter. Violentiſſimi quo-
ue tyranni ferunt ſcurras & moriones
os, cum ab iis aliquoties manifeſto
nvicio feriuntur. Non ultus eſt Im-
erator Flavius Veſpaſianus exprobra-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

tam ſibi cacantis faciem. Et quina
iſti tam delicatis auribus, qui Moria
ipſam non ferunt in communem h
minum vitam ſine ullius nominis in
ſtione ludentem. Nunquam explo
fuiſſet vetus comœdia, ſi ab edend
nominibus illuſtrium virorum abſ
nuiſſet. At tu quidem, optime Dor
ita propemodum ſcribis, quaſi totu
ordinem Theologicum Moriæ lib
lus à nobis alienaſſet. Quid opus fu
inquis, theologorum ordinem tam
criter laceſſere? meamque deplo
fortunam. Olim, inquis, tuas lucubr
tiones magno ſtudio legebant omne
te præſentem videre geſtiebant: nu
Moria, veluti Davus, interturbat
mnia. Scio te nihil per calumniam ſc
bere: nec ipſe tecum tergiverſatore
agam. Quæſo, laceſſitum theolog
rum ordinem putas, ſiquid dictu
fuerit in ſtultos aut malos theologo
eoque indignos nomine? Atqui ſi pl
cet iſta lex, univerſum mortalium g
nus infenſum habeat qui quid dixer
in ſceleratos homines. Quis unqua
fuit tam impudens rex, qui non fate
tu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

, regum nonnullos eſſe malos, &
: honore indignos? Quis epiſco-
tam inſolens, quin idem de ſuo fa-
tur ordine? An unus ordo theolo-
rum in tanto numero nullum ha-
ſtupidum, nullum indoctum, nul-
n rixoſum, ſed tantum Paulos, Ba-
ſios, & Hieronymos nobis exhibet?
mo contra fit, ut quo quæque pro-
ſio præclarior eſt, hoc pauciores ha-
at qui reſpondeant. Plures invenies
nos naucleros, quã bonos principes,
res medicos bonos, quam bonos e-
ſcopos. Atqui ea res haud pertinet ad
ntumeliam ordinis, ſed ad laudẽ pau-
rum, qui in pulcherrimo ordine ſeſe
lcherrime geſſerunt. Rogo dic mihi,
r magis offendũtur theologi, ſi mo-
o ſunt qui offendantur, quam reges,
uã primates, quam magiſtratus, quam
piſcopi, quam cardinales, quam ſum-
ni pontifices? denique quam negocia-
ores, quam mariti, quam uxores,
quam jureconſulti, quam poetæ? nul-
um enim omnino mortalium genus
præteriit Moria, niſi quod non uſque
adeo deſipiunt, ut in ſe quiſque dictum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

exiſtimet, quod in genere dictum
in malos. Divus Hieronymus ſcri
ad Euſtochium de virginitate, at
in eo libro malarum virginum mo
ita depingit, ut nullus Apelles ma
poſſit oculis exponere. Nunquid
fenſa eſt Euſtochium? nunquid ſ
cenſuit Hieronymo, quod virgin
ordinem dehoneſtaſſet? ne tantul
quidem. at quamobrem tandem? ne
pe quod virgo prudens non exiſti
ret ad ſe pertinere, ſi quid dictum e
in malas: imo gaudebat admoneri
nas, ne in tales degenerarent: gau
bat admoneri malas, ut tales eſſe d
nerent. Scripſit ad Nepotianum
vita clericorum, ſcripſit ad Ruſtic
de vita monachorum, ac miris col
bus pingit, miris ſalibus taxat utr
que generis vitia. Nihil offenſi ſun
quos ſcripſit, quod ſcirent horum
hil ad ſe pertinere. Cur non aliena
eſt Guilielmus Montioius, inter o
mates aulicos non infimus, quod m
ta luſerit Moria in proceres aulic
Nempe cum ipſe ſit vir & optimus
prudentiſſimus, arbitratur, id quod

quod in malos ac ſtultos dictũ eſt
nates, nihil ad ſe pertinere. Quam
ta luſit in malos & laicos epiſco-
Moria? Cur nihil hiſce rebus of-
us eſt archiepiſcopus Cantuarien-
Nempe quia vir omni virtutum
ere abſolutus, nihil horum ad ſe
tinere judicat. Quid ego tibi per-
commemorare nominatim de
mis principibus, de cæteris epi-
pis, de abbatibus, de cardinalibus,
viris eruditione claris, quorum ne-
nem adhuc ſentio vel pilo factum
niorem Moriæ gratia? Nec adduci
ſum, ut credam ullos theologos ir-
atos hoc libello, niſi forte pauculos
quot, qui vel non intelligant, vel in-
leant, vel natura ſint adeo moroſa,
nihil omnino probent. Habet e-
m, id quod in confeſſo eſt, hoc ho-
inum genus admixtos quoſdam, pri-
um ingenio judicioque adeo in-
lici, ut ad nullas omnino literas ſint
ppoſiti, nedum theologicas. Deinde
oſteaquam pauculas Alexandri Galli
egulas edidicerint, ad hæc paululum
neptiſſimę Sophiſtices attigerint, poſt

ex Ariſtotele decem tenuerint pro
ſitiones, nec has intellectas, poſtre
ex Scoto aut Occam totidem edid
rint quæſtiones, quod ſupereſt, ex
tholico, Mammetrecto, & conſim
bus dictionariis, velut ex Copiæ co
petituri, mirum quam criſtas effer
ut nihil eſt arrogantius imperitia.
ſunt qui contemnunt divum Hiero
mum ut grammatiſten, quia non
telligunt. Iſti Græcas, Hebraicas,
mo & Latinas rident literas. Et c
ſint quovis ſue ſtupidiores, ac ne ſ
ſu quidem communi præditi, put
ſe totius arcem tenere ſapientiæ. C
ſent omnes, damnant, pronuntia
nihil addubitant, nuſquam hære
nihil neſciunt. Et tamen iſti duo t
ve magnas ſæpenumero commov
tragœdias. Quid enim eſt inſcitia
impudentius, vel pertinacius? Hi n
gno ſtudio conſpirant in bonas liter
ambiunt in ſenatu theologorum
quid eſſe, & verentur, ne, ſi renaſc
tur bonę literæ, & ſi reſipiſcat mund
videantur nihil ſciſſe, qui antehac v
go nihil neſcire videbantur. Hor

ſu

illi clamores, horum tumultus,
m conjuratio in viros melioribus
ctos literis. His non placet Mo-
quia non intelligunt neque Græ-
neque Latine. In huiuſmodi non
logos, ſed Theologiæ hiſtriones,
id forte dictum ſit acerbius, quid
ad magnificentiſſimum bonorum
ologorum ordinem? Nam ſi pie-
s ſtudio commoventur iſti, cur
riæ potiſſimum ſuccenſent? Quam
bia, quam ſpurca, quam peſtifera
pſit Pogius? At hic ut autor Chri-
nus paſſim habetur in ſinu, in o-
eis pæne verſus linguas. Quibus
bris, quibus maledictis clericos in-
tatur Pontanus? At hic ut lepidus
feſtivus legitur. Quantum obſcœ-
atis eſt in Iuvenale? At hunc qui-
m putant concionatoribus etiam u-
em eſſe. Quam maledice ſcripſit in
hriſtianos Cornelius Tacitus? quam
imice Suetonius? quam impie de-
dent immortalitatem animarum Pli-
ius & Lucianus? At hos tamen eru-
itionis gratia legunt omnes, & meri-
o quidem legunt. Solam Moriam,
quia

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

quia ſalibus aliquot luſerit, non in
nos theologos , & eo dignos titu
ſed in ineruditorum frivolas quæſti
culas , & ridiculum Magiſtri noſtri
tulum, ferre non poſſunt. Ac duo t
ve nebulones theologico ſchem
perſonati, mihi conantur hanc mo
re invidiam, quaſi theologorum o
nem læſerim & alienarim. Ego tant
tribuo theologicis literis , ut eas ſ
ſoleam appellare literas. Ita ſuſp
venerorque hunc ordinem, ut huic
nomen dederim, ac voluerim aſſcr
Quanquam pudore prohibeor ,
minus mihi tam eximium titulum
ſeram , quippe qui non ignorem , q
dotes & eruditionis & vitę theolog
nomini debeantur. Neſcio quid o
mine majus profitetur, qui theolog
profitetur : epiſcoporum ea dign
eſt, haud mei ſimilium. Nobis ſatis
Socraticum illud didiciſſe , quod n
omnino ſcimus , & qua poſſumus o
peram noſtram juvandis aliorum ſt
diis conferre. Equidem neſcio u
nam lateant iſti duo treſve theolo
rum dii , quos ſcribis mihi parum
P

icios. Ipſe compluribus in locis
verſatus ab edita Moria, in tot A-
emiis vixi, in tot frequentiſſimis
ibus nullum unquam theologum
i ſenſi iratum, niſi unum aut alte-
n ex iſtorum numero, qui omnibus
nis literis ſunt hoſtes. Nec ii tamen
quam verbo mecum expoſtularunt.
id in abſentem muſſitent, non ad-
dum obſervo, tot bonorum judicio
tus. Ni vererer, mi Dorpi, ne cui
leat arrogantius quam verius hæc
ere, quam multos tibi poſſem re-
nſere theologos, vitæ ſanctimonia
lebres, eruditione præcellentes, di-
itate præeminentes, aliquot ex his
iam epiſcopos, qui me nunquam ma-
s amplexi ſunt, quam poſt editam
oriam; & quibus ille libellus magis
ridet, quam mihi ipſi. Horum ſin-
ulos titulis ac nominibus ſuis hoc
oco referrem, niſi vererer, ne tantis et-
am viris, Moriæ cauſa, futuri ſint ini-
uiores tres iſti theologi: immo unum
untaxat eſſe puto apud vos iſtius au-
orem tragœdiæ. Nam rem prope-
modum conjecturis aſſequor. Quem

ſi

ſi vellem ſuis depingere coloribus,
mo miraretur ejuſmodi viro diſplic
ſe Moriam; immo mihi non place
niſi talibus diſpliceret; quanquam
mihi placet; at iſto certe nomine
nus diſplicet, quod talibus ingenii
placet. Plus apud me ponderis ha
ſapientum & eruditorum theolo
rum judicium, qui tantum abſunt
me ſugillent mordacitatis, ut mo
rationem etiam & candorem me
laudibus vehant, qui procax per ſe
gumentum citra procaciam tractari
& in re jocoſa ſine dente luſerim. E
nim ut ſolis reſpondeam Theolo
quos ſolos audio oſtendi, quis ne
quam multa vulgo quoque dicantu
mores malorum Theologorum? M
ria nihil attingit iſtiuſmodi: tant
jocatur in ocioſas illorum diſcep
tiunculas; nec has ipſas tamen ſim
citer improbat, verum eos damn
qui in his ſolis theologicæ rei puppi
ut ajunt, & proram collocant, quic
logomachiis, ut divus appellavit Pa
lus, ejuſmodi ſic occupantur, ut n
Euangelicas, nec Propheticas, nec
poſ

ſlicas literas vacet legere. Atque
um, mi Dorpi, pauciores eſſent
obnoxii crimini! Poſſem tibi pro-
te, qui annum egreſſi octogeſi-
, tantum ætatis in hujuſmodi tri-
erdiderint, nec unquam contextū
gelicum evolverint; id quod à
compertum ipſi quoque demum
eſſi ſunt. Ne ſub Moriæ qui-
persona ſum auſus dicere, quod
en non raro multos audio de-
antes, theologos & ipſos, ſed
theologos, hoc eſt, viros in-
os, graves, eruditos, & qui
iſti doctrinam penitus ex ipſis
iberint fontibus. Ii quoties apud
ſunt, apud quos fas liberas animi
es depromere, deplorant, hoc re-
tius Theologiæ genus mundo in-
tum, & vetus illud deſiderant. Quid
m eo ſanctius, quid auguſtius, quid
ue reſipiens ac referens illa cœleſtia
riſti dogmata? At hoc, ut omittam
bari factitiique ſermonis ſordes &
rtenta, ut omittam omnium bona-
m literarum inſcitiam, ut imperi-
m linguarum, ſic Ariſtotele, ſic hu-
manis

manis inventiunculis, ſic prophan
iam legibus eſt contaminatum, ut h
ſciam an purum illum ac ſynce
Chriſtum ſapiat. Fit enim, ut du
humanas traditiones nimium ad v
oculos, minus aſſequatur archety
Hinc ſæpenumero coguntur The
gi cordatiores aliud ad populum
re, quam vel apud ſe ſentiant, vel a
familiares loquantur, & aliquoties
habeant quod reſpondeant conſul
bus, cum perſpiciunt aliud doc
Chriſtum, aliud humanis tradit
culis imperari. Quæſo, quid c
mercii Chriſto & Ariſtoteli? Qui
phiſticis captiunculis cum æterna
pientiæ myſteriis? Quorſum tot q
ſtionum labyrinthi? inter quas q
multæ ſunt ocioſæ, quam multæ p
lentes, vel hoc ipſo quod contentio
& diſſidia pariunt? At ſunt veſtig
da quædam, ſunt & decernenda q
dam. Non abnuo. Sed ediverſo
multa ſunt quæ rectius ſit omit
quam inquirere. Et ſcientiæ pars
quædam neſcire, permulta de qui
ſalubrius eſt ambigere quam ſtatu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

temo ſi quid ſtatuendum eſt, id
n reverenter, non arroganter, &
vinis literis, non è commerciis
inum, ratiunculis, ſtatui. 'Nunc
e quæſtiuncularum ullus eſt finis,
ıibus ipſis tamen quanta familia-
& factionum diſſenſio? & cotidie
etum ex decreto naſcitur. Brevi-
co redacta res eſt, ut negotii ſum-
non tam ex Chriſti præſcripto,
n ex ſcholaſticorum definitioni-
& epiſcoporum qualiumcunque
ſtate dependeat. Quibus rebus
ıvoluta ſunt omnia, ut ne ſpes qui-
ı ſit mundum ad verum illum Chri-
niſmum revocandi. Hæc aliaque
multa perſpiciunt ac deplorant ſan-
ſimi, iidemque doctiſſimi viri, quo-
n omnium præcipuam cauſam in
lax hoc & irreverens recentium
ologorum genus rejiciunt. O ſi ti-
iceret, mi Dorpi, tacitis oculis ani-
mei cogitationes intueri! nimirum
elligeres quam multa prudens hoc
iceam loco. At horum aut nihil at-
git Moria, aut certe leviſſime attigit,
quem oſtenderem. Atque eandem
cautio-

cautionem in omnibus ſervare cura
ne quid obſcœne ſcriberem, ne qu
peſtiferum moribus, ne quid ſedit
ſum, aut quod cum ullius ordinis
juria conjunctum videri poſſet. Si qu
ibi dictum eſt de divorum cultu, ſe
per reperies aliquid aſſcriptum, qu
palam teſtetur nihil aliud taxari qu
ſuperſtitionem non recte colenti
divos. Item ſi quid in principes, ſi qu
in epiſcopos, ſi quid dicitur in mo
chos, ſemper addimus quod declar
illud in ordinis injuriam non eſſe
ctum, ſed in corruptos & ſuo indign
ordine, nequenquam bonum lædere
dum malorum inſector vitia. Ac r
ſus dum hoc ago, ſubtractis omniu
nominibus, effeci quod in me fuit,
vel mali poſſent offendi. Poſtrem
dum ſalibus & jocis, fictaque & ri
cula perſona, tota peragitur fabu
curatum eſt, ut triſtes etiam & mor
boni conſulant. Iam illud non ut m
dacius dictum notari ſcribis, ſed ut i
pium. Nam quo, inquis, pacto fer
piæ aures, quod futuræ vitæ felici
tem dementiæ ſpeciem vocas? Ob

O

quo, optime Dorpi, quis tuum can-
n docuit ſubdolum hoc calumni-
enus? ſive, quod magis arbitror,
aſtutus ad hanc mihi ſtruendam
mniam tua abuſus eſt ſimplicitate?
nc modum ſolent iſti calumnia-
peſtilentiſſimi duo verba decer-
eaque nuda, nonnunquam & im-
ta nonnihil, prætermiſſis his quæ
m alioqui ſermonem leniunt &
cant. Notat ac docet hanc aſtu-
in ſuis inſtitutionibus Quintilia-
Noſtra quam commodiſſime re-
mus additis confirmationibus, &
id eſt quod mitiget, quod exte-
, quod alioqui cauſam adjuvet:
ra, quæ ſunt adverſariorum, ea
ituta his omnibus recitemus, id-
verbis, quam fieri poteſt, odioſiſ-
s. Hanc artem iſti non ex Quin-
ni præceptis, ſed ex ſua malevo-
ia didicerunt: qua ſæpenumero
ut quæ magnopere placitura fue-
t ſi ſic referantur ut ſcripta ſunt, ali-
recitata vehementer offendant. Re-
e, quæſo te, locum, ac diligenter
pice, quibus gradibus, quoque ſer-

monis

monis progreſſu hoc perventum ſit,
felicitatem illam demẽtiæ ſpeciem e
dicerem. Ad hæc obſerva, quibus ve
bis id explicem: videbis illic eſſe, qu
vere pias aures etiam delectet, tantu
abeſt ut quicquam ſit quod offenda
In tua recitatione offendiculum e
non in meo libello. Etenim cum h
ageret Moria, ut univerſum rerum g
nus Stulticiæ nomine complecter
tur, doceretque, totius humanæ fe
citatis ſummam à ſtulticia pende
per omne mortalium genus pervaga
eſt, uſque ad reges ac ſummos pon
fices. Deinde perventum eſt ad ip
apoſtolos, atque adeo Chriſtum, q
bus ſtulticiam quandam tributam
perimus in ſacris literis. Neque ve
periculum eſt, ne quis hic imaginet
apoſtolos aut Chriſtum vere ſtult
fuiſſe, ſed quod in his quoque fue
infirmum quiddam, & noſtris trib
tum affectibus, quod ad æternam
lam ac puram ſapientiam parum
piens videri poſſit. Verum hæc ip
ſtulticia vincit omnem mundi ſapie
tiam, quemadmodum & propheta

mne

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

m mortalium juſtitiam pannis
ert fœminæ menſtruo fluxu con-
inatæ, non quod bonorum juſti-
olluta ſit, ſed quod ea quæ apud
ines puriſſima ſunt, quodammo-
mpura ſint, ſi ad illam ineffabilem
puritatem conferantur. Et ut ſa-
tem propoſui ſtulticiam, ita ſanam
niam, & cordatam amentiam fa-
Quoque mollius eſſet, quod de
torum fruitione ſequebatur, præ-
to tres Platonis furores, è quibus
ciſſimus ſit amantium, qui nihil
d ſit quam ecſtaſis quædam. At
rum ecſtaſis nihil aliud eſt quam
tus quidam futuræ beatitudinis,
toti abſorbebimur in deum, in
magis quam in nobis ipſi futuri.
hunc Plato furorem vocat, cum
is extra ſe raptus, in eo eſt quod a-
t, eoque fruitur. Non vides quam
igenter paulo poſt diſtinxerim ſtul-
iæ & inſaniæ genera, ne quis ſim-
cium in verbis noſtris labi poſſet?
rum de re non pugno, inquis; à
rbis ipſis abhorrent piorum aures.
t cur non offenduntur eædem aures

iſtæ, cum Paulum audiunt dicente
Quod ſtultum eſt dei? &, Stulticia
crucis? Cur non divum Thomam
jus vocant, qui de Petri ecſtaſi ſcrib
in hunc modum: Dum pie deſipit, ſ
monem incipit de tabernaculis. S
crum illum ac felicem raptum d
pientiam vocat, & tamen iſta cant
tur in templis. Cur mihi non ob
ſcripſere dicam, quod in precatio
quadam Chriſtum magum dixer
& incantatorem? Divus Hieronym
Chriſtum Samaritanum appellat, c
fuerit Iudæus. Paulus eundem & p
catum vocat, quaſi plus dicas qu
peccatorem. Maledictum vocat. qu
impium convicium, ſi quis malig
velit interpretari? quam pia laus
quis, ut Paulus ſcripſit, ita accipi
Ad conſimilem modum, ſi quis Ch
ſtum prædonem appellet, ſi quis ad
terum, ſi quis temulentum, ſi q
hæreticum, nonne futurum ſit, ut b
omnes obturent aures? At ſi quis co
modis verbis hæc efferat, & ſermo
progreſſu paulatim huc lectorem ve
ri manu deducat; quemadmod
triu

mphans per crucem, prædam ab
is abductã patri revexerit; quem-
odum Moyſi ſynagogam, velut u-
m Vriæ, ſibi adjunxerit, ut ex ea
cretur pacificus populus; quo pa-
charitatis muſto temulentus, ſe-
ipſum nobis impenderit; quem-
odum novum doctrinæ genus in-
erit, ab omnium & ſapientum &
ientum placitis longe diverſiſſi-
n: quis quæſo poterit offendi, præ-
m cum horum vocabulorum ſin-
nonnunquam reperiamus in ar-
s literis, in bonum uſurpata ſen-
? Nos in Chiliadibus (nam id obi-
venit in mentem) apoſtolos Silenos
ellavimus, immo Chriſtum ipſum
num quendam diximus. Accedat
uus interpres, qui hoc tribus ver-
odioſius explicet; quid intolerabi-
? At legat pius & æquus quæ ſcri-
probabit allegoriam. Demiror au-
n, nec illud animadverſum ab iſtis,
am cautim efferam iſta, quamque
rrectione ſtudeam mitigare. ſic e-
m propono. Sed poſteaquam ſemel
ſοντω induimus, age doceamus &

illud, felicitatem Chriſtianorum,
tot laboribus expetunt, nihil aliud
quam inſaniæ ſtulticiæq; genus qu
dam. Abſit invidia verbis, rem ip
potius expendite. Audiſne? Prim
quod Moria de re tam arcana diſpu
id mitigo proverbio, quod jam leo
exuvium induerit. Nec ſimpliciter
pello ſtulticiam aut inſaniam, ſed ſ
ticiæ inſaniæque genus, ut piam ſ
ticiam, & felicem intelligas inſani
juxta diſtinctionem quam mox ſu
cio. Nec hoc contentus, addo, qu
dam, ut appareat, figuram ſubeſſe,
ſimplicem eſſe ſermonem. Nec
contentus, offenſam deprecor, qu
verborum ſonus poſſit gignere; &
moneo, ut magis obſervent quid d
tur, quam quibus dicatur verbis.
que hæc quidem in ipſa ſtatim p
poſitione. Iam vero in ipſa tracta
ne quid eſt omnino, quod non
quod non circumſpecte ſit dictum
reverentius etiam quam ut conve
Moriæ? Sed ibi malui pauliſper o
viſci decori, quam non ſatisfacere
gnitati rei; malui rhetoricen offen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

uam lædere pietatem, Ac poſtre-
eracta probatione, ne quem mo-
p, quod de re tam ſacra Stulticiam,
eſt, jocoſam perſonam, fecerim
entem; & hanc deprecor culpam
verbis: Verum ego jamdudum
a mei ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα πηδῶ. Quan-
n, ſi quid petulantius aut loquacius
dictum videbitur, cogitate, &
ticiam & mulierem dixiſſe. Vides
uſquam ceſſarim omnem offendi-
anſam præcidere. Verum iſta non
pendunt, quorum aures præter
poſitiones, concluſiones, & corol-
a nihil admittunt. Quid quod præ-
one præmunierim libellum, qua
tor omnem prȩcludere calumniam?
ue quicquam addubito, quin ea
didis omnibus faciat ſatis. Quid
em facias iſtis, qui vel ob ingenii
tinaciam ſibi ſatisfieri nolint, vel
pidiores ſint quam ut ſatisfactio-
n intelligant? Nam quemadmo-
m Simonides dixit, Theſſalos he-
tiores eſſe, quam ut poſſint à ſe de-
i, ita quoſdam videas ſtupidiores,
am ut placeri queant. Adhæc, non

mirum eſt, invenire quod calum
tur qui nihil aliud quærit niſi quod
lumnietur. Quod ſi quis eodem
mo legat divi Hieronymi libros,
tum locos offendet qui calumniæ
teant: nec deerit in omnium Chri
niſſimo doctore quod ab iſtis hæ
cum poſſit appellari. ne quid int
dicam de Cypriano, de Lactantio
que cæteris conſimilibus. Den
quis unquam audivit ludicrum a
mentum in Theologorum vocar
gnitionem? Quod ſi placet, cur
eadem opera quicquid à poetis h
ſcribitur aut luditur, ad hanc e
tiunt legem? quot illic reperien
ſcœna, quot veterem paganiſmu
lentia? Verum hæc quoniam inte
ria non habentur, nemo theologo
exiſtimat ad ſe pertinere. Nequ
men poſtulem iſtorum exemplum
hi patrocinari. Ego nec joco ſcrip
à me velim, quod ullo pacto Chri
norum officiat pietati. Modo d
qui quod ſcriptum eſt intelligat:
do detur æquus & integer, quique
gnoſcere ſtudeat, non affectet c

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

ti. At ſi quis iſtorum habeat ra-
m, qui primum nullo ſunt inge-
præditi, minore judicio, deinde
omnino bonarum literarum atti-
nt, ſordida tantum iſta, perturba-
: doctrina infecti potius quam e-
i: denique infenſi omnibus, qui
t quod ipſi neſciant, nec aliud
m adferentes propoſitum, quam
mniandi, quicquid illud ſit, quod
: utcunque intellexerint: is nimi-
nihil omnino ſcripturus eſt, ſi va-
velit calumnia. Quid quod iſto-
nonnullos gloriæ ſtudium ad ca-
niandum adducit? Nihil enim glo-
us inſcitia cũ ſcientiæ perſuaſione
juncta. Proinde cum vehementer
nt famam, nec eam poſſint bonis
onibus aſſequi, malunt Epheſium
m juvenem imitari, qui incenſo
o totius orbis celeberrimo nobi-
tus eſt, quam inglorij vivere. Et
m ipſi nihil lectu dignum poſſint e-
re, toti ſunt in hoc, ut celebrium vi-
rum lucubrationes carpant. De a-
loquor, non de me, qui nihil o-
hino ſum. Ac Moriæ libellum ipſe

ne pili quidem facio, ne quis putet
re commoveri nos. Quid autem
rum, ſi tales, quales modo dixim
propoſitiones aliquot eligant, ex
gno deceptas opere, quarum alias
ciant ſcandaloſas, alias irreveren
les, alias male ſonantes, alias im
& hæreſim ſapientes? non quod
mala reperiant illic, ſed quod ipſi
cum adferant. Quanto placabiliu
rat, & Chriſtiano candore dignius
ruditorum hominum induſtriam
vore alere? & ſi quid fortefortuna
rit elapſum incogitantius, aut con
vere, aut comiter interpretari, qu
inimice quærere quod reprehendas
ſycophantam agere, non theologu
Quanto felicius, mutua collatione
docere, vel diſcere: &, ut Hiero
mianis utar verbis, in ſcripturar
campo ſine noſtro dolore ludere?
in iſtis mirum quam nihil ſit mediu
Quoſdam autores ſic legunt, ut qu
tumvis manifeſtum inciderit erratu
vel frivolo prætextu defendant:
quoſdam adeo ſunt iniqui, ut nihil t
circumſpecte dici poſſit, quod non
lic

a ratione calumnientur. Quanto
ſtiterat, dum hæc agunt, dum vi-
m & lacerant, & lacerantur, ſimul
aum perdentes ocium, & alienum,
æcas aut Hebraicas, aut certe Lati-
literas diſcere? quarum cognitio
tum adfert momenti ad divinarum
ntiam literarum, ut mihi ſane vi-
atur vehementer impudens, earum
dem Theologi nomen ſibi vindica-
Proinde, Martine optime, pro
ea in te benevolentia non te deſinam
hortari, quod antehac ſæpius feci,
ſtudiis tuis ſaltem Græcarum lite-
rum cognitionem adjungas. Rara
æ dam eſt ingenii tui felicitas. Sty-
s ſolidus & nervoſus, ac fluens & ex-
berans, animum arguit non ſanum
odo, verumetiam fœcundum. Sup-
etit ætas non tantum integra, ſed vi-
ens adhuc & florida: & vulgatum i-
um ſtudiorum curſum jam feliciter
bſolviſti. Crede mihi, ſi iſtis tam præ-
laris initiis Græcanicæ literaturæ co-
ophonem addideris, auſim tum mihi,
um aliis omnibus, magnum quiddam
de te polliceri, & quod antehac nemo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

recentium theologorum præſtite
Quod ſi in hac es opinione, ut am
veræ pietatis putes omnem human
eruditionem eſſe contemnendam
arbitraris, ad hanc ſapientiam maj
compendio perveniri transfigurati
quadam in Chriſtum; cæteraque
mnia quæ digna cognitu ſint, plen
in fidei lumine perſpici quam in
minum libris: facile tuæ ſubſcrip
ſententiæ. Quodſi, ut nunc habet
manarum rerum ſtatus, veram Th
logicæ rei cognitionem tibi promi
abſque linguarum peritia, præfer
ejus, in qua pleræque ſunt traditæ
vinæ literæ; tota nimirum erras
Atque utinam hanc rem perſuadere
bi tam poſſim quam cupio: nam cu
non minus quam & te diligo & t
ſtudiis faveo: porro tum diligo e
ſiſſime, tum faveo impenſiſſime. Qu
ſi tibi non poſſum approbare, ſalt
illud amici precibus dones velim,
periculum facias. Nihil recuſabo ſ
plicii, niſi fateberis amicum ac fid
fuiſſe conſilium. Si quid meretur
meus in te amor, ſi quid valet pa

co-

mmunis, ſi quid tribuis huic, non
im dicere, doctrinæ, ſed certe la-
rioſæ in bonis literis exercitationi,
uid tribus ætati, (nam quantum ad
nos attinet, ego tibi pater eſſe poſ-
m;) ſine me hoc vel gratia, vel auto-
ate, ſi minus argumentis, abs te im-
trare. Ita demum mihi videbor e-
quens, quod tu mihi ſoles tribuere,
anc rem perſuaſero. Quod ſi aſſe-
or, futurum eſt ut uterque gaudea-
us, ego dediſſe conſilium, tu paruiſ-
. Et qui nunc es omnium chariſſi-
us, hoc nomine non paulo futurus
charior, quod te tibi reddiderim
ariorem. ſin minus; vereor, ne na-
jam grandior, ac rerum uſu doctus,
meum probaturus ſi conſilium, &
am damnaturus ſententiam: quod-
ue fere ſolet uſu venire, tum intelli-
as errorem tuum, cum ſerum erit me-
eri. Poſſem tibi permultos enume-
are nominatim, qui cani jam cœpe-
int in his literis repueraſcere, quod
andem animadvertiſſent ſine his man-
um ac cæcum eſſe literarum ſtudium.
Verum hac de re nimis jam multa: ut

ad tuam redeam epiſtolam. Quoni
exiſtimas, hac una ratione leniri p
theologorum invidiam, & veterem
ſtaurari favorem, ſi quaſi παλινῳδίαν,
phiæ laudem opponam Morias en
mio: vehementer horraris & obſe
ut ita faciam. Ego, mi Dorpi, qui
minem contemno niſi me ipſum, c
que cupiam, ſi liceat, univerſos m
tales habere placatos; nec hoc lab
gravarer ſuſcipere, niſi proſpicer
futurum, ut, ſi quid apud pauculo
niquos & indoctos ortum eſt invi
non ſolum non extinguatur, ver
etiam magis exacerbetur. Proinde
tius eſſe duco, μὴ κινεῖν τὸ εὖ κείμενον κα
καὶ ταύτης καμαρίνας μὴ ἅπτεσθαι. Rectius
fallor, tempore langueſcet hæc ex
tra. Nunc ad alteram epiſtolæ tuæ p
tem venio. Operam meam in Hie
nymo reſtituendo magnopere c
probas, & ad conſimiles hortaris la
res. Hortaris tu quidem jam curr
tem; quanquam non tam hortatori
opus eſt ad hanc rem quam adjut
bus; tantum eſt in negocio difficu
tis. Verum nolo poſthac mihi qu
qu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

m credas, niſi hic veracem depre-
henderis. Iſti quos tantopere offendit
ia, nec Hieronymi probabunt e-
onem, nec iſti multo ſunt æquio-
Baſilio, Chryſoſtomo, Nazianze-
quam nobis; niſi quod in nos li-
tius debacchantur; quanquam ali-
oties irritatiores, nec illis indigna
ninibus verentur effutire: bonas
ras metuunt, & ſuæ timent tyran-
li. Atque ut intelligas me non te-
re hoc divinare: cum opus eſſet in-
utum, & fama jam percrebuiſſet,
urrere quidem graves, ut habentur,
i, & inſignes, ut ſibi videntur, Theo-
gi, per omnia ſacra typographum
teſtantes, ne quid Græcitatis aut
ebraiſmi pateretur admiſceri: in-
ens in eis literis eſſe periculum, nec
uicquam eſſe fructus; ad ſolam cu-
oſitatem eſſe paratas. Et ante hoc
empus cum apud Britannos agerem,
ortefortuna incidit mihi compotatio
um Franciſcano quodam primi no-
minis Scotiſta, qui plebis judicio mul-
um ſapere, ſuo nihil neſcire videbatur:
huic cum expoſuiſſem quid in Hiero-
nymo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

nymo conarer, vehementer admira
eſt, eſſe quicquam in hujus libris, qu
à Theologis non intelligeretur: ho
uſque adeo indoctus, ut demirer ſi t
verſus in omnibus Hieronymi lu
brationibus recte intelligat. Addel
homo ſuavis, ſi quid in Hierony
præfationibus addubitarem, Bri
nem omnia luculenter expoſuiſ
Quæſo, mi Dorpi, quid iſtis fac
Theologis, aut quid preceris, niſi f
te fidelem medicum, qui cerebro m
deatur? Et tamen hujus farinæ ſu
aliquoties, qui in theologorum co
ſeſſu fortiſſime vociferantur. Hi
Chriſtianiſmo pronunciant. Tim
& horrent ceu rem periculoſam ac p
ſtilentem, quam divus Hieronym
quam Origines etiam ſenex mag
ſudoribus ſibi paravit, quo vere the
logus eſſet. At Auguſtinus jam e
ſcopus, jam ſenex, in Confeſſionu
libris deplorat, quod juvenis ab eis
teris abhorruiſſet, quæ ſibi in expone
dis ſacris literis magno uſui eſſe p
tuiſſent. Si periculum eſt, non m
tuam hoc diſcriminis, quod viri ta

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

ntes affectarunt : ſi curioſitas,no-
eſſe ſanctior Hieronymo ; de quo
n bene mereantur iſti, qui quod
ecit, curioſitatem vocant, viderint.
Extat pervetuſtum Pontificii ſe-
s decretum, de conſtituendis do-
ibus, qui linguas aliquot publice
erent : cum de ſophiſtica, de Ari-
elis philoſophia perdiſcenda, nuſ-
m unquam quicquam ſit cautum:
quod iſta in decretis vocantur in
bium, utrum fas ſit ea diſcere, nec
atque horum ſtudium à multis ac
gnis autoribus improbatur. Cur,
od Pontificum autoritas juſſit, ne-
gimus : de quo dubitatum eſt, im-
quod improbatum, id ſolum am-
ctimur ? quanquam idem iſtis eve-
in Ariſtotele, quod in divinis lite-
: adeſt ubique Nemeſis illa, con-
mpti ſermonis ultrix : paſſim & hic
llucinantur, ſomniant, cæcutiunt,
pingunt, meraque portenta profe-
nt. His egregiis Theologis debe-
us,quod ex tam multis ſcriptoribus,
uos in catalogo recenſet Hierony-
us, tam pauci ſuperſint, quia ſcribe-
bant

bant quod magiſtri noſtri non intelli
gerent. His debemus quod divum
Hieronymum ſic habemus deprava
tum ac mutilum, ut aliis plus prop
negocij ſit in reſtituendo, quam ipſ
fuerit in ſcribendo. Iam vero quo
tertio loco ſcribis de Novo teſtamen
to, ſane demiror quid tibi acciderit
aut quonam interim perſpicaciſſimo
ingenii tui oculos averteris. Noli
quicquam à me mutari, niſi ſi quid for
te ſit apud Græcos ſignificantius: &
negas in hac, qua vulgo utimur edi
tione, quicquam eſſe vitii. Nefas eſſ
putas, rem tot ſeculorum conſenſu, to
ſynodis approbatam, ullo pacto con
vellere. Obſecro te, ſi vera ſcribis, eru
ditiſſime Dorpi, cur frequenter alite
citat Hieronymus, aliter Ambroſius
quam nos legimus? Cur Hieronymu
multa reprehendit, & corrigit nomi
natim, quæ tamen in hac habentur e
ditione? Quid facies, cum tam mult
conſentiunt, hoc eſt, cum ſecus haben
Græcorum codices, cum ad horun
exemplar citat Hieronymus, cum i
dem habent vetuſtiſſima Latinorun
exem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

emplaria, cum ipſe ſenſus multo re-
ĉtas quadrat? num his omnibus con-
ptis, tuum ſequeris codicem, for-
ſis à ſcriba depravatum? Neque ve-
quiſquam aſſeverat in divinis literis
um eſſe mendacium: Quandoqui-
m & hoc adductum eſt abs te; neque
tum hoc, de quo cum Hieronymo
gladiatur Auguſtinus, quicquam ad
m pertinet. At illud ipſa res clami-
t, & vel cæco, quod ajunt, poteſt
ſe perſpicuum, ſæpe vel ob imperi-
am interpretis, vel ob oſcitantiam,
ræca male reddita eſſe, ſæpe germa-
am ac veram lectionem ab indoctis
brariis fuiſſe depravatam, (id quod
otidie videmus accidere,) aliquoties
nutatam à ſemidoctis parum attentis.
Vter magis favet mendacio, qui hæc
corrigit ac reſtituit, an qui citius ferat
addi mendam, quam tolli? Quando-
quidem ea depravatorum natura eſt,
ut menda mendam gignat. Et ſunt fere
ejuſmodi, quæ mutamus, ut ad em-
phaſim pertineant magis, quam ad
ſenſum ipſum; quanquam ſæpenume-
ro magna ſenſus pars eſt emphaſis. Ve-
rum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

rum non raro tota aberratum eſt v
quod quoties accidit, quæſo te, q
confugit Auguſtinus, quo Ambroſi
quo Hilarius, quo Hieronymus, n
ad Græcorum fontes? Id cum ſit
cleſiaſticis quoque decretis comp
batum, tamen tergiverſaris, & ſtu
refellere, vel potius elabi diſtinctiu
cula. Scribis, eo ſeculo Græcorum
dices emendatiores fuiſſe Latinis: nu
contra eſſe, nec fidendum illorum
bris, qui deſciverint ab eccleſia Ron
na. Vix adducor, ut credam te hoc
animo ſcribere. Quid ais? non leg
mus eorum libros, qui deſciverunt
fide Chriſtiana? Cur igitur Ariſtot
tantum autoritatis tribuunt, ethnic
cui nihil unquam fuerit cum fide co
mercii? Tota Iudæorum gens à Ch
ſto deſcivit; nihil igitur ponderis h
bebunt apud nos Pſalmi & Prophet
illorum ſermone ſcripti? Iam mihi
cenſe capita omnia, in quibus Græ
à Latinis diſſentiunt orthodoxis: ni
reperies, quod ex novi Teſtamenti v
bis natum ſit, aut quod huc pertine
Tantum de vocabulo hypoſtaſeos,

ceſſione ſancti ſpiritus, de conſe-
ndi cæremoniis, de paupertate ſa-
dotum, de poteſtate Romani pon-
is controverſia eſt. At nihil horum
falſatis approbant exemplaribus. At
d dices, ubi videris ſic interpreta-
n Originem, ſic Chryſoſtomum, ſic
ſilium, ſic Hieronymum? Num
quoque ſeculo falſaverat aliquis
æcorum codices? Aut quis un-
am deprehendit Græcorum codi-
s vel uno in loco falſatos fuiſſe? Po-
emo cur falſare velint, cum hinc
n tueantur ſua dogmata? Adde huc,
od ſemper in omni doctrinæ genere
ræcorum codices emendatiores fuiſ-
, quam noſtros, fatetur & M. Tul-
us, quanquam alioqui Græcis ini-
uior. Nam diſtinctio literarum, api-
es, & ipſa ſcripturæ difficultas, in cau-
eſt, quo minus facile queant vitiari:
ut ſi quid fuerit vitiatum, facilius
oſſit reſtitui. Porro quod ſcribis, ab
ac editione non eſſe recedendum,
ot videlicet conciliis approbata: mo-
e vulgarium theologorum facis, qui
quicquid ullo modo in publicum u-
ſum

ſum irrepſit, eccleſiaſticę tribuere ſo
autoritati. At mihi vel unā profer ſy
odum, in qua ſit hæc editio comp
bata. Nam qui comprobabit, qu
cujus ſit, nemo novit! Nam Hie
nymi non eſſe, vel ipſæ teſtantur H
ronymi præfationes. Sed eſto, co
probarit ſynodus aliqua. num ita co
probavit, ut nihil omnino liceat
Græcorum fontibus emendare? N
mendas etiam omnes comproba
quæ variis modis potuerint irrepe
Num hujuſmodi verbis concept
fuit decretum à patribus? Hæc e
tio cujus ſit autoris neſcimus, ſed
men eam approbamus: nec obſt
volumus, ſi quid ſecus habent Gr
codices, quantumvis emendati; ſi q
ſecus legit Chryſoſtomus, aut Baſili
aut Athanaſius, aut Hieronymus; e
iam ſi illud magis quadraverit ad ſ
ſum Euangelicum: & tamen hos ip
autores in cæteris magnopere co
probamus. Quin etiam quicquid
poſterum, quocunque modo, ve
ſemidoctis & audaculis, vel ab im
ritis, ebriis, oſcitantibus librariis fu
vi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

ctum, depravatum, additum, o-
um, eadem probamus autoritate:
ne cuiquam volumus licere, mu-
ſcripturam ſemel inductam. Ridi-
m decretum, inquis. At hujuſmo-
eceſſe eſt fuiſſe, ſi nos autoritate
di deterres ab hac induſtria. Po-
mo quid dicturi ſumus, ubi videri-
, nec hujus editionis exemplaria
ſentire? Num & hanc pugnantiam
robavit ſynodus, præſcia videli-
, quid quiſquam mutaturus eſſet?
que utinam, mi Dorpi, tantum eſſet
i Romanis pontificibus, ut hiſce
rebus ſalutares ederent conſtitu-
nes, quibus caveretur, de reſtituen-
bonorum autorum monumentis,
parandis & reponendis emendatis
emplaribus. Verum in eo conſilio
dere nolim iſtos falſiſſimo nomine
eologos, qui huc tantum ſpectant,
quod ipſi didicerunt, id ſolum ha-
eatur in precio. Quid autem iſti di-
icerunt, quod nõ ſit ineptiſſimum, &
dem cõfuſiſſimum? Quibus ſi contin-
at tyrannis, futurum eſt, ut antiqui-
atis optimis autoribus rejectis, inſul-
ſiſſimas

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

ſiſſimas iſtorum nænias pro oraculi
habere cogatur mundus ; quæ uſqu
adeo nihil habent bonæ eruditionis
ut eo ſane malim vel mediocris eſſ
cerdo, quam iſtius generis optimus,
nihil melioris acceſſerit doctrinæ. Iſt
ſunt, qui nolint quicquam reſtitui, n
quid ignoraſſe videātur. Hi nobis fict
ſynodorum autoritatem objiciunt: h
magnum Chriſtianæ fidei diſcrimen
exaggerant: hi periculum eccleſiæ,
quam iſti ſcilicet humeris ſuppoſitis
fulciunt, rectius plauſtrum fulturi, &
huiuſmodi fumos, ſpargunt apud vul-
gus indoctum ac ſuperſtitioſum: apud
quod cum pro Theologis habeantur,
nolint ullā opinionis ſuę jacturā facere.
Verentur, ne, cum perperam divinas
citant literas, id quod ſæpenumero fa-
ciunt, Græcæ aut Hebraicæ veritatis
autoritas in os jaciatur, & mox appa-
reat, eſſe ſomnium quod velut oracu-
lum adducebatur. Divus Auguſtinus,
vir tantus, ad hæc epiſcopus, non gra-
vatur vel ab anniculo puero diſcere.
Iſti tales malunt omnia ſurſum ac de-
orſum miſcere, quam committere, ut
quic-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

quicquam videantur ignorare, quod ad abſolutam pertineat eruditionem. Quanquam nihil hic video, quod magnopere pertineat ad fidei Chriſtianæ ſynceritatem: quod ſi maxime pertineret, hoc certe magis eſſet elaborandum. Neque vero periculum eſt, ne protinus omnes deſciſcant à Chriſto, ſi fors auditum fuerit, repertum eſſe in ſacris libris, quod vel ſcriba depravarit indoctus aut dormitans, vel interpres, neſcio quis, parum apte verterit. Aliis ex rebus hoc periculũ eſt, quas hoc loco prudẽs ſubticeo. Quãto Chriſtianius fuerit, ſemotis contentionibus, quod quiſq; poſſit, in communẽ uſum libenter conferre, idque candide amplecti, ſimulq; & citra faſtum diſcere quod neſcias, & citra invidiã docere quod ſcias. Quod ſi qui ſunt illiteratiores quam ut quicquam recte docere poſſint, elatiores quam ut quicquam diſcere velint, hos, quoniam pauculi ſunt, valere ſinamus, & bonarum, aut certe bonæ ſpei mentium, potius habeamus rationem. Oſtendi quondam meas annotationes rudes adhuc, & adhuc à

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

ſollibus, quod ajunt, calentes, vi
integerrimis, ſummis Theologis, d
ctiſſimis epiſcopis: hi fatebantur, ex
lis qualibuſcunque rudimentis ſibi pl
rimum lucis affulſiſſe ad divinarum
terarum cognitionem. Porro qu
admones, ſciebam, Laurentium V
lam ante nos hoc laboris occupaſſ
quippe cuius annotationes primus c
rarim evulgandas: & Iacobi Fabri
Paulinas epiſtolas commentarios v
deram: atque utinam ab his ſic eſſ
elaboratum, ut noſtra induſtria nih
foret opus, Equidem Vallam plurim
laude dignum arbitror, hominem rh
toricum magis quam theologum, q
hac diligentia ſit uſus in ſacris liter
ut Græca cum Latinis contulerit; cu
non pauci ſint Theologi, qui nu
quam univerſum teſtamentum ordi
perlegerint: quanquam ab hoc aliqu
locis diſſentio, præſertim in his qu
ad rem Theologicam pertinent. Po
ro Iacobus Faber commentarios ill
jam tum habebat in manibus, cum n
hoc operis moliremur: ac parum com
mode evenit, ut nec in familiariſſim
coll

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

olloquiis alterultri noſtrum in men-
em venerit, de ſuo meminiſſe inſtitu-
o. Nec ante cognovi quid agitaſſet
lle, priuſquam opus formulis excu-
ſum prodiſſet. Et hujus conatum ve-
hementer approbo: quanquam ab hoc
quoque locis aliquot diſſentimus in-
viti, cum tali amico libenter ὁμόψηφοι
futuri per omnia, niſi veri magis quam
amici eſſet habenda ratio, præſertim
in ſacris literis. Sed mihi nondum ſa-
tis liquet, cur hos duos objicias. num
ut à re velut occupata deterreas? At
apparebit, me poſt tantos etiam viros
non ſine cauſa laborem hunc ſuſcepiſ-
ſe. An hoc ſignificas, nec iſtorum in-
duſtriam probari Theologis? Equi-
dem quid Laurentio ad veterem illam
invidiam acceſſerit, non video. Fa-
brum audio probari ab omnibus.
Quid, quod nec omnino ſimile nego-
cium molimur? Laurentius tantum
annotavit locos aliquot, idque, ut ap-
paret, in tranſcurſu, levique, quod di-
ci ſolet, brachio. Faber in Paulinas dun-
taxat epiſtolas edidit commentarios,
eaſque ſuo more vertit: tum ſi quid diſ-

crepabat, obiter annotavit. Nos un
verſum teſtamentum novum ad Græ
corum exemplaria vertimus, additi
regione Græcis, quo cuivis promptu
ſit conferre. Adjecimus ſeparatim a
notationes, in quibus partim argume
tis, partim veterum autoritate theolo
gorum docemus, non temere muta
quod emendavimus, ne vel fide care
noſtra correctio, vel facile deprava
poſſit quod emendatum eſt. Atque u
tinam præſtare potuiſſemus, quod ſt
dulo ſumus conati. Nam quantum a
eccleſiæ negocium attinet, nihil ver
bor has meas vigiliolas cuivis epiſc
po, cuivis cardinali, cuivis etiam Ro
mano pontifici dare, modo talis ſi
qualem habemus. Poſtremo non dub
to futurum, quin tu quoque ſis edit
libro gratulaturus, qui nunc ab ede
do dehortaris, modo vel paululum e
deguſtaris literas, ſine quibus hiſce d
rebus recte judicari non poſſit. Vide, n
Dorpi, ut eodẽ officio geminam inien
gratiam: nimirum alteram apud theo
logos iſtos, quorum nomine diligen
tiſſime functus ſis tua legatione: alte
ram

n apud me, cui tam amica admoni-
me teſtatiorē feceris amorem tuum.
t viciſſim boni conſules noſtram æ-
e liberam ſatisfactionem, &, ſi ſapis,
ſtro conſilio potius accedes, qui
um unius rem ago, quam iſtorum,
i tuum ingenium eximiis rebus na-
m, non ob aliud ſtudent in ſuam tra-
re factionem, quam quo tanti ducis
ceſſione ſuas communiant copias.
quātur illi meliora, ſi poſſint: ſin mi-
us, tu tamen quod eſt optimum ſe-
uere. Quod ſi non potes illos redde-
meliores, id quod velim te adniti,
ltem illud cave, ne te reddant dete-
orem. Porro fac, ut qua fide cauſam
torum apud me egiſti, eadem meam
gas apud iſtos. Placabis homines,
uoad fieri poteſt, & perſuadebis, me,
uod facio, non in eorum facere con-
umeliam, qui haſce literas neſciunt,
d in publicam omnium utilitatem;
uæ nemini non patebit, ſi velit uti;
eminem urgebit, ſi malit carere: tum
o eſſe animo, ut ſi quis oriatur qui re-
ctiora docere poſſit aut velit, me primū
ore, qui noſtra reſcindam & abrogem,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

& illius ſubſcribam ſententiæ. Ioan
Paludano multam ex me ſalutem di
to; cum quo fac ut hanc de Moria
tem partiaris, propter commentari
illi dicatos à Lyſtrio noſtro. Docti
mo Nevio, humaniſſimo D. Nicol
de Beveris, præpoſito divi Petri, fac
diligenter commendes. Menardum a
batem, quem tam magnificis orn
præconiis, nec dubito quin, qua es
de, veriſſimis, vel tua cauſa diligo, v
nerorque: neque negligam in lite
meis, ſimul atque inciderit commo
tas, ejus honorificam facere menti
nem. Bene vale, mortalium charit
me Dorpi. Antverpiæ, anno MDXV.

ER

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

ERASMUS ROT. THOMÆ MORO S. D.

QVæ tibi narrata ſunt de concertatiuncula, quæ mihi fuit apud hujus Academiæ Rectorem cũ Nicolao Egmondano, nec omnino vera ſunt, neque tamen nihil habent veri: ſic enim ſolet rumor, & augere quod geſtum eſt, & variare fabulas: neque vero mihi tam inimicus eſt, ut patiar illum mendaciis traduci. Rem igitur ut habet accipe: Quandoquidem video vobis iſthic tantum eſſe ocij, ut quid heic ineptiamus vacet cognoſcere. Vbi literis expoſtulaſſem apud hujus Academiæ rectorem, quod Egmondanus in concione nos perſtrinxiſſet, reſcripſit ille: Si placeret ipſum audire coram ſua verba ſonantem, fortaſſe rem poſſe componi. Reſpondi, me nihil detrectare; tametſi non eſſem neſcius, ab illo μηδὲν ὑγιὲς proditurum. Convenimus,

nimus, conſedit Rector, huic ego de
ter aſſedi, ſiniſter ille. Nec erat in
nis ordo: noverat Egmondani more
ac de me ſibi falſo perſuaſerat, eum e
ſe, qui poſſem irritari: proinde mediu
conſedit, quo pugnam dirimeret, ſi fo
te λογομαχία ad ungues ac pugnos effe
veſceret. Rem igitur paucis expon
Rector. Ibi compoſito ad miram, ſe
ridiculam gravitatem vultu, inſit Eg
mondanus: Ego nulli feci injuriam i
ſacris concionibus: ſi Eraſmus ſe put
læſum, proferat; ſum illi reſponſuru
Rogabam, an putaret, ullam atrocio
injuriam, quam hominem immerent
in publica concione traducere menda
ciis. Ibi continuo commotus hom
& relicta quam cœperat perſona, ma
gis etiam purpuraſcens, (nam rubeba
& antea; erat enim tempus pomeridia
num.) Et cur, inquit, tu nos traduci
tuis ſacris libris? In libris, inquam
meis nuſquam eſt nomen tuum. Nec i
concionibus, inquit, meis auditum e
nomen tuum. Negavi, libros meos e
ſe ſacros, in quibus aliquando narren
etiam ſomnia mea, nihilque non nu

ge

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

er: non idem licere in ſacris concionibus. Præterea longe minus, inquam, ſcripſi de te quam res habet. Tu de me publice mentitus es, dicens, faviſſe Luthero, cui nunquã favi in eum ſenſum, in quem tua dicta interpretatur populus, & ipſe ſentis. Ibi jam non commotus, ſed furenti ſimilis: Imo, inquit, tu es autor horum omnium, tu es verſipellis ac veterator, & nihil non intorques cauda quadam. Atque his ſimilia multa evomuit verius, quam dixit, quæ illi tum ſuggerebat ſplendida bilis. Senſi, & mihi concitari ſtomachum; jamque vox quædam eruperat, ſermonis non ſatis temperati prooemium, nõ quidem racha, ſed aliud quiddam, quod pejus oleat quam ſonat. Sed repreſſi me illico, ſatius ducens, & meæ (nam parum valebam) & Rectoris parcere valetudini, cui & ipſi cum medicis res erat; poſtremo ſtultum & indecorum ratus, adverſus furentem furere. Itaq; ſubridens, verti me ad Rectorem: Poſſem, inquam, teſtari de inſigni contumelia, poſſem regerere convicia. appellat me verſipellem, liceret ipſum viciſ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

ſim appellare vulpem: appellat me du-
plicem, poſſem ipſum appellare qua-
druplicem: ait me cauda contorquer
omnia, poſſem dicere illum lingua ſu
inficere omnia: ſed hæc nec viris dign
ſunt, ac vix etiam mulieribus. Agamu
argumẽtis. Finge me. Hic ille protinu
interpellans magno clamore nautico
Non fingo, inquit; nolo fingere. ho
veſtrum eſt; vos poetæ fingitis, ac men
timini omnia. Iam magis ridere libe
bat, quam indignari. Si fingere non vis
inquam, da igitur. Nolo, inquit, dare
Fac, inquam, ita eſſe. Non faciam, in
quit. At pone ita eſſe, inquam. No
ponam, inquit. Sit igitur ita, inquam
At non eſt, inquit. Quid igitur, in
quam, vis me dicere? Dic, inquit, It
eſt. Vix Rector impetravit, ut ſinere
me loqui. Vt verum ſit, inquam, me i
libris meis quædam ſcripſiſſe ſecus qu
oportet, non tamen hoc erat tuum, a
animi tui vindictam abuti ſacri loci
ſacræ concionis autoritate, & popul
ſimplicis credulitate. Poteras viciſſin
in me ſcribere, poteras me in jus voca
re. Nunc non tam mihi facis injuriam
quam

quam toti huic academię, quã toti populo, quam ſacræ concioni, quæ longe aliis fabulis dicata eſt. Hic quũ deeſſet homini quod reſponderet, alio ut ſolet deflexit. Ia, inquit, optares ibi ſimilem autoritatem. Quam? inquam, concionandi? annuit. Atqui, inquam, & olim ſum concionatus, & arbitror me poſſe meliora docere, quam audio te aliquando proferentem. Quin igitur, inquit, facis? Quia puto, me, inquam, majus operę precium facere ſcribendis libris: tametſi tuam induſtriam non improbarem, ſi modo doceres ea quæ faciunt ad bonos mores. Ibi venit homini in mentem, quod ſcripſiſſem in literis ad Rectorem, (legerat enim) hæc mihi immerenti, immo bene merenti, indigne fieri. Vbi, inquit, tu bene mereris? Fatentur, inquam, hoc plurimi, me non male meritum de bonis literis. Ia, inquit, ſic vos eas appellatis; ſunt malæ literæ. Et in ſacris, inquam, literis multa reſtitui. Imo, inquit, multa falſaſti. Cur igitur, inquam, approbat Romanus pontifex ſuo diplomate? Ia diplomate? inquit.

Quis vidit tuum diploma? ſubindicā
à me confictum eſſe. An poſtulas, i
quam, ut diploma per ſingulos ci
cumferam, aut in foro exhibeam? E
hibui Atenſi, vidit Dorpius. Ia Do
pius, inquit. additurus & in illum al
quid convicii, ni Rector illum ſuo vu
tu compeſcuiſſet. Videbis & tu, inqu
Nolo, inquit, videre tua. Cur igit
damnas, inquam. Cur in Luthero d
mnando tantum apud te valet ponti
cis autoritas, in meis probandis plun
levior eſt? Hoc ſermone omiſſo, co
pit commemorare, jam velut affectu
moturus arte Rhetorica, quantis ho
noribus affeciſſent me Theologi Lo
vanienſes priuſquam in eos ſcripſiſſem
Quid non fecimus, inquit, tibi? Cæt
rum de virulentis obtrectationibu
quibus me laniarat Egmondanus, eti
priuſquam Lovanium commigrarem
nulla mentio. Reſpondi, non eſſe me
moris extenuare cujuſquam in me be
neficium, cęterum me hactenus Theo
logorum beneficio non admodum u
ſum fuiſſe. Ibi neſcio quo pacto factu
mitior, Verum, inquit; quia non po
tuimus

mus. Ergo, inquam, ne imputes, od non præſtitiſtis. Nam quantum tueritis male faciendo, ſenſi; officij hil expertus ſum; niſi quod me vocas ad actus, quos vocatis, & convivia quædam ſolennia; à quibus nemo mas abhorret quam ego: tantum abeſt, existimem, me hoc nomine multum debere vobis. Vos me ultro inviſtis ad amicitiam; ego ut nunquam mbij, ita nunquam dedi anſam dirimendæ. Ex hoc ſermone venit homini in mentem, de ſarta inter nos amicitia, uno ipſo nondum ſatis placato, um nemo ſtolidius læſiſſet, quam ille. utant, hoc eſſe religionis colophonem, ut illis ſupplices ſint, etiam qui non ferendis injuriis ſint affecti: tantum abeſt, ut quenquam ipſi reconcilient, aut juxta doctrinam Euangelicam benefaciant ei qui læſerit. Bene mones, inquit; jactas, inter nos ſartam fuiſſe concordiam. Quid? an non fuit? inquam. Nonne compotavimus ſplendide in collegio Falconis? (Conſtiterat hoc prandiū ejus domus moderatori non mediocri pecunia. Et

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

quoniam erat dies Mercurij, tantu
piſcium erat paratum uni Egmonda
no, quantum ſatis eſſet quatuor athle
tis.) nonne propoſita pacis conditio
ut utrinque deleret offenſas omnes a
mneſtia? Negavit ille fortiter, quo
tot teſtibus actum erat. Rector inter
pellans, ita moderatus eſt litem, ut fa
teretur, inter omnes Chriſtianos eſſ
aliquam concordiam, cæterum eam
pacem non fuiſſe numeris omnibu
abſolutam. Ego arridens rogabam
quota compotatione pax Theologic
abſolveretur; Me ſimplicem arbitrari
vel ſine compotatione confici pacem
inter bonos. Hinc rurſus aliud illi ve
nit in mentem. Recte admones, in
quit; tu nos habes ludibrio, traduci
tanquam ebrios. Expoſtulante me, u
bi vocaſſem eum ebrium; Scribis, in
quit, me fuiſſe uvidum à prandio lar
giore: quid hoc aliud eſt, quam eſſe e
brioſum? Hoc, inquam, neque te no
minato ſcripſi, & narro ab aliis dictum
nam tui Carmelitę hoc lemmate te ex-
cuſabant, ne quis gravius ferret, quod
dixeras uvidus à prandio largiore. Ia
tui,

, inquit; indignans opinor, quod dixiſſem, non veſtri. Quod ſi mane, inquam, edidiſſem nomen, quid t flagitii, ſi quod tu publice auſus dicere, ego ſimili libertate retuliſn? nunc honoris tui gratia ſupprimo men tuum, & rem atrocem civiliter ro. Dixeras, Fabrũ ac me, qui nunc gnaremus inter nos, olim pugnatus in profundo tartaro. Ia, inquit, hoc aliis audiſti. Verum, inquam: at n ab uno. ſed audes tu negare dictũ? bticuit. qua quidem in re primum m admiratus novum hominis pudom. Mox in alium campum expatias, negavit, ſe unquam facturum finẽ ociferandi in Lutherum, donec illũ nfeciſſet. Reſpondi, per me licere il-, vociferari uſque ad ilium diruptioem, modo ne in me blateraret: neque e queri, quod in Lutherum clamaſt, ſed quod in me. quod ipſum ſi illi ſque adeo cordi eſſet, pergeret; nihil men lucri facturus, niſi ut eſſet bonis mnibus ludibrio, quandoquidem in a concione vidiſſem paſſim omnes identes. Hic ille: Ia, inquit, illi tui

erant.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

erant. Quam mei ſint, inquam, neſcic
pleroſque ne de facie quidem noveran
Inter cætera crimina objecit & ho
quod allegarem epiſtolas illuſtriu
virorum , qui mihi nonnihil tribue
rent: ſignificans, eas à me confingi, ne
ullos eſſe qui mea probarent, cum eg
ferme totum hoc epiſtolarum genu
premam : ſimulque indicans, nihil c
portere probatum haberi, quod ipſiu
calculo non eſſet commendatũ. Hin
conjicere licet ſimul & modeſtiam ho
minis , qui ſibi tam parum tribuat, &
ſimplicem pureque Chriſtianum an
mum , qui nihil mali non ſuſpicetu
de proximo. Cum inter cætera dixi
ſem , non debere videri mirum , ſicu
bi querar nonnihil de Theologis in l
bris meis : cum Ioannes Standitiu
Minorita , Theologus , epiſcopus
ſancto Aſino , apud regem ac regina
Angliæ, multis proceribus & erudit
adſtantibus, impudentiſſime me detu
lerit tribus nominibus ; primum quo
tollerem reſurrectionem, deinde quo
nihili facerem ſacramentum matrimo
nij ; præterea quod male ſentirem d
Eu

ichariſtia : cum in omnibus libris
eis nihil magis aſſeram quam reſur-
ctionem ; ac matrimonium edita de-
amatione ſic prædicarim , ut Theo-
gi putarint, errorem eſſe hæreticum,
uod matrimonio plus ſatis tribuerim;
oſtremo cum de Euchariſtia nuſ-
uam , neque ſcripſerim , neque locu-
as ſim , niſi ſicut decet, id eſt, ſumma
um reverentia. Ia, inquit, hæc o-
nnia fortaſſe ſunt vera. O vocem im-
otentis animi , ſibique nihil non in-
lulgentis : cur hæc potius in me vera
ſſent , quam ſi quis dicat, Egmonda-
num compilaſſe ſacrarum ædium ga-
zophylacium ? quam incantaſſe mori-
turos , uti ſibi traderent hæreditatem,
fruſtratis hæredibus ? quam ad quæſtũ
prodidiſſe,quæ audivit in arcanis con-
feſſionibus ? Hæc fortaſſe probabilius
in illum competerent , quam quæ vo-
lebat ille videri non abhorrentia à ve-
ris in me. Huic divo committant pa-
rentes liberos ſuos , ut imbibant veræ
religionis ſemina. Quid tibi nunc re-
feram ſingula? quicquid quocunque
caſu dicebatur , rapiebatur in occaſio-
nem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

nem convicii, non aliter quam ſole
pueri rixantes, ac mulierculæ proc
ces: quicquid dixeram, regerebat in c
verſum. Objiciebat epiſtolam ad L
therum ſcriptam. Illic, inquam, m
neo quid debuerit vitare. Immo, i
quit, doces eum ſcribere. Etiam h
videbatur male habiturum hominer
ſi Lutherus aliquanto melius ſcripſ
ſet: adeo illum perire cupiebat, n
corrigi. Sed illud nullo modo conc
quebat, quod adjeciſſem, Non adm
neo quid facias, ſed ut quod facis pe
petuo facias. Hic cum excuſarem civ
litatem Rhetoricam, qua negam
nos admonere, cum maxime admon
mus, rurſus incanduit. Pulchre, i
quit, dixti; hoc vere rhetorum eſt,
mnia fucare, fingere, mentiri. Arriden
faſſus ſum, aliquando mentiri Rhet
res, ſed interim mentiri nonnunqua
& Magiſtros noſtros. Rurſum cu
dicerem, me conſuluiſſe dignitati Th
ologorum, reſpondit: Nobis hanc cu
ram relinque; nos proſpiciemus. Cu
adderem, exurendis Lutheri libris eu
è bibliothecis eximi poſſe, ex anim

no

ı item:Ia,inquit,ex animis: ibi cum
poſuiſti. Cum nihil inter nos con-
ıiret : adeo ut ſi dicerem literas bo-
s, ille continuo vocaret malas : ſi
rum caſtigatum, ille falſatum: ſi me
ciſſem alienum à factione, ille pro-
us caput factionis appellaret : nega-
rus & intra oleam eſſe duri quicquã,
t extra juglandem eſſe duri quicquã,
quid tale affirmaſſem : Rector inter-
cans rixam jam nimis longam, nega-
t, hęc eſſe digna Theologis: ſe luben-
us auditurum, ſi quid faceret ad con-
rdiam ſarciendam. Age, inquam,
uando negas, eam concordiam unica
ompotatione potuiſſe coire, quid ſu-
ereſt ad conſummandam? Hortante
ectore, dixit: Vt ſarcias famam no-
tram abs te læſam. Vbi, inquam? In
piſtolis? Annuit. Illis, inquam, jam
vulgatis, mihi non eſt in manu quod
etis; quanquam illic nullius famam
æſi. Ergo palinodiam, inquit, cane.
Quam? Scribe, Lovanii ſynceros &
probos eſſe Theologos. Id, inquam,
haud unquam negavi. ſed quos ego
taxavi, ſi mihi præbebunt probam ma-

teriam,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

teriam, magnifice de illis ſcribam. H
irritatus, Et tu, inquit, ſi nobis pr
bueris bene loquendi materiam, be
de te loquemur. Tu ſtylum hab
nos linguam habemus. Taxas, inqu
nos, quod tibi oblatremus à tergo; a
deo tibi in os dicere. Nec mirum, i
quam; tu, quibus es moribus, auden
etiam conſpuere os boni viri. Neg
vit, ſe adhuc eſſe tam contumacē. H
ſermone interrupto Rector admonu
ut de Luthero, quod erat caput, ag
retur. Age, inquit, ſcripſiſti pro L
thero; nunc ſcribe adverſus illum. H
inficiatus, me ſcripſiſſe pro illo, ſed p
Theologis potius adverſus illum; cu
excuſaſſem multa, ocium, imperitiar
metum; inter alia prætexui ſuſpicion
crudelitatis, ſi ſævirem ſtylo meo
hominem proſtratum ac victum. In
mo hoc ipſum, inquit, ſcribe, L
therum à nobis victum eſſe. Reſpo
di, non deeſſe qui hoc vociferarentu
vel me tacente. Præterea magis fo
decorum, ſi ipſi ſuam celebrarent v
ctoriam, qui peperiſſent. Poſtrem
mihi non cōſtare, quod eum viciſſen
cur

um libri illorum nondum prodiſſent
lucem. Sub hæc deſperans, verſus
l Rectorem, ait, Nonne prædixi, nos
hil acturos; Quamdiu, inquit, de-
ectat ſcribere adverſus Lutherum,
m diu habebimus eum pro Luthera-
o. At iſthoc, inquam, nomine tu
nihi Lutheranus eris, qui nihil ſcribas
dverſus illum, neque tu ſolus tantum,
ed innumeri tecum. Atque ita non
icto, ſed ſignificato vale, Rectori, non
nihi, diſceſſit: quemadmodum qui in
gladiatoria ſchola vulnus præter cer-
aminis leges acceperunt, cæteris qui-
lem dant dextram, ei à quo læſi ſunt
non dant. Habes fere ſummam illius
præclari colloquii, quod illi tamen vi-
ſum eſt admodum blandum, cum hoc
ageretur, ut me pelliceret eloquentia
ſua ad inſectandum ſtylo meo Luthe-
rum. Neque paſſus eſt ille ſibi perire
hujus conflictationis gloriam. Iactita-
vit apud compotores ſuos, quam for-
titer obſtitiſſet in os Eraſmo. Rector
eadem ſuis denarrans, non ſine riſu,
negavit, ſe unquam crediturum fuiſſe,
mihi tantum eſſe temperantiæ. Quan-

quam

quam non hinc mihi laudem hanc
rogo; qui prorſus inſanus fuiſſem,
cum illo contendiſſem. Et tamen
unus aut alter hoc ſceleratior. N
hic ut moleſtus eſt & pertinax, ita n
nus habet fuci, ſemper ſui ſimilis. T
lem ajunt fuiſſe puerum, talem ma
ſtellum, talem baccalaureum, tal
Theologiæ profeſſorem, qualis nu
eſt Carmelita. Nec Vulcanus quid
hunc recudat, neque refingat Merc
rius. Sibi tamen videtur præcipua b
ſis Chriſtianæ religionis, & ordi
Carmelitici decus. Tam jucundus
huic Academiæ, quam ſunt fici in oc
lis. Sed vomicam hanc nemo pot
excutere. Bene vale, mi More. Lov
nii. Anno MDXX.

V

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

Viro undecunque doctiſſimo,

MARTINO DORPIO,

Theologo, Lovanii.

Thomas Morus Martino Dorpio

S. P. D.

SI mihi ad te venire tam eſſet liberum, quam vehementer, mi Dorpi, cupio; tum iſta, quæ nunc parum commode committo literis, commodius tecum corã ipſe tractarem; tum (quo nihil jucundius potuiſſet accidere) te ipſo interea præſens præſente perfruerer. cujus videndi, cognoſcendi, complectendique, mirum pectori meo deſiderium inſevit Eraſmus, utriuſque noſtrum amantiſſimus; tum utrique, uti ſpero, ex æquo charus. Nihil eſt enim, quod ille majore cum voluptate faciat, quam ut apud præſentes amicos ſuos, abſentes prædicet. Siquidem, quum ſit ipſe plurimis, idque in diverſis orbis terram partibus, doctrinæ ſuaviſſimorumque morum gratia chariſ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

chariſſimus; conatur ſedulo, ut, q
in unum ſe omnes animo ſunt, eode
etiam inter ſe omnes conglutinet. N
ceſſat ergo apud univerſos ſingulat
amicorum quemque referre; &, q
in cunctorum amicitias inſinuet,
mnes cujuſque dotes, quibus am
promereatur, exponere. Quod qu
ille aſſidue faciat de omnibus; de nu
lo tamen ſæpius, de nullo facit effuſi
de nullo quam de te, chariſſime D
pi, libentius: quem ita dudum ce
bravit in Anglia, ut nemo ſit ibi liter
torum virorum, cui non Dorpii n
men æque notum celebreque, atq
Lovanienſibus ipſis, quibus eſt (ut e
debet) celeberrimum. Seorſum ve
ita te depinxit apud me, ut jam oli
pulcherrimam animi tui imagine
planeque eamdem apud animum m
præſumpſerim, quæ mihi, poſteaqua
huc adpulit, ex elegantiſſimis opuſc
lis tuis eluxit. Itaque quum me p
mum ſcirem ab invictiſſimo rege n
ſtro in has partes legatione functur
crede, mi Dorpi, mihi, non pro min
mo itineris tanti pretio ducebã, qu

obla-

a mihi videbatur occaſio, qua te-
quoquo pacto congrederer. Ve-
ſtam conveniendi tui facultatem,
n præbitam eſſe ſperaveram, ne-
n nobis demandati ratio præripuit;
me Brugis, ubi cum magnificis il-
iſſimi principis veſtri oratoribus,
t nobis tractaretur, convenerat,
avit. Quo fit, ut vehementer do-
, quum hæc legatio mihi multis
qui nominibus arrideat, qua tamẽ
optaveram maxime fortunam mi-
fuiſſe propitiam, ea me maxime
la deſtitui. Verum (ut ad id tan-
veniam quod me coegit in præ-
ſcribere) dum heic verſor, incidi
e in quoſdam, qui non alieni à lite-
idebantur. Apud hos de Eraſmo,
e te item, ſermonem ingero. Illum
iteris ac fama; te vero etiam alias
erant. Narrant mihi rem, ut parum
am, ita neutiquam credibilem; te
elicet in Eraſmum animo eſſe parũ
ico; idque ex literis ad eum tuis li-
ere; quas (quoniam ad credendum
re me adduci videbant) poſtero die
aturos ſeſe pollicebantur. Redierunt
poſtri-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

poſtridie; tum literas ad me ternas
portarunt. Vnas abs te ad Eraſm
ſcriptas; quas ille (quod ex eius reſp
ſione colligo) non acceperat, ſed ear
exemplar (id quod mihi nunc eve
neſcio quo monſtrante legerat. In
Moriam inſimulas, & ad Sapientiæ l
dem invitas. Inſtitutum eius, de em
dando novo Teſtamento ex Græcis
dicibus, tam parum probas, tam an
ſtis limitibus ut coartet ſuades, ut p
ne in univerſum diſſuadeas. Alterę f
runt ipſius; quibus tibi breviter,
pote feſſus ex itinere, atque adeo
eodem adhuc itinere occupatus, ſa
facit; copioſius idem ſe facturum p
feſſus, quum Baſileam delatus eſſ
Denique, tertiæ literæ tuæ fueru
quibus rurſus ad hanc Eraſmi reſp
des epiſtolam. Has ego quum p
ſentibus illis perlegiſſem; quanqu
erant aliqua, non quæ mihi quid
inimicum eſſe te illi perſuadere
(quid enim poſſet eſſe, tale ut hoc p
ſuadeat mihi?) ſed animo tamen a
quanto magis turbido quam exſpec
ſam; tamen, quia hanc opinionem i

animo eradi potius, quam confir-
ari cupiebam, aſſerui, nihil ibi legiſ-
me, quod non ab amiciſſimo pectore
rofectum videatur. At, inquit eorum
nus, non æſtimo quæ ſcripſerit; ſed
eo judicio neutiquam amice fecit o-
nnino quod ſcripſerit. nam ſi Moria
uemquam tam vehementer offendit;
uod ego nuſquam, ne Lovanii quidẽ,
uamquam ibi poſt editam Moriam
æpe multumque verſatus, audivi, prę-
erquam ab uno aut altero, moroſiſſi-
mis atque infantiſſimis ſenibus, &
quos ibi pueri quoque rident; quum
alioquin & heic & ibi tam grata fuerit
omnibus, ut multi multas ejus partes
memoriter ediſcant etiam: verum,
quod cœpi dicere, ſi Moria quemquam
tam vehementer offendit, ut Eraſmus
ad palinodiam quoque videretur invi-
tandus; tamen, quum Dorpius non ita
pridem accerſitus ad Eraſmum eſſet;
idque, ut ipſe ſcribit, ſolus; quid atti-
nebat ſcribere? ſi quid monendum pu-
tavit, cur non præſentem præſens ad-
monuit; cur non (ut apud Terentium
eſt) coram, quæ facto opus eſſent, im-

perabat potius, quam, quum exiſſet
clamaret de via; idque Eraſmo tan
longe ſemoto, ut, quæ eum aut pri
mum, aut etiam ſolum, audire opor
tuerat, ea & ſolus aliquamdiu neſcive
rit, & poſtremo non niſi per alios ac
ceperit? Qua in re vide quam ſincer
faciat. Primum, quem nemo accuſat
eum apud omnes defendere ſeſe ſimu
lat. Deinde, quibus eum rationibu
tuetur, quum neſcio an quiſquam au
diat quæ contra eum objicit, (præ
ter eum ſolum qui ſolus debet,) publi
ce legunt omnes. Hæc quum ill
dixiſſet, aliique eorum alia, quæ nun
neceſſe non habeo commemorare; it
reſpondi, atque ita à me dimiſi, ut fa
cile intelligerent, nihil ſiniſtri me d
te libenter audire; animoque eſſe i
te propemodum æque propenſo atqu
in Eraſmum ipſum, in quem tam pro
penſo ſum ut eſſe propenſiore non poſ
ſim. Nam quod ſcribere ad eum, quam
coram rem tractare, maluiſti; quocum
que tu id conſilio feceris; certe non
feciſſe malo. & ego, mi Dorpi, mihi
pro mea de te opinione perſuadeo; &
illi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

e certus animi erga ſe tui, non dubi-
t. At ſecundas iſtas literas tuas, quæ
m paſſim parum ſecundæ leguntur,
illo omnino conſilio tuo, ſed plane
ſu quopiam in publicum emanaſſe
ediderim. In quam ſententiam vel
in primis impellor, quod in his nō-
ulla ſunt hujuſmodi, ut plane mihi
erſuadeam, te, ſi velles emittere, fuiſ-
mutaturum, utpote non ſatis ido-
ea, quæ vel ad eum ſcriberentur, vel
os te. Neque enim quædam tam a-
erbe ad amicum tantum; neque tam
eglectim ad hominem tam doctum;
nmo, ſat ſcio, & pro modeſtiſſimo
ngenio tuo clementius, & pro exi-
nia doctrina tua ſcripſiſſes accuratius.
Porro, jocis ſcommatibuſque, quibus
lus quam modice ſcriptio tota ſcatet,
non dubito quin uſurus fueras aut ali-
quanto parcius, aut certe, mi Dorpi,
alſius. Nam quod Moriam inſectaris,
quod in poetas inveheris, Grammati-
cos omnes ſubſannas, Annotationes
in Scripturam parum probas, Græca-
rum literarum peritiam non admo-
dum ad rem pertinere cenſes; hæc, in-

quam, omnia non magni facio, ut
quibus citra cujuſquam offenſam lib
rum cuivis eſt, ſentire quid velit; &
abs te ſunt adhuc diſputata, ut non d
bitem, quin inter legendum multa c
que ſuccurrant quæ reſponderi ex a
verſo debeant. Porro, tantum ab
ut in horum quoque nimium abs te
ctum exiſtimem, ut in quibuſdam e
multa deſiderem, quibus optaſſem h
ſcriptum tuum ad Eraſmum prodi
inſtructius; quo major ei præbere
occaſio, ſua ex adverſo caſtra major
operibus cõmuniendi. At iſtud me n
nihil certe commovit, quod Eraſmu
in eo libello tuo videris aliquanto
cus, quam te atque illo eſt dignum,
tingere. quidpe quem ita tractas, ta
quam modo contemnas, modo ve
è ſublimi derideas: interdum qu
non admoneas, ſed tanquam patru
aut triſtis cenſor, objurges: poſt
mo, verbis ejus aliorſum detort
Theologos omnes, atque adeo V
verſitates (quas vocant) in eum co
cites. Nec in eam partem accipi h
mea ſcripta volo, quaſi adverſus

qu

[..]em plane credo nihil horum ulla in[..]m malignitate feciſſe, ego, cui ni[..]rum ipſi patrono opus ſit, in patro[..]nium ſuſcipiam illum; quem certe [..]ajorem & haberi apud omnes & eſſe [..]o, quam ut in reorum ordinem redi[..] debeat. Sed quoniam te amo, famę[..]ue tuæ bene cupio, idcirco admonere [..]eorum volui, unde anſam adprehen[..]unt hi, (quibus modeſtia tua, & vere [..]eneus animi cui candor, non ſatis [..]xploratus eſt,) qui famæ te, & tuæ [..]mis avidum, & alienæ inſidiantem, [..]utant. Vtinam, quemadmodum Æ[..]neas ſeſe apud Virgilium, circumſeptus [..]ebula, Carthaginienſibus immiſcuit, [..]c ſe ſuaque facta in tapetibus depicta [..]pectavit: ſic utinam non viſus ipſe vi[..]ere poſſes, quo vultu poſterior hæc [..]piſtola tua legatur. Sat ſcio, longe ma[..]ores mihi gratias habendas duceres, [..]ui te ſincere admoneam, ut mutare [..]oſſis; (potes namque mutando effi[..]cere, ut hanc omnes, id quod ipſe fa[..]cio, non emiſſam tibi, ſed elapſam ju[..]dicent;) quam eis, qui, quæ te coram [..]adulati laudant, eadem clam etiam i-

pſi detrectant. Quamquam profe
miror, ſi quiſquam uſque adeo adu
ri in animum induxit ſuum, ut iſta
te præſente collaudet, quæ, ut co
dicere, utinam per cancellos tranſ
cere poſſis, quo vultu, qua voce, c
affectu legantur, quum apud Eraſm
non ſemel inculcas, *Theologos noſt*
Eraſme, & grammaticos veſtros; qu
quum ipſe ſublimis in Theologor
ordine conſideas, illum deorſum in
grammaticulos detrudas. Et ſedes
quidem inter Theologos merito; n
ſedes modo, ſed præſides quoque. N
ille tamen è Theologorum ſoliis
grammaticorũ ſubſellia depellendu
Quamquam Grammatici nomẽ, qu
tu frequentius, quam facetius, irrid
Eraſmus, opinor, haud aſpernabitu
immo, (ut eſt modeſtus,) quamqua
meretur maxime, fortaſſe nec agnoſc
tamen; quidque quùm ſciat, Gramm
ticum idem omnino ſignificare qu
Literatus; cujus officium per omn
literarum ſpecies, hoc eſt, per omn
ſeſe diſciplinas effundit. Quo fit, u
qui Dialecticen imbiberit, Dialect

cu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

p; qui Arithmeticen, Arithmeticus
cari poſſit. tum in cæteris artibus
eumdem modum. At Literatus, mea
ete ſententia, niſi qui omnes omni-
ſcientias excuſſerit, adpellari nemo
bet. Alioquin & infantibus licet
mmaticorum nomen attribuas,
icumque ex Alpha-Beta ipſas litera-
m formas edidicere. Quod ſi tu eos
ntum grammaticos eſſe vis, quos ais
ulas ſceptrorum vice geſtantes in
tro plagoſo regnare, tum philautos,
moria ſtultiores, arbitrari, ſe omnes
ſſe diſciplinas, quod voculas intelli-
nt ipſas, & orationum ſtructuram;
o, me dius fidius, mi Dorpi, etiã eos,
amquam procul ab diſciplinis eſſe
nceſſerim, tamen aliquanto propius
ceſſiſſe puto, quam Theologos illos,
i & ſtructuram orationum & vocu-
s ipſas ignorant. ex quo genere & e-
o aliquot, & tu (ut opinor) plures,
uamquam uterque ſedulo diſſimula-
nus, agnoſcimus, Eraſmus certe ne-
ue illis ex grammaticis eſt, qui tan-
m voculas didicerunt; neque ex his
Theologis, quibus præter perplexum

quæſtiuncularum labyrinthum ni
omnino cognitum eſt; ſed ex illoru
grammaticorum genere, quo Var
atque Ariſtarchus; ex illo theolog
rum, quo ipſe tu, mi Dorpi, hoc eſt,
optimo; ut qui nec illas quæſtiuncu
ignoret, &, quod tu quoque abun
feciſti, longe utiliorem bonarum li
rarum, id eſt, ſacrarum maxime, tu
cæterarum quoque, peritiam adiunx
rit. Sed pergo in epiſtola tua. In q
illud quoque ejuſdem ferme notæ e
*Si umquam Decretales, Eraſme, vid
ris.* quaſi Decretales epiſtolas, qu
tu vidiſſe te ſignificas, ille videlic
nuſquam videre potuerit! Iam ill
quale eſt, quod in eum objicis, *Aq
ardea perturbatam eſſe, & imperitis
omnia perturbata, quoties in diſceptat
palæſtram deſcenditur.* Et illud præte
ea: *Non enim potes, Eraſme, dijudic
re, inter Dialecticum & Sophiſtam qu
interſit; ſi utramque artem ignores.*
paulo poſt: *Niſi forte tibi ſophiſtæ ſu
omnes, quibus diſputatione videaris i
ferior, hoc eſt, omnes dialectici.* Itan
quæſo, Dorpi, putas perturbata Er
ſm

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

mo omnia diſputanti fore; neque aut, quid dialectice ſit, aut, quid ſit omnino ſophiſta, noviſſe? & eum neſcire ſolũ, quæ ferme pueri ſciunt omnes? At rhetoricam, opinor, vel tu propriam ei, ac quodammodo peculiarem, eſſe concedes; quam ſi tribuas, neſcio qui poſſis dialecticen tam prorſus adimere. Siquidem recte ſenſerunt non infimi philoſophorum; qui tantum cenſuerunt inter dialecticam rhetoricamque differre, quantum pugnus diſtat à palma; quod, quæ dialectice colligit aſtrictius, eadem omnia rhetorice copioſius explicat; utque illa mucrone pungit, ita hæc ipſa mole penitus proſternit obruitque. Sed age, nihil ſit dialecticę cum rhetorica commune. Ergo, quia non in ſcholis diſputat, quia non in puerorum corona rixatur, quia iam (quod tu quoque poſtea facies) quæſtiunculas illas valere ſinit; nunquam eum putas illas didiciſſe? Sed exiſtimas, in diſputando inferiorem eſſe dialecticis omnibus. At, heic vide, quam opido abs te diſſentiam. Ego nec illiteratum quidem quempiam,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

mediocri ingenio præditum, longo tamen intervallo minore quam ſit Eraſmicum, hunc, inquam, ego non omni dialectico reor inferiorem in diſputando fore, modo res, de qua diſceptant, utcumq; ſit nota, quum, quod arti deest, ingenium ſuppleat. Nam & ipſa dialectices præcepta quid aliud quam quędam ingenii fœtura ſunt? ratiocinationum videlicet formę quædam, quas ratio fore ad rerum diſquiſitionem utiles animadvertit. Tantum abeſt, ut Eraſmus, cuius & ingenium & doctrinam mirantur omnes, futurus ſit in diſputando omnibus prorſus dialecticis, hoc eſt, etiam pueris, inferior. Sed mitto iſta omnia, nempe minoris momenti; ut in quibus literarum dumtaxat æſtimatio ventiletur. At illud certe odioſius eſt, quod Hieronymi Huſſitæ, Creſconiique grammatici, utriuſque videlicet hæretici, mentio abs te non ſatis temperanter iniecta eſt; quidpe quos quibuſdam ita referre videris, tamquam conferre velis. Quid, quod nonnulla tam acerbe tractas, tãquam nihil agas aliud, quam, ut in eum

primo

imo Lovanienſes theologos; deinde,
otquot ubique ſunt, omnes; poſtre-
o Academias univerſas, exſtimules;
que eam rem quibuſdam verbis il-
is, longiſſime à propoſito detortis,
utaris. Nam (ut à poſtremo incipiã)
um dixiſſet, non omnes theologos
mnare Moriam, ſed eos ſolos has ex-
tare tragœdias, qui dolent, bonas
naſci literas; foreque, ut nec Hiero-
ymianam editionem (quam tu Theo-
gis placere ſcripſeras) comprobarent
i, qui Moriam damnaverant: ibi tu
otinus arrepta lepida jocandi mate-
ia, *Nova*, inquis, *gloria, ſi edas quod
auci probabunt.* Quaſi vero relinquan-
ur pauci qui probent, ſi ex tanto di-
niſſimorum theologorum cœtu unus
ut alter moroſiſſimi ſenes, nec ullo
minus digni, quam quod profitentur
nomen, eximantur! Et tu tamen,
Dorpi, longius eumdem tam feſtivum
jocum proſequeris. ais enim: *Age, non
probabunt Theologi.* (ſic ille dixit ſcili-
cet!) *Qui quaſo probabunt ergo Iuriſcō-
ſulti? An medici, an philoſophi denique,
ut falcem immittant alienæ meſſi? Sed*

grammaticis eam paras. Sedeant itaqu
grammatici in ſolio cenſores omniu
diſciplinarum, & novam nobis Theolo
giam parturiant, naſcituram tanden
aliquando cum ridiculo mure. Veru
nec metus eſt, ne nolint ſtudioſi illoru
ſe ſceptris inclinare. ſceptra enim ſun
ferulæ, quibus plagoſo regnant in antr
& philauti, & moriæ ſtultiores, arbi
trantur, ſe omnes noſſe diſciplinas, quo
voculas intelligunt ipſas, & orationu
ſtructuram. Ergo non eſt opus Academii
ſchola Nolenſis aut Daventriana ſuffe
cerit. Et certe hæc eſt ſententia magn
viri Hieronymi Huſſitæ, Vniverſitat
tam prodeſſe eccleſiæ Dei quam diabolū
Nec grammaticos vel tantillum com
movet, quod damnata fuerit ea ſenten
tia in concilio Conſtantienſi; quidpe i
quo, certum ſit, neminem fuiſſe non a
muſum, aut qui non ignoraverit Græc
Iniurius tibi, Dorpi, ſim, ſi iocum ſæ
pius interpellē tuum; in quo jā diu mi
rum quam te ſuaviter oblectaſti. Se
ſi ſatis iocatus es, audi nunc iam, Dor
pi. Nemini obſcurum eſſe poteſt, tu
ipſius verba legenti, te ad hanc Vniver
ſitatum

atum mentionem ſine ulla prorſus
caſione deſcendiſſe; totumque hunc
tum tibi copioſe, ac perquam diſer-
ſane, ſed extra controverſiam tamē,
e declamatum; nec eſſe ulla reſpon-
ne opus. Neque tamen ambigendū
nto, quo in Vniverſitates affectu Era-
nus ſit; in quibus & didicit, & docuit;
on ea modo, quæ tu grammatica vo-
is; ſed cum alia multa, multo magis
hriſtianis omnibus utilia; tum eas
tiam ipſas (quas tu nunc tam magni-
cis quam poſthac parvifacturus es)
uæſtiunculas. Quis neſcit, quam diu
Pariſiis ille, quantoque in pretio fuit?
um Bononię pręterea. ut nihil interim
le Roma dicam; quam ego tamen vel
principem academiarum eſſe omnium
duco. Iam Oxonia Cantabrigiaq; tam
clarum habent Eraſmum, quam habere
debent eum, qui in utraque diu, cum
ingente ſcholaſticorum fruge, nec mi-
nore ſua laude, verſatus eſt. Vtraque
eum ad ſe invitat; utraque eum in ſuo-
rum theologorum numerum (quoniā
eo honore alibi eſt inſignitus) trans-
plantare conatur. Sed tu quanti noſtras
Vni-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

Vniverſitates facis, haud ſcio, qui tan
tum Lovanio Pariſiiſque tribuis, ut cæ
teris videare mortalibus, præſertim e
dialectica, nihil omnino relinquere
Ais enim, *Niſi Lovanienſes ac Pariſien*
ſes Theologi eſſent dialectici, fieri videli
cet, ut dialectica toto exſulat orbe, exſu
laveritque multis jam ſæculis. Ego i
utraque Academia fui abhinc ſeptem
nium; non diu quidem; ſed interim ta
men dedi operam, quæ in utraque tra
duntur, quiſque ſit utrobique tradend
modus, ut ſcirem. Et profecto, quam
quam utramque ſuſpicio; quantum ta
men quivi, vel præſens audiendo, ve
abſens inquirendo, cognoſcere, nih
hactenus umquam accepi cauſæ, quã
obrem vel in dialectica meos liberos
quibus optime conſultum cupio, in al
terutra earum edoceri potius, quam
Oxoniæ aut Cantabrigiæ, velim. No
negabo tamen, (neque enim libente
quemquam ſua gloria fraudaverim,
noſtras permultum Iacobo Fabro Pa
rienſi debere; quem, ut inſtauratorem
veræ dialecticæ, veræque philoſophię
præſertim Ariſtotelicę, feliciora paſſim

apud

d nos ingenia, ſanioraque iudicia,
ſectantur; ut per eum virum Lute-
gratiam nobis referre quodammo-
ccepti olim beneficii videatur, quũ
eum apud nos diſciplinas reſtaura-
quas ipſi à nobis initio acceperunt.
d uſque adeo in confeſſo eſt, ut id
guinus quoque, nec detractor Gal-
e laudis, nec buccinator noſtræ, in
nales ſuos retulerit. Atque utinam
Lovanienſes & Parienſes, quoque
olaſtici omnes, Fabri commenta-
s in Ariſtotelicam dialecticen reci-
ent: eſſet ea diſciplina (ni fallor) &
nus utriſque rixoſa, & paulo repur-
tior. Miror tamen cur Lovanienſes
Pariſienſes in dialectices comme-
oratione coniunxeris; qui uſque ad-
inter ſe diſcordant, ut ne nomine
idem conveniant: quum alteri Rea-
m, alteri Nominalium, nomen affe-
ent. Quamquam, ſi Ariſtotelem reci-
unt, ſi utrique interpretantur, ſi non
ia de re quam de eius mente tot inter
rixas excitant; jam quum Pariſienſes
iter, aliter eum Lovanienſes interpre-
ntur, nec aliter modo, ſed cõtra quo-
que;

que;qui ſcire poſſis, utris potius acc-
dendũ cenſeas? Sin ad dialecticen per-
nent huiuſmodi lites, ſed nihil ad Ar-
ſtotelem tamen; jam non Ariſtoteli-
tantum Logicam, (quod tu ais,) ſed
liam preterea, aut alteri aut utriq; pro-
fitentur. Sin autem, quæ in tanta con-
troverſia ſunt, nec ad ipſam dialecti-
attineant, (nec attinent certe, ſi ad eu-
non attinent, modo is dialecticam pe-
fecte tradiderit;) jam hoc egregie fu-
rit abſurdum, ut dicatur dialectica
rebus ad eam rem neutiquam ſpectan-
tibus tot annos digladiari. Et profecto
Dorpi, propemodum adducor, ut cr-
dam, magnam illam opinionum pa-
tem, de quibus tam diu tanta conten-
tione, velut pro aris focisque, dim-
catur, aut ad Logicam parum pertinen-
aut ad eam perdiſcendam non admodo
conferre. Nam, ut in grammatica ſu-
fecerit, eas obſervationes didiciſſe
quibus poſſis, & ipſe Latine loqui,
quæ ab aliis Latine ſcripta ſunt, inte-
ligere; non autem anxie innumera
loquendi regulas aucupari, literaſque
inter ac ſyllabas inſeneſcere: itidem i
dial-

alectica ſatis eſſe crediderim, dictio-
m naturam, enuntiationum vires,
m ex his collectionum formulas e-
ctum, dialecticam protinus, velut in-
umentum, ad cæteras diſciplinas ac-
ommodare. Atque hoc nimirum ipſũ
ectavit Ariſtoteles, quum dialecticã
am decem illis ſummis, ſive rerum
ve nominum generibus; deinde e-
untiationum tractatu; adjunctis po-
remo collectionum formulis, & quæ
eceſſario demonſtrant, & quę ſuadent
robabiliter, & quæ callide cavillan-
ur, abſolvit. Adhæc, tanquam aditum
ntroitumque quemdam Porphyrius,
quinque illas univerſa complectentes,
eu res ſeu voces adpellari malis, adie-
cit. Porro eiuſmodi quęſtiones, quibus
udia adhuc, & aptioribus imbuenda,
detinentur potius quam promoventur
ingenia, neuter eorum propoſuit. Por-
phyrius etiam ex profeſſo abſtinuit. At
nunc abſurda quædam portenta, ad
certam bonarum artium nata perniciẽ,
& luculenter ab antiquis diſtincta, cõ-
miſcuerunt; & veterum puriſſimas tra-
ditiones ſuis adjectis ſordibus infece-
runt

runt omnia. Nam in grammatica
omittam Alexandrum, atque id ge
alios; qui, quamquam imperite, tam
grammaticam utcumque docueru
Albertus quidam, grammaticam ſe t
diturum profeſſus, Logicam nob
quamdam aut Metaphyſicam, imm
neutram, ſed mera ſomnia, mera de
ria, grammaticæ loco ſubſtituit. & ta
men hæ nugaciſſimæ nugæ in public
academias non tantũ receptæ ſunt, ſ
etiam pleriſq; tam impenſe placueru
ut is propemodũ ſolus aliquid in gr
matica valere cenſeatur quiſquis fue
Albertiſtæ nomen aſſequutus. Tan
auctoritatis habet, ad pervertenda b
norum quoque ingeniorum judicia, ſ
mel ab ineptis tradita magiſtris, dei
de tempore corroborata, perſuaſi
Quo fit, ut minus mirer, ad eumde
modum in dialecticę locum nugas pl
quam ſophiſticas irrepſiſſe. quæ cult
ribus ſuis argutiarum nomine tam v
hementer arrident, ut mihi nuper, h
de rebus obiter loquenti, quidam di
lecticus (ut ferebatur) doctiſſimus a
ſeruerit, *Ariſtotelem* (referam ipſius ve

; neque enim aliter poſſum tam ni-
dum eloquentiæ florem aſſequi) *niſi*
oſſo modo ſcripſiſſe. & nunc ſunt (in-
ait) *pueri in parvis Logicalibus ſuis tam*
irabiliter fundati, quod bene, credo cer-
, quod ſi Ariſtoteles à ſepulchro ſuo re-
urrexeret, & argueret cum eis, illi bene
ncluderent, cum non ſolum in ſophiſti-
a, ſed etiam in Logica ſua. Reliqui ho-
ninẽ oppido quam invitus; niſi quod
liquanto (ut tum res erat) occupatior
ui, quam ut vacaret ludere. Sed liber
lle parvorum Logicalium, (quem ideo
c adpellatum puto, quod parum ha-
beat logices) operę pretium eſt videre,
n ſuppoſitionibus, quas vocant; in am-
pliationibus, reſtrictionibus, appella-
tionibus; & ubi non? quam ineptas,
quam etiam falſas pręceptiunculas ha-
bet. ut ex quibus adiguntur inter has
atque huiuſmodi enuntiationes diſtin-
guere: *Leo animali eſt fortior:* &, *Leo eſt*
fortior animali. quaſi non idem ſigni-
ficent. Et profecto tam ſunt ineptæ,
ut utraque propemodũ nihil ſignificet;
quamquam ſi quicquam, haud dubie
idem. Tantumdemq; inter ſe differunt:

Vinum

Vinum bibi bis: & *Bis vinum bibi.* Hc
eſt ſecundum hos logiſtas multum; ſe
revera nihil. Iam, ſi quis non aſſas mc
do, ſed aduſtas quoque carnes ederi
eum volunt verum dicere, ſi ſic enui
tiet: *Ego crudas carnes comedi.* non au
tem ſi ſic: *Ego comedi crudas carne*
Tum, ſi quis, parte relicta mihi, par
ſibi pecuniæ meæ ſuſtulerit; menti
videlicet, ſi dixero: *Spoliavit me den*
riis: ſed, ne deſint mihi verba quibus a
pud judicem querar, licebit dicer
Denariis ſpoliavit me. Et, in aliquo ca
ſu (ut ajunt) poſſibili poſito, hæc er
vera; *Papam verberavi:* quum, eoden
manente caſu, hæc erit falſa; *Verbera*
papam. Nempe, ſi is, qui nunc papa ſi
puer olim à me vapulaverit. Digni he
cle, qui talia jam ſenes docent, u
quoties pueros docent, toties ip
vapulent. Quid, quæſo, quod han
falſam ajunt? *Omnis homo eſt pater qu*
habet filium; niſi omnes prorſus homi
nes iam habeant filios. quoniam vide
licet huic æquipollet: *Omnis homo eſ*
pater; &, *Omnis homo habet filium.* A
hanc interim veram affirmant: *Pate*
eri

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

rit Socrates, quando Socrates, non erit *ater:* & hanc; *Pater manebit Ioannes,* *quando Ioannes non manebit parer.* Quod quis ſic audire poteſt, ut ſibi nõ interim credat ęnigma proponi? At hęc verba, SUM & POSSUM, regnant plane; &, quoniam (ut aiunt) ampliativa ſunt, pomeria ſua ultra ipſas naturæ fines longe lateque proferunt. Nã hanc veram aſtruunt: *Omne, quod erit, eſt.* ſed eam tum callide interpretantur: aiunt enim, *Omne, quod erit, eſt*, ſignificare, *Omne, quod eſt quod erit, eſt.* Atq; hoc pacto cavent, ne Antichriſtus, qui olim erit, jam ſit. nam, quamquam omne, quod erit, eſt; &, quamquam Antichriſtus erit: tamen non ſequitur, *Antichriſtus eſt.* propterea ſcilicet, quod Antichriſtus non eſt ens quod erit. Qui niſi hanc pluſquam ſubtilem propoſitionis huius expoſitionem circumſpexiſſent acuti in dialecticis argutiis Theologi; rempublicam Chriſtianam haud dubie jam olim Antichriſtus invaſiſſet, non ſine magno cæterorum omnium periculo. Nam ipſis non video quid poſſit imminere diſcriminis.

minis. quidpe quum fatentur, has eti
veras eſſe: *Antichriſtus eſt amabilis*; &
Antichriſtus eſt amativus. Quamquan
profecto nec Antichriſtus, nec ſupre
mus ipſe judicii dies, rerum naturan
magis poterit quam hęc dialectica ſub
vertere: quæ docet, has enuntiatione
eſſe veras: *Vivum fuit mortuum: Futu*
rum fuit præteritum. quibus nimirum
fit, ut mortuorum reſurrectio non, ut
ipſi loquuntur, in fieri, ſed in facto eſſe
videatur. Iam iſtæ non minus miran-
dæ; ſed ſunt amœnę quoque, ac plauſi-
biles; quum ſint veræ ſcilicet: *Virgo fuit*
meretrix, & *Meretrix erit virgo*; &, *Me-*
retrix poſſibiliter eſt virgo. Non facile
dictu eſt, dialecticis tam benignis utræ
magis, virgineſne, an meretrices, de-
beant. debent certe utræque plurimũ.
Poeta ergo nugas, dialectici ſeria tra-
ctant. Poetæ fingunt ac mentiuntur;
dialectici numquam niſi vera loquun-
tur; ne tum quidem, quum hanc eſſe
veriſſimam affirmant: *Homo mortuus*
poteſt celebrare miſſam. Quod quamquã
non audeo aſſerentibus eis, ac prope-
modum etiam jurantibus, non crede-
re;

;(neque enim tot doctoribus tam irfragabilibus fas eſt refragari:) hactenus tamen (quantum memini) neminẽ unquam reperi, qui ſe narraret mortuo celebranti miniſtraſſe. Hanccine dialecticam docet Ariſtoteles? Hanc Hieronymus laudat? Hanc probat Auguſtinus? quam (ut ait Perſius)

Non ſani eſſe hominis, non ſanus juret Oreſtes.

Miror hercle, homines acutuli quonã pacto ſenſerunt, illas enuntiationes ſic intelligendas eſſe, quomodo nemo in toto orbe præter eos intelligit. Nec ſunt artis illa vocabula; ut ſint eis quaſi in peculio; & ab eis, ſi quis volet uti, ſumenda mutuo. communis nimirum ſermo eſt; niſi quod quædam deterius reddunt, quam à cerdonibus eadem acceperunt. A vulgo ſumpſerunt; vulgaribus abutuntur. At regula, quam vocant, logices, in eos ſenſus tales propoſitiones docet interpretandas. Quæ (malum) regula, in angulo quopiam ab his compoſita qui vix loqui ſciant, univerſo terrarum orbi novas loquendi leges imponet? Grammatica recte loquì

qui docet; nec ea tamen inſuetas lo-
quendi regulas comminiſcitur: ſed, qu
plurimum in loquēdo videt obſervar
eorum loquendi rudes, ne contra mo
rem loquantur, admonet. Nec alit
quicquam dialectica facit quæ ſana eſ
Nempe hic ſyllogiſmus; *Omne anim*
currit: Omnis homo eſt animal: Ergo
mnis homo currit; non ideo ſyllogiſm
eſt, quia rite ſecundum dialecticæ no
mam colligitur, ac formatur in *Barb*
ra; ſed, quia poſtremam orationem
præmiſſa conſequi docet ratio; quæ r
gulam ob id ipſum talem fecit, ali
quin aliter eam factura, quaqua ver
ab ipſa rerum natura flecteretur. I
quoque eodem modo hanc propo
tionem, *Meretrix erit virgo*; ne dica
ſic interpretandam, *Meretrix quæ*
vel fuit; quia ſic jubet regula: ſed rati
nem afferant ab ipſa re, quare fieri d
beret talis regula. nam, ſi recta eſt
interpretatio; neceſſe eſt, eam aut
ipſa re, quę enuntiatur, aut ex propr
tate ſermonis, emergere. Ergo, qui
tam multis eorũ, qui Latine jam ol
loquuti ſunt, neque ingenium defuer

neq

que eruditio; nec ſermonis proprii
erit minor quam iſtis eſt (uti credo)
ritia: quomodo evenit, ut ex illis
mo potuerit intelligere, hanc veram
e, *Meretrix erit virgo?* aut inter has
ſtinguere: *Numum non habeo*; & *Non
beo numum?* Quanquam nemo ne-
verit, tranſpoſitiones vocabulorum
viſum ſæpe ſenſum gignere. neque e-
m idem eſt: *Bibas priuſquam eas*; &,
as priuſquam bibas. Sed hoc affirmo:
uando ita ſenſus variatur, omnes in i-
em mortales aſſentire; trahente vide-
cet ratione; non dialecticorũ jubente
otius quam perſuadente regula; quo-
um officium eſt, ut more noſtro lo-
quentes, quovis nos veris rationibus
mpellant; ſophiſtarum vero, ut inſi-
dioſis eo præſtigiis adducant quo nos
perveniſſe miremur. Nam hoc hebe-
tiſſimum acumen eſt, & ſtultiſſima ſo-
lertia, ſe diſputando pronuntiare vi-
ctores, & triumphum ſibi decernere,
quia nos neſcimus, in quem ſenſum i-
pſi clanculum pacti ſunt ſermones no-
ſtros contra communem omnium ſen-
ſum accipere. At hæc quum ſophi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

ſtica dici mereantur, tamen non pro ſophiſticis nugis ducuntur, ſed inter abſtruſiſſimos dialecticę theſauros numerantur; nec à pueris tanquam dediſcenda diſcuntur, ſed à ſenibus quoq; in ipſa Theologię penetralia ſuſcipiuntur. His quidam Theologicas perplexitates infarciunt; ex his propoſitiones tam ridiculas effingunt, ut ridendi materia nuſquam oriri poſſit uberior; niſi quod multo malim, eos, qui ſic ineptiunt, ad ſanitatem converti, quam ipſe ex inſanorum deliriis capere voluptatem. Quamquam quid hæc dico tibi, Dorpi? cui non dubito has nænias non minus diſplicere, quam mihi, ſi poſſes mutare. Et fortaſſe poteris, adjutus à tui ſimilibus; modo ne ſtatuas tecum, illorum obſequi ineptiis, quos multo magis par eſt tuo parere judicio. Sed ad epiſtolam tuam revertor; ut oſtendam, nullam ex Eraſmi verbis anſam tibi datam, qua eum (id quod facis) diceres Lovanienſes Theologos, multoque adhuc magis cæteros omnes, imperitiæ damnare. Siquidem, quum ille dixiſſet, ſe valere

:re ſinere, non omnes quidem Theo-
ogos, ut qui prius in eadem epiſtola
nultos dixit eſſe præſtantiſſimos; ſed
os tantum (ſi qui tales ſunt; ut certe
unt) qui præter ſophiſticas nugas ni-
hil didicerunt: Heic tu ſtatim, *Theolo-
gos iſtos puto*, inquis, *Lovanienſes deſi-
gnari.* Quid ita, Dorpi? Quaſi vero dif-
icile ſit, huius farinæ, immo iſtius fur-
furis, aliquos ubique reperire! Belle
profecto ſentis de Lovanienſibus, ſi
eos, & ſolos, & omnes, putas eiuſmodi
deſcriptione cognobiles; quod ille ne-
que ſentit, neque dicit. Paulo poſt tamẽ
ſic dictum accipis, tanquam non in Lo-
vanienſes modo, ſed in omnes, quot-
cumque ſunt ubique gentium Theo-
logi, diceretur; quod nec in alios o-
mnes, nec in Lovanienſes ipſos, eſt lo-
quutus. Tu tamen perinde, ac ſi neque
illum, neque temet audias, videris in
hæc verba non deſcendere, ſed velut
abreptus impetu animi efferveſcentis
erumpere: *Nonne videmus, abjectiſſimos
opifices, immo viliſſima mancipia, clariſ-
ſimis eſſe prædita ingeniis? Quid ergo ſibi
volunt hæc in Theologos omnes detorta*

vocabula: pingues, rudes, peſtilentes, & qui nihil habent mentis? Nullius eſt artis, probra dicere in quoſvis; ſed neque honeſtum eſt, aut boni viri officium, ſi ſeveram Salvatoris noſtri ſententiam perpendamus. Qui dixerit fratri ſua, Racha reus erit conſilio. Qui autem dixerit, Fatue, reus erit gehennæ ignis. Vbi Hieronymus: Si de ocioſo ſermone reddituri ſumus rationem, quanto magis de contumelia. Qui in Deum credenti dicit, Fatue; impius eſt in religionem. Sunt iſta quidem verba tua, Dorpi; non gravitatis modo, ſed ſanctitatis quoque plena; vereque ſevero theologo digna; quæ utinam in loco dicerentur ſuo. ſunt enim meliora quam ut perire debeant. Quod ſi deſuper è ſuggeſtu librarentur in populum; numquam ita errare poſſent, ut non in aliquem, in quo hærere viderentur, inciderent. At nunc me miſeret, in unum Eraſmum quod declamas omnia; in quem unum, eorum quæ declamas omnium, nihil quidquam competit. Nam quod adfers ex Euangelio *Qui dixerit fratri ſuo, Fatue; reus erit gehennæ:* nihil ad eum ſpectat, qui, nomina-

ıinato nemine, velit aſſerere, eſſe u-
um alterumve in magno hominum
umero fatuum. alioquin decem ge-
ennę non ſuffecerint ei qui dixit, *Stul-*
orum infinitus eſt numerus. Porro,
quod quæris: *Quid ſibi volunt hæc in*
heologos omnes detorta vocabula? hoc
mihi de te, Dorpi, quærendum eſt. Nã,
quæ ille dixit in paucos, tu ſolus in o-
mnes detorſiſti. Quod te inſtituiſſe fa-
cere, vehementer admiror. Siquidem,
ut nullius eſt artis, (veluti tu dicis,)
probroſa in quoſvis dicere; ita nullius
eſt artis, quod tu facis, bene dicta male
narrando corrumpere: quidpe, quæ
non male ſcripta ſunt in merentes, ea
tu conaris, quo male ſcripta videren-
tur, ad immerentes inflectere; quod in
quavis re, quam facile factu ſit, ipſe fa-
cile vides. Profecto, ſi quis ea, quæ tu
ſcripſiſti, ad hunc excutiat modum; ni-
hil tam circumſpecte ſcriptum eſt,
(quamquã omnia circumſpectiſſime,)
ut non alicunde poſſit obnoxium eſſe
calumnię. Veluti illa ipſa epiſtola, quæ
eſt abs te, ut noviſſime, ita accuratiſſi-
me, ſcripta in editionem Quodlibe-

torum digniſſimi Viri Adriani Floren
tini de Trajecto. In qua quum & opu
magnifice, & autorem copioſe lauda
veris; utrumque (ut ego certe puto
tam ex animo, quam vere: tamen
quis incideret interpres paulo mali
gnior, videri poſſis, altera manu panē
altera lapidem porrexiſſe. Primo, quod
ut ejus operis editionem curares, null
tuo in eum librum ſtudio, nec niſi alio
rum precibus, atque adeo opploratio
nibus, adduci potuiſti; quaſi in rem
quam ipſe non magni feceris, aliorun
adfectibus operam tuam indulſeris
Deinde, quod te ſcribis ſeria ſtudi
tantiſper ſepoſuiſſe, dum Quodlibetic
illa corrigeres; perinde ac ſi illa ſerii
non eſſent in ſtudiis numeranda; quum
tamen magiſter Ioannes Athen, vir tan
tæ, & doctrinæ pariter, & judicii, non
gravabatur operam in eam rem ſuam
vel intempeſta nocte, frequenter (ut
ais) accommodare; tamquam, velut
obſtetrices excitari de nocte ſolent,
quum mulieres parturiunt, ita hoc o-
pus emendari non potuerit interdiu.
Quid, quod, eiuſdem Adriani dum æ-
qui-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

uitatem laudas, æquitatem ei Lesbiã ideris attribuere ? ad Lesbiam nimirũ egulam alludens ; quam plumbeam uiſſe, meminit Ariſtoteles, non æquã emper,ſed ad rerum inæqualitates fle-ibilem. Nec me, mi Dorpi, putes, hęc o dicere, quod te putem tale quidquã enſiſſe, aut ſic denique, vel in tanto viro, vel tali opere, famę commendan-do luſiſſe. nam & virum multis modis audio multum eximiæ laudis aſſequu-tum; & opus ipſum cenſeo in ſuo certe genere perfectum. Sed hæc omnia eo dico, ut oſtendam, nihil tam minutũ eſſe, in quo locum ſibi non poſſit inve-nire calumnia; quando tuis etiam ſcri-ptis, tam accurate, tam circumſpecte limatis, tamen impetrandum eſt, ut cum favore legantur. Quamquam E-raſmus, ne quiſquam prorſus ullam occaſionem poſſit arripere, qua dicat, eum in omnes ea, quæ tu objicis ei, dixiſſe theologos, vel eo caviſſe vide-tur, quod ait: *Cottidie re ipſa experior, quam nihil habeant mentis, qui præter ſophiſticas nugas nihil addidicerũt.* Non dicit, quod nihil habent mentis omnes

Theologi; ſed neque, qui ſophiſticam didicerunt; ſed, qui nihil præterea. Quambrem ſic ſcribis: *Porro, quod hypotheſim facias, Eraſme, noſtros theologos ſolis ſophiſmatum meditationibus eſſe occupatos; tota erras via.* Heic tu, mi Dorpi, tota erras via, quum hypotheſim facis, Eraſmum talem hypotheſim feciſſe de omnibus Theologis veſtris; quam ille de uno tantum facit, aut altero; neque quidquam dicit, quo ſit neceſſe omnes theologos includi. Quare nec id quidem ad rem facit, quod protinus adjeciſti: *Dic, age, quidnam eos, quamvis ſane Poeſios ignaros, arcebit ab Euangeliis, Paulinis epiſtolis, totaque Biblia evolvenda?* Nihil ſane, Dorpi, modo ipſi non arcerent ſeſe, quod aliqui faciunt, qui vitam univerſam quæſtiunculis impendentes, Bibliam certe, veluti nihil ad rem pertineat, numquam dignantur inſpicere. Atque ille aliquos huiuſmodi putat eſſe, non omnes. Ut intelligas, id quoque te ſine cauſa ulla ſubnectere: *Proferam ego multos hinc, qui reiectis libris, ſola memoriæ vi, cum quovis de textu*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

ſcripturæ certabunt. Cave, credas, Endymionis ſomnum dormire theologos, quo tempore vos literis invigilatis; aut ingenio carere, quicunque non poëtantur, aut rhetoriſſant. Nemo, Dorpi, negat, eſſe qui rejectis libris de ſcripturæ textu certare poſſint. Immo plus ſatis ubique reperias eorum, qui, libris non rejectis modo, ſed etiam numquam inſpectis, cum quovis in ſcripturis exercitatiſſimo, ſint parati, de quovis ſcripturæ textu, non memoriæ, ſed moriæ vi, certare pertinaciſſime. Neque negabo tamen, & apud vos, & ubique eſſe, qui è ſcripturis multa memoriter teneant. ex quibus eos; qui non in hoc ſolum collocarunt operam, ut memoriæ mandent, quod illiterati etiam monachi fratreſque faciunt; ſed vel multo magis, ut intelligant; qui tantam ſermonis facultatem paraverunt ſibi, ut pernoſcendis Hieronymi, Auguſtini, Ambroſii, cæterorumque id genus lucubrationibus pares eſſe poſſint; eos, inquam, ego in theologorum albo, meritiſſimo jure collocandos puto, etiamſi verſus nunquam fecerint; tam

hercle, quam ſi diſputatiunculis iſti non totos centum annos inſumpſerint ut ne dicam, ſi in univerſum neglexerint. Sed tu quoque, ſi vera vis fateri non inficias ibis, ex theologorum, qu vocantur, numero, eſſe rurſus aliquos qui ſcripturæ libros ita rejiciant, ut re jectos numquam reſumant; qui ita ſe totos Theologiæ huic diſputatrici de voveant, ut non ſolum non poetentu neque rhetoriſſent, verum etiam ſan ctiſſimos patres, antiquiſſimos quoqu ſcripturarũ interpretes, propemodu flocci faciant, certe (quod ſatis conſta eorum in ſacras literas enarratione negligant, unaque ipſum ſacrarum l terarum ſtudium, poſtremo, quæcun que ſunt optima, piiſſima, maxim Chriſtiana, veriſque Theologis d gniſſima, ea, inquam, omnia, quo ſint (ut ipſi vocant) poſitiva, conte mnant: neque eorum quidquam dign putent, ubi ipſi nervos intendant ſuos homines ad quæſtiunculas nati, re tanto videlicet intervallo majores; e quibus ipſi tamen maxime quæſtione conſectantur ejuſmodi, quæ vel ad fi

de

ei pietatem, vel ad morum cultum
minime omnium pertineant. Ego ita-
que, ut prius illud theologorum genus
veneror ac ſuſpicio; ita hoc poſterius
hercle non admodum magni pendo.
Adverſus quos tamen, non eſt conſiliũ,
poeſim aut rhetoricã defendere; quid-
re qui à poeſi rhetoricaque tam longe
propemodum abſunt, quam illi ipſi.
Abſunt autem ipſi tam longe fere, quam
ab ipſa Theologia; à qua longe abſunt,
ut ab nulla re abſint, præterquam à
communi hominum ſenſu, longius. vel
ideo maxime, quod ad inſignem rerum
omnium inſcitiam acceſſit omnigenæ
ſcientiæ perverſa perſuaſio: qua ſibi ad-
eo blandiuntur, ut omnium ſcripta, ac
ipſas etiam ſacras literas, (ut quidquam
audierint quapiam occaſione prolatũ,
qui locum numquam viderint, nun-
quam librum inſpexerint, quid ea ver-
ba præcedat, quid ſequatur, neſciunt,)
immo id ipſum quod citatur, ſitne an
non ſit ibi unde citatur, ignorent. ſe ta-
men ſolos arbitrantur idoneos, qui
protinus, in quemcumque libeat ſen-
ſum, interpretentur. Ex quo genere

 quum

quum in multos inciderim, unum ſal-tem, ex quo cæterorum indoles agno-ſci poſſint, nõ pigebit, velut ſpeciminis loco, referre. Cœnavi olim apud Italum quemdam mercatorem, non minus doctum quam divitem; erat autem di-tiſſimus. Forte aderat in cœna religio-ſus quidam theologus, diſputator e-gregius; qui recens è Continente ve-nerat, ut quæſtiones aliquot, quas præ-meditatas advexerat, Londini diſputa-ret; experturus videlicet, in ea diſce-ptandi palæſtra quid Angli præſtare poſſent; ſimul nomen ſuum, jam apud ſuos celebre, apud noſtros quoque propagaturus. Is quas concluſiones adfixerit; tum, quam belle diſputatio proceſſerit homini; quamquam longi eſſet; non gravarer profecto narrare, ſi tam ad hanc rem pertinens foret, quã feſtivum fuit. Cæterum, in cœna nihil à quoquam dici tam bene munitum aut libratum tam circumſpecte potuit, quod non ille vix prolatum, aliquo ſta-tim ſyllogiſmo convelleret; quantũvis res, de qua ſermo erat, nihil ad Theo-logiam pertinens, ad philoſophiam

tan-

ntundem, quantumvis denique ab
niverſa ejus profeſſione eſſet alienũ,
iſi, quod initio cœnæ fecerat, ne alie-
um eſſe quidquam ab ejus profeſſio-
e poſſet. profeſſus eſt enim, ſe in utrã-
que partem de re quacumque diſputa-
urum. Paulatim cœpit mercator ad
quæſtiones magis Theologicas de-
ſcendere. De uſura proponebat; de de-
cimis; quædam de confeſſionibus, quæ
in aliena parochia fratribus eſſent fa-
ctæ. In omnibus nihil erat Theologo
penſi, utram ſuſtineret partẽ; ſed utrã-
cumque aliquis aſſeruiſſet, illam oppu-
gnabat: ac viciſſim, quamcumque alius
negaverat, hanc ille protinus adſtrue-
bat. Tandem per jocum mercator ſer-
monem de concubinis injecit; cœpit-
que defendere, minus mali eſſe, unam
quampiam domi habere, quam foris
per multas diſcurrere. Ibi rurſus theo-
logus inſtare, oppugnare ferociter; nec
quod uſque adeo concubinam videre-
tur odiſſe; ſed ne cum quoquã ei quid-
quam conveniret; ſive quod hominem
fortaſſe varietas oblectabat. Ceterum,
aſſerebat, eſſe concluſionem famoſam
cuiuſ-

cuiuſdam limpidiſſimi doctoris, qu[illegible]
fecit illum ſingulariſſimum librum, qu[illegible]
intitulatur, Directorium concubina-
riorum. idque cum ob malum exem-
plum, tum ob occaſionem ſæpius pec-
candi cum ea quæ domi ſit. Reſpondit
mercator docte, me hercle, & acute:
quæ & longum recitare fuerit, & apud
te ſupervacuum. At, quum olfeciſſet
theologum non perinde in ſcripturis
atque in quæſtiunculis illis exercitatū
cœpit hominem ludere, argumentari
que interdum per locos ab auctoritate.
Effingebat enim ex tempore ſenten-
tiolas quaſdam breves, ſuæ parti qu[illegible]
viderentur adſtipulari. Quumque ipſ[illegible]
omnes nuſquam ante auditas pro li[illegible]
bito fuiſſet commentus: hanc tame[illegible]
ex epiſtola quapiam divi Pauli, illam
ex Petri, aliam rurſus ex medio cita
bat Euangelio: idque tam diligenter
ut neque capitulum umquam, dum ci-
tat, omitteret; niſi quod, ſi quis libe[illegible]
in ſexdecim capitula diſtinguebatur
ille data opera citabat ex viceſimo.
Quid ille bonus theologus interim?
Ad cetera certe ſtrenuus; & tamquam
heri[illegible]

rinacius ſpinis ſeſe ſuis obvolvit. At
rſonatas illas auctoritates vix hercle
c atque illuc vitabundus evaſit. ſed
aſit tamen. Tantum valet ars & exer-
catio diſſerendi. Nam, quum ille, quid
ſacris continebatur literis, omnino
ſciret : neque dubitaret, quin quod
de citaretur, ibi eſſet; non deferre ve-
, cedereque auctoritati ſcripturæ, ne-
s duceret; at loco depelli, vincique,
rpiſſimum : tantis circumſeptus an-
uſtiis, vide, obſecro, qua aſtutia tamẽ
roteus ille è mediis retibus elapſus
ſt. Statim, ut aliqua ſententia, quæ
uſquam erat, tamquam è ſacris lite-
is, adverſus eum citabatur: *Bene citas,*
(inquit,) *domine; ſed illum textum ego*
ſic intelligo. & jam interpretabatur, non
ſine aliqua diſtinctione bimembri;
quorum alterum pro adverſario ſtare
diceret, altero ipſe effugeret. Quod ſi
quando mercator inſtabat moleſtius,
contenditque, eius textus non illum
verum eſſe ſenſum, quem theologus
aſſerebat; jurabat homo tam ſancte, ut
quivis poſſet credere, Nicolaum de
Lyra eumdem textum ſic interpretari.
Pro-

Profecto, mi Dorpi, in illa una cœn
plus quam viginti poculenti textu:
totidemque poculenta gloſſemata, in
ter pocula, & adeo ex poculis, tan
quam è ſerpentis dentibus terrigen:
illi fratres, & nati ſunt, & periere
Quid tu ais ergo, Dorpi? Tu iſtiuſmo
di homines, ſacrarum inanes literarũ
quæſtionibus illis Theologicis quan-
tumcumque diſtentos, theologorum
cenſes inſigniendos vocabulo? Non o-
pinor. Quamquam hercle, ut vere di-
cam, animi ambiguum tui hæc tua me
verba faciunt: *Non perſuadeas, Eraſme,
tibi, eum demum abſolutum eſſe theolo-
gum, qui Bibliæ ſeriem ad literam intel-
ligat; nec eum item, qui morales ſenſus,
æque atque alter Origenes, novit erige-
re. Multa reſtant diſcenda, ut intelle-
ctu difficiliora, ita & utiliora gregi pro
quo mortuus eſt Chriſtus. Alioqui qui
ſciemus, ut ſacramenta ſint adminiſtrã-
da; quænam ſint eorum formæ; quando
abſolvendus peccator, quando ſit reiicien-
dus; quid præceptum ſit reſtitui, quid
ſervari poſſit: & innumera ejuſmodi?
Multum, niſi erro, longe minori opera bo-*
nam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

nam Bibliæ partem ediſceres, priuſquam vel unius perplexitatis nodum diſcas diſſolvere; cuiuſmodi plurimi cottidie occurrunt, ubi vel in quatuor verbis diutiſſime hærendum eſt. Niſi tu has etiam voces theologorum nænias, quæcumque ad ſacramenta pertineant; ſine quibus tamen ſancta Dei Eccleſia Catholica profitetur ſalutem hominum periclitari. Crede mihi, Dorpi, niſi hæc tute ſcriberes, numquam adduci poſſem, hæc te ſentire ut crederē. Scilicet iſtæ neotericorum quæſtiunculæ, (nam de his agitur,) non intellectu tantum difficiliores, ſed gregi quoque, pro quo mortuus eſt Chriſtus, utiliores ſint, quam exactiſſima cognitio ſacrarum literarum omnium! Hui, ex quantula culice quã ingentem elephantem facis? Nam eam rem primum tam difficilem putas, ut Eraſmus minore opera bonam Bibliæ partem poſſet ediſcere, quam vel unius perplexitatis nodum diſcat diſſolvere, cuiuſmodi plurimos cottidie in ſcirpo quærunt; ubi tamdiu in tenaci, ne dicam ſordido, quatuor verborum luto hærendum eſt, dum poſſes amœniſſi-

mum

mum ac ſaluberrimum totius Bibli
pratum, à capite pæne ad calcem, ſen
ſim perambulare. Hactenus ergo pe
riculum erat, ne quæſtiunculas iſta
non didiciſſet. nunc, ut video, maiu
quidpiam timendum eſt, ne tam lon
ge ſupra captum eius ſint, ut apprehen
dere ne ſufficiat quidem. Quid ille poſ
ſit, omitto quærere. Verum hoc ſcio
quoſdam noviſſe me, ad cætera plan
ſtipites, ingenio certe piſtillo quovi
obtuſiore; qui in eiuſmodi tamen argu
tiis non modo brevi promoverint, ſe
ſodales ſuos quoque, multo meliori
ingenii, nec minoris induſtriæ, equi
(ut aiunt) albis in diſputando præceſ
ſerint. Ita quovis importune prorũpi
audax & inverecunda ſtultitia; quum
ingenuam animi indolem & ſanum
plerumque judicium nugandi remora
tur pudor. Eſt profecto, Dorpi, quod
merito gaudere debes, nec tuis viribu
acceptum, ſed bonorum omnium lar
gitori Deo, referre, cuius eximia in t
benignitate profluxit hæc tam rara fe
licitas, ut in ſacris literis omnia tib
tam facilia videantur. Neque enim in

hoc

hoc libro, quem ſignacula ſeptem clau-
runt, cuncta reperires aperta, niſi ille
bi agnus librum reſignaſſet; qui ape-
t, & nemo claudit; claudit, & nemo
perit. Sed hic ipſe liber, Dorpi, qui
am facilis tibi videtur, Hieronymo
erte viſus eſt difficillimus. Auguſti-
us putavit impenetrabilem. Neque
uiſquam eſt antiquorum omnium,
ui ſe fateri eſt auſus intelligere; ut cu-
us intellectum putant, altiſſimo Dei
onſilio, vel ob id ipſum profundius
bſtruſum eſſe, ut curioſos oculos
rovocaret, & ſemotis ac labore e-
uendis opibus ſegnia excitaret inge-
ia, quæ alioquin ad obvios expoſitoſ-
que theſauros ipſa ſecuritate torpeſce-
ent. Iam ut omittam interim, quam
non ſit vulgaris eruditionis opus, quã
non cuiuſlibet ingenii; quæ à moribus
nterdum primo aſpectu abhorreant,
ea tam commode ad mores ac tam fe-
iciter adpellunt, ut non aliunde eo
tracta, ſed ad id ipſum nata videantur.
Quam rem nonnulli nunc tam inepte
moliuntur, ut; quum hactenus ſint pro-
greſſi, ut rem ab ipſius magis loco de-

traxe-

traxerint, quam ad ſuum perduxerin
quum neque in re conſilium ſit, nequ
in verbis venus; fiat nimirum, uti to
ta illa moniliſatio, quam vocant
ſine ulla gratia ſpirituque frigeſcat. Se
hæc, ut dixi, omittam. At certe ipſu
literalem ſenſum, tantum contine
difficultatis puto, quantum neſcio a
quiſquam omnium comprehende
poſſit. Neque enim cuiquam cenſe
literalem horum verborum ſenſu
comprehenſum eſſe; *Dixit Domin*
Domino meo, Sede à dextris meis: niſi e
qui ea prophetam de ipſo Chriſto vati
cinatum intelligat. Quod, except
prophetis, nec Iudæorum quiſquam
quamquam in hos libros univerſam o
peram ſuam collocabant, intellexi
priuſquam Chriſtus eis hunc liter
ſenſum aperuit. Qui, tametſi Apoſto
lis ac diſcipulis ſuis interpretatus e
ſcripturas; (neque enim, quod ſciam
quæſtiunculas iſtas cum eis diſputavi
umquam:) non auſim tamen affirmar
univerſæ ſcripturę ſenſus eis ipſum, au
præſentem tradidiſſe, aut per Spiritum
ſanctum, poſtquam aſcendit, infudiſ

ſe

. Nam, ut multa ſunt ibi, quæ de
Chriſto prophetæ cecinerant; quorum
odios omnes ſubterfugit intellectus,
uouſque ea omnia ipſius vita, paſſio,
eſurrectioque declaraverunt: ita mor-
alium impares eſſe vires puto ad in-
agandum, utrum adhuc in eiſdem
ateant, aut de finali judicio, aut de re-
bus, nobis incogitabilibus, neque ulli
hominum aut hactenus cognita aut
ante cognoſcenda myſteria, quam e-
ventus eadem, temporibus ac momen-
tis ſoli prævifis inſcrutabili Dei provi-
dentiæ, patefecerit. Sed eſto, Dorpi:
ſit ſcriptura facilis: difficiles quæſtiun-
culæ: nihil impedit tamen, quin illius
cognitio, harum poſſit eſſe diſciplina
fructuoſior. Quamquam enim ſaltare,
atque in gyrum ſe colligere, quod ſal-
tatriculi quidam circulatores faciunt,
difficilius eſt quam ambulare; & den-
tibus panem facilius eſt quam teſtacea
fragmenta conterere: neminem tamen
eſſe puto, qui rectos illos vulgareſque
naturæ uſus velit hujuſmodi inanibus
oſtentis permutare. Quamobrem, u-
tra res ſit difficilior, non admodum
magni

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

magni facio. at, quod utiliores etian
ſacrarum literarum cognitione quæ
ſtiunculas iſtas eſſe vis gregi pro qu
mortuus eſt Chriſtus; ferre profect
non poſſum. quas ſi cognoſcendas at
ſereres, haud refragarer. ſi veterum lu
cubrationibus exæquares, non tolera
rem. nunc vero, quum ancillas iſta
coquinarias ipſi Bibliæ ſacroſanctæ, li
terarum omnium reginæ, non confer
modo, ſed præfers etiam; (dabis mihi
mi Dorpi, veniam:) continere me her
cle non poſſum, quin illo Terentiano
procul eas omnes abigam: *Abite hin*
in malam rem, cum iſtac magnificentia
fugitive. Neque profecto ſatis admi
rari queo, quum ea verba lego, quibu
eas ita magnifice attollis, tamquam
uti apud poetas in Atlantis humero
cœlum, ita in perplexas huiuſcemod
quæſtiunculas, hoc eſt, arundinem, u
niverſa prorſus inclinata incumbat Ec
cleſia: alioqui videlicet periclitatura, ne
tota ſemel collaberetur in cineres. Ais
enim: *Alioqui qui ſciemus, quomodo ſint*
ſacramenta adminiſtranda; quænam ſint
eorum forma; quando abſolvendus pec-
cator;

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

tor, quando rejiciendus; quid præce-
um ſit reſtitui, quid ſervari poſſit? Ita-
: putas, Dorpi, iſta, quæ tu nuſquam
ibi quam apud neotericos Quæſtio-
iſtas inveniri vis, antiquos omnes,
ientiſſimos patres, nec minus etiam
octos, ignoraſſe omnia? Hierony-
nus, Ambroſius, Auguſtinus, ad Sa-
ramentorum formas ac materias cæ-
utiebant? Ergo tota eccleſia plus
uam mille annis, (nam plus quã mil-
e anni à paſſione Chriſti numerantur
d Petri Lombardi tempora; è cujus
ententiis, velut ex equo Trojano, u-
iverſum iſtud quæſtionum agmen e-
upit,) tot annos ergo, immo tot ſæ-
cula, univerſa Chriſti Eccleſia, aut Sa-
cramentis caruit, aut iſta non habuit?
quando recipiendus peccator, quando
rejiciendus, tam diu fuit incognitum?
& item, quid præceptum eſſet reſtitui,
neſciebant? nam, quid ſervari poſſet,
conceſſerim, apud veteres non fuiſſe
tam acute quam apud iſtos diſputa-
tum. ſed, ut Zacchæus veritus, ne ma-
le parta parce redderet, quadruplum
ſeſe redditurum profeſſus eſt; ita vete-

res

res illi patres, ut vel plus quiſque reſti
tueret, hortabantur. non erant illi, fa
teor, hac in re, quam iſti ſunt, tam i
diffiniendo ac diſtinguendo curioſi
Sed ego tamen illorum (ut Terentiu
ait) æmulari malo negligentiam po
tius, quam iſtorum obſcuram diligen
tiam; apud quos anxie res diſputatur
& quæritur, non tam quid reſtitui de
beat, quam quid ſervari poſſit; no
quam procul à peccato ſit abſcedendū
ſed quam prope ad peccatum ſine pec
cato liceat accedere. &, qui conſil:ur
convaſatori dat; nimirum tamquan
alienæ pecuniæ frugi diſpenſator; ob
ſervat, ut in reddendo citra ſubſiſta
potius vel mille paſſus, quam ultra la
tum (ut ajunt) unguem promoveat. E
go certe, mi Dorpi, nec te, puto, refra
gante, contenderim; quæcumque ſun
ad ſalutem neceſſaria; id eſt, ſine qui
bus ſalvi eſſe non poſſumus; ea pri
mum ab ipſis ſacris literis; deinde pri
ſcis earum interpretibus; adhæc com
muni ab antiquis patribus quaſi pe
manus tradita conſuetudine; poſtrem
ſacris Eccleſiæ ſanctionibus, abund
nobi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

obis tradita. Quod ſi quid ſupra, quã
n his eſt, homines iſti acuti curioſius
ddiderunt; ut multa concedam com-
noda eſſe atque utilia; ita plane eius
ſſe generis puto omnia, ut ſine eis vivi
oſſit. At fortaſſe dices, non omnia a-
ud veteres tam inventu prompta,
amque in numerato eſſe, quam apud
ſtos recentiores; qui omnia cognata,
quaſique ſimilia, in capita quædam,
velut in ſuam quodque tribum, deſcri-
pſerunt. In hac re, Dorpi, fortaſſe ac-
cedo tibi; fateorque, nonnihil eſſe cõ-
modi, velut in domeſtica ſupellectile,
ſic in re literaria quoque, ita ſeorſum
habere ſingula quæque diſtincta, ut, ad
quodcumque velis, illico manum poſ-
ſis abſque errore porrigere. Eſt iſtud
quidem, ut dixi, commodum. Verum
hoc tanto commodo quidam tam ab-
utuntur incommode, ut propemodum
præſtitiſſe videatur, hoc ipſo etiã com-
modo caruiſſe. Neque enim aliud quid-
quam magis in cauſa fuiſſe puto, quare
vetuſtiſſimus quiſq; ſacrarum literarũ
interpres à tam multis tam diu negle-
ctui habeatur, quam quod infelicium

ingeniorum corrupta iudicia, primũ ſibi, deinde aliis quoque, perſuaſere nihil uſquam eſſe mellis, quod non in illos ſummularum alveos congeſtum ſit. ideoque fit, ut illis contenti ſolis, cetera omnia per incuriam contemnãt. In cuius animi quemdam etiam ipſe iam olim in quadam bibliopolæ taberna incidi. Erat enim ſenex, qui alterum (ut aiunt) pedem habebat in ſepulcro, & certe non multo poſt utrumque. Iam doctoratus (ut vocant) honore pluſquam annos triginta fuerat inſignitus. Dico forte apud eum, beatum Auguſtinum aliquando putaſſe, dæmones omneis ſubſtantias eſſe corporeas. Ibi ille ſtatim ſupercilium contrahere, & temeritatem meam rugoſa fronte compeſcere. Tum ego: Non dico, inquam, hoc ipſe, pater; nec Auguſtinum in ea re defendo. homo erat: errare potuit. credo ei quantum cui plurima: ſed nemini uni omnia. Iam vero cœpit homo excandeſcere; vel ob id præcipue, quod tanto patri calumniam tantam intenderem. Nam, *Putas, me* (inquit) *non legiſſe Auguſtinum? immo*

immo (inquit) *priuſquam tu naſcereris.* Me jam ſuis ſævis dictis protelaſſet, niſi commode fuiſſet paratus elenchus. Nam, ut erat in taberna, ſumo in manus libellum Auguſtini de divinatione dæmonum. verto ad locum, atque oſtendo. Ubi locum ſemel atque iterum legit; ac tertia demum lectione (me adjuvante) cœpiſſet intelligere: tamdem admirabundus, *Certe* (inquit) *ego valde miror de hoc, quod Auguſtinus dicit ſic in iſto libro; quod certe non dicit ſic in Magiſtro ſententiarum; qui eſt liber magis magiſtralis quã iſte.* Qui ſunt ex hac farragine, qui neque veterum quemquam, neque ſcripturarum quidquam legunt, niſi in ſententiis, & earum commentariis. Hi perinde mihi videntur facere, ac ſi quis auctoribus omnibus, qui Latine ſcripſerunt, omiſſis; conſtructionum præceptis ab Alexandro petitis; reliquum Latinæ linguæ, ex Perotti Cornucopia, & Calepino, conetur ediſcere; quod perſuaſum habeat, in his omnia Latinæ linguæ vocabula ſeſe reperturum. Et profecto reperiet plurima, ea-

demque electiſſima. Vtque apud recentiores theologos, patrum dicta auctoritatis loco leguntur inſerta: ita heic quoque veteres poetæ atque oratores aliquot, etiam qui nunc nec exſtant quidem. Sed neque hæc umquam facient Latinum: nec illa, mi Dorpi, theologum, ſi ſola ſint; etiamſi decē millibus ſpinoſiſſimarum quæſtionū fuerit inſtructus. Quibus miror, quum ſit talis, qua in re poſſit Eccleſiæ eſſe uſui. Diſputando fortaſſe adverſus hęreticos. (nam hoc nomine præcipue ſeſe ſolent venditare.) At hi aut docti ſunt, aut indocti. Si indocti; (ut eſt multo maxima pars:) neque acumina iſta, quibus iſte ſolus valet, neque verba tam inſueta, quibus iſte ſolus aſſuevit, intelligerent. Neceſſe eſt ergo, talem diſputatorem tantum fructus conſequi, quantum, ſi quis Turcam quempiam, patriæ dumtaxat linguæ peritum, compoſita oratione ſermone Gallico (nam eum ſolum elegantem Galli putant) exhortetur ad fidem. Sin docti ſint hæretici; idque in illis ipſis quæſtionibus; (neque enim fere accidit

it ut alias ſint hæretici:) quando jam redarguentur? quis erit diſputandi finis? quum ex illis ipſis quæſtionibus, quibus oppugnantur, ipſis quoque referiendi miniſtratur inexhauſta materia: ut propemodum eis accidere videatur, quod nudis inter acervos lapidum pugnantibus; ut, quo feriat, neutri deſit; quo ſe defendat, neuter habeat. Nempe quidam, qui in ſcholis inter primos leguntur. Et ſunt non minus, quam habentur, acuti. Ut omittã interim, quod quaſdam quæſtiones de Deo tam ridiculas excogitarunt, ut putes ridere; propoſitiones tam blaſphemas, ut cenſeas irridere: certe contra fidem tam gnaviter objiciunt, tam ſegniter objecta diſſolvunt, ut prævaricatores agere, & fidem joco tueri, ſerio oppugnare videantur. Hæretici ergo, cum talibus compoſiti, quales ante dixi theologos, quum ſint in eodem docti ludo, quando ſuccumbent? Non cito hercle, opinor; ſi non unum magis lignorum faſciculum vererentur, quam multos ſyllogiſmorum faſces pertimeſcerent. Sed idoneus erit

ſaltem qui concionetur ad populum. Hercules, hoc ipſum eſt quod ajunt, Bovem ad ceroma. Nam quum nihil didicerit, præter quæſtiones, quæ ſunt ad aures populi perquam inſolentes, minimeque omnium idoneæ, ediſcendus eſt ei nimirum Sermo quiſpiam ex Sermonibus diſcipuli, aut VENI MECUM, aut DORMI SECURE. res per ſe ineptæ: quas dum homo tractat ineptior, utpote nec ad id munus aſſuetus, ut quotam illã verborum congeriem ex alieno ſtomacho declamet; neceſſe eſt ut concio tota frigeſcat. Quamobrem plane non video, quæſtiones iſtæ quid faciant ei quem ſolæ poſſident; niſi quod eum ad cætera omnia reddunt inutilem. Ut cui ſi quid ex his proponatur, ſubtilibus magis quam ſolidis diſputationibus, in quibus ſe ante millies exercuit; jam domi ſuæ eſt, iam criſtas erigit, velut gallus qui in ſuo ſterquilinio ſuperbit: at extra illa ſepta ſi paulo producatur longius; illico ignota rerum omnium facies tenebras ac vertiginem offundit. Nec iam dialectica, rerum cæcitate labanti,

panti, quantumvis fortis, quantumvis acuta, ſuccurrit; quæ, ut, cognita rerum natura, varias inde ſpecies multaſque argumentorum formas elicit; ita rebus ignoratis ipſis, neceſſe eſt ſine ullo uſu obmuteſcat. Adde, quod illas ipſas quæſtiones, quas & penitus & ſolas per tot annos imbibit; quum ſeſe iam ſenex ſcholaſticorum contubernio, ubi eadem aſſidue ventilantur, quapiam occaſione ſubduxerit; iam intra biennium acumina illa univerſa, nimium videlicet evanida, nullo rerum ſubnixa pondere, tanquam nebula, fumuſque, diſparent. Iamque ei nimirum ipſi uſu venit, quod de anima pueri ex Ariſtotele ſubinde citari ſolet, ut ipſius anima fiat denique velut tabula raſa, in qua nihil omnino depingitur. Et mirum in modum verſa rerum vice contingit, ut, qui prius omnes ſapientiæ numeros in argumentoſa loquacitate poſuerat, iam ſenex infantiſſimus omnibus riſui foret, niſi ſtultitiæ ſuæ ſuperciliosum ſilentium ſapientiæ loco prætexeret; immo potius hoc ipſo ridiculus, quod, qui fuerat Stentore modo clamoſior,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

nunc vitio tam longe diverſo, tacitur-
nior piſce reddatur, & inter loquentes
ſedeat, veluti caput ſine lingua, atque
(ut ajunt) Perſonæ mutæ truncoque ſi-
millimus Hermæ. Denique, ut, quid
ego de hac tota re ſentio, ſemel intelli-
gas; Neque Theologos omnes taxo,
neque neotericorum quæſtiones o-
mnes condemno; ſed eas, quæ nihil ad
rem pertinent; quæ ſunt huiuſmodi,
ut neque quidquam eruditioni confe-
rant, & multum pietati detrahant: eas
non improbandas modo, ſed deſpuen-
das quoque cenſeo. Cæteras vero; quæ
tractant aut humana graviter, aut di-
vina reverenter; tum utriſque adhibita
modeſtia, qua veritatem ſeſe inveſti-
gare magis quam altercari probent;
modo ne quemquam ſibi totum ven-
dicent, ne quemquam nimis diu de-
tineant, & ſuo ſe pede metiantur; ne-
que ſe melioribus conferant, nedum
non anteferant; has, inquam, ſic inſti-
tutas, admodum libenter amplector:
hactenus tamen ut eas tales eſſe fatear,
quibus non inutiliter exerceantur in-
genia; tales eſſe pernegem in quas ſa-
lus

ius univerſæ procumbat atque innita-
tur Eccleſiæ. Iam Theologos non eos
vitupero, qui has deguſtarunt; immo
laudo etiam, quod ad altiorem ſacrarũ
literarum peritiam, ad meliorem pri-
ſcorum & ſanctiſſimorum & doctiſſi-
morum patrum eruditionem, has quo-
que non abjiciendas acceſſiones adie-
cerint. Verum huiuſmodi Theologos
(ut ex animo dicam) non probo, qui
quæſtionibus cuiuſque generis non in-
ſeneſcunt modo, ſed immoriuntur
quoque; qui ſeu ingenii ſterilitate qua-
dam impediti, ſeu puerili Scholaſti-
corum incitati plauſu, neglectis anti-
quorum omnium literis, poſthabitis
etiam ipſis, quorum ſe doctores profi-
tentur, Euangeliis, nihil omnino præ-
ter quæſtiunculas didicerunt, partim
per ſe inanes, partim inanes his, qui cę-
terarum rerum omnium inanes ipſi
ſunt; idque iam ſenes; atque ideo de-
plorati, quod neq; ſcripturas commo-
de tractare, incognitis veterum ſcri-
ptis, queunt, neque ad ea cognoſcen-
da, qua nunc ſunt Latinæ linguæ penu-
ria, pares eſſe poſſunt: redire vero ad

grammaticam, atque inter pueros, immo vero à pueris etiam; diſcere, hoc non ſolum diſpudet, ſed etiam ſerum eſt. Iſtos ego, mi Dorpi. tantum abeſt; ut etiam, quomodo apud Romanos mali Magiſtratus publicis ſeſe cogebantur abdicare muneribus, ita iſtos quoque, non tam re quam vocabulo Theologos, adigendos cenſeam, ad hunc Magiſtratum, quo tam immerito funguntur, eiurandum. Neque mirum eſt tamen, eſſe aliquos in tanto Theologorum numero tales. Nam quis ordo obſepiri tam diligenter poteſt, ut non ambitione, precio, gratia, aut aliis malis artibus, aliquis indignus irrepat? qui, quum ſit in editum receptus, quã poteſt plurimos ſui ſimiles in eumdem locum ſuo ſuffragio ſublevat. Ita ſit, ut nullus ordo ſit, qui non indignis abundet. Nam, ut in Senatu Romano fuerunt, quorum Maieſtatem nulli reges æquabant; ita rurſus erant quidam adeo tenues atque inglorii, ut miſere inter ſpectacula vulgi compreſſi, eliſi perierint. Quamquam, ut nec illorum fulgori, iſtorum humilitas obfuit; nec

iſtorum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

ſtorum tenuitatem, ſenatorium nomen exemit contemptui: ita nec indignos Theologos nomen eripit contumeliis; nec eorum contemptus, aut erga ſingulos, qui vere ſunt, honoris adimit quidquam, aut erga univerſos quidquam reverentiæ ac maieſtatis imminuit; cuius ego certe tam conſervandæ atque ampliandæ ſum cupidus, quam quiſquis fuit uſquam cupidiſſimus. Nam de Eraſmo ſtultum fuerit idem polliceri; quum nemo neſciat, in ſacrum Theologorum ordinē nihil perperam aut dici aut fingi poſſe, ut non proprie ac peculiariter ipſius agatur negotium.

Habes igitur hac in re animum, mi Dorpi, meum; nec dubito hercle, quin etiam (ſi tu is es quem ego mecum fingo) tuum: quem ſi probas; etiam Eraſmi puta: ſin minus; nec meum diutius, quam tu voles, futurum. Neque enim quidquam animo eſt unquā tam obſtinate obfirmatum meo, ut non paratus ſim eo jubente mutare, quem ſciam numquam quidquam ſine ratione juſſurum. Sed hæc hactenus.

Ad reliquas Epiſtolæ tuæ partes ero tanto brevior, quanto in hac fui vel æquo verboſior. Vtrumque etiam merito. Nam, ut ea, de quibus ante diſſerui, Eraſmus nunquam vidit; ita, de quibus deinceps ſum dicturus, & ſcripſit ipſe, & ſe diligentius pollicetur ſcripturum. Tum quædam vero ſunt huiuſmodi, ut in his divus etiam Hieronymus, non ſuo ſolum exemplo, quaſi præiudicio, Eraſmi partem tueatur; ſed totam litem quoque, tamquam edita in ſcriptis ſententia, ſecundum eum pronuntiaverit. Neq; enim quidquam eſt, quo tu, ne quidquam in ſcriptura mutetur è Græcorum fide codicum, prohibes, quod non olim adverſus beatum Hieronymum & objectum ſit, & ab eo validiſſime confutatum. Niſi hoc videri novũ vis; quod tranſlationibus, (ut ais,) quæ multæ olim fuerant, eiectis omnibus, ne varietate codicum fideles vacillarent; hanc unã à ſanctis patribus acceptam, ab Hieronymo caſtigatam, atque ad nos uſque tranſmiſſam, comprobavit Eccleſia; non uno aliquo concilio, ſed per-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

petua conſuetudine ad eam recurrendi, quoties in ullo concilio de fide nodus incidiſſet. Neque enim alioquin fieri potuiſſe, ut cæteræ omnes interierint, atque hęc ad nos ſola pervenerit, niſi id non forte accidiſſet, ſed adhibita à maioribus noſtris induſtria fuiſſet curatum. Primum, mi Dorpi, nemini dubium eſſe puto, quin hæc ipſa editio ante Hieronymi tempora (neque enim alioquin ipſe hanc potiſſimum caſtigaſſet) & recepta ſit ab Eccleſia, & aſſiduo citandi uſu comprobata; quod ego vel ſolum in cauſa fuiſſe puto, quod ad nos uſque ſola duraverit. Cur ergo Hieronymus auſus eſt mutare quidquam? idque non aliis modo & optimis & ſanctiſſimis viris adprobantibus factum, ſed ipſo quoque Auguſtino adhortante ut fieret? Mutavit vero Hieronymus, (ut ipſe fatetur,) ſi quid in ſenſu fuit, quo Latinus codex diſcreparet à Græco. Hoc ille putavit utilius quã ea quæ tu Eraſmo ſuades ut faciat: videlicet, ut ea tantũ adnotet, quæ cõmodius ac ſignificantius interpres vertere potuiſſet; ſenſum vero, ſi quando

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

do diſcrepent, manere patiatur, nec mendæ manifeſtæ Latinos admoneat. Quod divus Hieronymus non uſque adeo curandum cenſuit, ejus tu præcipuam curam habendam putas. Quod ille judicavit potiſſimum, ab eo tu potiſſimum deterres. Sed heic occurris; ac fateris, id ab Hieronymo recte factum; quod videlicet tunc opus erat, dum adhuc vulgata hæc editio non ſatis eſſet emendata: at nunc, repurgatis vitiis, ſupervacaneum iterum purgandi laborem fore. Nam, ſi opus tam nunc eſſet, quam tunc erat, non eſt ratio, cur minus bene mereretur, à quo nunc idem denuo fieret, quod tunc Hieronymus fecit. Primum, neminem eſſe omnium puto, (dicam enim audacius,) nec Hieronymum quidem ipſum, qui profiteri auſus ſit, eſſe ſe tam certum ſui, ut in vertendo nihil eum omnino poſſit ſubterfugere. Vſque adeo non deerit, vel mediocribus interdum, poſt meliores etiam, in quo verſentur utiliter. Ergo quis vertendi finis erit? inquis. Facillimus; ſi evenerit, ut quiſquam tam commode verterit,

rit, aut ab alio non optime verſum a-
lius ita correxerit, ut, his manentibus
integris, non inveniant poſteri quod
immutandum cenſeant. At periculum
eſt interim, ne variæ tranſlationes du-
bios faciant animos fidelium, utram
credere debeant veriorē; quod ipſum
in cauſa fuiſſe cenſes, ut reliquæ omnes
de induſtria rejectæ ſint, hac una ſer-
vata, ne fideles vacillarent. Qua in re
uſque adeo abs te diſſentio, ut, quod
tu maiorum curæ tribuis, ego tempo-
rum aſſignem incuriæ; qua nimirum
non illę tantum tranſlationes, ſed mul-
ta etiam alia periere. Alioquin, etiam-
ſi unam in Eccleſiis habendam rece-
piſſent, reliquas tamen quid neceſſe
fuit abjicere? ex quibus non erat pe-
riculum ne fideles vacillarent: ſed,
quemadmodum nunc Euangeliſtarum
varia narratione ſeries rerum in lucu-
lentiorem pervenit notitiam; ita in di-
verſorum collatione interpretum, ſtu-
dioſo lectori daretur occaſio, ſi quem
aut verbum fefellit æquivocum, aut o-
rationis amphibolia decepit, aut ſer-
monis proprietas impoſuit, ex reliquis
con-

conjiciendi quid verum ſit. Quod utiliſſimum eſſe, & Auguſtinus ſentit, & Origines experimento didicit, & Iacobus Faber Pſalterii quintuplicis editione docuit. Atque hæc ideo dixi, ut oſtenderem: etiamſi divi Hieronymi labor adhuc maneret integer; non illum tamen reprehendendum eſſe, quiſquis, ſi quid ab illo quoque præteritum inveniſſet, hoc ipſe, velut relictas à meſſore ſpicas, colligeret. Nunc vero, quis non putet, codices Latinos, nihilominus atque olim, è Græcis eſſe corrigendos? quum ita ſint rurſus infecti mendis, ut ne veſtigia quidē Hieronymianæ emendationis adpareant. Quod uſque adeo in confeſſo eſt, ut ipſe tu, qui maxime negas, fatearis tamen. Nam, quum ideo maxime contendas, corrigendi laborem fruſtra ſumi, quod Hieronymi caſtigationes aſſeris magna patrum diligentia ſervatas eſſe integras; tamen in proximo fere verſu ſubdidiſti: *Reſponde jam, Eraſme, utram probet editionem Eccleſia? Græcamne, qua non utitur? an Latinam, quam ſolam citat, quoties ex ſacra ſcri-*

ptura

tura aliquid definiendum eſt, vel præterito Hieronymo, ſi quando aliter legat; quod quidem non raro contingit? Immo tu nunc reſponde, Dorpi: ſi (ut ipſe dicis, & vere dicis) non raro legat aliter Hieronymus, quam vulgaris habet editio; quomodo poteſt eſſe verũ quod ante dixiſti, eandem editionem ita manere correctam ut ille correxerat? neq; enim quemquem arbitror eſſe crediturum, illum quidquam contra ſuam ipſius correctionem propoſuiſſe legendum. Tam ergo nunc opus correctione eſt, quam olim fuit. An tantumdem liceat, hoc reſtat inquirendum. quamquam nec inquirendum hoc nec dubitandum videtur, quin emendati codices tam nunc ſint eccleſiæ utiles quã olim fuerunt. Sed Eccleſia nunc, inquis, iſtam editionem comprobavit. Atqui eadem eccleſia, eodem etiam modo, eamdem editionem ante Hieronymi correctiones adprobaverat; id quod jam ante reſpondi. Quamquam non pigebit, eamdem rationem tuam, quam tu tam invictam cenſes, denuo excutere; ne, me prætervehi quidquã

diſſi-

diſſimulanter, putes. Videris ergo mihi ſic colligere. Auguſtinus nec Euangelio duxit eſſe credendum, niſi eccleſiæ compelleret autoritas. At eccleſia comprobavit, in hac tranſlatione verum eſſe Euangelium. Conſequitur ergo; ſi quid ſit in Græcis codicibus diverſum, ut verum in illis Euangelium eſſe non poſſit. Hæc eſt (uti mihi videtur) argumentationis tuæ ſumma; quæ mihi videtur ejuſmodi, quam non ſit difficile ſolvere. Nam primum, Eccleſia ſic in Latinis codicibus cõtineri credit Euangelium, ut fateatur tamen, è Græco tranſlatum. Credit ergo tranſlationi; ſed magis tamen archetypo. Credit, Euangelium in Græcis eſſe verum; in Latinis verum eſſe credit eatenus, quatenus fidit interpreti; in quo (ut opinor) nunquam tantam habet fiduciam, quin eum labi cognoſcat humana fragilitate potuiſſe. At in conciliis citatur ex Latino codice, non ex Græco. Mirum vero, ſi Latini ex Latino citent codice! quaſi ideo fecerint, ut de induſtria fidem Græcis archetypis abrogent!

gent!

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

ent! Apoſtoli nonne citabant ex pro-
phetis ſecundum tranſlationẽ ſeptua-
ginta interpretum, omiſſa interim He-
braici textus veritate, dum Græcis ſcri-
berent? Nec ideo tamen Hieronymus
factum putavit eſſe præjudicium; quaſi
Græca tranſlatio, quam Hebraica lite-
ra, Apoſtolorum cenſeatur autoritate
ſincerior. Ego certe hoc perſuadeo mi-
hi, idque (ut opinor) vere: quidquid
ad fidem aſtruendam faciat, non eſſe
à quovis melius verſum, quam ab ipſis
Apoſtolis perſcriptum. Ideoque fit, ut,
quotiens in Latinis codicibus occurrat
quidquam, quod aut contra fidem aut
mores facere videatur, ſcripturarum
interpretes aut ex aliis alibi verbis,
quid illud ſibi velit dubium, expiſcen-
tur, aut ad vivum Euangelium fidei,
quod per univerſam Eccleſiam in cor-
da fidelium infuſum eſt, quod etiam,
priuſquam ſcriberetur a quoquam, A-
poſtolis à Chriſto, ab Apoſtolis univer-
ſo mundo prædicatum eſt, dubios e-
juſmodi ſermones adplicent, atque ad
inflexibilem veritatis regulam exami-
nent: ad quam ſi non ſatis adaptare
queunt,

queunt; aut ſeſe non intelligere, au mendoſum eſſe codicem, non dubi tant. cuius morbi medelam cenſen aut à diverſis interpretationibus, tam quam medicis, implorandam; (quo tibi tam periculoſum videbatur;) aut velut à fonte quodam, ab ea lingua re petendam, unde ea ſcriptura in Latinum profluxit eloquium. Verum tu mi Dorpi, concedis, olim recte feciſſe eos, qui Latinos, quamquam ab eccleſia receptos atque adprobatos, codices è Græcis emendaverint. Sed idem tu negas nunc recte fieri: propterea, quod ſit veriſimile, ipſorum libros Græcorum, aut de induſtria depravatos ab ipſis, jam olim ab eccleſia Romana deſciſcentibus; aut poſtea ſaltem per incuriam vitiatos. neque enim eſſe credibile; ſi Latinorum, quibus perpetua fidei cura fuit, codices paulatim tamen labefactati ſunt; incorruptos adhuc reſtare Græcorum, apud quos ipſa jam olim fides corrupta ſit. Hæc ratio, Dorpi, non flexit Hieronymum, quo minus inſtrumentum vetus ex Hebræo ſermone transferret. quam-

quam,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

uam, ſi quid heic valere debet, ibi nulto magis debuit; quum nemo eſciat, Iudæos ex profeſſo infeſtiores uiſſe hoſtes Chriſtianis omnibus, (ut quibus in univerſo repugnabant) quam Græcos Latinis, quibuſcum communi Chriſtianorum nomine convenerant, icet in quibuſdam diſſenſerant. Et profecto (ut vera dicam) videtur mihi neutiquam credibile, ullam gentem in depravandos libros umquam conſpirare voluiſſe, ut ne dicam, ne potuiſſe quidem. Quæ enim ſpes eſſe potuiſſet, neminem ab ea re alieno animo fore? aut clam id fore conſilium? quod ſi reſciſceretur; (ut erat neceſſe; quum à Iudæis ad Chriſtum, à Græcis ad Latinos, aliqui nullo non die perfugerent:) nonne prævidebant, fore, quum nihil aſſequerentur, ſuæ præterea parti ſeſe præiudicium allaturos, ſi ſe faterentur eam fovere cauſam, quam ſibi conſcii eſſent non aliter poſſe ſe quam codicũ depravatione defendere? Sed de Iudęis Hieronymus viderit. Græcos certe ab hac falſitatis ſuſpicione liberat vel iſtud, quod in his, de quibus eis nobiſcum

cum fuit controverſia, eorum libri cum noſtris conſentiunt: nec de liter umquam, ſed de intellectu literæ, quæ ſtio fuit. Quamquam nemini poteſt eſſe dubium, eos, ſi mutare voluiſſen quidquam, non ea primum modo, ſed ſimul quoque fuiſſe mutaturos quæ pro nobis contra eos faciunt. Quæ ſi falſaſſent, non fuiſſet cauſa tamen cur in aliis idem facturi putarentur. Nunc vero quid cōminiſci quiſquam poſſit, cur alia falſare velint; quum hæc ipſa reliquerunt integra quę vel ſola falſare voluiſſent? Sed, incuria ſaltem vitiatos eſſe, credi poteſt; præſertim, ſi hoc noſtris contigit, quibus, veriſimile eſt, libros fidei, ſicut fidem ipſam, majori ſemper curæ fuiſſe. Poſſem heic opponere, non Hieronymum, ſed Auguſtinum quoque: quorum uterque cenſet, emendatiores eſſe Græcos codices quam Latinos. Sed ego ratione malo quam autoritate contendere. Hoc certe aſſero, neminem eſſe tam cuiuſquam libri incurioſum, ut ita tranſſcribendū locet, tamquā penſi non ſit habiturus, nihil vitioſumne an emendatum referat:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

rat : quum alioqui poſſit operę & impenſis parcere, ſi, omnino ne ſcribatur, curet. Perſuadeo ergo mihi, Græcos etiam curaſſe, ut diligentia in tranſſcribendis ipſorũ libris adhiberetur; quod nemo dubitaverit, qui libros eorũ diligenter inſpexerit. Hoc prærerea rurſus adfirmo, apiculos, diſtinctiones, & accentuum notas, in cauſa eſſe, quo minus facile apud eos ſcribendo erretur. Nec ab hoc adfirmando deterreor, quod tu hoc argumentum in adverſam partem retorſiſti; propterea, quod (ut ais) facilius erratur ubi multa ſunt obſervanda. Verum ego contra cenſeo, ibi minus facile errari, ubi facile erratur; ut ego quoque dialecticorum more ænigma proponam. Verum ſic opinor tamen, immo ſic experior: quemadmodum in planicie, dum feſtinamus intrepide, ubi nemo caſum exſpectat, ſæpe labimur; cum à præcipitio ſalvi ſenſim, nec niſi certo atque explorato greſſu, deſcendimus: haud aliter evenire ſcribendo; ut ad exemplar perplexũ ſcriptor eo tranſſcribat verius, quo videlicet attentius; quum ex pulcro codice

dice ipſa ſecuritate labatur. Quamquam & noſtros vitiatos eſſe, & eos remanſiſſe ſinceros, vel hinc eluceſcit; quod in noſtris eadem nunc vitia deprehendantur, quæ Hieronymus olim cenſuit emendanda; in illis eadem adhuc videbis verba, ex quibus ea Hieronymum conſtat emendaſſe. Ergo quas ille mendas olim ejecit; nunc non licebit ex iiſdem codicibus rurſus ejicere? Et, quum religiones (quas vocant) omnes fas erit ſæpius, renaſcentibus vitiis, reformare: libros ſemel purgatos, repullulantibus mendis, nefas repurgare ducemus? Iam, quod quæris, quid ſit quod Latinos codices non ſinat incorruptos: deinde tibi ipſe reſpõdes; *Quid? niſi calcographorum incuria pariter, & imperitia?* & illico ſubiungis: *Vide jam, utros invenies rariores? qui Græcis imprimendis ſint idonei, an qui Latinis? & ſcies, utros codices cenſere debeas caſtigatiores.* Quid tu his verbis, Dorpi, velis, non intelligo. neque enim te vereri puto, ne in adnotationibus in ſcripturas Eraſmus impreſſis utatur libris: cum neque ſcriptorum codicum deſit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

deſit copia; neque in eam rem impreſſis uti, etiamſi velit, poſſit: quum novum teſtamentum, in quod eius deſudat labor, numquam hactenus, quod ſciam, Græce chalcographorum typis excuſum ſit. Quod ſi hoc voluiſti dicere; Quam chalcographi Græcas imprimant literas quam Latinas depravatius, idem in veteribus etiam utriuſque linguæ ſcriptoribus accidere: ſemoveamus iſtos, Dorpi, qui literas ſic Latinas imprimunt, ut Græcæ magis quam Latinæ, ſic viciſſim Græcas, ut Arabicæ magis quã Græcę, videantur. Comparemus in utroque genere, qui utrumque poſſunt: cuiuſmodi Aldus Manutius Romanus erat inprimis: & nunc quoque Ioannes Frobenius Baſilienſis. Hos atque huiuſmodi chalcographos audeo affirmare, quod ipſe cotidie experimentis comperio, verius ac ſincerius Græca quam ipſa Latina referre. Quod ipſum, multaque itidem alia ad hanc rem facientia, multo certius ipſe legendo quam audiendo intelliges, ſi te quoque aliquando ad Græcam linguam pernoſcendam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

converteris: id quod valde opto. Nam ſuaſurus fruſtra ſim, quod nec Eraſmus perſuaſit; adverſus quem, immo temet adverſus ipſum, ſedulo te defendis, ne cogare videlicet ex Græcarum literarũ cognitione proficere. Quamobrem, ut ad eas te literas, pro animo iſtoc tuo tã adverſus eas obfirmato, hortari ſuperſedeo, ita pro meo in te amore optare tibi non deſino. Nec ſpem tamen umquam depono, fore aliquando, nec id quidem haud ita multo poſt, ut, (ceſſantibus hac de re diſputationibus, in quibus aſſidua tua illa in ſcholis victoria non patitur te libenter cedere) quod (ut video) jam nemo poteſt alius, ipſe nimirum perſuadeas tibi; quum iſtos imperatores tuos, quibus nunc militas, quorumque interim gratiam tam magnæ eruditionis parti præfers, aut maturiore judicio neglexeris, aut certe etiam illis ipſis, utile & tibi & eorum conſiliis fore, perſuaſeris; quo videlicet Grçciſtas iſtos ſuis ipſorum gladiis confodias, majoreq; adverſus eos autoritate diſſeras, quam nunc de re tibi tam in totum ignorata diſputes. Qua de

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

de re tamen quum perinde ſcribas, ac ſi ſupervacaneam putes operam, quæ in Græcas literas impenditur, mihi profecto non perſuades, ea te ſentire quę ſcribis. Neque enim ſimile veri ſit; te vel, ea prudentia, commoditates ejus linguæ non videre; vel, eo in bonas arteis omnes ſtudio, non concupiſcere: præſertim quum abs te quoq;, dum negligendam diſputas, propemodum afferantur cauſæ quibus incitari maxime ad eam conſequēdam poſſis. Nam, ſi (ut tute veriſſime certe ac ſapientiſſime dixiſti) unaquæque lingua ea præcipue dote præſtat atque excellit alias, ſi contingat ei, ut majorem bonarum diſciplinarum theſaurum in ſuis literis velut arculis contineat: quis hac una ratione tua neſciat, Græcam eſſe eam, quæ ſummopere ſit cum univerſis mortalibus, tum vero ſeorſum à Chriſtianis amplectenda? utpote à qua & omnes diſciplinæ reliquis, & novum Teſtamentum fere totum nobis, feliciſſime ſucceſſit. Niſi tu illam, hoc trāſlationum cottidiano proventu, velut aſſiduo partu, effœtam nunc tandem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

atq; exhauſtam putas. At primũ ex his ipſis cõmentatoribus Ariſtotelis, quos tu in illa oratione commemoras, (quã; ſive ut Laurentium vituperes, ſive ut laudes Ariſtotelem: nam utrumque acriter & ex æquo facis; elegantiſſime certe ſcripſiſti,) Alexandro, inquam, Themiſtio, Ammonio, Simplicio, Philopono, Olympiodoro; quotuſquiſque ex his, inquam, eſt, excepto uno Themiſtio, qui non adhuc ſua tantum lingua legatur, niſi quod Alexandri problemata in Latinum venere ſermonem? Ex reliquis ſi quid Latine legitur, (neque enim ignoro, haberi & Alexandri & Simplicii fragmenta,) id totum tam eſt parũ Latinum, ut à Latinis propemodum minus quam Græca intelligatur. Neque jam aut de poetis aut oratoribus dico quidquam. Sed neque de aliis Philoſophis, aut aliis etiam ejuſdem Ariſtotelis commentatoribus, verbum facio ullum. Quamquam vel unus Ioannes Grammaticus tantũ habet acuminis, tantum eruditionis, præſertim Ariſtotelicæ; ut, ſi cum eo poſſes ipſius lingua loqui, reduceret te, ſatis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

tis ſcio, unus ille Grammaticus, cum Grammaticis omnibus, quibus nunc parum propitius videris, in gratiam. At ex antiquis Chriſtianæ doctrinæ ſcriptoribus cum multo maximā partem Græce conſtet ſcripſiſſe; perpauci pro tanto numero verſi ſunt; quidam vero ita verſi, ut potius videantur ſubverſi. Ad Ariſtotelem ipſum venio; quẽ & ego, ut ſupra multos, ita cum multis amo. Quem tu in memorata oratione tua videris non ſupra multos modo, ſed pro multis quoque, atque adeo pro omnibus amplecti. Hic ergo ipſe non poterit totus tibi ſine Græcarum peritia literarum innoteſcere. Nā; ut omittam illud, quod nihil eius tam commode verſum eſt, ut non idem ſuis ipſius verbis acceptũ in pectus influat potentius: & illud item, quod quędam opera eius adhuc Gręca ferũtur, quorũ titulos neſcio an Latini habeant; certe ex his ipſis operibus, quę nunc habent, ſic habent quædam, ut etiam non habeant. E qua ſorte ipſum etiam Meteorologicorum opus tam conſtat eſſe, quam dolendum eſt: quum neſcio an

an ullus ex tam multis eius viri laboribus dignior ſcitu ſit; aut ipſa rerum natura ab ulla ſui parte mirabilior, quã ab ea, quæ, ut nobis proxima circumfuſaque undique, ita magis ignorata atque incerta eſt, quam aſtrorum poſitio, motuſque ſiderum, quæ tam porro ſemota ſunt. Sed hoc opus tamen ſpero propediem fore ut à Thoma Linacro noſtrate, illuſtriſſimi regis noſtri medico, Latinis donetur auribus; utpote cujus jam nunc duos libros abſolvit: perfeciſſetque nimirum opus, atque edidiſſet univerſum; niſi Galenus eum exoraſſet, ut, quum ipſe dux atque imperator medicæ rei ſit, vel ſepoſito interim Ariſtotele, Latinus eius opera prius ipſe redderetur. Prodibit ergo Ariſtoteles aliquanto ſerius; ſed prodibit tamen nihil incultior: præterea nec incomitatus. Nam Alexandri Aphrodiſæi commentarios in idem opus una vertit; initurus apud Latinos omnes immortalem gratiam; in quorum non vulgarem utilitatem, Philoſophi præſtantiſſimi operi egregio præſtantiſſimum interpretem ſic adjunxerit, ut ejus

jus labore demum ab Latinis poſſit intelligi; quod hactenus à nemine, (ut ego certe ſuſpicor,) qui Gręce neſcierit, intellectum eſt. Nam, quum ipſe jam olim idem Ariſtotelis opus audirem Græce; eodem mihi prælegente atque interpretante Linacro: libuit interdum experiundi gratia vulgatã etiam tranſlationem inſpicere; è cuius lectione mentem illico ſubiit eiuſdem Philoſophi de phyſicis ſuis dictum. nam, ut illa ſic ait edita, ut tum edita non ſint; ita hæc quoque ſic verſa videbantur, ut nullo pacto verſa viderentur: uſque adeo, ut, quæ Græce callebam probe, eadem ipſa verſa non intelligerẽ. Neq; eſt, quod à Latinis interpretibus ſperari poſſit auxilium; quum Albertus quoque, quem ad æmulationem Alexandri Magni Magnum vocant, quique ſe periphraſten Ariſtotelis profitetur, paraphraſtes verius in eo opere judicari debeat; ita, quum ejus officium ſit, Ariſtotelis ſenſum aliis verbis referre, affert prorſus, ut ajunt, ex diametro diverſa. At Cajetanus (nam is quoque facit commentarios) deſcribit nobis.

Vnus terræ pugillus in quot pugillos aquæ liqueſcit? & aquæ item pugillus unus in quot pugillos aeris diſſolvitur? & quo non ulterius ad eumdem modum proceditur? Sed dum has tam immenſurabiles menſuras metitur, ad Ariſtotelis interim ſenſum ne gry quidem. Infinitum, mi Dorpi, fuerit explicare, quam multa deſunt ei cui Græca deſunt. Neque tamen ignoro, & alios multos, & te inprimis ipſum, ſine Græcis literis, ipſam doctrinæ arcem verſus, eo uſque provectum, quo multi non poſſint, etiam Græce docti, ſudantes atque anhelantes aſcendere. Sed hoc unũ tamen auſim affirmare; Si cæteris diſciplinis tuis literas præterea Græcas adjeceris: quantum nunc alios, etiam Græce peritos, exſuperas; tantũ tunc te etiam ipſum ſuperabis. De Moria; quam Eraſmus, qui eam olim meo patrocinio commendavit, eandẽ rurſus tuendam ſuſcepit ſibi; non eſt neceſſe multa diſſerere: quum res, per ſe facilis, reddita ſit partito labore facilior. Itaque, ut non dubito, quin ille ſit ea dicturus, immo in illa brevi epi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

ſtola jam nunc dixit, quæ ſufficere apud omnes debent;ita,ego quæ dicam, quantulumcumque apud alios valitura ſint, apud te (ut opinor) invalida eſſe non poſſunt. Et primum miror, quid hæc ſibi tua verba velint: *Ecce repente infauſta Moria, tamquam Davus, interturbat omnia.* At quo modo nunc repente? quaſi nunc primum Moria repente prodierit! quæ jam plus annis ſeptem, ſepties interim novis excuſa formis, in clariſſima luce verſata, in omnium ſinus recepta ſit. Aut, quamobrem, quæſo, infauſta? quæ quum felicibus auſpiciis proceſſerit; nonne hoc abunde demonſtrat, quod non debuiſſet totiens in tot exemplaria diffundi, niſi tam multos inveniſſet, quibus impenſe placuerit? Nec hos ex fæce vulgi, (neque enim eas merces facile diſtractas eſſe mirarer, quæ placerent indoctis, quorum ubique turba ſcaturit,) ſed ex doctiſſimis. Nam eam non niſi doctis placere, vel hoc indicio eſt, quod non niſi docti intelligant. Quod ipſum fortaſſe fuit in cauſa, ut hi quoque duo aut tres Theologi, quos

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

Moria commovit, iraſcerentur; quod ab aliis perſuaſi credunt, plus ab ea dictum, quam dictum ſit; alioquin fors non ſuccenſuri, ſi ea ipſa, quæ dicuntur, ipſi intelligerent. Sed tu, mi Dorpi, putas, nullos rideri debuiſſe Theologos; quamquam tales eſſe, quales Moria joco deſcripſit, ipſe propemodũ ſerio fateris, quum ais: *Aſperæ facetiæ, quibus multum veri admixtum eſt, acrẽ ſui memoriam relinquunt.* Verum eſt hercle, quod dicis. Non tam acriter has tuliſſent facetias iſti Theologiſtæ, niſi, quam erant aſperæ, tam etiam veræ fuiſſent. Ergo, cum tales ſint, quales ipſe fateris eſſe; probas? Non opinor. Vituperas ergo? Apud te certe, ſcio, facis; facereſque palam; niſi in animum induxiſſes tuum, nemini eſſe adverſus; & ita te comparare ſtatuiſſes, ut te omnes prorſus, cujuſque modi ſint, docti, indocti, boni, malique, laudent; cui (ut ais) volupe ſit, ſi vel catelli cauda, velut amicitiæ ſymbolo, blandiantur. Facis tu profecto, mi Dorpi, cautius; ſed nec ille tamen deterius, qui in malos

aper-

aperte ac ſimpliciter (quod Gerardus facit Noviomagus) invehitur. Quanto minus, qui, quod Eraſmus facit, ſumpta Moriæ perſona, & pudenter magis, & minus licẽter jocatur? Cujus quum jocos ſaleſque non feras, & palidoniam cani velis; in ſatyris Noviomagi, ut ſcribis, nihil inveniſti, quod mutari velles: quum tamen illæ ſatyræ ſint mordaciores ubi ſunt leviſſimæ, quã Moria ubi mordet maxime meritoque. Nam id poeſios natura poſcit; quæ niſi ſit acerba, non eſt Satyra. Itaque operæ precium eſt videre, quam ſatyrice in monachos ubique ac fratres invehitur; ut illorum ſuperbiam, luxum, inſcitiam, compotationes, ingluviem, libidines, hypocriſimque deſcribit: non minus eleganter, quam acerbe: nec minus etiam merito: quum, licet multi illis ſint opprobriis indigni, non deſint tamen, in quos univerſa competant. Quamobrem non miror, quod nihil in eis reperiſti, quod velles mutari; ſicuti nec ego certe. Sed hoc miror, cur abs te non poſſit impetrare Moria, ut impune jocaretur in Theologos;

logos; quum illæ abs te obtineant Satyræ, ut tam acriter objurgent religioſos, atque in his Theologos etiam. Sed omitto Gerardi Satyras. Si quis tuas, mi Dorpi, excutiat Epiſtolas; nihilne reperiri poſſit, quo tu ullum hominum genus aliquo mordaci dicto perſtrinxeris? An illud edentulum prorſus eſſe putas, quo in memorata Epiſtola tua ad D. Menardum abbatem reſpergis antiſtites? qui illum laudas, alios hoc pacto deploras? *Heu me, heu miſeros eos, qui non religioſos agunt. caballis ſtipati Cæſaris triumphos nobis referunt; quos ſatius foret humi repere, quam ad inferos equites properare; ni pedites timeant ſerius illuc pervenire.* Hęc, mi Dorpi, tam mordax facetia uſque adeo tibi blandita videtur, ut ideo de equis potiſſimum locutus videare, ne tam bonum dictum perderes; alioquin, opinor, vides, non uſque adeo magnum facinus eſſe, ſi abbates equitent, & beſtiis, in quos creati ſunt uſus, utantur. Audivi etiam, nec alios antiſtites equitare ſemper; & illum tuum interdum; ut in illum ipſum pæne jocus tuus recidat

à quo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

à quo eum cupis in alios avertere. Sed ita ſua cuique blanditur ratio, tam bene ſuus cuique crepitus olet, ut, quum ad aliorum jocos frontem contrahimus, & velut aſperos non patimur, noſtros, neque magis feſtivos, & magis mordaces, amplectamur. Sed hæc in religioſos Antiſtites jocatum te negabis: verum deploraſſe te dices potius; præſertim quum ab illa inauſpicata interjectione auſpicaris, *Heu*. Ego certe, quacumque figura proferatur, iocum puto, quod ita dicitur ut nemo ſine riſu audiat. Quamquam quid refert, ioco an ſero mordeas? Immo refert adeo: quum nemo fere ſit, qui iocoſo in ſe dicto non arrideat; ſerium nemo ſit qui ferat. Alioqui, ſi deplorare licitum, iocari vetitum putas: facile Moriæ fuerit, toti orationi iocoſæ interiectionem dolendi præponere, &, mutata figura, Theologos eoſdem quos ante deriſit, iiſdem verbis denuo deplorare. neque enim facile diſcernas, utrum deplorandi magis an ridendi ſint. Sed in Antiſtites fortaſſe quidvis licere debet, etiam mediocres; at in theologos, utut ſint, licere

licere debet nihil. Nam eo fere tendũt, quæ in hac noviſſima ad Eraſmũ ſcribis Epiſtola. Ais enim: *Miraris, tantos conciviſſe motus tuam Moriam; quæ plurimis placet, non Theologis modo, ſed Epiſcopis etiam. Atqui ego te demiror, Eraſme, qui pluris facias epiſcoporum in hac re judicium, quam Theologorum; ſiquidem epiſcoporum noſtri ſæculi vitã, mores, eruditionem dicam an inſcitiam, noveris: quorum, ut ſunt certe nonnulli tanto digni faſtigio, ita mira eſt paucitas.* Heic tu, Dorpi, quum Theologos ægre leviſſimo joco patiaris aſpergi; Epiſcopos apertis opprobriis magna cũ autoritate perfundis: ut in quibus non tantum eruditionem requiris, & carpis inſcitiam; ſed vitam quoque ac mores contumelioſe condemnas. Sed Theologos plurimum refert (ut ais) integræ apud populum autoritatis eſſe. Quaſi nihil referat apud populum quales æſtimentur Epiſcopi! qui quem locum teneant in Eccleſia Chriſti, quam longe ſupra Theologos tuos, nõ eſt ignotum tibi, qui pontifices liquidiſſime noviſti in Apoſtolorum ſucceſſiſſe locum,

cum. Neque cautius proſpexiſſe te pu-
tes tibi, quod nonnullos fateris Epi-
ſcopos tanto dignos eſſe faſtigio; quũ
nec ipſe Moriam credas indignorũ vi-
tia dignis imputare Theologis. quę ta-
men vel hoc te vincit, quod nihil im-
pedit, per eam multos dignos eſſe The-
ologos. At Epiſcoporum per te bonorũ
non modo paucitas eſt, ſed etiam mira
paucitas. Sed donemus hoc tibi, nihil
eſſe mali, pontifices vel ridere dicte-
riis, vel maledictis inceſſere; modo ne
ſacroſanctos Theologorum magiſtra-
tus attingas. Quid ad hoc dices, quod
illos ipſos Theologos, non nomine
quidem, ſed deſcriptione tam eviden-
te, ut non ullo nomine deſignari po-
tuiſſent expreſſius, ita mordes, ut pæne
laceres, in prooemio quod in Pyrgopo-
linicen Plauti fabulam lepidiſſime cõ-
ſcripſiſti. Verũ interim Plauti me no-
men admonuit eorum, quæ tu ſparſim
per Epiſtolam tuam in poetas ex beati
Auguſtini verbis congeris. quæ res lõ-
giorem diſquiſitionem flagitat, quam
ut à me in hac diſputetur Epiſtola. Sed
hoc tamen abs te quęro. Vtrum tibi il-
lis

lis verbis hoc voluiſſe videtur Auguſtinus, Chriſtianis videlicet non eſſe legendum Terentium? Quod ſi ab eo perdiſcendo non deterret, nihil adverſus poetarum lectiones facit ille locus. Sin Auguſtinum id egiſſe putas, ut à poeſios ſtudio Chriſtianos averteret; rurſus abs te percontor, ipſene Terentium adhuc docendum cenſeas. Quod ſi cenſes: quid attinet id tam citare diligenter, cui non putas eſſe parendum? Sin docendum neges, ab Auguſtino videlicet perſuaſus: miror profecto, quo pacto acciderit, ut tandem nunc primum tam ſero perſuaſerit ille, quem te non dubito tam diu ante legiſſe, nec interea tamen abſtinuiſſe à Plauto legendo, docendo, exhibendo, agendoque publice, poeta nihil quam Terentius eſt caſtiore, immo nec tam caſto quidem. Quid? non militem glorioſum facetiſſimo prologo locupletaſti? Aululariæ non prooemium modo, ſed, qui comœdiæ defuerat, finem adjeciſti? qui mihi, ſeu ſermonis elegantia ſpectetur, ſeu ſales vere Plautini, nulla parte totius comœdiæ videtur inferior. Cujus rei vel

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

iſti ipſi verſus erunt indicio, quibus (ut dixi) Theologos iſtos amuſos, quos nunc tueris, ita belle deſcribis, ut nemo derideat ſalſius, nemo inſectetur vehementius. Nam quid his carminibus (referam enim) vel magis facetum poſſit eſſe, vel magis elegans?

Primum omnium, qui ſint amuſi, & literis
Non proletariis male inaugarati, eos
Ablegat hinc in maximam malam crucem.
Siquidem ſtomachabundi, oblatratores, facere
Pergant etiamdum, quod numquam non factitant;
Clamoribus ampulloſis infremere, &
Venena livoris effunditare ſui,
Et obloqui, & oggannire, & dentibus omnia
Arrodere carnivoracibus; & , ſicut canes
Solent, quibuſlibet allatrare ſibi obviis:
Eos homines, (ſiquidem ſint & ipſi homines,)
Quum illiterati ſint, quũ ſint agrarij,

Mihi

Mihi ſedulo juſſit Plautus hinc abigere.
Sin forte ſint præſto; niſi comprimant ſibi os,
Nihilque graxint, minatu'ſt, fore ulmeos;
Ubi hoſpitio excipientur Acherontico.

En, mi Dorpi, quam neque poetis abſtinendum putaſti, & amuſos illos Theologos quam bene ſuis coloribus depinxiſti! Quod ſi te neges tunc fuiſſe Theologum; ſiquidem ſcripta ſunt abhinc ſeptennium: certe vix ſeſquiãnus elapſus eſt, quod eadem recollecta edidiſti; jam certe Theologus quadriennio poſt habitam luculẽtiſſimam orationem tuam de aſſumptione Deiparæ virginis. Quid ergo refert, an Theologus effeceris; an prius facta Theologus edendo comprobaveris? Ergo, mi Dorpi, dum è dentatis Gerardi Satyris, quibus religioſorum ſpurciſſima deſcribit vitia, nihil mutandum cenſes: dum ipſe religioſorum antiſtitum ſic miſereris ut rideas; ſic rides ut mordeas: cæterorum Epiſcoporum, præterquam mire paucorum, inſci-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

inſcritiam, vitam,ac mores, acerbe vituperas: dum Theologos iſtos ipſos, in quorum moriam Moriam jocari nefas ducis, ipſe amuſos vocas, oblatratores, ſtomachabundos, literis non proletariis male inaugaratos, ampulloſis infrementes clamoribus, venena livida effudentes; obloquentes, oggannientes, dentibus omnia carnivoracibus arrodentes; in obvios quoſq;, ſicut canes ſolent, allatrantes: illiteratos, agtarios; poſtremo vix homines in maximam malam crucem cenſes ablegandos: dum hæc, mi Dorpi, facis; quomodo tibi non venerunt in mentem tua tam bene conſulta, quibus Eraſmum nunc tam amice ac tam prudenter admones? Vbi tunc illud Hieronymi? *Extremæ demẽtiæ, nihil aliud, quam odium, ſe fatigando quærere.* Vbi tunc illud Cornelij Taciti? *Aſperæ facetiæ, quibus multum veri admixtum eſt, acrem ſui memoriam relinquere.* Quo tunc fugerat illud Epicteti? *Ne putes, omnibus jucunda auditu, quæ tibi ſunt jucunda dictu.* Profecto, mi Dorpi cariſſime, ſic eſt à natura comparatum, ut modum

dum ſemper ab aliis exigamus, libertatem omnes indulgeamus nobis. Novi ego, qui Reuchlinum (Deus bone quem virum?) non ſatis æquo animo ferrent; quod in æmulos ſuos, videlicet imperitiſſimos doctiſſimus, in ſtupidiſſimos vir prudentiſſimus, in vaniſſimos nebulones homo integerrimus; ab iiſdem tam immani laceſſitus iniuria, ut, ſi manu ſe vindicaſſet, ignoſcendum ei videretur: novi tamen, inquam, qui non ferrent, (quamquam eius etiam ſtudioſi,) quod ſtylo contra illos libere, nec magis libere tamen, quam vere, affectus ſuos effunderet. Novi itidem, eos ipſos, qui non ferebant, paulo poſt, in rebus, & minoris momenti, neque ad ſe tam proprie pertinentibus, multo etiam atrocius excandeſcere. Tanto nimirum proclivius eſt, alienis adfectibus quemquam temperare, quam ſuis. Ergo non licuit (inquis) mihi vel ſatyras Gerardi probare, vel in theologos amuſos, adde, antiſtites atque epiſcopos quoque, vel ioco vel ſerio dicere, modo vera, neque nominato quo-

quoquam? Immo vero, mi Dorpi, uſque adeo licuiſſe tibi cenſeo, quod feciſti, facere, ut mihi nihil umquam in vita melius feciſſe videaris: modo ea ne deſit æquitas, qua, tibi quod laudi ducis, idem in alio ne vitio verteris. Iſtud ergo totum de Moria, mea, mi Dorpi, ſententia, & ſine cauſa mones; quum nihil ſit quod moneri debeat: &, ſi quid eſſet, poſt tot annos etiam ſero mones. Nam, quod in calce prioris epiſtolæ tuæ poſuiſti; reconciliatum iri Theologis iſtis Eraſmum, quos Moria commovit, ſi Moriæ laudibus Sapientiæ laudem opponeret: mediocrem mihi riſum mediusfidius excitavit. Sapiunt ſcilicet, ſi hoc Moriæ encomio moriam ſic putant eſſe laudatam, ut laudari cupiant eadem figura ſapientiam! Quod ſi cenſent: quid iraſcuntur? quum ſint ipſi quoque à tam laudata moria tam abunde laudati. Præterea non video, quo pacto veris ſapientiæ laudibus iſtorum in ſe invidiam Eraſmus lenire poſſit, quin potius, velit, nolit, multo acerbiorem rederet, quidpe quum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

eos tam ex ſapientiæ contubernio cogeretur ejicere, quam nunc coactus eſt inter penitiſſimos moriæ myſtas aſciſcere. Hæc ſcribenti mihi ſupervenerunt literæ, quibus ad ſe meus me Princeps revocat. hæ me adhuc ſcripturientem coegerunt, ut ſiſterem aliquando, atque iſtam finirem vel invitus epiſtolam. Quæ quum tam longa ſit, ut brevior fortaſſe fuerit

Scriptus & in tergo, nec dum finitus, Oreſtes:

neſcio tamen, quo tecum colloquendi ſtudio adhuc cupiebat increſcere. Verum, ut non ingrata eſt hæc epiſtolæ complicandæ neceſſitas; quod vereor, ne, qua nunc eſt longitudine, tibi poſſit eſſe moleſtiæ: ita non lætor, ademptam mihi facultatem, qua hæc eadem liceat ſub incudem revocare, atque hunc rudem & informem fœtum meum ſæpius lambendo refingere. Quod facere profecto decreveram, ut ad te, doctiſſime Dorpi, cultior aliquanto veniret; cui me meaque omnia probata eſſe cupio. Quorum rudi-

ruditati non ideo ſolum veniam dabis, quod properus iſte diſceſſus effecit, ne mihi vel relegere liceret; ſed ob id quoque, quod iſta ſcribenti mihi non modo libraria nulla, ſed nec liber fere ullus fuit. Quamquam, ne nunc quidem ingrata tibi hæc qualiacumque fore, in tua humanitate prima ſpes eſt: ſecunda in mei ipſius induſtria, qua me ſedulo caviſſe confido, ne quidquam in his eſſet, quod tuas aures merito poſſet offendere; niſi mihi, ut homo ſum, meorum amor impoſuit. Quod ſi uſquam incidat; culpam admonitus agnoſcam ingenue, nec tuebor, meam. nempe, ut, quos amo, ſi quid eorum interſit, non gravatim admoneo; ſic ab amicis ipſe admoneri, valde mediusfidius gaudeo. Neque hoc me fugit tamen, Eraſmo quædam ex ſtomacho te non obiecíſſe tuo, ſed ab aliis accepta potius protuliſſe; ut tu viciſſim intelligas, me multa his in literis, illis per te potius reſpondiſſe, quam tibi. Quem ego non ſolum, ut amantiſſimum, diligo; ut doctiſſimum, ſuſpicio: verum et-

iam,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

iam, ut optimum virum, reveteor. Vale, cariſſime Dorpi. vereque tibi perſuade, neminem eſſe tui magis vel in Hollandia tua ſtudioſum, quam ſit Morus apud toto diverſos orbe Britannos; ut cui non minus carus es, quam ipſi es Eraſmo: nam carior eſſe non potes, ne mihi quidem. Iterum vale. Brugis, viceſimoprimo Octobris.

FINIS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [2]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]